

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
ПРЕЗ 2016 ГОДИНА**

Списък на използваните съкращения

АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИБ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България
АДСИЦ - акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АИКБ – Асоциация на индустриалния капитал в България
АИФ – алтернативен инвестиционен фонд
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - акт за установяване на административни нарушения
АУПДВ – акт за установени публични държавни вземания
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БСК – Българска стопанска камара
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДПФ - доброволен пенсионен фонд
ДПФПС - доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - договорен фонд
ДЦК - държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕО - Европейска общност
ЕП - Европейски парламент
ЕС – Европейски съюз
ЗБ - застрахователен брокер
ЗВО - Звено за вътрешен одит
ЗВПКИИП – Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗД - застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ – Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦ - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТ – Закон за мерките срещу финансиране на тероризма
ЗПЗФИ - Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗПМПЗФИ – Закон за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - инвестиционно дружество
ИП - инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КИС - колективни инвестиционни схеми
КРИБ - Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
НАП - Национална агенция по приходите
НИФ/Д – национални инвестиционни фондове/дружества
НББАЗ – Национално бюро на българските автомобилни застрахователи
НККУ – Националната комисия по корпоративно управление
НП - наказателно постановление
ОИД – основен информационен документ
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - принудителна административна мярка
ПД - публично дружество
ПКИПЦК - предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - пенсионноосигурително дружество
ППФ - професионален пенсионен фонд

УД - управляващо дружество
УПФ - универсален пенсионен фонд
ФДДПО - допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ФДЗПО - допълнително задължително пенсионно осигуряване
ФДПО - фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - Фонд за компенсирание на инвеститорите
ЦД - Централен депозитар
ESMA - Европейски орган за ценни книжа и пазари
EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
EBA - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB – Европейски съвет за системен риск
ННИ - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса – София АД	www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД	www.cdad.bg
Българска народна банка	www.bnb.bg
Министерство на финансите	www.minfin.bg
Министерски съвет	www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи	www.abz.bg
Национален осигурителен институт	www.noi.bg
Национален статистически институт	www.nsi.bg
Агенция за приватизация	www.priv.government.bg
Фонд за компенсирание на инвеститорите	www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд	www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите	www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите	www.birsbg.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване	www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества	www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи	www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика	www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията	www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар“	http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент	www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз	www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB)	www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)	www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA)	www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (EBA)	www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO)	www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS)	www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS)	www.iopspweb.org
Европейска централна банка	www.ecb.int
Международен валутен фонд	www.imf.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ	6
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2016 ГОДИНА.....	9
1. Регулаторна дейност.....	9
1.1. Промени в нормативната уредба.....	9
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС	11
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране	17
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими	17
2.2. Нотификации	31
2.3. Сертифициране	34
3. Надзорна дейност	35
3.1. Дистанционен контрол.....	35
3.1.1. <i>ФОКУС ТЕМА: Преглед на балансите и стрес-тест на застрахователите в България</i> 39	
3.1.2. <i>ФОКУС ТЕМА: Преглед на активите на пенсионните фондове в България</i>	44
3.2. Проверки на място.....	45
3.3. Правоприлагане	51
3.4. Пазарни злоупотреби	57
4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги.....	58
4.1. Достъп до финансова информация.....	59
4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги	60
4.3. Политика на финансова грамотност	70
5. Международна дейност и сътрудничество	72
5.1. Европейско измерение	72
5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи	78
5.2.1. <i>ФОКУС ТЕМА: КФН подписа Многостранныя меморандум за сътрудничество с IAIS</i>	80
5.3. Сътрудничество с институции в страната	80
6. Институционално развитие на КФН.....	82
6.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН.....	82
6.2. Управление на човешките ресурси	83
6.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора.....	90
6.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2016 г.	91
6.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2016 г.	92
6.6. Отчет на Инспектората	94
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР	96
1. Външна среда и икономическа активност	96
1.1. Външна среда	96
1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2016 г.	102
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България.....	110
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара.....	116
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар	117
2.2.1. Инвестиционни посредници	117
2.2.2. Колективни инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране	119
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел	121
2.2.4. Публични дружества и емитенти	123
2.2.5. Места за търговия.....	125
2.2.6. Централен депозитар.....	128
2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите	128

2.3.	Застрахователен пазар	129
2.3.1.	Общо застраховане	131
2.3.2.	Животозастраховане	136
2.3.3.	Презастраховане.....	139
2.3.4.	Гаранционен и обезпечителен фонд.....	140
2.4.	Осигурителен пазар	141
2.4.1.	Пенсионноосигурителни дружества.....	141
2.4.2.	Фондове за допълнително пенсионно осигуряване	145
III.	Организационна структура на КФН	150

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

За мен е удоволствие да представя на Вашето внимание Годишния отчет за дейността на Комисията за финансов надзор (КФН) за 2016 г.

Това беше една динамична година в областта на финансите, която постави пред мен, като нов Председател на КФН, избран от Народното събрание през юли 2016 г., редица предизвикателства.

Като най-сериозен проблем и ограничение пред плановете ни за развитие на КФН следва да се определи недостига на финансов ресурс. Наличният бюджет изправя КФН пред непреодолими препятствия. Не можем да осигурим необходимите средства за привличането на висококвалифицирани експерти, които са необходими за прилагане на законодателната реформа в областта на небанковия финансов сектор във връзка с въведените от Европейската комисия нови изисквания.

По отношение на пазарите на финансови инструменти, капиталовата адекватност на инвестиционните посредници, пазарните манипулации, платежоспособността на застрахователите и други европейските правила и регламенти вменяват повече и по-широки отговорности на КФН, които изискват и по-квалифицирана експертиза. Поради финансовите ограничения обаче не сме в състояние да наемем необходимите експерти.

Комисията изпитва сериозни проблеми дори с текущата издръжка, като се изправяме пред невъзможността да отговорим на необходимостта от увеличаване на наема за административната сграда. Абсолютно е невъзможно да обновяваме материалната база на КФН, което ни изправя пред неприятната реалност експертите да работят с безнадеждно амортизирани компютри и архаичен софтуер. Липсата на интегрирана финансова система за целия небанков сектор сериозно затруднява надзорната дейност на ниво групи и финансови конгломерати. Неотложна е нуждата от обновяване и развитие на информационните системи на КФН предвид повишените изисквания и очаквания, но със средствата, с които разполагаме, трудно поддържаме дори сегашната ИТ инфраструктура.

Необходими са и сериозни суми за членски внос в Европейските надзорни органи и международните организации. Близко половината от субсидията, която получаваме от републиканския бюджет, отива за изплащане на членски внос в европейските надзорни органи и международни организации. Тези разходи произтичат от ангажименти, които България като страна е приела при присъединяването си към Европейския съюз.

Има сериозен ръст в активите (12%), които управляват поднадзорните лица. Техният размер достигна близо 22.8 милиарда лева или 26% от БВП. Въпреки разрастването на бизнеса разходите за надзор, които може да си позволи Комисията, намаляват. В условията на тези финансови ограничения положихме сериозни усилия, за да подобрим бизнес процесите в Комисията, да работим качествено и ефективно и да заслужим доверието на потребителите, поднадзорните лица и обществото.

Въпреки трудностите като Председател, съвместно с всички членове на КФН, подпомагани от администрацията, положих необходимите усилия за повишаване на ефективността и увеличаване на капацитета на Комисията в изпълнение на поетите ангажименти пред народните представители. Доказателствата за това твърдение може да намерите в този отчет.

Въпреки че се увеличи чувствително броят на разглежданите производства, сериозно съкратихме срока за произнасяне, което е ясна илюстрация за нарасналата ефективност на Комисията. Изключително внимателно и консервативно подхождахме при оценяването на лицата, които искат да стъпят на българския пазар, за да осигурим по-надеждна защита на инвеститорите и потребителите на услуги. Така наложихме впечатлението, че правилата за достъп до българския небанков финансов сектор не могат да бъдат заобиколени.

Структурно представеният отчет е съставен от две части. В първата част е очертана дейността на КФН в изпълнение на компетентностите ѝ на регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор. Втората част на отчета представлява обстоен пазарен анализ на небанковия финансов сектор в България в условията на световната и европейската икономическа среда през 2016 г.

Специално внимание сме отделили на регулаторната дейност, като сме представили законопроектите и наредбите, които КФН е изготвила, въвеждайки европейското законодателство и подобрявайки нормативната рамка за извършване на дейност в небанковия финансов сектор у нас.

Разглежда се и дейността на КФН по отношение на защита на потребителите на небанкови финансови услуги и ролята ѝ за информираността на пазарните участници и на обществото. Активизирахме работата в тази насока, тъй като повишаването на доверието на обществото към използването на финансови продукти и услуги и осигуряването на защита на потребителите на такива услуги е една от стратегическите цели на Комисията за финансов надзор. Важна стъпка от гледна точка на добрата комуникация с бизнеса и разрешаването на проблемите „в движение“ беше отварянето на „вратите на КФН“ за бизнеса, което косвено се отразява на защитата на потребителите. Поставих началото на инициативата „Срещи с бизнеса“, като всяка седмица в Комисията се организират срещи, на които браншова асоциация или отделна компания може да сподели с ръководството на КФН своите съждения и мнения и да се предприемат съответните мерки за по-добро функциониране на пазара.

Комисията за финансов надзор придава първостепенно значение на повишаването на финансовата култура и осведомеността на българските граждани относно небанковите финансови услуги, затова и през 2016 г. продължи реализирането на традиционните образователни инициативи като едноседмичната образователна програма за ученици и други тематични едnodневни обучения.

В отчета е отразена и дейността ни по международното сътрудничество и съвместната работа с националните органи, както и институционалното развитие на Комисията. Със Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Комисията за финансов надзор е определена като орган по реструктуриране на инвестиционните посредници, което наложи създаването на нова дирекция в рамките на общата администрация, която да подпомага Комисията в тази дейност.

Трябва да се има предвид, че дейността на Комисията през миналата година се развиваше в контекста на стабилизирана икономическа активност и съживяване на финансовите пазари в България. Развитието на капиталовия пазар беше основен ангажимент, който поех пред Парламента при избирането ми за Председател на КФН, и действията ми като Председател на КФН са насочени към реализирането на тази цел. В тази насока отбелязахме първите успешни стъпки - беше създаден Съвет за развитие на капиталовия пазар, който обедини всички участници на

капиталовия пазар – бизнеса, асоциациите, БФБ, Централния депозитар и КФН. Съветът прие Стратегия за развитие на капиталовия пазар и КФН има своята активна роля в изпълнението ѝ. Първите предприети мерки по изпълнение на тази стратегия създадоха възможност за навлизането на нови разнообразни и качествени финансови инструменти на капиталовия пазар у нас, в резултат на което вече и България има своя първи борсово търгуван фонд. Появата на този нов инструмент много видимо промени ситуацията на капиталовия пазар, като повиши оборотите, всички пазарни индекси приключиха годината със стабилен положителен ръст и пазарната капитализация нарасна съществено. Появи се реална надежда, че пазарът ще излезе от своя застой и устойчиво ще се развива. Стартирахме активна работа и консултации с бизнеса по изключително важни промени в Закона за публично предлагане на ценни книжа.

Освен за развитие на капиталовия пазар, усилията на КФН бяха насочени и към развитието на другите два финансови сектора, които са в обсега на надзорната институция – застрахователния и осигурителния. Важно е да се отбележи, че най-значимото предизвикателство в областта на регулирането и надзора на застрахователния и пенсионноосигурителния пазар през 2016 г. беше организирането и провеждането на преглед на балансите на застрахователите, преглед на активите на пенсионните фондове и стрес-тест на застрахователния сектор. Прегледът на активите на пенсионните фондове и на балансите на застрахователите се проведе в периода от 15 юли 2016 г. до края на януари 2017 г. и въпреки че резултатите бяха оповестени в началото на 2017 г., основната дейност бе извършена през 2016 г.

През отчетната година бяха предприети и изключително важни стъпки по въвеждането на очакваната от години система „бонус-малус“ за задължителната застраховка Гражданска отговорност на МПС. КФН одобри Наредба за регистрите на Гаранционния фонд, която дава пряк достъп на застрахователите до данните на МВР.

Представената в отчета информация отразява обективно и детайлно дейността на КФН за 2016 г. Освен това тя може да бъде полезна и за всички, които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на небанковия финансов сектор в Република България.

Карина Караиванова

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2016 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

Промени в законовата нормативна уредба

През 2016 г. Комисията за финансов надзор е изготвила следните законопроекти:

Закон за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти¹

Със Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти (ЗПМПЗФИ) се осигурява прилагането на Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент (ЕП) и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба) и за отмяна на Директива 2003/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и директиви 2003/124/ЕО, 2003/125/ЕО и 2004/72/ЕО на Комисията и се въвеждат в националното законодателство разпоредбите на Директива за изпълнение на (ЕС) 2015/2392 на Комисията от 17 декември 2015 г. относно Регламент № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на съобщаването на компетентните органи за действителни или възможни нарушения на посочения регламент. Необходимостта от приемането на новия закон произтича от отмяната на Директива 2003/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2003 г. относно търговията с вътрешна информация и манипулирането на пазара (пазарна злоупотреба), която е била въведена в българското законодателство с вече отменения Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти (ЗПЗФИ). С Регламент (ЕС) № 596/2014 е установена нова регулаторна рамка за злоупотребата с вътрешна информация, незаконното разкриване на вътрешна информация и манипулирането на пазара.

Със Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти са направени и изменения и допълнения в Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, с които в българското законодателство се въвеждат изискванията на Директива 2014/91/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за изменение на Директива 2009/65/ЕО относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) по отношение на депозитарните функции, политиката за възнагражданията и санкциите. С промените се въвеждат допълнителни изисквания към депозитарите на колективни инвестиционни схеми, както и разпоредби, насочени към изясняване на отговорността им в случай на загуба на активи на колективни инвестиционни схеми под тяхно попечителство или при неправилно изпълнение на депозитарните им функции. Уреждат се хипотезите и приложимите условия за делегиране на задължения за попечителство от депозитаря на трето лице. С промените се въвеждат изисквания към политиките на възнагражданията, които управляващите дружества следва да приемат и прилагат. Въвеждат се и разпоредби, които се отнасят до политиката за възнагражданията на висшето ръководство, служителите, поемащи рискове, и служителите с контролни функции. В съответствие с изискванията на Директива 2014/91/ЕС се правят изменения и в административнонаказателните разпоредби на закона.

¹ Обн., ДВ, бр. 76 от 30.09.2016 г.

През 2016 г. е подготвен и проект на **Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване**. С проекта се предлагат промени в регламентацията на допълнителното пенсионно осигуряване, като тя се доразвива и усъвършенства в няколко основни насоки:

- усъвършенстване на изискванията към членовете на управителните и контролните органи;
- усъвършенстване на изискванията към системите за управление на пенсионноосигурителните дружества;
- развитие на функциите на банките-попечители;
- усъвършенстване на режима за инвестиране на средствата на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване;
- съобразяване на българското законодателство, уреждащо задължителните пенсионни схеми, с изискванията на Директива 79/7/ЕИО на Съвета относно постепенното прилагане на принципа за равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване;
- въвеждане на изискване за използване на идентификационен код на правния субект;
- актуализиране на условията за придобиване на право на пенсия от универсалните пенсионни фондове;
- повишаване на изискванията към осигурителните посредници;
- облекчаване на режима на промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурените лица от един в друг съответен фонд за допълнително пенсионно осигуряване;
- повишаване на прозрачността на допълнителното пенсионно осигуряване и на осведомеността на осигурените лица;
- усъвършенстване на производствата по издаване на разрешения и одобрения;
- прецизиране на изискванията към финансовите отчети;
- промени в уредбата на административнонаказателната отговорност и принудителните административни мерки;
- регламентиране на съхраняването на документите, свързани с допълнителното пенсионно осигуряване;

Промени в подзаконовата нормативна уредба

През 2016 г. Комисията е приела следните подзаконови нормативни актове, които са обнародвани в Държавен вестник:

- Наредба № 51 от 28.04.2016 г. за собствените средства и за изискванията за платежоспособност на застрахователите, презастрахователите и групите застрахователи и презастрахователи²;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 33 от 19.09.2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване³;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 44 от 20.10.2011 г. за изискванията към дейността на колективните инвестиционни схеми, инвестиционните дружества от затворен тип и управляващите дружества⁴;

---

² Обн., ДВ, бр. 38 от 20.05.2016 г.

³ Обн., ДВ, бр. 62 от 09.08.2016 г.

⁴ Обн., ДВ, бр. 63 от 12.08.2016 г.

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 2 от 17.09.2003 г. за проспектите при публично предлагане и допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа и за разкриването на информацията от публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа⁵;
- Наредба № 52 от 21.10.2016 г. за реда и начина за отчисляване на инвестиционната такса, събирана от пенсионноосигурителните дружества при управлението на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване⁶;
- Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд⁷;
- Наредба № 54 от 30.12.2016 г. за регистрите на Гаранционния фонд за обmena и защитата на информацията и за издаването и отчитането на задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането⁸.

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

Европейската комисия (ЕК) се фокусира върху започване на изпълнението на мерките от Плана за създаване на Съюза на капиталовите пазари (СКП) от 30.09.2015 г., като бяха публикувани: предложението за регламент за секюритизациите, предложението за регламент за проспекта, който следва да се публикува при публично предлагане или допускане на ценни книжа до търгуване, Зелена книга за финансовите услуги на дребно, както и други мерки, изброени в публикувания Първи доклад по изпълнение на Плана за СКП.⁹ С оглед на компетенциите КФН взе участие в хода на преговорите по посочените предложения съвместно с други ведомства от България.

Директиви и Регламенти на Европейския съюз

Директива 2016/1034/ЕС на ЕП и на Съвета от 23 юни 2016 г. за изменение на Директива 2014/65/ЕС относно пазарите на финансови инструменти.

В средата на годината Европейският парламент и Съвета решиха да отложат датата за транспонирането на новата Директива за пазарите за финансови инструменти (ДПФИ 2) до 3 юли 2017 г. и да определят нова, по-късна дата за начало на прилагането – 3 януари 2018 г. Отлагането е наложително с оглед на обема и сложността на данните, които трябва да бъдат събрани и обработени, за да може новата правна рамка да започне да се прилага, по-специално за докладването на сделките, изчисляването на показателите за прозрачността и докладването на позициите в стокови деривати.

Регламент (ЕС) 2016/1033 на ЕП и на Съвета от 23 юни 2016 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 600/2014 относно пазарите на финансови инструменти, Регламент (ЕС) № 596/2014 относно пазарната злоупотреба и Регламент (ЕС) № 909/2014 за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа.

Регламентът отлага датата за прилагане, включително на всички делегирани актове и актове за изпълнение, приети съгласно нея, до 3 януари 2018 г. Отлагането е съобразено с изменението на

⁵ Обн., ДВ, бр. 63 от 12.08.2016 г.

⁶ Обн., ДВ, бр. 87 от 04.11.2016 г.

⁷ Обн., ДВ, бр. 6 от 19.01.2017 г.

⁸ Обн., ДВ, бр. 7 от 20.01.2017 г.

⁹ Brussels, 25.4.2016, SWD(2016) 147 final, Capital Markets Union: First Status Report

Директивата 2014/65, както и на факта, че липсата на необходимите инфраструктури за събиране на данни би се отразила на целия обхват на новата правна рамка. Процесът по въвеждане на инфраструктурите за събиране на данни се състои от пет стъпки — изисквания към съответните дружества, спецификации, разработване, изпитване и привеждане в действие. ESMA смята, че тези стъпки ще бъдат изпълнени до януари 2018 г., при условие че до юни 2016 г. има правна сигурност по отношение на окончателните изисквания в съответните регулаторни технически стандарти.

Регламентът въвежда и някои изменения по същество. Добавят се нови дефиниции за пакетна поръчка и за пакетна сделка. Определят се специфичните обстоятелства, при които изискванията за прозрачност преди сключването на сделките няма да се прилагат за поръчките, свързани с пакетни сделки, нито за отделен съставен елемент на такива поръчки. Отчитайки факта, че сделките за финансиране с ценни книжа съгласно определението в Регламент (ЕС) 2015/2365 не допринасят за процеса на определяне на цените, дял II и дял III от Регламент (ЕС) № 600/2014 няма да се прилагат за тези сделки.

Директива (ЕС) 2016/97 на ЕП и на Съвета от 20 януари 2016 г. относно разпространението на застрахователни продукти

Основната цел и предмет на директивата е да се съгласуват националните разпоредби относно разпространението на застрахователни и презастрахователни продукти. Равнището на защита на потребителите в сравнение с Директива 2002/92/ЕО е повишено, за да се намали необходимостта от различаващи се национални мерки. Взема се под внимание специфичния характер на застрахователните договори в сравнение с инвестиционните продукти, които се уреждат от Директива 2014/65/ЕС (директива за пазарите на финансови инструменти). Минималните стандарти са повишени по отношение на правилата за разпространение и са създадени равни условия по отношение на всички, основаващи се на застраховане, инвестиционни продукти.

Директивата има за цел да постигне минимална хармонизация и съответно тя следва да не възпрепятства държавите членки да запазват или въвеждат по-строги разпоредби за защита на клиентите. Тя насърчава равнопоставеността и равните условия на конкуренция между посредниците, независимо от това дали те са обвързани със застрахователно предприятие.

В обхвата се включват всички продажби на застрахователни продукти. Застрахователните предприятия, които продават застрахователни продукти пряко, са включени в обхвата на настоящата директива по подобие на застрахователните агенти и брокери. Също така се включват не само застрахователните предприятия или посредниците, но и другите участници на пазара, които продават застрахователни продукти като допълнителна дейност, например туристическите агенции и предприятията за отдаване на автомобили под наем, освен ако те отговарят на условията за освобождаване.

Директивата съдържа разпоредби относно задължителните регистри за застрахователните посредници и критериите за определяне на държавата, в която ще се регистрират, като ЕЮРА създава, публикува и актуализира единен електронен регистър с данни за застрахователните и презастрахователните посредници. Застрахователните и презастрахователните посредници и посредниците, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност, могат да се ползват от свободата на установяване и от свободата на предоставяне на услуги, които са предвидени в Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС).

Държавите членки следва да:

- създадат единен информационен пункт, който да предоставя достъп до техните регистри на застрахователните и презастрахователните посредници и посредниците, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност;

- гарантират, че достатъчно време преди сключването на застрахователен договор всеки застрахователен посредник предоставя на клиента най-малко информация за вида на възнаграждението, което получава във връзка със застрахователния договор;

- гарантират, че компетентният орган своевременно оповестява всяка административна санкция или друга мярка, наложена за нарушаване на националните разпоредби за изпълнение на настоящата директива, която не е била обжалвана в срок, като съобщават вида и естеството на нарушението и имената на нарушителите.

Въвеждат се и така наречените минимума на максималните санкции, които да бъдат налагани за нарушения на директивата.

Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива до 23 февруари 2018 г.

Директива (ЕС) 2016/2341 на ЕП и на Съвета от 14 декември 2016 г. относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване (ИППО).

Директивата въвежда нови правила относно институциите за професионално пенсионно осигуряване, (ИППО) с цел да допринесе за повече дългосрочни инвестиции. Нормативният акт е част от инициативата на ЕС за стимулиране на нови и различни начини за освобождаване на дългосрочно финансиране. Основните цели на предложението са три: да се гарантира, че членовете на пенсионната схема са защитени по подходящ начин от рискове; премахване на пречките пред трансграничното предоставяне на услуги, за да могат професионалните пенсионни фондове да се възползват изцяло от предимствата на единния пазар; да се засили способността на професионалните пенсионни фондове да инвестират във финансови активи с дългосрочен икономически профил и по този начин да се подкрепи финансирането на растежа в реалната икономика. Директивата засилва хармонизацията на вътрешния пазар за професионално пенсионно осигуряване като преразглежда нормативната уредба по предишната директива 2003/41/ЕО с оглед въвеждане на модерна система на управление на ИППО, основана на риска. Улеснява се трансграничната дейност на ИППО и трансграничното прехвърляне на пенсионни схеми чрез предвиждане на съответните процедури и премахване на ненужни пречки, независимо в коя държава членка развиват дейност, чрез централизиране на управлението на пенсионните услуги.

Директивата е минимум хармонизация, което позволява на държавите членки да запазят или да въведат допълнителни разпоредби, за да защитят членовете и бенефициентите на схемите за професионално пенсионно осигуряване, при условие че тези разпоредби са в съответствие със задълженията на държавите членки съгласно правото на Съюза. Крайният срок за транспониране на директивата е 13 януари 2019 г. Директива 2003/41/ЕО, изменена с директивите, посочени в приложение I, част А, се отменя считано от 13 януари 2019 г.

Регламент (ЕС) 2016/1011 на ЕП и на Съвета от 8 юни 2016 г. относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС и на Регламент (ЕС) № 596/2014

Ценообразуването на много финансови инструменти и финансови договори зависи от точността и достоверността на бенчмарковете, а практиката показва, че бенчмарковете могат да бъдат предмет на манипулация и конфликти на интереси. Настоящият регламент цели да създаде регулация, която да преодолее слабости или съмнения в точността и достоверността на индекси, използвани като бенчмаркове, което може да подкопае доверието в пазара, да причини загуби за

потребителите и инвеститорите и да наруши функционирането на реалната икономика. Регламентът гарантира точността, стабилността и достоверността на бенчмарковете и на процеса за тяхното определяне.

По-конкретно регламентът допринася за точността и интегритета на бенчмарковете чрез: дейността на администраторите на бенчмаркове ще подлежи на предварително разрешение (лиценз) и постоянен надзор в зависимост от типа бенчмарк; подобряване на управлението и изисквания за прозрачност при определяне на бенчмарк; подходящ надзор за критични бенчмаркове като Euribor/Libor, които могат да представляват риск за множество пазарни участници и да окажат влияние върху функционирането на пазарите и финансовата стабилност.

КФН ще има задължението да уведомява ESMA за всяко решение да издаде лиценз или да регистрира заявител в срок от пет работни дни от датата на приемане на това решение. ESMA ще поддържа публичен регистър, който съдържа идентификационните данни на администраторите, които са лицензирани или регистрирани съгласно компетентните органи, отговорни за надзора върху тях, както и други елементи, посочени в регламента (чл. 36). Регламентът предвижда и възможността компетентен орган да може да делегира предвидените в настоящия регламент задачи на компетентния орган на друга държава членка с предварителното му писмено съгласие.

До 1 януари 2018 г. КФН следва да уведоми ЕК и ESMA за санкциите в националното си законодателство относно прилагането на регламента. Член 42 от регламента определя изискванията относно санкциите, като по подобие на предишните регламенти, определя минималните нива, до които могат да достигат максимумите на санкцията (минимум на максимума). За физически лица този минимален таван на максималната санкция е 500 000 евро, а за юридически лица - по-голямата сума между 1 000 000 евро или 10 % от общия годишен оборот. За компетентните органи съществува задължение решенията във връзка със санкциите да се публикуват на интернет адреса на органа. КФН следва ежегодно да предоставя на ESMA обобщена информация за всички административни санкции и други административни мерки, наложени в съответствие с член 42. Това задължение не се прилага за мерки за целите на разследване. ESMA публикува тази информация в годишен доклад.

Настоящият регламент влиза в сила в деня след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз и се прилага от 1 януари 2018 г.

В края на годината беше публикуван Регламент (ЕС) 2016/2340 на ЕП и на Съвета от 14 декември 2016 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1286/2014 относно основните информационни документи за пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти (ПИПДОЗИП), по отношение на датата на прилагане на регламента.

С регламента се изменя датата на прилагане на основния Регламент ПИПДОЗИП, като тя се отлага за 1 януари 2018 г. Отлагането се налага поради възражението на Европейския парламент срещу делегирания регламент по прилагането на Регламент № 1286/2014 относно основния информационен документ (ОИД), в който се определя представянето и съдържанието на ОИД и неговия стандартизиран формат, методиката, залегнала в основата на представянето на риска и възвръщаемостта и изчисляването на разходите, условията и минималната честота на преразглеждане на информацията, която се съдържа в ОИД, и условията за изпълнението на изискването за предоставяне на ОИД на инвеститорите на дребно. Отлагането ще позволи и на засегнатите лица да се подготвят за спазването на новите изисквания.

Делегирани регламенти

През 2016 г. регулаторната дейност на двата европейски органа ESMA и EIOPA беше насочена основно към подготвянето на необходимите технически стандарти по прилагането на законодателството на ЕС. По силата на устройствените си регламенти двата органа издават проекти на технически стандарти, които подлежат на одобрение от Европейската комисия. Техническите стандарти се издават съгласно разпоредбите за делегирани актове по чл. 290 и 291 от Договора за функционирането на Европейския съюз, приемат се под формата на регламенти, публикуват се в Официален вестник на ЕС и като регламенти са задължителни в своята цялост и се прилагат пряко във всички държави членки. Делегираните регламенти се издават по прилагане на законодателните актове от първо ниво (директиви и регламенти), които предвиждат такава делегация. За 2016 г. бяха приети над 60 делегирани регламента основно във връзка с прилагането на нормативната уредба по капиталовите изисквания, Платежоспособност II (Директива 2009/138/ЕО и Регламент 2014/35), пазарните злоупотреби, възстановяването и реструктурирането на инвестиционни посредници, бенчмарковете, пазарите на финансови инструменти и др.

Очакваше се също така да бъде одобрен техническият стандарт относно основния информационен документ (ОИД) във връзка с прилагането на регламента за пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти (ПИПДОЗИП) – Регламент (ЕС) № 1286/2014. В хода на процедурата Европейският парламент упражни правото си на възражение и беше подкрепен от редица държави членки на ЕС, включително и България и в частност от КФН. Възражението срещу приемането на техническия стандарт беше с оглед на кратките срокове, с които задължените по регламента лица ще разполагат, за да се запознаят със задълженията, които произтичат от нормативната уредба по отношение на пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти, както и необходимите действия за привеждане на дейността им в съответствие с новите регулаторни изисквания. Бяха отчетени и проблемни области като: премахването на кредитния риск от изчисляването на риска при застрахователните продукти; мулти-опционните продукти не бяха изяснени; пропуски в методологията за изчисляване на сценариите за бъдещата дейност, като по този начин не се изпълняват изискванията по основния нормативен акт и др. Като резултат, приемането на техническия стандарт беше върнато за преработка на ЕК.

Предложения на ЕК за регламенти и директиви

В началото на годината **Европейската комисия публикува Зелена книга за финансовите услуги на дребно под заглавие „Повече продукти, по-голям избор и по-добри възможности за потребителите и предприятията“.**

Зелената книга цели създаване на реален европейски пазар за финансови услуги на дребно, който ще бъде от полза на потребителите на ЕС без значение на тяхното местоположение. Към момента няма хармонизиран такъв пазар и само малка част от покупките на финансови услуги на дребно се осъществяват през граница. Зелената книга ще постави началото на дискусия как европейският пазар за финансови услуги на дребно, а именно застраховане, заеми, плащания, текущи и спестовни сметки и други инвестиционни продукти на дребно, може да стане още по-отворен и да осигури по-добри резултати за потребителите и предприятията, като същевременно се гарантира подходяща защита на потребителите и инвеститорите.

Целта е да се улеснят: дружествата със седалище в държава от ЕС — да предлагат финансови услуги на дребно в други държави членки на ЕС; потребителите да могат да купуват финансови услуги на дребно, които се предлагат в други държави от ЕС; и гражданите да прехвърлят своите финансови продукти, когато се преместват от една държава членка в друга, за да следват, да работят или да се пенсионират — т.нар. „преносимост“.

На 14 юли 2016 г. на официалната страница на Европейската комисия (ЕК), беше публикувано Предложение за регламент на ЕП и Съвета за изменение на регламенти № 345/2013 относно европейските фондове за рисков капитал (EuVECA) и № 346/2013 относно европейските фондове за социално предприемачество (EuSEF).

Предложението има за цел да стимулира инвестирането в двата вида фондове – EuVECA и EuSEF, като за целта се разшири приложното им поле към всички лица, управляващи фондове без значение от размера им (т.е. включват се и големите мениджъри, които управляват активи над 500 млн. €) и се разшири обхвата на компаниите, в които може да се инвестира, като малки и средни предприятия, листнати на развиващи се пазари. Изрично се забраняват таксите при трансгранично предлагане на тези фондове.

Предложението на Европейската комисия за Директива на ЕП и Съвета за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на Директива 2009/101/ЕО.

Въпреки че четвъртата директива за борба с изпирането на пари беше приета на 20 май 2015 г., ЕК отчита необходимостта от внасяне на нови изменения, които да отразят мерките в приетия през февруари 2016 г. „План за действие за засилване на борбата с финансирането на тероризма“, както и по-голяма прозрачност във връзка с данъците и борбата с данъчните злоупотреби. Чрез предложението се засилват мерките, въведени с Директива (ЕС) 2015/849, като по-конкретно се правят следните промени:

- Пълен публичен достъп до регистрите на действителните собственици — държавите членки ще оповестят публично част от информацията, съдържаща се в регистрите на действителните собственици на дружества и тръстове, свързани със стопанска дейност. Информацията за всички други лица ще се съдържа в националните регистри и достъп до нея ще имат лицата, които могат да докажат законен интерес. В регистрите ще се вписват действителните собственици, притежаващи 10% собственост в някои дружества, за които съществува риск да бъдат използвани за изпиране на пари и избягване на данъци. За всички останали дружества този праг ще се запази на 25%;

- Свързване на регистрите — предвижда се изграждането на директна връзка между регистрите с цел улесняване на сътрудничеството между държавите членки;

- Разширяване на информацията, която е на разположение на органите — съществуващите и новите сметки следва да подлежат на процедури за комплексна проверка. По този начин сметки, които биха могли да бъдат използвани за незаконни дейности, няма да могат да останат неразкрити. Пасивните дружества и тръстове, като посочените в т.нар. „Панамски документи“, също ще подлежат на по-строг контрол и по-строги правила.¹⁰

---

¹⁰ Европейска комисия - Съобщение за медиите „Комисията затяга правилата за прозрачност за целите на борбата с финансирането на тероризма, избягването на данъци и изпирането на пари“, Страсбург, 5 юли 2016 г.

Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета относно рамка за възстановяване и реструктуриране на централни контрагенти и за изменение на регламенти (ЕС) № 1095/2010, (ЕС) № 648/2012 и (ЕС) 2015/2365

Европейските институции отчитат, че макар централните контрагенти (ЦК) от ЕС да съблюдават високи стандарти с оглед на значимата си роля в икономиката и на поеманите от тях допълнителни рискове, по отношение на тях липсват хармонизирани правила в случаите, когато ЦК биха се сблъскали със сериозни затруднения или въобще няма да бъдат в състояние да изпълняват задълженията си. Счита се за целесъобразно и необходимо за тях да се предвидят мерки за възстановяване и реструктуриране, както това беше предвидено за значимите инвестиционни посредници и банки в Директива 2014/59/ЕС. Като такива, тези мерки са предназначени да защитят, без това да е за сметка на данъкоплатците, жизненоважните ключови функции с оглед запазване на способността на финансовата система да финансира икономическия растеж и избягване на социално-икономическите разходи при финансов срив. Като се има предвид централната им и нарастваща роля на финансовите пазари, всички ЦК в ЕС се считат за системни и следователно мерките ще бъдат приложими за всички тях. Ефективното регулиране и строгият надзор на ЦК са от съществено значение, тъй като значителна част от финансовия риск за финансовата система на Съюза е концентрирана в ЦК, които обработват този риск от името на клиринговите членове и техните клиенти.¹¹

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Общият брой на инвестиционните посредници в края на 2016 г. е 65, включително 41 инвестиционни посредници (ИП) с лиценз, издаден от КФН, и 24 банки. През 2016 г. е отнет един лиценз на ИП „БГ ПроИнвест“ АД въз основа на взето решение от дружеството за отказ от лиценз. Освен това е разгледано едно заявление за доброволен отказ от лиценз, което след промяна на лицата, притежаващи участие в инвестиционния посредник, е оттеглено. Постановени са 4 отказа за издаване на лиценз за извършване на дейност като ИП („Ким Капитал Груп“ АД, „Интерглоуб Дайрект“ ООД, „Нео Фин Капитал“ ЕАД и „Трейд 7“ ЕООД). Нови лицензи на инвестиционни посредници не са издавани през 2016 г.

В края на годината общият брой на инвестиционните посредници (банки и небанкови институции) с пълен лиценз (с право да извършват сделки и услуги във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) е 43, а общият брой на инвестиционните посредници с частичен лиценз е 22 (20 от тях с възможност за държане на клиентски активи и 2 броя, които нямат това право).

---

¹¹ Брюксел, 28.11.2016 г. COM(2016) 856 final 2016/0365 (COD).

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Брой към 31.12.2015 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2016 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	67	0	2	65
Банки	25	0	1*	24**
Небанкови институции***	42	0	1	41
Регулиран пазар	1	0	0	1
Многостранна система за търговия	1	0	0	1
Централен депозитар	1	0	0	1

Бележки: *Броят на банките, предлагащи инвестиционни услуги, намалява с оглед осъщественото през 2016 г. вливане на Алфа Банк – клон България в „Юробанк България“ АД. **Броят на банките инвестиционни посредници включва и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон. *** Инвестиционните посредници, които извършват дейност в България чрез клон при условията на свобода на установяване, не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници.

През 2016 г. са приключили общо 109 производства свързани с дейността на инвестиционните посредници: 6 са във връзка с издаване, отказ и отнемане на лиценз, 10 са във връзка с уведомления за придобиване и прехвърляне на квалифицирани участия от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник, 28 - във връзка със заявено одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник, 12 - са свързани с нотификационни производства на български инвестиционни посредници, и 53 са във връзка с уведомления за промени в общите условия на инвестиционни посредници.

През 2016 г. са извършени девет оценки по заявено придобиване на квалифицирано участие в инвестиционен посредник. Във връзка с промяна в приложимата нормативна уредба, свързана основно с либерализиране на режима относно начините за сключване на договори с клиенти, почти всички инвестиционни посредници (53 от общо 65) приеха промени в общите условия, приложими при сключване на договори с клиенти.

Едно от заявените през 2016 г. одобрения на член на управителен и контролен орган на инвестиционен посредник е приключило с отказ, а останалите – с положително решение. Част от производствата по чл. 11 от Закона за пазарите на финансови инструменти вече са свързани с одобрението на членове на контролен орган на значимите инвестиционни посредници по смисъла на чл. 13 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им.

През отчетната година са изготвени отговори на множество запитвания от чуждестранни лица във връзка с приложимите изисквания за издаване на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник в Република България. В края на 2016 г. са подадени заявления за издаване на лиценз на инвестиционен посредник, които предстои да бъдат разгледани през 2017 г.

През 2016 г. е разгледано едно производство за одобрение на промени в Правилника за дейността на „Българска фондова борса – София“ АД. Не са разглеждани производства, свързани с „Централен депозитар“ АД.

След като започна дейността си първата многостранна система в Република България през 2016 г. бяха приети промени в Правилника за дейността ѝ, чрез които се създадоха нови сегменти на съществуващите пазари.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Незавършени към 31.12.2015 г.	Новооткрити през 2016 г.	Приключили през 2016 г.	Незавършени към 31.12.2016 г.
Инвестиционни посредници	7	106	109	4
Регулиран пазар	0	1	1	0
Централен депозитар	0	0	0	0
Други производства	0	59*	56	3

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на инвестиционните посредници, регулирания пазар и ЦД.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

През 2016 г. са постъпили три заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като управляващо дружество. Постановен е един отказ и е издаден един лиценз на управляващо дружество („Делтасток управление на активи“ ЕАД). На третото заявление е постановен отказ през февруари 2017 г. През 2016 г. КФН не е отнемала лицензи на управляващи дружества.

През отчетната година са издадени девет разрешения за организиране и управление на договорен фонд. Седем от разрешенията са издадени във връзка с управлението на класическите договорни фондове (на УД „ОББ Асет Мениджмънт“ ЕАД за договорни фондове „ОББ Глобал Детски Фонд“, „ОББ Глобал Дивидент“ и „ОББ Глобал Растеж“, на УД „Капман Асет Мениджмънт“ АД за договорни фондове „С-БОНДС“ и „С-МИКС“, на УД „Елана Фонд Мениджмънт“ АД за договорен фонд „Елана България“, на УД „ДСК Управление на активи“ АД за договорен фонд „ДСК Глобални компании“).

През отчетната година на УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД е издадено първото разрешение в Република България за организирането и управлението на борсово търгуван договорен фонд „Expat Bulgaria SOFIX UCITS ETF“. Фондът следва представянето на индекса SOFIX, който се състои от 15-те най-ликвидни компании, търгувани на „Българска фондова борса – София“ АД. „Expat Bulgaria SOFIX UCITS ETF“ се придържа към метода на пълно физическо репликиране на следвания индекс.

През 2016 г. е издадено и едно разрешение за организиране и управление на хранваща колективна инвестиционна схема, а именно: на управляващо дружество „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД за договорен фонд „Райфайзен (България) Глобален Микс“. Със същото решение е издадено и одобрение по чл. 69, ал. 1, изр. първо във връзка с чл. 12 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ) на инвестицията на договорен фонд „Райфайзен (България) Глобален Микс“ в главна колективна инвестиционна схема - договорен фонд „Райфайзен Сигурност“, организиран и управляван от Райфайзен Капиталанлаге-Гезелшафт М.Б.Х – Австрия. С издаденото разрешение хранващите схеми в Република България станаха три, като всички се управляват от управляващо дружество „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД.

През годината е подадено и заявление за организиране и управление на договорен фонд „Компас Плюс“ от управляващо дружество „Компас Инвест“ АД като разрешението за организирането му е издадено през януари 2017 г.

През 2016 г. са издадени две разрешения за преобразуване на договорен фонд (на управляващо дружество „Аларик Кепитъл“ АД за преобразуване на договорен фонд „Аврора

Кепитъл - Балансиран” чрез вливане в ДФ „Аларик - Глобални Суровини” и на управляващо дружество „Ди Ви Асет Мениджмънт” ЕАД, за преобразуване на договорен фонд „Ди Ви Комфорт”, чрез вливане в ДФ „Ди Ви Хармония”).

През отчетната година е подадено и заявление от управляващо дружество „Елана Фонд Мениджмънт” АД за издаване на разрешение за преобразуване на инвестиционно дружество „Елана Високодоходен Фонд” АД в договорен фонд „Елана Високодоходен Фонд”. Разрешение за преобразуването е издадено през месец януари 2017 г. и след приключването на процедурата по преобразуване ще бъде прекратено последното инвестиционно дружество от отворен тип в Република България чрез преобразуването му в договорен фонд.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на УД, ДФ и ИД

	Брой към 31.12.2015 г.	Издадени лицензи/разрешения	Отнети лицензи/разрешения	Брой към 31.12.2016 г.
Управляващи дружества	30	1	0	31
Договорни фондове	110	9	2*	117
Инвестиционни дружества	1	0	0	1

Бележки: *Намаляването на броя на договорните фондове е резултат от преобразуванията през 2016 г. чрез вливане на два фонда.

През 2016 г. са разгледани 5 административни процедури за одобрение на нов член на управителен орган на управляващо дружество, като не са постановявани откази за одобрение, и две процедури по оценка на лица, придобиващи квалифицирано участие в управляващо дружество.

По-голяма част от административните процедури за договорните фондове през годината са одобрения на промяна на правила. През 2016 г. са приключили процедурите по издаване на 45 одобрения на правила на договорни фондове по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, 16 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите, 9 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска, 6 одобрения за промени в договорите за депозитарни услуги и за замяна на депозитар на договорни фондове.

Следва да се отбележи, че на 13.10.2016 г. влезе в сила делегиран Регламент (ЕС) 2016/438 на ЕК от 17 декември 2015 г. за допълнение на Директива 2009/65/ЕО на ЕП и на Съвета по отношение на задълженията на депозитарите (Регламент (ЕС) 2016/438). Последният урежда съдържанието на договорите с депозитарите и има пряко действие. Във връзка с новия регламент КФН изрично изиска с писма до всички управляващи дружества да предприемат действия за промяна на договорите за депозитарни услуги на управляваните от тях колективни инвестиционни схеми в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/438 и последните промени в ЗДКИСДПКИ относно депозитарните услуги.

С оглед изложеното в края на 2016 г. са подадени 61 заявления за одобрение на промени в договори за депозитарни услуги, част от които в началото на 2017 г. са приключили с одобрение. Освен това с оглед промените в приложимото законодателство в края на 2016 г. са инициирани 101 производства за одобрение на промени в правилата по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, правилата за управление на риска и правилата за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите на договорни фондове, част от които са приключили през януари и февруари 2017 г.

Доколкото през 2016 г. инвестиционното дружество от отворен тип е само едно, не са разглеждани производства свързани с инвестиционно дружество, освен иницираното производство за преобразуване на инвестиционното дружество в договорен фонд.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на УД, ДФ и ИД

	Незавършени към 31.12.2015 г.	Новооткрити през 2016 г.	Приключили през 2016 г.	Незавършени към 31.12.2016 г.
Управляващи дружества	1	9	9	1
Договорни фондове	8	249	87	170
Инвестиционни дружества	0	1	0	1
Други производства	2	20*	19	3

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на управляващи дружества и колективни инвестиционни схеми.

Национални инвестиционни фондове и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове

С промените в Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ) - в сила от 20.12.2013 г., е отменен дял първи на част трета „Други предприятия за колективно инвестиране“, регламентиращ инвестиционните дружества от затворен тип, и е създадена уредба на националните инвестиционни фондове чрез създаване на нов дял първи на част трета от ЗДКИСДПКИ „Национални инвестиционни фондове“. Съгласно § 74 от ЗДКИСДПКИ инвестиционните дружества от затворен тип следва да приведат дейността си в съответствие с изискванията на част трета, дял първи от закона. Във връзка с изложеното през 2014 г. и 2015 г. двете инвестиционни дружества от затворен тип преведоха дейността си в съответствие с новата нормативна уредба, като се преобразуваха в национални инвестиционни дружества от затворен тип, което е една от четирите форми на национален инвестиционен фонд. Също така през 2016 г. приключи разглеждането на подаденото заявление от управляващо дружество „Конкорд Асет Мениджмънт“ АД за издаване на разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд, а именно национален договорен фонд от затворен тип „Конкорд Фонд - 7 Саут - Ийст Юрп“. Производството приключи с издаване на исканото разрешение, с което националните инвестиционни фондове в Република България стават три като всички са от затворен тип. Специфично за този тип национални инвестиционни фондове е, че за тях се прилагат значима част от разпоредбите, регламентиращи статута на публичните дружества в Закона за публичното предлагане на ценни книжа (ЗППЦК). Освен това, националните инвестиционни фондове са български алтернативни инвестиционни фондове.

Във връзка с приетите през годината изменения в Наредба № 44 от 20.10.2011 г. за изискванията към дейността на колективните инвестиционни схеми, управляващите дружества, националните инвестиционни фондове и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, с които се създаде подзаконова нормативна уредба на дейността на националните инвестиционни фондове, предстои допълнително привеждане на дейността на съществуващите

национални инвестиционни фондове в съответствие с промените в приложимото законодателство. Първите промени бяха инициирани още през декември 2016 г.

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на НИФ и ЛУАИФ

	Брой към 31.12.2015 г.	Издадени лицензи/разрешения Регистрации	Отнети лицензи/разрешения Дерегистрации	Брой към 31.12.2016 г.
Национални инвестиционни фондове	2	1	0	3
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	2	1	0	3

До края на 2016 г. не е издаван лиценз на лице, управляващо алтернативни инвестиционни фондове. Във връзка с приключилото производство за издаване на разрешение за организиране и управление на „Конкорд Фонд - 7 Саут - Ийст Юрп“ на основание чл. 214 от Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране управляващо дружество „Конкорд Асет Мениджмънт“ АД е регистрирано като лице, управляващо алтернативен инвестиционен фонд.

През 2016 г. е разгледано едно производство за одобрение на промяна в устав на национално инвестиционно дружество „Надежда“ АД. Освен това през декември 2016 г. е подадено заявление за одобрение на промени в договора за депозитарни услуги на дружеството.

Таблица 6. Административни процедури по отношение на НИФ и ЛУАИФ

	Незавършени към 31.12.2015 г.	Новооткрити през 2016 г.	Приключили през 2016 г.	Незавършени към 31.12.2016 г.
Национални инвестиционни фондове	0	3	2	1
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	0	1	1	0
Други производства	0	11*	10	1

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с нотификации за алтернативни инвестиционни фондове и лицата, които ги управляват.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

И през 2016 г. продължава тенденцията на спад в инвеститорския интерес към осъществяване на специфичната дейност на дружествата със специална инвестиционна цел (секюритизация на недвижими имоти и секюритизация на вземания). Продължителният застой в пазара на недвижими имоти рефлектира върху дейността на дружествата със специална инвестиционна цел, секюритизиращи недвижими имоти, а изкупуването на бавно ликвидни материални активи и вземания на преференциални цени е затруднено на фона на ниските лихвени проценти, предлагани от търговските банки. Посочените обстоятелства имат пряко отражение както върху броя подадени заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел, така и върху възможността на част от лицензираните дружества да извършват дейност съгласно издадения им лиценз.

През 2016 г. няма подадени заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел, като същевременно са отнети лицензите на 3 дружества: един лиценз - в резултат на заявено доброволно прекратяване по инициатива на дружеството („Риал естейт - Поморие” АДСИЦ), и 2 лиценза са отнети принудително („Пропъртис Кепитъл Инвестмънт” АДСИЦ и „Солид Инвест” АДСИЦ).

В края на 2016 г. броят на дружествата, извършващи дейност като АДСИЦ е 60, от които 52 дружества са секюритизиращи недвижими имоти, а 8 дружества са секюритизиращи вземания.

Таблица 7. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ

	Брой към 31.12.2015 г.	Издадени лицензи през 2016 г.	Отнети лицензи през 2016 г.	Брой към 31.12.2016 г.
АДСИЦ, в т.ч.	62	-	2	60
АДСИЦ, секюритизиращи вземания	8	-	-	8
АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти, в т.ч.:	54*	-	2	52
АДСИЦ (земеделска земя)	7	-	-	7

Бележка: *Броят на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти в края на 2015 г. не включва дружества, за които има решение на Комисията за отнемане на лиценза.

Независимо от публичния статут на дружествата със специална инвестиционна цел предвид изключителния характер на предмета им на дейност, целящ да запази характера им на инструмент за секюритизация, по отношение на дружествата със специална инвестиционна цел са налице построги регулаторни изисквания, които изискват предварително одобрение от КФН при промени в устава и в другите устройствени актове на дружествата със специална инвестиционна цел, както и при замяна на банката-депозитар и на обслужващото дружество.

Във връзка с дейността на дружествата със специална инвестиционна цел и регулаторните изисквания към нея, през отчетната година КФН е разгледала и се е произнесла по:

- 16 заявления за издаване на одобрение за изменение на устава на дружества със специална инвестиционна цел, по едно от които е издаден отказ за издаване на одобрение на предвидените промени в устава на дружеството със специална инвестиционна цел;
- 2 заявления за издаване на одобрение за замяна на обслужващо дружество, по които КФН е издала одобрение на предвидената замяна.

В отчетния период в КФН не са постъпвали заявления за одобрение за замяна на банка-депозитар на дружество със специална инвестиционна цел.

Останалите публични дружества (извън дружествата със специална инвестиционна цел) и емитентите на ценни книжа не подлежат на лицензиране, а на вписване, съответно отписване, от специалния регистър на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН. През 2016 г. в посочения регистър са вписани 3 публични дружества, както и 2 емитента на ценни книжа. Отписаните през 2016 г. дружества от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН, са общо 23, от които 16 публични дружества и 7 емитента на ценни книжа. Постановен е и един отказ за отписване на публично дружество от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН.

Общият брой на публичните дружества (без дружествата със специална инвестиционна цел) и другите емитенти на ценни книжа, вписани към края на 2016 г. в регистъра, воден от КФН, е 335.

Таблица 8. Публични дружества и други емитенти на ценни книжа

	Брой към 31.12.2015 г.	Вписани дружества	Отписани дружества	Брой към 31.12.2016 г.
Публични дружества и други емитенти*	353	5	23	335

Бележки: *В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми.

Във връзка с дейността на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, освен производствата за вписване (6) и отписване (23) на публични дружества и емитенти от регистъра, воден от КФН, през 2016 г. е констатирано значително нарастване на броя подадени заявления за издаване на потвърждение на проспекти спрямо предходните години. Подадените през отчетната година заявления за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на ценни книжа, съответно за допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, са 35, което е с около 46% повече спрямо 2015 г., от които към края на 2016 г. в процес на разглеждане са 4 заявления за потвърждаване на проспекти. Броят на потвърдените през 2016 г. проспекти е 23, което представлява 53% увеличение спрямо предходната година.

Структурата на потвърдените през 2016 г. проспекти е следната:

- 12 от потвърдените проспекти са за първично публично предлагане на емисии акции от увеличението на капитала на дружествата;
- 8 от потвърдените проспекти са за допускане до търговия на емисии облигации, емитирани при условията на първично частно предлагане по смисъла на Търговския закон;
- 2 от потвърдените проспекти са за допускане до търговия на регулиран пазар на емисии акции;
- 1 проспект е за първично публично предлагане на варианти.

През отчетната година са издадени 4 отказа за потвърждаване на проспекти (два за първично публично предлагане на емисии акции, един за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции и един за допускане до търговия на емисия облигации), както и са прекратени 4 производства по издаване на потвърждение на проспекти по искане на заявителите. Към края на 2016 г. в процес на разглеждане са 4 производства за потвърждаване на проспекти. През отчетния период е одобрено 1 допълнение към проспект за първично публично предлагане на емисия акции.

В резултат на потвърдените проспекти за първично публично предлагане на ценни книжа (съответно след успешно провеждане на подписката и вписване на увеличението на капитала в търговския регистър) или за допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа през 2016 г. в регистъра на КФН са вписани общо 23 емисии ценни книжа. Структурата на вписаните в регистъра емисии ценни книжа е следната:

- Вписани са 14 емисии акции, от които 4 са на нови дружества, които за първи път се допускат до търговия на регулиран пазар, а останалите 10 емисии са издадени в резултат на последващо увеличение на капитала на публични дружества;
- Вписани са 8 емисии облигации в резултат на потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на облигациите, емитирани при условията на първично частно предлагане по смисъла на Търговския закон;
- Вписана е 1 емисия варианти в резултат на успешно проведено първично публично предлагане на ценните книжа.

През отчетния период от регистъра, воден от КФН, са отписани 24 емисии ценни книжа, от които 15 емисии акции, 7 емисии облигации и 2 емисии варианти. Постановен е и един отказ за отписване на емисия ценни книжа от регистъра, воден от КФН, поради отказ за отписване на публичното дружество-емитент на ценните книжа.

През 2016 г. са разгледани и приключени 7 производства по регистрирани търгови предложения за закупуване на акциите на останалите акционери на публични дружества, две от които са по регистрирани през 2015 г. и неприключили към края на годината търгови предложения. По разгледаните търгови предложения КФН се е произнесла, както следва:

- По 6 от търговите предложения КФН е постановила временна забрана за публикуването им и след внасяне на необходимите корекции е взела решение да не издава окончателна забрана за публикуването им;
- По 1 от производствата КФН е постановила временна забрана за публикуване на търговото предложение и впоследствие, поради неотстраняване на констатираните пропуски, е взела решение за налагане на окончателна забрана за публикуването му.

През отчетния период е регистрирано 1 търгово предложение, което в хода на разглеждане е оттеглено от търговия предложител, в резултат на което образуваното въз основа на регистрираното предложение производство е прекратено с решение на КФН.

Към края на отчетния период са регистрирани още 3 търгови предложения, но производствата по разглеждане на търговите предложения не са приключили към края на отчетната година.

През отчетната 2016 г. са издадени 2 решения за одобрение на документи във връзка с преобразуване с участие на публични дружества, както и е постановено 1 решение за включване на проверител в списъка на независимите проверители, утвърден от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“. По инициатива на заявителя е прекратено 1 производство за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества, иницирано през 2015 г.

Таблица 9. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2015 г.	Новооткрити през 2016 г.	Приключили през 2016 г.	Незавършени към 31.12.2016 г.
АДСИЦ	1	20	21	-
ПД и емитенти	14	61	69	6
Други производства*	4	37	41	-

Бележки: *Като други производства са отчетени изготвените през 2016 г. отговори на запитвания, становища по жалби и други, свързани с дейността на публични дружества и емитенти.

Застраховане и презастраховане

През отчетния период броят на лицензираните застрахователни дружества, извършващи застрахователна дейност на територията на Република България, възлиза на 53. От тях застрахователите, получили лиценз за извършване на застраховане по раздел I и II от Приложение № 1 към Кодекса за застраховането, намаляват с 2 дружества, като броят им в края на годината възлиза на 44. През 2016 г. 11 броя застрахователни дружества със седалище в държава – членка на ЕС извършват застрахователна дейност чрез правото на установяване /клон/ на територията на Република България.

През 2016 г. са издадени 3 лиценза за разширяване обхвата на лиценза на застрахователи с група от класове застраховки по Приложение №1 от Кодекса за застраховането (КЗ).

През април 2016 г. е издаден лиценз за разширяване обхвата на лиценза на „Европейска здравноосигурителна Каса“ Застрахователно акционерно дружество, с група от класове застраховки по раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, а именно: т. 1 „Злополука (включително трудова злополука и професионални заболявания)“; т. 7 „Товари по време на превоз (включително стоки, багажи и др.)“; т. 8 „Пожар и природни бедствия“; т. 9 „Други вреди на имущество“; т. 16 „Разни финансови загуби“ и т. 18 „Помощ при пътуване (асистанс)“.

Също така, през 2016 г. са издадени лицензи за разширяване обхвата на лиценза на „Застрахователна компания „Надежда“ АД с група от класове застраховки по раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, а именно: т. 13 „Обща гражданска отговорност“; т. 14 „Кредити“; т. 15 „Гаранции“; т. 17 „Правни разноски“ и на ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД, с група от класове застраховки по раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, а именно: т. 10. Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на моторно превозно средство“; т. 14 „Кредити“; т. 15 „Гаранции“.

През отчетния период Комисията е издала решения за доброволно прекратяване на 2 застрахователни дружества, с които са отнети лицензите за извършване на застраховане на „Дженерали Животозастраховане“ АД въз основа на подадено заявление от страна на дружеството и на ВЗК „Добруджа-М Живот“, предвид което дружеството е прекратено доброволно. Комисията е одобрила и прехвърлянето на застрахователния портфейл на ВЗК „Добруджа-М Живот“, състоящ се от 1 387 договора, на ЖЗК „Съгласие“ ЕАД.

Таблица 10. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2015 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2016 г.
Застрахователи, в т.ч.:	44	-	-	42*
Общо застраховане	29	0	-	29
Животозастраховане	13	-	1*	12
Взаимозастрахователни кооперации	2	-	1*	1
Клон на чуждестранен застраховател	11	-	-	11
Презастрахователи по общо застраховане	1	-	-	1
Застрахователни брокери	398	12	16	394

Бележки: *През отчетния период, с решения на Комисията, „Дженерали Животозастраховане“ АД и ВЗК „Добруджа-М Живот“ се прекратяват доброволно.

През 2016 г. са издадени 12 броя решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, с които е разрешено вписването на 12 брокера в регистъра, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН. През отчетния период Заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, е издал 16 решения за заличаване на 16 брокера от регистъра, като 7 от тях са издадени по искане от застрахователния брокер, на основание чл. 312, ал. 1, т. 11 на КЗ, именно: „ЗБК София Ауто“ ЕАД, „Лайнс Брокер“ ООД, „Интер Брокърс“ ЕООД, „Кайен 69“ ООД, „Георгиев – 2000“ ООД, „Елеван“ АД и „Еврогруп Застрахователен брокер“ ЕООД. Към 31.12.2016 г. общият брой на дружествата, вписани в регистъра на застрахователните брокери, е 394.

През 2016 г. по инициатива на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, са издадени 9 решения за заличаване на застрахователен брокер от регистъра, воден от Комисията, на основание чл. 312, ал. 1, т. 8 от КЗ, тъй като посочените брокери не са изпълнявали задължението си да плащат паричните си задължения във връзка с дейността си като застрахователни брокери: „ЗБ Рос инс“ ЕООД, „Биекс одитинг“ ЕООД, „Арси Брокърс“ ЕООД, „Аспро Брокер“ ЕООД, „Дева Консулт 2008“ ЕООД, „Джи Пи Ей Груп“ АД, „Ем Джи Брокерс“ ООД, „Ти Ен Груп“ ЕООД и „Ти Ес Ен Брокърс“ ЕООД.

И през 2016 г. продължава тенденцията на намаляване на броя на застрахователните агенти, които в края на годината са 19 249. Най-голям е спадът при физическите лица (с -4 148), юридическите лица намаляват с 1 612, а едноличните търговци – със 709.

Таблица 11. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2015 г.	Брой към 31.12.2016 г.
Застрахователни агенти, в т.ч.:	25 718	19 249
Юридически лица	9 059	7 447
Еднолични търговци	2 521	1 812
Физически лица	14 138	9 990

През 2016 г., във връзка с иницираните административни процедури по Кодекса за застраховането и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, са издадени общо 179 решения при прилагане на лицензионни, разрешителни, регистрационни и одобрителни режими:

- 3 решения за допълнителен лиценз, издадени от Комисията за финансов надзор, с които на „Европейска здравноосигурителна Каса“ Застрахователно акционерно дружество, „Застрахователна компания „Надежда“ АД и ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД са издадени лицензи за разширяване обхвата на лиценза за застраховане с група от класове застраховки по раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ;

- 4 решения за прекратяване на административно производство;

- 6 решения на Комисията за финансов надзор, за разрешаване на промяна на статута на застраховател по чл. 37 от КЗ, като ЖЗК „Съгласие“ АД, „Европейска здравноосигурителна Каса“ Застрахователно акционерно дружество, „ФиХелт Застраховане“ АД, „Токуда Здравно Застраховане“ АД, ЗК „Медико – 21“ АД и „ОЗФ Доверие ЗАД“ АД ще извършват дейността си без право на достъп до единния пазар. С оглед на това, тези застрахователи следва да извършват дейност в съответствие с изискванията на част втора, дял четвърти, чл. 198 – чл. 213 от Кодекса за застраховането. По отношение на тях се прилагат и изискванията на глава седма „Системата на управление“ от КЗ относно изграждане на ефективна система на управление с цел осигуряване на надеждно и разумно управление на дейността.

Останалите застрахователни дружества с право на достъп до единния пазар продължават да извършват дейността си съгласно разпоредбите на част втора, дял трети, чл. 152 – чл. 197 от Кодекса за застраховането и спазвайки изискванията на глава седма „Системата на управление“ от КЗ.

- 1 решение на Комисията за финансов надзор за отказ за издаване на разрешение за доброволно прекратяване на Взаимозастрахователна кооперация „Добруджа – М – Живот“;

- 1 решение за одобрение на пряко вътрешногрупово придобиване – с Решение № 204 – ОЗ от 31 март 2016 г. на Комисията за финансов надзор, се одобрява извършването на заявената от „Кленмей Ентърпрайсиз Лимитид“, Р. Кипър, промяна в акционерното участие на „Здравнозастрахователно дружество – Планета“ ЕАД – пряко вътрешногрупово придобиване от страна на „Кленмей Ентърпрайсиз Лимитид“, Р. Кипър, на 5 000 000 (пет милиона) броя обикновени, поименни, безналични акции с право на глас, всяка с номинална стойност 1 (един) лев, представляващи 100 % от акциите от капитала на „Здравнозастрахователно дружество - Планета“ ЕАД;

- 1 решение на Комисията за изменение на плана за ликвидация на „ДЗИ – Здравно осигуряване“ АД – в ликвидация, гр. София;

- 76 решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, за одобрение на изпълнителни директори, прокуристи, членове на управителни и контролни органи;

- 30 решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, за одобрение на лице осъществяващо функция за съответствие на застраховател или презастраховател;

- 28 решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, за одобрение на лице, което осъществява функцията по вътрешен одит в застраховател или лице, което ръководи звеното, което я осъществява;

- 1 решение на КФН за признаване на правоспособност на отговорен актюер;

- 12 решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, за вписването в регистъра, воден от Комисията, на 12 застрахователни брокера;

- 16 решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, за заличаване от регистъра, воден от Комисията, на 16 застрахователни брокера;

Таблица 12. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2015 г.	Новооткрити през 2016 г.	Приключили през 2016 г.	Незавършени към 31.12.2016 г.
Застрахователни дружества	5	169	156	18
Застрахователни брокери	1	29	29	1
Други производства	0	1	1	0
Общо	6	198	185	19

Бележка: Брой административни процедури по КЗ, приключили с издаване на индивидуален административен акт на компетентния орган.

Допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната 2016 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН. В резултат на инициирана процедура по ликвидация на пенсионноосигурително дружество, чиято пенсионна лицензия е отнета през 2015 г., тъй като в предвидения от закона срок не е започнало да осъществява дейност, през 2016 г. е заличено в търговския регистър към Агенцията по вписванията.

Предвид изложеното към края на 2016 г. броят на лицензираните пенсионноосигурителни дружества е 9, а броят на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване - 29 пенсионни фонда, в т.ч. 9 универсални, 9 професионални, 9 доброволни и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми, като към 31.12.2016 г. единият от тях не осъществява дейност.

Таблица 13. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2015 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2016 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	9	-	-	9
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	29	-	-	29

Част от правомощията на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, е осъществяването на предварителен надзор както при извършването на отделни действия, така и във връзка с одобрението или утвърждаването на различни документи с основно значение за дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях пенсионни фондове. Някои от производствата, свързани с разрешителните и одобрителните режими от компетентността на този административен орган, се инициират по искане на лицата, задължени за това от нормативната уредба, докато други производства се осъществяват служебно от надзорния орган.

Определен дял от административните производства, попадащи в категорията на разрешителните и одобрителните режими, се отнасят до одобрение на различни документи, които пенсионноосигурителните дружества приемат в изпълнение на законовите си задължения във

връзка с управлението на пенсионните фондове. Сред тях попада и приемането на изменения и допълнения в правилниците за организацията и дейността на пенсионните фондове, които съгласно изискването на закона влизат в сила след одобрение от страна на надзорния орган.

Във връзка с промени в нормативната уредба в областта на допълнителното пенсионно осигуряване в КФН бяха образувани общо 48 производства по разглеждане на изменения и допълнения в правилниците за организацията и дейността на пенсионните фондове, управлявани от пенсионноосигурителните дружества. До края на 2016 г. по 47 от тях Заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, постанови решения за одобрение на заявените промени, а едно от административните производства приключва през 2017 г. Едно от пенсионноосигурителните дружества изменя правилниците за организацията и дейността на управляваните от него фондове за допълнително задължително пенсионно осигуряване и във връзка с промени в други негови вътрешни документи. Измененията и допълненията в правилниците са представени за одобрение в края на 2016 г. и тяхното разглеждане продължи и през януари 2017 г.

Също така през отчетния период Заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, постанови 3 решения за одобрение на представени биометрични таблици, използвани в актюерските разчети на два универсални пенсионни фонда и на един доброволен пенсионен фонд и общо шест решения за одобрение на технически лихвен процент, приложим при определяне на размера на пенсиите съгласно чл. 169 и чл. 246, ал. 1 и 2 от КСО.

С оглед на нормативно възложените правомощия на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, през 2016 г. са издадени:

- 8 решения за определяне на минималната доходност от управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване;
- 1 решение за одобрение на промени в образеца на годишните извлечения от индивидуалните партии на осигурените лица в професионален пенсионен фонд;
- 1 решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви към 31.12.2016г. от пенсионноосигурителните дружества, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

Таблица 14. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2015 г.	Новооткрити през 2016 г.	Приключили през 2016 г.	Незавършени към 31.12.2016 г.
Правилници	-	50	47	3
Биометрични таблици и ТЛП	-	9	9	-
Служебно образувани производства	-	10	10	-
Общо за ПОД	-	69	66	3

През 2016 г. е извършен текущ преглед и на други внесени от дружествата и от банките-попечители документи, които, макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност. В случай на констатирани несъответствия в съдържанието им се изисква тяхното отстраняване.

2.2. Нотификации

През 2016 г. са постъпили **187 уведомления от ИП от държави-членки на ЕС**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги и **1 уведомление от инвестиционен посредник от държава членка (Кипър)**, което възнамерява да извършва дейност на територията на Република България чрез установяване на клон. През 2016 г. **1 клон на ИП от държава членка (Естония)** е прекратил дейността си на територията на Република България. Същевременно **69 ИП са прекратили паспортизацията си**, с което **общият брой ИП от държави членки**, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2016 г., е **1 711**.

През отчетната година са **постъпили 19 уведомления от управляващи дружества** от държави-членки на ЕС във връзка с намерението им да **предлагат дялове на 71 класа ценни книжа от 34 фонда/подфонда на 3 колективни инвестиционни схеми от държави членки** на територията на Република България. За същия период са постъпили **3 уведомления за прекратяване на предлагането на общо 50 класа ценни книжа на 32 подфонда на 3 колективни инвестиционни схеми от държави членки**, с което към края на 2016 г. **общият брой** на предлаганите класове ценни книжа на колективни инвестиционни схеми от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас, е **718 класа ценни книжа на 246 фонда/подфонда на 29 колективни инвестиционни схеми от държави членки**.

През 2016 г. са постъпили **2 уведомления от управляващи дружества от държава членка**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, с което **общият брой управляващи дружества от държави членки**, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2016 г., е **16**.

През 2016 г. са постъпили **13 уведомления от ЛУАИФ от държави-членки на ЕС**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България. Същевременно, през периода **2 ЛУАИФ са прекратили паспортизацията си**, с което **общият брой ЛУАИФ от държави членки**, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2016 г., е **46**.

През 2016 г. са постъпили **9 уведомления във връзка с предлагането на 46 алтернативни инвестиционни фондове (АИФ)** от държави-членки на ЕС на територията на Република България. Същевременно, **26 алтернативни инвестиционни фондове са прекратили паспортизацията си**, с което **общият брой АИФ от държави членки**, които се предлагат у нас към края на 2016 г., е **88**.

През 2016 г. е постъпило **1 уведомление във връзка с предлагането на 1 европейски фонд за рисков капитал (EuVECA)** от държава-членка на ЕС на територията на Република България. Същевременно **1 фонд е прекратил паспортизацията си**, с което **общият брой EuVECA фондове от държави членки**, които се предлагат у нас към края на 2016 г., е **11**.

В КФН през 2016 г. са получени **общо 24 нотификации** по чл. 18 от Директивата за проспектите, **от които 9 са нотификациите за нови проспекти**, а **15 нотификации са за допълнения към базови проспекти**.

През 2016 г. в Комисията са **получени 54 нотификации за застрахователи от държави-членки на ЕС** относно намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свобода на предоставяне на услуги. **Тринадесет от тези застрахователи са преустановили извършването на дейност в България**. Предвид това, **общият брой на**

застрахователите от държави-членки на ЕС, които имат право да упражняват дейност на територията на Република България за 2016 г., възлиза на **564**.

Намерение за извършване на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги и през отчетната година са заявили **200 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС. Посредниците, преустановили извършването на дейност в България за периода, са 47, като нетният им брой в края на годината възлиза на 2 217.**

Таблица 15. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2015 г.	Новопостъпил и през 2016 г.	Прекратени през 2016 г.	Брой към 31.12.2016 г.
Инвестиционни посредници	1592	188	69	1711
Управляващи дружества	14	2	0	16
Колективни инвестиционни схеми (класове)	697	71	50	718
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни схеми	35	13	2	46
Алтернативни инвестиционни фондове	68	46	26	88
Европейски фондове за рисков капитал (EuVECA)	11	1	1	11
Проспекти	82	24	0	106
Застрахователни дружества	523	54	13	564
Застрахователни посредници	2 064	200	47	2 217
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2016 са постъпили **уведомления от 4 лицензирани от КФН инвестиционни посредници** (ИП „БенчМарк Финанс“ АД, ИП „Бета Корп“ АД, ИП „Матадор Прайм“ ООД и ИП „Варчев Финанс“ ЕООД), относно намерението на дружествата да извършват дейности **при условията на свободно предоставяне на услуги, без да откриват клон, на територията на други държави членки** (Испания, Великобритания, Австрия, Ирландия, Португалия и Италия). През 2016 г. не са постъпвали уведомления от български ИП за създаване на клон на територията на друга държава членка.

През отчетната година единствената постъпила нотификация от управляващо дружество е свързана с намерението на УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД за публично предлагане на дялове на договорен фонд „EXPAT Bulgaria SOFIX UCITS ETF“ на територията на Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия. Производството е приключило през януари 2017 г.

През отчетния период в КФН не са постъпвали заявления за нотификация на проспекти за ценни книжа, издадени в Република България, за допускане до търговия на чуждестранни пазари.

През 2016 г. **2 застрахователни дружества със седалище в Република България** са уведомили Комисията за намерението си да извършват дейност на територията на друга държава членка на ЕС. На свое заседание КФН взе решение по Протокол № 6 от 08.02.2016 г. да изпрати **уведомление до компетентния орган на Република Италия относно намерението на ЗАД**

„Алианц България“ да осъществява застрахователна дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги. Видовете застраховки, които застрахователят възнамерява да сключва, са:

- Пожар и природни бедствия – всяка вреда или загуба, нанесена на имущество /различно от имуществото, включено в класове 3,4,5,6 и 7;
- Застраховка „Обща гражданска отговорност“ – всяка отговорност за вреди извън посочените в класове 10, 11 и 12;
- Застраховка „Разни финансови загуби“.

На свое заседание КФН взе решение по Протокол № 34 от 15.06.2016 г. да изпрати **уведомление до компетентния орган на Република Италия относно намерението на „Дженерали Застраховане“ АД да осъществява застрахователна дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги.** Видовете застраховки, които застрахователят възнамерява да сключва, са: Злополука (включително производствени злополуки и професионални заболявания); Заболяване; Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства): всяка вреда или загуба, нанесена на: сухопътни превозни средства и сухопътни превозни средства, различни от моторни превозни средства; Релсови превозни средства; Летателни апарати; Плавателни съдове; Товари по време на превоз (включително стоки, багаж и други); Пожар и природни бедствия; Други вреди на имуществото; Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на летателни апарати; Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове; Обща гражданска отговорност; Кредити; Гаранции; Разни финансови загуби; Правни разноски; Помощ при пътуване (асистанс).

През отчетния период **ниито едно застрахователно дружество със седалище в Република България не е преустановило извършването на дейност** на територията на друга държава-членка на ЕС. **В края на 2016 г. броят на застрахователните дружества, извършващи дейност на територията на държави членки, е 14.**

През 2016 г. КФН е изпратила уведомление до компетентния орган, осъществяващ надзор върху застрахователните дружества в Република Португалия, **относно преустановяване на правото на ЗК „Лев Инс“ АД и ЗАД „Армеец“ АД да извършва застрахователна дейност при условията на свобода на предоставяне на услуги по застраховка „Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС“.**

През отчетния период **ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД е нотифицирало КФН за намерението си да разшири застрахователната си дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги** на територията на следните държави членки: на Република Румъния, Кралство Белгия и Република Франция, Кралство Испания (без застраховка „Помощ при пътуване“ (асистанс)), Федерална Република Германия, Обединено Кралство Великобритания и Северна Ирландия, Република Австрия и Кралство Нидерландия. Предвид това Комисията е уведомила по надлежния ред посочените държави-членки на ЕС.

Във връзка с **намерението на Застрахователна компания „Надежда“ АД да разшири дейността си на територията на Република Италия с класове „Обща гражданска отговорност“, „Кредити“, „Правни разноски“, „Гаранции“,** на свое заседание КФН взе решение по Протокол № 29 от 25.05.2016 г. да изпрати уведомление до компетентния орган на държавата-членка на ЕС.

По отношение на българските застрахователни брокери през отчетната година Комисията е изпратила **8 нотификации** за осъществяване на застрахователно посредничество на територията на държави-членки на ЕС. Общият брой на застрахователните посредници, извършващи дейност на територията на държави членки, възлиза на **46** в края на 2016 г.

Таблица 16. Нотификации за български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2015 г.	Новопостъпили през 2016 г.	Прекратени през 2016 г.	Брой към 31.12.2016 г.
Инвестиционни посредници	165	8	0	173
Управляващи дружества	3	0	0	3
Проспекти	4	0	0	4
Застрахователни дружества	12	2	0	14
Застрахователни брокери	39	8	1	46
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2016 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави-членки на ЕС, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, както и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС.

2.3. Сертифициране

През 2016 г. са проведени изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант на 19.01.2016 г. и 20.01.2016 г. До изпит за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа са допуснати 11 кандидата, а за инвестиционен консултант - 22 кандидата. Изпитите са издържани от 11 лица (6 за брокер и 5 за инвестиционен консултант), на които са издадени сертификати. Допълнително са издадени 9 сертификата в резултат на призната правоспособност за извършване на дейност като инвестиционен консултант. През 2016 г. е отнето правото на едно лице да извършва дейност като брокер на ценни книжа.

През отчетния период не са проведени изпити за придобиване на право за извършване на дейност като застрахователен брокер. Разгледано е едно искане и съответно е призната правоспособност на отговорен актюер от Комисията за финансов надзор на лице, успешно положило изпит пред професионална организация на актюерите (Българско актюерско дружество).

Таблица 17. Динамика на сертифицираните лица

	2012	2013	2014	2015	2016
Инвестиционни консултанти	12 (6)	28 (20)	6	19 (11)	14 (5)
Брокери на ЦК	(11)	(13)	0	6 (7)	5 (6)
Застрахователни брокери	-	1	14 (6)	8 (13)	-
Актюери	-	-	11 (5)	1	1

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит при КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Дистанционният надзор има за цел постоянно наблюдение и периодична оценка на финансовото състояние на инвестиционните посредници (ИП) и на законосъобразността на извършваната от тях дейност. Събраната информация позволява на надзорния орган да реагира своевременно на възникващи проблеми и на несъответствия с нормативните изисквания. В рамките на дистанционния надзор се осъществяват 3 вида проверки: текущи, които се извършват регулярно, при получаване на текуща информация от поднадзорните лица, изискуема съгласно нормативните изисквания, тематични - насочени са към цялостна проверка на едно или повече функции и/или изисквания към дейността, проверки по жалби, запитвания и сигнали срещу поднадзорни лица и/или дружества без издаден лиценз за упражняване на дейност по инвестиционно посредничество.

През отчетния период са извършени **9 757 текущи проверки**, в това число 856 проверки относно финансовото състояние на дружествата, 756 проверки на притежаваните клиентски активи и 7851 проверки на сключваните сделки с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар. В хода на дистанционния надзор се изготвят и разпореждания за вписвания на обстоятелства във водения от КФН публичен регистър, като за 2016 г. по отношение на ИП, регулиран пазар, инвестиционните консултанти и брокери са **вписани 510 обстоятелства**.

През отчетната година са извършени **260 проверки по постъпили жалби**, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. В хода на последните са изисквани документи и информация както от инвестиционните посредници, така и от трети лица. При прегледа на постъпилата информация е анализирана степента на спазване на нормативната уредба от страна на поднадзорните лица. Този вид проверки са приключили с изготвянето на становище във връзка с постъпилото запитване или жалба или с директен отговор до лицето. В резултат на този вид дистанционен контрол са отправени и 7 сигнала до органите на Прокуратурата, ДАНС и БНБ за предприемане на действия по компетентност.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

В обхвата на дистанционният контрол по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) и управляващите дружества (УД) попадат представяните в КФН годишен и шестмесечен финансов отчет, както и месечен баланс за КИС, и годишен финансов отчет и тримесечни справки за УД. През отчетния период е осъществена **документална проверка на 1 751** годишни и шестмесечни финансови отчети, тримесечни отчети на УД, както и месечни баланси на управляваните от управляващите дружества (УД) КИС. През годината са **извършени 139 документални проверки на постъпила през системата e-Register информация от УД** относно задължението за представяне в Комисията и публикуване проспекти на КИС и документи с ключова информация за инвеститорите.

Съгласно нормативните изисквания УД регулярно представят информация за емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС при всяко тяхно определяне (не по-рядко от два пъти седмично). Освен тази информация УД представя два пъти месечно на равни интервали от време обобщена информация за определените емисионни стойности и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС. През годината са извършени **проверки и одобрения на 24**

716 форми за емисионна стойност и цена на обратно изкупуване на договорните фондове. В КФН са постъпили и проверени **2 736 бр. справки с обобщена информация** за определените емисионни стойности и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС.

Извършени са 62 проверки на подаваните два пъти годишно от УД списъци на лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано участие (10 на сто или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на УД), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството.

През отчетния период **във връзка с надзора относно спазването на инвестиционните ограничения от УД в управляваните от тях ДФ са извършени 89 броя проверки** на база постъпили в Комисията уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на УД и КИС.

В резултат на документни проверки, извън горепосочените, с разпореждане на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени **437 вписвания на обстоятелства във водения от КФН публичен регистър** по отношение на УД и КИС.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният контрол по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и други емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в Комисията и на обществеността годишни и тримесечни уведомления за финансовото състояние/финансови отчети за дейността, както и на консолидирани такива, подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Освен това, емитентите на облигации представят в КФН (на довереника на облигационерите и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите му) отчет за изпълнение на задълженията си, съгласно условията на облигационната емисия, като от своя страна довереникът на облигационерите представя в Комисията тримесечен доклад. През отчетния период е осъществена **документна проверка на 5 352 годишни и тримесечни** (индивидуални и консолидирани) финансови отчети, както и отчети за изпълнение на задълженията на емитентите на облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание на акционерите/облигационерите през 2016 г. са извършени 1048 документални проверки** на съдържанието и момента на предоставените в КФН (обявяване в Търговския регистър) покани и приложените към тях материали и взетите от общото събрание решения, обективирани в представените в Комисията протоколи.

В резултат на документни проверки, с разпореждане на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени **1 052 вписвания на обстоятелства** във водения от КФН публичен регистър **по отношение на публичните дружества, АДСИЦ и другите емитенти на ценни книжа.**

Относно **разкриването на дялово участие в капитала на публично дружество, друг емитент на ценни книжа и АДСИЦ през годината са извършени 52 проверки** на регулярно постъпващата от „Централен депозитар“ АД информация и представените уведомления.

До влизането в сила на Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба, който се прилага, считано от 3 юли 2016 г.) и Закона за прилагане на мерките срещу пазарните

злоупотреби с финансови инструменти (Обн., ДВ, бр. 76 от 30.09.2016 г., в сила от 30.09.2016 г.), с който е отменен действащия дотогава Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти, като част от регулираната информация, задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността вътрешната информация, която е конкретна, не е публично огласена, отнася се пряко или непряко до един или повече емитенти на финансови инструменти или до един или повече финансови инструменти, ако публичното ѝ огласяване може да окаже съществено влияние върху цената на тези финансови инструменти или на цената на свързани с тях деривативни финансови инструменти. При формалната проверка на тази информация, част от която се разкрива и във финансовите отчети на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, се установява дали тя отговаря на легалната дефиниция за вътрешна информация, спазени ли са редът и начинът за разкриването ѝ, в т.ч. оповестена ли е едновременно на КФН и на обществеността по надлежния ред. С електронни форми за разкриване на вътрешна информация през 2016 г. **от поднадзорните лица са направени 1 648 оповестявания, които са анализирани в хода на дистанционния надзор** през отчетния период. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на др. специални изисквания на закона, като например: спазване на режима за осъществени сделки на голяма стойност, манипулация на пазара и злоупотреба с вътрешна информация и др.

През отчетния период са извършени **33 проверки, свързани с текущия надзор, осъществяван от КФН за спазване на императивните разпоредби на ЗППЦК** и актовете по прилагането му. Проверките са свързани основно с преглед на данните в представената регулирана информация, насрещни проверки във връзка с установяване на извършени административни нарушения, както и законосъобразно свикване и провеждане на общи събрания на акционерите. Също така е извършена проверка на всички АДСИЦ и УД относно спазване на условията, при които им е издаден лиценз. Наличието на несъответствие е основание за отнемане на лиценз.

В резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медии годишни и тримесечни финансови отчети/уведомления за финансовото състояние (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, другите емитенти на ценни книжа и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите, свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, както и свързани със спазване на законовите разпоредби за свикване и провеждане на ОСА, **през отчетния период са открити 196 производства за прилагане на принудителни административни мерки**. Предвид неизпълнение на задълженията по прилагане на принудителните административни мерки и поради липса на основание за прекратяване на производствата, **са издадени 109 решения, с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие със закона**, изпълнявайки дадените предписания.

Във връзка с процеса по принудително събиране на вземанията от просрочени такси за осъществяване на общ финансов надзор през 2016 г. са **окомплектовани и изпратени за принудително събиране към НАП общо 74 бр. актове за установените публични държавни вземания (АУПДВ) на задълженията за такси за общ финансов надзор, дължими за предходните 2012 г. и 2013 г.**

След измененията и допълненията на ЗППЦК (обн. ДВ, бр. 42 от 2016 г., в сила от 03.06.2016 г.), съгласно **§ 1д от ДР на закона, разпоредбите на глава шеста „а“ за разкриване на информация се прилагат и за лицата, чиято дейност се регулира по Закона за енергетиката и Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги от Комисията за енергийно и водно регулиране**, държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон и търговските дружества с повече от 50 на сто държавно или общинско участие в капитала, които не

отговарят на поне два от следните критерии: средна численост на персонала за годината – до 10 човека; балансова стойност на активите към 31 декември – до 700 000 лв.; нетни приходи от продажби за годината – до 300 000 лв. В тази връзка, адресатите на § 1д от ДР на ЗППЦК са задължени да представят годишен финансов отчет, шестмесечен финансов отчет и тримесечни финансови уведомления/отчети за дейността си за 1-во, 3-то и 4-то тримесечие на годината, като през отчетната 2016 г. в КФН са постъпили **3 011 такива отчети/уведомления**.

Застраховане

От 01.01.2016 г. влезе в сила нов Кодекс за застраховане (КЗ), с който се имплементира Директива 2009/138/ЕО на ЕП (Платежоспособност II) и се въвеждат нови правила както за застрахователите и презастрахователите, така и за надзорните институции.

Въвежда се рисков-базиран подход при определяне на капиталовите изисквания на застрахователите и презастрахователите. Границата на платежоспособност, която до 31.12.2015 г. се прилага като основен регулаторен инструмент за платежоспособност на застрахователите и презастрахователите, се замени с т. нар. „капиталово изискване за платежоспособност“. Концепцията на капиталовото изискване за платежоспособност е да се вземат предвид всички количествено измерими рискове, на които е изложен застрахователя или презастрахователя, и да се формулира достатъчен размер на капитала, необходим за посрещане на всички поети задължения по сключени застрахователни договори.

По отношение на надзорния процес се преминава към надзор, базиран на принципи. Основната роля на надзорната институция е да оценява, одобрява и евентуално коригира тези политиките на дружествата и да следи за тяхното изпълнение от страна на застрахователите и презастрахователите.

В началото на 2016 г. от 44 застрахователи и 1 презастраховател на българския застрахователен пазар **39 от тях прилагат режима Платежоспособност II** и имат право на достъп до пазара на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство. Тези застрахователи и презастраховател спазват актовете на Европейската комисия по прилагане на Платежоспособност II. На тези застрахователи са изпратени писма с указания относно данните, които следва да предоставят пред надзорния орган и срока за нейното отчитане по отношение на първата година на прилагане на Директива 2009/138/ЕО и последващите периодични тримесечни справки.

На останалите 6 застрахователни дружества са издадени решения на КФН за промяна в статута по чл. 37 от КЗ, а именно от застраховател, който извършва дейност по общите правила за достъп до единния пазар, **на застраховател, който ще извършва дейността си по правилата за застрахователите без право на достъп до единния пазар**.

Дистанционният надзор през 2016 г. се базира на годишни и периодични отчети на застрахователите и презастрахователите, застрахователните групи и Гаранционния фонд, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност. През годината са извършени **612 дистанционни проверки по документи** на застрахователи, презастрахователи, застрахователни групи и Гаранционен фонд. Прегледаната информация включва годишни и периодични отчети и справки от застрахователите и застрахователните групи със седалище в Република България, представени в КФН в съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на Регламент за изпълнение (ЕС 2015/2450) и & 9, ал.3 от Преходните и заключителни разпоредби на КЗ.

В тази връзка, **текущо през 2016 г. беше извършвано подаване на получените в КФН данни от застрахователните дружества и застрахователните групи по отношение на първата година на прилагане на Директива 2009/138/ЕО към Европейския орган за застраховане и професионално**

пенсионно осигуряване (EIOPA). През 2016 г. в хода на текущия дистанционен надзор на представените периодични отчети и справки от застрахователите, прилагащи режима Платежоспособност II, беше проверявано изпълнението на законовите разпоредби на КЗ относно минималното капиталово изискване и капиталовото изискване за платежоспособност.

По отношение на **застрахователните дружества без право на достъп до единния пазар през 2016 г. е извършен преглед на активите за покритие на техническите резерви на застрахователите и съответствието им на законовите изисквания по отношение на видовете активи и тяхната структура,** както и проверка дали активите за покритие на техническите резерви са в размер, съответстващ на размера на образуваните към последното тримесечие технически резерви.

Извършена е **проверка относно достатъчността на размера на собствените средства** на дружествата без достъп до единния пазар за покритие на границата на платежоспособност/гаранционния капитал и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие.

Дистанционният надзор включва **проверка на достатъчността на заделените технически резерви.** Във връзка с **определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите,** в края на всяко тримесечие е обобщена и предоставена на застрахователите информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховката, стойността на факторите на развитие, пазарния дял на всяко едно дружество в броя на застрахованите моторни превозни средства и общия за пазара размер на резерва за възникнали, но непредявени претенции. Към края на всяко тримесечие на 2016 г. е извършена проверка за спазване на законовите изисквания по отношение на прилагания метод за определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

През 2016 г. беше извършена проверка и на докладите относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността, представени от застрахователите и презастрахователите.

Беше взето участие в проведените през годината срещи на надзорните колегиуми на всички застрахователни дружества със седалище в Република България и предприятие майка от държава членка. Също така се участва в различни количествени пазарни проучвания и въпросници на европейски надзорни органи. **Във връзка с чл. 77е „Преглед на дългосрочните мерки за гаранции и на мерките относно капиталовия риск“ на Директива 2009/138/ЕО беше попълнен и изпратен количествен и качествен въпросник на EIOPA** в резултат на събиране и обобщаване на информация от застрахователи, презастрахователи и застрахователни групи, прилагащи режима Платежоспособност II.

През 2016 г. **EIOPA проведе стрес-тест на застрахователния сектор в ЕС, като в него взеха участие 4 български животозастрахователни дружества.** Стрес-тестът се базира на стандартите и отчетността по Платежоспособност II. Оценката на всички данни е към 01.01.2016 г. Целта беше да бъде направена оценка на устойчивостта на европейския застрахователен сектор при сценарий в среда на продължителна ниска доходност и на сценарий „double hit“, обхващащ както ниския безрисков лихвен процент, така и по-висока рискова премия.

3.1.1. ФОКУС ТЕМА: Преглед на балансите и стрес-тест на застрахователите в България

С цел гарантиране на ефективното функциониране на финансовата система и необходимостта от осигуряване на по-голяма прозрачност на сделките на местния финансов пазар

и в съответствие с Националната програма за реформи (НПР) в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ и на основание на §10 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Комисията за финансов надзор организира преглед на балансите на застрахователите с участието на независими външни лица и институции с висока професионална репутация.

Прегледът беше извършен под надзора на Управляващ комитет, който включваше представители на КФН, Министерство на финансите (Наблюдател), Българска народна банка (Наблюдател) и международни институции – Европейската комисия (Наблюдател) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА; член на Управителния комитет). КФН избра за Ръководител на проекта (РП) консултанта Обединение „Регионален Консорциум Ърнст & Янг“ (Ърнст & Янг), отговорен за изготвянето на методологията за прегледа на балансите, която бе одобрена от Управителния комитет, и за осигуряването, в тясно сътрудничество с Управителния комитет, на хармонизираното прилагане на методологията за прегледа от независимите външни експерти, извършващи прегледа, както и сходното третиране на дружествата, обект на прегледа, от съответните независими външни проверяващи.

Прегледът на балансите беше проведен с помощта на 7 независими външни проверяващи (НВП), които бяха избрани съобразно критериите, включени в заданието за прегледа, както следва: „Делойт Одит“ ООД, България, ДЗЗД „ГД Консорциум Гранд Торнтън България – Гърция“, KPMG Audit SRL, Румъния, Mazars SA, Франция, Milliman SP. Z.O.O., Полша, „ПРАЙСУОТЪРХАУСКУПЪРС Одит“ ООД, България, Willis Towers Watson, Холандия.

Прегледите на балансите на застрахователите се проведеха в периода от 15 юли 2016 г. до края на януари 2017 г., като в него участваха 49 застрахователни дружества, включително застрахователни групи и подгрупи.

Основната цел на прегледа на балансите беше:

- Анализ на застрахователния портфейл на всяко застрахователно дружество, за да се установят задълженията по застрахователните договори, да се оцени адекватността на техническите резерви по Платежоспособност II и да се направи разумна оценка на икономическата стойност на съответните технически резерви;
- Да се направи оценка, в съответствие с рамката Платежоспособност II, доколко са подходящи принципите на признаване и оценяване, прилагани за всички активи и пасиви, като специално да се наблегне върху оценката на влиянието на операциите и сделките с физически или юридически лица в тесни връзки със застрахователя;
- Да се направи оценка на ефективността, в съответствие с рамката Платежоспособност II, на прехвърлянето на рискове на трети страни, произтичащи от (пре)застрахователни договори, сключени от застрахователите, включително презастрахователни договори с ограничено поемане на риска;
- Да се преизчислят пруденциалните показатели в съответствие с Платежоспособност II (минимално капиталово изискване (МКИ) и капиталово изискване за платежоспособност (КИП));
- Да се направи преглед на рисковете на застрахователите и да се предостави информация и повиши осведомеността за рисковете и слабите места в застрахователния сектор,

включително евентуално заразяване на останалата част от финансовия сектор и реалната икономика.

Нормативната уредба на Платежоспособност II, която е в сила от 1 януари 2016 г., въвежда по-високи капиталови изисквания за застрахователната индустрия, както и различна нормативна уредба за отчитане и оценяване на рисковете. Пълният обхват на прегледа на балансите на българските застрахователи в първата година от въвеждането на режима Платежоспособност II осигурява конкурентно предимство на българската индустрия. Прегледът повишава надеждността в индустрията и позволява на дружествата и на КФН да насочат по-успешно усилията си към слабите места.

Режимът Платежоспособност II и Международните стандарти за финансови отчети (МСФО) са стандарти, базирани на принципи и включват използването на преценка. Предвид това Ръководителят на проекта оцени ситуацията, в които икономическата реалност на сходни трансакции и събития не е била оценена по еднакъв начин. Тази оценка на съответствието е взета предвид при прилагането на последващите мерки.

Преди изпълнението на процедурите по съответствие прегледът на балансите на застрахователите показва обобщено капиталово изискване за платежоспособност (КИП) от 154% и на обобщено минимално капиталово изискване (МКИ) от 308% за дружествата на индивидуално ниво. След провеждането на проверките за съответствие, извършени от ръководителя на проекта, агрегираният КИП е в размер на 157%, а агрегираният МКИ е 313% за дружествата на индивидуално ниво, като КИП за общозастрахователния сектор е 147%, а МКИ – 333%, докато за животозастрахователния сектор КИП е 235%, а МКИ – 238%. КИП за групи/подгрупи е в размер на 107%, а МКИ – 187%, като всички тези стойности са над пруденциалните изисквания.

В резултат на извършения през 2016 г. преглед на балансите КФН е задължила 44 застрахователя и групи да отразят в образците за количествено отчитане по Платежоспособност II към 30.06.2016 г. (по Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2450 на ЕК от 2 декември 2015 г.) резултатите и констатациите на независимите външни експерти. Заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, е издал 43 броя ПАМ, с които на застрахователите е разпоредено в срок до 31.12.2017 г. да изпълнят препоръките по отношение на системата на управление, направени в доклада, изготвен като резултат от проверката на баланса на съответното дружество от независимия външен експерт.

Прегледът на балансите на застрахователите установи, че за 13 дружества общата стойност на допустимите собствени средства, покриващи КИП и/или МКИ към 30 юни 2016 г., са били недостатъчни. От посочените дружества с установени дефицити към 30.06.2016г. 7 застрахователя са предприели необходимите действия за увеличаване на собствените си средства до изискуемото ниво в съответствие с резултатите от прегледа на баланса. Това са ЗАД „Армеец“ АД, ЗАД „България“ АД, „Евроинс Здравно осигуряване“ ЕАД, ЗД „ЕИГ РЕ“ ЕАД, ЗД „Бул инс“ АД, ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД и ЗЕАД "ЦКБ ЖИВОТ" ЕАД. Тези действия включват увеличаване на капитала, привличане на подчинен дълг, както и продажба на финансови инструменти.

Друга част от останалите дружества също са предприели действия, които са довели до засилване на тяхната капиталова база, въпреки че това все още не е напълно достатъчно. В резултат на това, след оценка на извършените последващи действия, бяха предприети надзорни

мерки от КФН за възстановяване на платежоспособността спрямо "Синдикална Взаимозастрахователна Кооперация - СивЗК", „ЗД Евроинс Живот“ ЕАД, ЗК“Надежда“ АД и ЖЗК „Съгласие“ АД, с които ги задължава в едномесечен срок от датата на получаване на решението за прилагане на принудителна административна мярка да изготвят и представят в КФН краткосрочен план за възстановяване на допустимите собствени средства на ниво, осигуряващо покритието на минималното капиталово изискване, съответно на гаранционния капитал. Покритието на минималното капиталово изискване следва да бъде осигурено в срок от три месеца, считано от датата на приключване на прегледите на балансите на застрахователите.

Един застраховател е задължен да представя доклади за напредъка на КФН, определящи предприетите мерки, и постигнатия напредък за покриване на капиталовото изискване за платежоспособност до края на 2017 г., като се възползва от преходния период, за да се съобрази с режима на Платежоспособност II.

На основание параграф 10, ал. 4 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници КФН организира стрес-тест на застрахователите и презастрахователите. Стрес-тестът беше проведен от Ърнст & Янг с входящи данни и информация, получена от участващите (пре)застрахователни дружества. Стрес-тестът беше проведен за 42 отделни (пре)застрахователни дружества в допълнение към 7 групи (пре)застрахователи, опериращи на българския пазар.

Базата за провеждане на стрес-теста бяха коригираните баланси (т.е. окончателните коригирани баланси след прегледа, изготвени в съответствие с изискванията на Платежоспособност II) и Образците за количествено отчитане (QRT), изготвени на база резултатите от прегледа на балансите на дружествата. Ърнст & Янг оцени устойчивостта на (пре)застрахователните дружества съобразно стрес-тест сценариите, определени от Методологията за провеждане на стрес-тест, осигурена от КФН. Ърнст & Янг извърши оценка на съответствието на собствените средства на (пре)застрахователните дружества, след извършване на стрес-теста, с капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) за всеки един от сценариите.

Целта на провеждания стрес-тест беше да се оцени устойчивостта на българския застрахователен сектор с помощта на пазарни шокови сценарии (едновременни шокове на различни променливи величини) и застрахователни шокови сценарии (три предварително дефинирани за общозастрахователните предприятия сценарии, включващи един фактор, и един предварително дефиниран сценарии за животозастрахователните предприятия).

Сценарият представя екстремна ситуация, причинена от две събития, по-конкретно бързо нарастване на доходността на всички държавни облигации от страните от ЕС, в комбинация със спад на безрисковия лихвен процент.

Застрахователният стрес-тест беше проведен отделно от стрес-теста на пазара, като целта е да се оценят неблагоприятни резултати при няколко независими сценария. Три сценария, включващи един фактор, са дефинирани за общозастрахователните и презастрахователни дружества:

- Земетресение;
- Наводнение;

- Стрес-тест от недостиг на резерви - портфейл „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Други общозастрахователни бизнес линии“.

Един сценарий е определен за животозастрахователните и презастрахователни дружества – „Стресиране на дълголетие“.

Резултатите от проведения стрес тест показват, че при по-голяма част от (пре)застрахователните дружества е налице покритие/превишение на активите над пасивите при базовия сценарий. Обобщеният КИП коефициент за застрахователния пазар е в размер на 145%, докато обобщеният МКИ коефициент е в размер на 295%.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в две основни направления – ежедневен и периодичен надзор. Извършва се и мониторинг на интернет-страниците на ПОД.

Ежедневният надзор се осъществява на база на ежедневно получаваните от ПОД и от банките-попечители справки за дейността на ФДПО. През 2016 г. са **извършени 7 056 ежедневни проверки**. При извършваните проверки се следи за законосъобразността на сключваните сделки с активите на пенсионните фондове, спазването на законовите ограничения и забрани при инвестирането на активите на фондовете, съотношението на инвестициите в отделни видове финансови инструменти спрямо активите на пенсионните фондове, притежаваните инвестиции в един емитент, начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките-попечители. При осъществявания ежедневен надзор се следи и за правилното отчисляване на инвестиционната такса и таксата от всяка вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, изменението на стойността на нетните активи, правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, както и правилното изчисляване на стойността на един дял.

Периодичният надзор се осъществява на база месечни, тримесечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО. **През 2016 г. са извършени общо 486 проверки**, в т. ч. 122 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ПОД и 364 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ФДПО. На база информацията от финансовите отчети и справки се изчисляват и анализират нормативните и общи финансови показатели за дейността на ПОД и ФДПО. Чрез нормативно определените показатели ежесечно се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Нормативно определените показатели са капиталова адекватност на ПОД, ликвидност на ПОД и ФДПО, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и ДПФ по ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за ФДЗПО. Ежесечно се анализира ръста на активите и на осигурените лица във ФДПО, инвестициите и доходността на пенсионните фондове. Общите финансови показатели се изчисляват и анализират на годишна база. Тези показатели са свързани както с дейността на ПОД – собствен капитал, активи, приходи и разходи на ПОД, така и с дейността на ФДПО – активи, участници, инвестиции, доходност и доход на пенсионните фондове.

През годината са извършвани и ежесечни проверки на електронните страници на ПОД във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и на Изискванията към съдържанието на рекламните и писмени информационни материали на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества. При проверките не са констатирани съществени пропуски

или несъответствия. Периодично (10-о число на месеца, следващ тримесечието) се проверява и публикуването на информацията за обема и структурата на инвестициите по видове активи и емитенти на финансови инструменти.

През годината от КФН е осъществяван интензивен мониторинг по отношение на отделни финансови инструменти в портфейлите на ФДПО, вземания от инвестиционни имоти, както и по отношение на капиталова адекватност и ликвидност на някои ПОД.

3.1.2. ФОКУС ТЕМА: Преглед на активите на пенсионните фондове в България

През май 2015 г. Министерският съвет прие актуализация на Националната програма за реформи с цел подобряване на координацията на икономическите политики в Европейския съюз. В нея бяха представени ангажиментите на правителството по отделни политики, вкл. за небанковия финансов сектор. В изпълнение на програмата и на основание § 10 от ПЗР на Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, приет през август 2015 г., успоредно с прегледа на балансите на застрахователните компании се извърши и преглед на активите на пенсионните фондове.

Управляващ комитет (УК) осъществяваше надзор върху целия процес по прегледа на активите на пенсионните фондове – от подготовката до обявяването на резултатите. Всички решения на КФН във връзка с организирането, наблюдението и контрола на процеса по прегледите бяха взети в пълно съответствие с решенията на УК.

Прегледът на активите се извърши към 30 юни 2016 г. в съответствие с изготвена от ръководителя на проекта Обединение „Регионален Консорциум Ърнст & Янг“ и приета от КФН методология. Въз основа на предварително зададени критерии бяха определени независимите външни експерти KPMG Audit SRL, Румъния, „ПРАЙСУОТЪРХАУСКУПЪРС ОДИТ“ ООД, България и „Ейч Ел Би България“ ООД, България, които направиха оценка на активите на пенсионните фондове към референтната дата и изпълниха други процедури по прегледа, предвидени в методологията. Прегледът на активите обхваща всички 18 фонда за допълнително задължително пенсионно осигуряване (универсални и професионални) и всички 9 фонда за допълнително доброволно пенсионно осигуряване. Доброволните пенсионни фондове по професионални схеми не участваха в прегледа.

Основните цели на прегледа на активите бяха:

- проверка дали са налични активите на пенсионните фондове, съхранявани от банките-попечители;
- извършване на оценка на активите в портфейлите на пенсионните фондове в съответствие с разпоредбите на Наредба 9 на КФН от 19.11.2003 г.;
- проверка дали са налице инвестиции на пенсионните фондове в ценни книжа, емитирани от лица, свързани с пенсионноосигурителното дружество, управляващо фонда, по смисъла на §1, ал. 2, т. 3 от Допълнителните разпоредби на Кодекса за социално осигуряване;
- преглед на рисковете на пенсионните фондове в съответствие с разпоредбите на приложимата нормативна уредба и по-нататъшно идентифициране на основните рискове, които не са били обхванати или не са обхванати напълно от нормативната уредба.

Независимите външни експерти извършиха прегледа на активите на пенсионните фондове в комуникация с ръководителя на проекта и представиха окончателни доклади за проверените от тях фондове. На базата на приетата методология докладите съдържат описание на извършените процедури в хода на прегледа, констатации и препоръки по отношение на корпоративното управление, вътрешния контрол и счетоводната политика; заключение за надеждност, качество, достатъчност и уместност на предоставените от пенсионноосигурителните дружества данни, оценка на активите на пенсионните фондове; оценка на рисковете в сектора и проверка за инвестиции в свързани лица.

Прегледите на активите на пенсионните фондове се проведеха в периода от 15 юли 2016 г. до края на януари 2017 г. Резултатите от прегледа на активите на пенсионните фондове бяха оповестени на 3 февруари 2017 г. под формата на доклади (пълен и обобщен), изготвени от ръководителя на проекта на базата на окончателните доклади на независимите външни експерти за отделните пенсионните фондове.

Основни изводи и резултати от прегледа на активите на пенсионните фондове:

- Активите на пенсионните фондове са налични и се съхраняват от банките-попечители в съответствие с нормативните изисквания;
- Не са установени отклонения от приложимата регулаторна рамка по отношение на прегледа за инвестиции в свързани лица с пенсионноосигурителното дружество, което управлява пенсионен фонд;
- Като цяло се спазват изискванията на Наредба № 9 на КФН при оценката на активите и пасивите на пенсионните фондове;
- Не са констатирани проблеми по отношение спазването от страна на пенсионноосигурителни дружества на количествените ограничения за съответните категории инвестиции на пенсионните фондове, предвидени в Кодекса за социално осигуряване;
- Независимите външни експерти предлагат корекции на обща стойност 33 млн. лв., или 0.3 на сто от активите на проверените 27 пенсионни фонда, към 30 юни 2016 г. Предлаганите корекции се отнасят до две категории активи, притежавани от част от пенсионните фондове – инвестиционни имоти и облигации (корпоративни и общински).

Като част от предприетите от КФН последващи действия бяха изискани от всички пенсионноосигурителни дружества да представят Програма за изпълнение на препоръките, дадени във връзка с приключилия преглед на активите на пенсионните фондове към 30.06.2016 г., която да бъде утвърдена от управителния орган на пенсионноосигурителното дружество и да съдържа конкретните действия, които дружеството ще предприеме за изпълнението на препоръките, дадени по всички теми от доклада за прегледа.

3.2. Проверки на място

Проверките на място са съществена част от осъществявания от КФН текущ надзор на небанковия финансов сектор в съответствие с определените й правомощия съгласно българското и европейското законодателство. Проверките на място представляват съвкупност от действия по проучване, анализ и оценка на данни, факти и обстоятелства, които не могат да бъдат установени и

проверени в рамките на дистанционния надзор, с цел установяване на законосъобразността на дейността на поднадзорните лица, идентифициране и редуциране нивото на риск, както и прилагане на добрите пазарни практики с оглед защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица.

В КФН е създаден и функционира механизъм за годишно планиране на проверките, въз основа на който се извършва категоризацията на дружества по определени критерии. С оглед планирането на провеждането им проверките се делят на планови и извънпланови (извънредни), а с оглед обхвата им могат да бъдат пълни (комплексни) или тематични. Съобразно длъжностните лица, които ги извършват, могат да бъдат самостоятелни, успоредни и съвместни. Извънредните проверки се извършват при възникнала необходимост от проверка на място, породена от конкретни обстоятелства, установени в хода на осъществявания дистанционен надзор, или във връзка с постъпили жалби и сигнали. В рамките на тематичните проверки се разглеждат и анализират конкретни направления от дейността на проверяваното лице, докато при комплексната проверка се подлага на изследване цялостната му дейност. Самостоятелни са проверките, извършвани на едно поднадзорно лице от експерти от едно от управленията на КФН, за разлика от успоредните проверки, които се извършват едновременно в няколко лица от група служители в едно или няколко управления на КФН. Съвместните проверки се извършват от служители на КФН заедно с други контролни органи – европейски или български (ДАНС, БНБ, НАП и др.).

Особено внимание през 2016 г. е отделено на проверките на дружества, за които е имало съмнения и данни, че предоставят инвестиционни услуги и извършват инвестиционни дейности, без да притежават лиценз, както и на проверките относно спазването на изискванията на Регламент (ЕС) № 648/2012 на ЕП и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции. Освен проследяване спазването на действащото в областта на капиталовите пазари законодателство, сред приоритетите на Комисията и нейните структурни звена при извършването на проверките на място през периода е поставено и спазването на изискванията, касаещи мерките срещу изпирането на пари.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2016 г. са **открити 6 извънредни проверки на дружества, за които е имало съмнения, че предоставят инвестиционни услуги и извършват инвестиционни дейности, без да притежават лиценз.** Извършването на една от тези проверки е наложено от постъпването на множество жалби и сигнали от чуждестранни граждани. При проверката не е установено извършване на територията на Република България на инвестиционни услуги и дейности, но след приключването ѝ са изпратени сигнали до ДАНС, Софийска районна прокуратура и СДВР във връзка с наличие на съмнения за измама и пране на пари. Друга от шестте извънредни проверки е извършена съвместно с органите на ДАНС и СДВР. Органите на полицията са иззели сървърите на дружеството, а проверяващият екип от служители на КФН е събрал документи и информация, които са приобщени към друга проверка и същите се анализират във връзка с приложена принудителна административна мярка спрямо инвестиционен посредник с отнет лиценз за уреждане на отношенията с клиентите си.

Извършени са **2 тематични проверки на инвестиционни посредници, едната от които е във връзка със спазване изискванията на ЗМИП и ЗМФТ.** По двете проверки са отправени общо 16 препоръки. През 2016 г. са приключили 19 проверки, част от които са открити през предходната година, относно спазване на изискванията на Регламент (ЕС) № 648/2012 на ЕП и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции, и в частност относно сроковете и начина на докладване от страна на инвестиционните

посредници по чл. 8, ал. 1 от ЗПФИ на сключените договори за деривати. Дружествата, обект на тези проверки, представляват всички инвестиционни посредници по чл. 8, ал. 1 от ЗПФИ. В хода на проверките са съставени 4 броя актове за установяване на административни нарушения и е отправена 1 препоръка.

През отчетния период е извършена цялостна проверка на Фонда за компенсиране на инвеститорите (ФКИ) за спазване на изискванията на Закона за публичното предлагане на ценни книжа и Правилника за устройството и дейността на ФКИ, като са отправени 2 препоръки. В хода на проверката са констатирани изтекли мандати на двама от членовете, след което са извършени необходимите назначения.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

В хода на проверките на управляващи дружества (УД) и управляваните от тях колективни инвестиционни схеми (КИС) се изследва и анализира организацията на дейността на управляващите дружества от една страна, а от друга, тяхната дейност по отношение на организираните и управлявани от тях договорни фондове (ДФ) с оглед спазване на приложимото законодателство в сферата на капиталовите пазари. В детайли се обследват въпросите, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на УД, отношенията на УД с депозитаря и инвестиционните посредници, определяне на нетната стойност на активите, емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС, оценка на активите в портфейла на КИС, продажбата и обратното изкупуване на дялове на КИС, структурата на активите и пасивите на КИС, както и отчетността на КИС. По отношение на УД, предоставящи допълнителни услуги по чл. 86, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, в проверките се включва обследване на дейността по управление на портфейли на инвеститори и предоставяне на инвестиционни консултации. Особено внимание се отделя и на спазване правилата на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и другите относими нормативни актове.

През отчетния период е открита **1 проверка на УД и управляваните от него 10 КИС, която по своя характер е извънредна и тематична, извършена съвместно с друг специализиран орган на изпълнителната власт.** Обект на проверката е спазването от страна на УД на законодателството в областта на мерките срещу изпирането на пари, като за целта са проверени отношенията с дистрибутора на дяловете на КИС, вътрешните правила, политики и процедури на УД, идентификацията и оценката на рисковия профил на клиентите, произхода на средствата, извършваните сделки и контрагентите по тях. Проверката не е приключена в рамките на отчетния период.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Проверката на дейността на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) обхваща от една страна дейността на дружеството като специфичен вид акционерно дружество, получило лиценз съгласно ЗДСИЦ за извършване на определен тип дейност, а именно секюритизация на недвижими имоти или секюритизация на вземания. От друга страна, при проверката се изследва изпълнението на задълженията на АДСИЦ в качеството им на публично дружество (ПД) и в този смисъл обхваща както спазването на ЗДСИЦ, така и на ЗППЦК, нормативните актове по неговото прилагане и ЗПЗФИ (отм. с § 3 от преходните и заключителните разпоредби на ЗПМПЗФИ - ДВ, бр. 76 от 30 септември 2016 г., в сила от 30.09.2016 г.). В хода на проверката на АДСИЦ се анализират отношенията с обслужващите дружества и тяхната дейност,

отношенията с банката-депозитар, направените инвестиции, източниците на финансиране на дейността на АДСИЦ, разпределянето на печалба, съхранението и инвестирането на свободни средства, разкриването на регулирана информация, разходите по управление и обслужване на дружеството, задълженията свързани с провеждането на общи събрания на акционерите, както и всички вътрешни документи и сключени от дружеството договори.

Проверки на публични дружества се извършват извънредно, когато в хода на осъществявания текущ надзор се констатират проблеми, които не могат да бъдат изяснени дистанционно. Обект на такава проверка обикновено е спазването на разпоредбите на ЗППЦК и нормативните актове по неговото прилагане.

През отчетната година **са открити и приключени 2 планови пълни проверки на АДСИЦ и обслужващите дейността им дружества**, в рамките на които е проверена цялостната дейност на поднадзорните лица в последните 2 години. По отношение на едно от проверените АДСИЦ е открито **1 производство по издаване на индивидуален административен акт, приключило с издаване на решение за прилагане на принудителна административна мярка**. Принудителната административна мярка е свързана с установени основания за възстановяване на платената от АДСИЦ сума по сключен договор с трето лице. Принудителната мярка е изпълнена. **По отношение на 1 от проверените през периода АДСИЦ са установени основания за отнемане на издадения лиценз** за извършване на дейност по ЗДСИЦ, като в тази връзка са предприети и съответните действия.

Отделно от това е открита и приключена **1 пълна извънредна проверка** на АДСИЦ и обслужващото дейността му дружество.

През 2016 г. е продължила работата по **1 извънредна тематична проверка** на публично дружество, открита през 2015 г., която е приключена в рамките на отчетния период.

В резултат на извършените проверки на място на АДСИЦ и ПД са установени основания за отправяне на **56 препоръки**. През отчетния период е изпратен **1 сигнал до прокуратурата**, с който същата е сезирана за предприемане на действия по компетентност. В резултат на извършени проверки, през отчетния период са съставени общо **35 акта за установяване на административни нарушения**.

Застраховане

През 2016 г. са **приключени 3 проверки на място на застрахователни дружества**. Тук не са включени проведените прегледи на балансите на всички застрахователни дружества с референтна дата 30.06.2016 г., организирани от КФН с участието на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) и извършени от независими външни експерти с висока професионална репутация.

Застрахователни дружества

Проверките на място на застрахователите през 2016 г. обхващат **една планова проверка на застрахователно дружество, открита през 2015 г., една тематична проверка на застрахователно дружество, открита също през 2015 г. и втора тематична проверка, открита през 2016 г.**

Плановата проверка на застраховател е пълна и има за предмет следните области от дейността на проверяваните лица:

- **проверка и оценка на размера на образуваните технически резерви** и финансовото състояние;
- **установяване на достоверността на данните**, представяни с периодичните отчети и справки;

- **оценка на достатъчността на образувания резерв за предявени, но неизплатени претенции и възникнали, но непредявени претенции.**

Обхватът на едната тематична проверка е изплащането на застрахователни обезщетения по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите по събития, настъпили извън територията на Република България.

Втората тематична проверка е относно спазването на ЗМИП и правилника по прилагането му, включваща проверка на:

- **регистрите по чл. 8 ал. 1 от ЗМИП;**
- **одобренията от ДАНС вътрешни правила за мерките срещу пране на пари;**
- **уведомления до ДАНС за идентифицирани лица със съмнения за пране на пари;**
- **спазване на процедурите за идентифициране и верифициране на данните на клиентите на дружествата;**
- **структура на дружествата, от която е видно кой отговаря за спазването на вътрешните правила;**
- **проверка на три годишна програма за мерките срещу пране на пари по чл. 33 ал. 1 т. 5 от КЗ.**

Застрахователни посредници

През 2016 г. са **извършени общо 810 проверки на застрахователни посредници** – по документи и на място. От всички проверки, извършени през отчетния период, **33 проверки са на място и по сигнали, като 16 са общи проверки, а 17 са тематични проверки.**

По представяни в КФН периодични справки и отчети от застрахователните посредници са извършени 777 проверки по документи.

Общите проверки на дейността на застрахователните посредници обхващат проследяване спазване изискванията на КЗ и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения, проверка на разпространението на застрахователни продукти и на лицата, извършващи предложения и сравнения на същите. Следи се за изискванията, свързани с гарантирането на дейността и сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия. В обхвата на извършените проверки на място на застрахователни посредници през 2016 г. **се включва и проверка за спазване изискванията на чл. 301, ал. 2 във връзка с договори за възлагане на застрахователно посредничество и чл. 306, ал. 1 от КЗ,** относно гарантирането изпълнение на задълженията на посредника да прехвърли платена на него застрахователна премия, предназначена за застрахователя, или да прехвърли на ползвателя на застрахователни услуги, платено от застрахователя застрахователно обезщетение.

В обхвата на извършените тематични проверки на застрахователни посредници във връзка с предлагането и сключването на задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите са проверени сроковете за превеждане на събраната застрахователна премия от посредниците към застрахователите.

В резултат на извършените по-горе проверки на застрахователи и застрахователни посредници, **са съставени 32 акта за установени 33 броя административни нарушения, като 24 броя нарушения на застрахователни посредници са в резултат на закъснение на подаване на отчети или липса на такива.**

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2016 г. са открити **общо 15 проверки на място, като 14 от тях са извършени изцяло** и са приключили през отчетния период с връчени констативни протоколи.

Общи планови проверки върху дейността на пенсионноосигурителните дружества (ПОД) и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) **са открити и в 9-те лицензирани ПОД**. Проверките в 8 пенсионноосигурителни дружества са приключили, а извършването само на една от общите проверки продължава и през 2017 г. През отчетната година са извършени и **4 тематични проверки на ПОД. Съвместно с управление „Банков надзор” на БНБ са извършени и 2 проверки на банки-попечители на ФДПО.**

При общите проверки на място упражняваният надзор обхваща всички основни дейности, които пенсионноосигурителните дружества осъществяват: проверка на ръководството и организацията на дейността на ПОД; финансово състояние на ПОД и финансова отчетност; организацията на дейността по управление на активите и риска; формирането и поддържането на пенсионните резерви в дружеството; договорните отношения с банката–попечител, с инвестиционните посредници и с инвестиционния консултант; дейността на осигурителните посредници; организацията и дейността на службата за вътрешен контрол; дейностите по промяната на участие и прехвърляне на средствата на осигурени лица от един в друг съответен фонд за допълнително пенсионно осигуряване; предоставянето на информация на осигурените лица. По отношение на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване общите проверки обхващат: структурата на инвестиционните портфейли на ФДПО; сключените сделки за инвестиране активите на ФДПО; вземанията и задълженията, свързани с инвестиции на ФДПО и правилното им отразяване във финансовите отчети; съответствието на системата от вътрешни правила и процедури за вземане на решения за инвестиране на средствата на ФДПО и практическата реализация на тази дейност; последващата оценка на активите и пасивите на ФДПО; договорните отношения с осигурени лица и пенсионери; задължения и плащания към осигурени лица и пенсионери.

При тематичните проверки упражняваният надзор е ограничен към едно или няколко отделни направления от дейността на пенсионноосигурителните дружества. Обект на надзор при извършените през 2016 г. четири тематични проверки на място са дейностите, свързани със:

- **спазването на нормативните разпоредби относно инвестициите, вземания и задължения на ФДПО;** резерва за гарантиране на минимална доходност във ФДЗПО; спазването на нормативните разпоредби относно избора на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване;
- **спазването на нормативните разпоредби относно финансовото състояние на ПОД,** капиталовата база и минималните ликвидни средства;
- **спазването на нормативните разпоредби относно резерва за гарантиране на минимална доходност във ФДЗПО;**
- **спазването на изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП).** (Проверката е извършена съвместно със служители на САД „Финансово разузнаване” при Държавна агенция „Национална сигурност”).

В резултат от извършените общи и тематични проверки в изготвените констативни протоколи на ръководствата на пенсионноосигурителните дружества **са дадени общо 94 препоръки за подобряване на дейността им и с цел защита на интересите на осигурените лица.** Препоръките от извършените общи планови проверки на ПОД са общо 85, а общо 9 са от извършените тематични проверки. Най-често даваните при проверките препоръки са насочени към следните дейности:

- **инвестиционна дейност:** за извършване съпоставка на постигнатите резултати със заложените инвестиционни цели; за предприемане на конкретни активни действия по управление на притежаваните от пенсионните фондове имоти, с цел генериране на приходи и повишаване възвращаемостта на инвестициите в недвижими имоти; за предприемане на своевременни действия за получаване на дължимите на ФДПО плащания по инвестиции във финансови инструменти, както и на дължими лихви за просрочие;

- **управление на риска:** за създаване на организация за периодично документиране на извършваната съпоставка на измервания инвестиционен кредитен риск на портфейлите на ФДПО, съгласно прилаганите от дружеството методи, която да удостоверява спазването на изискването на чл. 179в, ал.4 от КСО; кредитните анализи на емитенти, при които са констатирани влошени финансови показатели, да се доразвият с предложения за предприемане на конкретни действия с оглед поддържането на кредитния риск за съответния фонд на приемливо ниво; за разглеждане и обсъждане на нивата на отделните категории риск с цел приемане на мерки за предотвратяване или снижаване на рисковете;

- **вътрешен контрол:** за даване на конкретни препоръки за подобряване на организацията на работа в съответното дружество; за продължаване на практиката за извършване на системни проверки за спазване принципа на доброволността при избор на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

По време на извършените проверки на двете банки-попечители не са установени нарушения на нормативни актове по допълнително пенсионно осигуряване. В изготвените констативни протоколи са дадени общо 8 препоръки, които са насочени към подобряване на извършваната попечителска дейност и повишаване на качеството на упражнявания контрол за законосъобразно инвестиране на средствата на ФДПО.

3.3. Правоприлагане

През 2016 г. **по отношение на инвестиционната общност броят на съставените актове за установяване на административни нарушения (АУАН) намалява наполовина (272 АУАН)** при 531 броя АУАН през предходната година. По-голямата част от нарушенията са свързани с дейността на публичните дружества (ПД) и други емитенти на ценни книжа, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и инвестиционните посредници (ИП). Това намаление се дължи на ефективния надзор, осъществяван от страна на КФН, както и на превантивния ефект на наложените през предходни отчетни периоди санкции. **Общата стойност на влезлите в сила през 2016 г. наказателни постановления (НП) е 2 459 900 лв.**, като 20 000 лв. от нея са по 2 НП, издадени от Председателят на КФН по ЗДСИЦ. По-голямата част от общата стойност на влезлите в сила през 2016 г. наложени санкции е свързана с **издадени и влезли в сила през 2016 г. НП (194 бр.) на стойност 1 379 500 лв.**

С издадените през 2016 г. НП (296 бр.) са наложени санкции на обща стойност от 2 066 500 лв., като от тях в процедура на обжалване са 76 бр. НП, с които са наложени санкции в общ размер на 497 500 лв. От всички издадени през 2016 г. НП по отношение на инвестиционната общност, 6 са издадени от Председателя на КФН за извършени нарушения по ЗДСИЦ, на стойност 60 000 лв, като 4 от тях са обжалвани и все още съдебните производства не са приключили. През 2016 г. са отменени 71 бр. НП за нарушения, свързани с дейността на ПД и други емитенти на ценни книжа, АДСИЦ и ИП и УД, на обща стойност 419 400 лв.

През 2016 г. са **постъпили общо 118 броя жалби срещу актове на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“**. От тях 100 броя са срещу издадени НП, а 18 броя са срещу издадени индивидуални административни актове. Седем броя

жалби срещу НП са постъпили от инвестиционни посредници, а 93 от публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, включително КИС и УД. Петнадесет броя жалби срещу индивидуални административни актове са подадени от публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, а 3 жалби са подадени от ИП.

През 2016 г. откритите, съответно приложени принудителни административни мерки по отношение на публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа в основната си част се отнасят за разкриване на регулирана информация (196). Производствата по прилагане на принудителни административни мерки са инициирани както в резултат на неизпълнение на задълженията до прилагане на ПАМ и липса на основание за прекратяване на производствата (109 решения за прилагане на ПАМ), така и от проверки на място (1 ПАМ).

През 2016 г. са съставени **509 броя АУАН на поднадзорни лица на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“**. Един акт е съставен на юридическо лице, което извършва дейност като застрахователен агент, без да е вписано в регистъра по чл. 30, ал. 1 от Закона за Комисията за финансов надзор. Един АУАН е съставен на юридическо лице, което не е вписано в регистъра по чл. 30, ал. 1 от Закона за ЗКФН и не притежава лиценз за извършване на платежни услуги, като е нарушило забраната да не приема плащания на застрахователни премии.

Със съставените актове през 2016 г. са **установени общо 688 административни нарушения, като актовете са връчени в съответствие с разпоредбата на чл. 18 от Закона за административните нарушения и наказания**. Нарушенията са установени при разглеждане на жалби на ползватели на застрахователни услуги и сигнали на физически или юридически лица, както и при извършени проверки на дейността на поднадзорните на КФН лица.

В областта на застрахователния надзор през 2016 г. са издадени **общо 344 наказателни постановления**, с които са определени и наложени имуществени санкции и глоби на поднадзорни лица на КФН за **извършени нарушения по КЗ** и актовете по прилагането му, **както и 20 НП, издадени от Председателя на КФН за възпрепятстване на Комисията**, нейните органи и надлежно упълномощени служители от нейната администрация при осъществяване на надзорни правомощия (**нарушение на чл. 32 от ЗКФН**). Общият размер на имуществените санкции и глоби, наложени през 2016 г., е 1 014 000 лв., от които по наказателни постановления, издадени от Председателя на КФН – 56 500 лв.

Общият размер на имуществените **санкции и глоби по влезите в сила през 2016 г. НП, издадени от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, е 1 363 100 лв.** Основната част от сумата (1 246 100 лв.) е формирана от влезли в сила наказателни постановления, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества. През отчетната година са **влезли в сила и 3 броя НП, издадени от Председателя на КФН, с които са санкционирани общозастрахователни дружества и са им наложени имуществени санкции в общ размер на 10 000 лв.** в нарушение на чл. 32 от ЗКФН.

Таблица 18. Правоприлагане през 2016 г.

	Съставени АУАН	Издадени НП*	Стойност на влезли в сила НП** (лв.)	Открити производства по ПАМ	Решения за прилагане на ПАМ***
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ и други лица	20	18	312 000	7	3
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. Емитенти	252	272	2 127 900	197	110

Общозастрахователни дружества	490	349	1 256 100	35	14
Животозастрахователни дружества	3	2	8 000	-	-
Застрахователни брокери	13	6	106 000	10	10
Застрахователни агенти/лица, извършващи дейност като застрахователни агенти, без да са вписани в регистъра на КФН	3	5	2 000	-	-
Гаранционен фонд, НББАЗ	-	2	1 000	-	-
Пенсионноосигурителни дружества/представляващи ги лица	15	21	303 100	-	7
Други ЮЛ и ФЛ	1	1	5 000		

Бележки: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания. **Стойността на влезли в сила НП през 2016 г. обхваща и НП, издадени през предходни периоди. ***До решение за прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ. При прилагане на ПАМ по реда на КСО не се прилагат разпоредбите на АПК относно обясненията и възраженията на заинтересованите лица.

През 2016 г. са съставени **15 акта за установяване на административни нарушения (АУАН)** на разпоредби на Кодекса за социално осигуряване (КСО). **Издадените наказателни постановления са 21**, като с тях са наложени глоби и имуществени санкции в общ размер на 350 900 лева. Сравнително малкият брой на съставените АУАН и издадени НП се дължи на превантивния ефект на наложените през предходните отчетни периоди глоби и санкции, които имат възпитателно и предупредително-възпиращо действие спрямо лицата.

Всички издадени през отчетната година НП са обжалвани, като към края на 2016 г. в КФН не е постъпила информация за влезли в сила наказателни постановления, издадени през същата година. През 2016 г. са **влезли в сила 31 броя** наказателни постановления, издадени в предходни години, като наложените с тях глоби и имуществени санкции са **на обща стойност 303 100 лв.** От тях 1 НП е на Председателя на КФН за извършено нарушение по чл. 32 от ЗКФН на стойност 2 000 лв.

През отчетния период са **приложени 7 принудителни административни мерки** спрямо пенсионноосигурителни дружества. С три от приложените принудителни административни мерки **пенсионноосигурителните дружества са задължени да приемат заявления за промяна на участие на осигурени лица**, а с други четири - **да преустановят нарушения на КСО.** Принудителните административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове.

През 2016 г. са постъпили **общо 25 броя жалби срещу актове на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“.** От тях 21 броя са срещу издадените наказателни постановления и 4 броя срещу издадени индивидуални административни актове, с които са приложени принудителни административни мерки.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2016 г. се наблюдава известна промяна във вида на констатираните нарушения свързани с дейността на инвестиционните посредници. През отчетния период преобладават нарушенията, свързани с предоставяне в КФН на законоустановената информация. През отчетния период преобладават нарушенията, свързани с отчитането на нарежданията на клиенти и сключените за тяхна сметка сделки в дневниците на инвестиционния посредник.

Таблица 19. Най-чести нарушения в сферата на ИП, ЦД и БФБ през 2016 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
ИП не е отчело в регистъра за транзакциите сключена сделка с деривати (чл. 9, параграф 1 от Регламент № 648/2012)	4	0
ИП не представя в КФН на месечна база справка за клиентските активи (чл. 77н, ал. 12 от ЗППЦК)	2	6
ИП не уведомява КФН за промяна на лицата по чл. 39, ал. 1 и 2 от Наредба № 38, и на инвестиционния консултант (чл. 85, ал. 1, т. 7 от Наредба № 38)	2	4

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Административно-наказващият орган се е произнесъл през 2016 г. по **2 бр. НП** за нарушение на чл. 51 от ЗДКИСДПКИ, **УД не е привело активите си в съответствие с инвестиционните ограничения**, и 1 бр. НП за нарушение на чл. 106, ал. 1, т. 1 от ЗДКИСДПКИ, УД не е уведомило КФН за делегиране на функции и действия по чл. 86, ал. 1 от ЗДКИСДПКИ на трето лице.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетния период се наблюдава **спад на общо извършените от публични дружества и емитенти на ценни книжа нарушения при запазване на вида на нарушенията**. Значителна част от констатираните нарушения е свързана с непредставяне или представяне със закъснение на регулирана информация. Друга съществена част от нарушенията се отнася до неизпълнение на приложена принудителна административна мярка (ПАМ) по чл. 212 ЗППЦК, непровеждане на редовно годишно общо събрание на акционерите (ОСА) в законовоопределения срок.

Таблица 20. Най-чести нарушения в сферата на ПД, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа през 2016 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен и/или тримесечни финансови отчети за дейността на ПД и емитенти (чл. 31, ал. 1 от Наредба № 2 и чл.100н, ал.1от ЗППЦК)	45	49

Несъобразяване с приложена ПАМ по чл. 212 ЗППЦК (чл. 221, ал. 6 от ЗППЦК и чл. 221а, ал. 1, т.2 от ЗППЦК)	45	75
Непредставяне или представяне със закъснение на консолидирани годишен и/или тримесечни финансови отчети за дейността на ПД, АДСИЦ и емитенти (чл. 31, ал. 3 от Наредба № 2, чл.100н, ал.2 от ЗППЦК и чл. 40 от Наредба № 2)	40	59
Непровеждане на РГОСА до края на първото шестмесечие на 2016 г. Непредоставяне на поканата и материалите към нея на интернет страницата на дружеството и пред КФН (чл. 115, ал. 1, ал.4, ал.5от ЗППЦК)	30	34
Непредставяне на протокола от заседанието на ОСА пред КФН и пред обществеността по законоустановения ред и срок (чл. 117, ал. 1, 2, 3, и 5 от ЗППЦК)	28	16

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Застраховане

И през 2016 г. основните извършени от застрахователните дружества нарушения са **непроизнасянето в предвидените в чл. 108, ал. 1 и чл. 496, ал. 1 от КЗ срокове по заведени застрахователни претенции за изплащане на застрахователни обезщетения**, за което са съставени **общо 252 броя АУАН**. Установени са и голям брой нарушения на чл. 107, ал. 1 от КЗ /отм./ (непроизнасяне на застрахователя по застрахователна претенция в предвидения от закона 15-дневен срок от представяне на всички относими доказателства) и чл. 271, ал. 2 от КЗ /отм./ (непроизнасяне на застрахователя по застрахователна претенция по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в предвидения от закона тримесечен срок от предявяване на претенцията), за което са съставени **общо 136 броя АУАН**. Съставени са и 15 броя АУАН за нарушения на чл. 290, ал. 2 от КЗ, съгласно който застрахователят трябва да отговори по жалба от ползвател на застрахователни услуги в предвидения от закона срок до един месец от постъпване на жалбата.

Таблица 21. Най-чести нарушения в застраховането и презастраховането през 2016 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непроизнасяне на застрахователя по застрахователна претенция в предвидения от закона срок до 15 работни дни от представяне на всички относими доказателства (чл. 108, ал. 1 от КЗ, в сила от 01.01.2016 г.)	179	53
Непроизнасяне на застрахователя по застрахователна претенция по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в предвидения от закона тримесечен срок от предявяване на претенцията (чл. 496, ал. 2 във връзка ал. 1 от КЗ, в сила от 01.01.2016 г.)	73	10
Неотговаряне на застрахователя по жалба от ползвател на застрахователни услуги в предвидения от закона срок до един месец от постъпване на жалбата (чл. 290, ал. 2 от КЗ, в сила от 01.01.2016 г.)	15	3
Непроизнасяне на застрахователя по застрахователна претенция в предвидения от закона 15-дневен срок от представяне на всички относими доказателства (чл. 107, ал. 1 от КЗ /отм./)	110	164
Непроизнасяне на застрахователя по регресна застрахователна претенция в предвидения от закона 30-дневен срок от представяне на всички относими доказателства (чл. 213а, ал. 3 във връзка с ал. 1 от КЗ /отм./)	12	12
Непроизнасяне на застрахователя по застрахователна претенция по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в предвидения от закона тримесечен срок от предявяване на претенцията (чл. 271, ал. 2 във връзка с ал. 1 от КЗ /отм./)	26	29

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнително пенсионно осигуряване

Преобладаващият брой издадени НП (10 бр.) от общо 21 броя са за нарушения на чл. 126 и чл. 209, ал. 3 от КСО, **свързани с неполагане грижата на добрия търговец** при управлението на средствата на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване. С останалите 11 НП са наложени глоби и имуществени санкции за констатирани различни по вид нарушения на КСО. Не са констатирани нарушения на подзаконови нормативни актове по допълнително пенсионно осигуряване.

Таблица 22. Най-чести нарушения в сферата на допълнителното пенсионно осигуряване през 2016 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
ПОД не е управлявало средствата на фонд за допълнително пенсионно осигуряване с грижата на добър търговец (чл. 126 и чл. 209, ал.3 от КСО)	9	10

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

3.4. Пазарни злоупотреби

В понятието пазарни злоупотреби се включва манипулиране на пазара на финансови инструменти, злоупотреба с вътрешна информация и незаконно разкриване на вътрешна информация. От 30.09.2016 г. е налице промяна в нормативна уредба по отношение на мерките за предотвратяване и разкриване на пазарните злоупотреби. Закона срещу пазарните злоупотреби е отменен с влизането на сила на Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти, като се прилагат и разпоредбите на Регламент (ЕС) № 596/2014 на ЕП и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба) и актове по прилагането му.

По отношение на предотвратяването на пазарни злоупотреби **на първо място се следи за навременното разкриване на точна и достоверна информация към инвеститорите в съответствие с нормативните изисквания**, включително от емитентите и лицата заемащи ръководни функции в емитент и тясно свързаните с тях лица. Процесът на разкриване на пазарни злоупотреби се осъществява чрез постоянен надзор на търговията с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар или многостранна система за търговия, както и на оповестяваната от различни източници и по различни комуникационни канали информация относно финансови инструменти, допуснати на посочените места за търговия или техните емитенти. В хода на осъществяване на надзорната дейност се обменя информация с БНБ, с други държавни органи и институции, с органите на местното самоуправление и местната администрация и с неправителствени организации. В хода на извършваните проверки при наличие на съмнение за извършено престъпление се прави предложение за уведомяване на прокуратурата.

В резултат на извършените проверки **през 2016 г. са съставени 11 акта за установяване на административни нарушения и са издадени 7 наказателни постановления.**

През отчетния период 2016 г. за пазарни манипулации са издадени общо 7 бр. НП, с които са наложени санкции на обща стойност от 57 000 лв., като в процедура на обжалване са НП на стойност 72 500 лв. Сборът от влезлите в сила издадени НП през 2016 г. с тези в процедура по обжалване не дава като резултат общо наложените през 2016 г. санкции, тъй като част от НП не са връчени на нарушителите или срока за обжалване след връчване не е изтекъл. През отчетния период стойността на влезлите в сила е 5 500 лв., като през 2016 г. са отменени 5 бр. НП на обща стойност 220 700 лв.

През отчетния период в регистъра на КФН, с разпореждане на **Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност” са направени общо 501 броя вписвания** по чл. 16 от ЗПЗФИ.

Таблица 23. Най-чести нарушения, свързани с недобросъвестната търговия с ценни книжа, пазарните злоупотреби, вътрешната информация и вътрешните лица през 2016 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Нарушение на задължението от страна на лицата, които изпълняват ръководни функции в емитент, и лицата, тясно свързани с тях, да уведомят писмено КФН в законоустановения срок за сключените за тяхна сметка сделки на стойност над 5000 лв. в рамките на една календарна година с акции, издадени от емитента ((чл. 16 ЗПЗФИ)/ чл.19, §1, предл.1, б."а", във връзка с чл. 19, § 1, ал.2 от Регламент 596/2014)	6	6
Манипулиране на пазара на финансови инструменти чрез извършването на сделки или подаването на нареждания, създаващи невярна или подвеждаща представа относно търсенето, предлагането или цената на финансови инструменти или определяне на цената на дадени финансови инструменти на необичайно или изкуствено ниво (чл. 11 във връзка с чл. 6, ал. 1, т. 1от ЗПЗФИ)	3	0
Неразкриване от страна на емитента на вътрешна информация, пряко отнасяща се до него, по законоустановения ред и срок (чл. 12 от ЗПЗФИ)	1	0

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

Повишаването на доверието на обществото към използването на небанкови финансови продукти и услуги и осигуряване на защита на потребителите на такива услуги е една от стратегическите цели на Комисията. Дейността на КФН включва освен регулация на небанковия финансов сектор и предприемане на мерки за стабилността на капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазар, но и защита на правата на потребителите на финансови услуги и организиране на инициативи за финансово ограмотяване. За реализирането на тези цели са изключително важни осигуряването на достъп до актуална информация относно небанковия финансов сектор и пазарните участници и повишаването на финансовата грамотност на обществеността в сферата на финансовите пазари.

Основните насоки при защитата на потребителите са свързани с осигуряване на:

- Финансова стабилност и добро корпоративно управление на финансовите институции;
- Прозрачност по отношение на финансовите продукти, предоставяне на точна и ясна информация (с акцент върху иновативните и структурираните продукти) и начините им за търговия;
- Своевременно и справедливо решаване на потребителски спорове;
- Финансова грамотност на потребителите.

Целта е да се извършват своевременни и адекватни промени в регулаторната рамка и надзорната дейност, съобразени с европейските изисквания и особеностите на националния пазар, с акцент върху бизнес практиките, осигуряване на равнопоставено третиране на потребителите, осигуряване на достъп до достатъчна, ясна и неподвеждаща информация.

4.1. Достъп до финансова информация

При осъществяването на комуникационната си политика Комисията за финансов надзор неизменно се ръководи от принципите на законност, публичност, достъпност и прозрачност.

Обществеността се информира своевременно относно актуалните аспекти в дейността на КФН и функционирането на небанковите финансови пазари посредством ежедневни публикации на официалната интернет страница на Комисията www.fsc.bg, чрез отразяване в медиите, при участия в публични събития и форуми, както и посредством отговор на конкретни запитвания от граждани и фирми по въпроси от компетентността ѝ, изпратени по пощата, на електронните адреси, по телефона и на място.

Комисията публикува на интернет страницата си, както и разпространява до медиите, множество препоръки, разяснения, предупреждения към потребителите на финансови услуги и актуална и полезна информация за участниците на инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазари.

През 2016 г. по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) в КФН са постъпили седем заявления за достъп до обществена информация. На всички тях е изпратен отговор в законоустановения срок.

КФН поддържа регулярни контакти с централни и регионални печатни и електронни медии с цел осведомяване на широката общественост относно своята дейност. През 2016 г. са организирани над тридесет медийни изяви на Председателя и Заместник-председателите на КФН – участия в електронни и печатни медии, в публични дискусии, конференции и други форуми, като по-голяма активност се отчита след избора на Карина Караиванова за Председател на КФН през м. юли 2016 г. Предоставени са над сто и петдесет експертни становища, справки и отговори на актуални въпроси, зададени от потребители, журналисти, анализатори, студенти и др. Значително се активизира контактът с представители на средствата за масова информация, като на техни въпроси се отговаря експресно и изчерпателно.

На своята интернет страница КФН регулярно актуализира рубриците си за предоставяне на информация за потребители, поднадзорни лица, медии, партньори и всички заинтересовани лица в страната и чужбина. През годината са публикувани 372 новини и 648 решения, като от тях решенията на Комисията са 141, а останалите са решения на Председателя и на Заместник-председателите на КФН.

За застрахователния пазар са публикувани 30 материала със статистически данни и периодично се актуализират списъците на застрахователите и застрахователните брокери, списъците на застрахователите и застрахователните посредници от държави-членки на ЕС, нотифицирали КФН, че желаят да извършват застрахователна дейност на територията на Република България, както и на български застрахователи и презастрахователи, желаещи да извършват застрахователна дейност на територията на Европейския съюз.

Резултатите от дейността по допълнително пенсионно осигуряване по тримесечия, справките за доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване на годишна база, резултатите от промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурени лица от един пенсионен фонд в друг за съответен период, информацията относно осигурените лица и натрупаните средства във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са обобщени в 19 публикации през годината.

През 2016 г. в раздел „Европейски въпроси“ на електронната страница на КФН са публикувани нормативни документи от европейското законодателство, директиви на Европейския парламент и на Съвета на ЕС, регламенти и решения на Съвета и на Европейския парламент. Оповестени са 335 предупреждения от европейски и световни надзорни институции към

инвеститорите в България, свързани със злоупотреби на глобалните пазари от нелицензирани компании, които предлагат различни сделки с ценни книжа, нямащи финансово покритие и др.

В раздела „За потребителите“ се публикува важна информация, предназначена за широката общественост, с цел по-ефективно осъществяване политиката за защита на потребителите. Гражданите масово се възползват от възможността за директно подаване на жалби и сигнали на електронния адрес: delovodstvo@fsc.bg. Чрез е-порталите, участниците в небанковия финансов сектор своевременно подават изискваната от КФН информация, подписана с електронен подпис. Подробни сведения за дружествата се предоставят чрез публичния регистър, който е достъпен както на интернет страницата в рубриките „Електронен регистър и картотека (ERiK)“ и „Новини от e-Register“, така и на място в Комисията.

През 2016 г. КФН изготви две свои издания – ежемесечно електронно издание на Бюлетин на КФН (12 редовни и два извънредни броя) и Годишен отчет на Комисията за финансов надзор през 2015 г., който обобщава дейността на надзорната институция и отразява състоянието на небанковия финансов сектор в България през годината.

4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

И през 2016 г. в унисон с общата тенденция в Европейския съюз за повишаване защитата на потребителите на финансови услуги един от основните приоритети в провежданата от Комисията за финансов надзор политика продължава да бъде ефективната защита на потребителите на продукти и услуги на инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазар у нас.

В Комисията за финансов надзор е създаден и функционира цялостен и ефективен механизъм за разглеждане на жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги. Към всяка регистрирана жалба или запитване се подхожда индивидуално, при съобразяване със спецификите на конкретния случай, като отговор, с описание на предприетите от институцията действия и постигнатите резултати, се изпраща до жалбоподателя в оптимално кратки срокове.

Постъпилите в КФН жалби, включително сигнали, както и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги, се систематизират и анализират, с цел установяване на проблеми, свързани с функционирането на застрахователния, осигурителния и инвестиционния пазар и предприемане на действия в посока тяхното решаване. При необходимост се предприемат и изменения в приложимата нормативна рамка, включително с цел повишаване защитата на потребителите на небанкови финансови услуги.

През 2016 г. в КФН са постъпили 1 274¹² броя жалби и запитвания, свързани с дейността на поднадзорни на КФН лица. Наблюдава се увеличаване на техния брой през 2016 г. спрямо 2015 г., когато те са били 1 242. За периода от 2012 г. до 2016 г. не се очертава ясно изразена тенденция към повишаване или намаляване на постъпилите жалби и запитвания в КФН. През 2012 г. броят

на постъпилите жалби срещу действия на поднадзорни на КФН лица е 1 665. През 2013 г. се отчита намаляване, като техният брой достига 1 356. Незначително увеличение с 13 броя се наблюдава през 2014 г. спрямо 2013 г., когато постъпилите жалби и запитвания достигат 1 369 броя. През 2015 г. спрямо 2014 г. се наблюдава намаляване на постъпилите жалби със 127 броя, като техният брой достига 1 242 броя. Посоката на намаляване на жалбите през 2015 г. спрямо 2014 г. се променя през 2016 г., като се отчита увеличение с 32 броя.

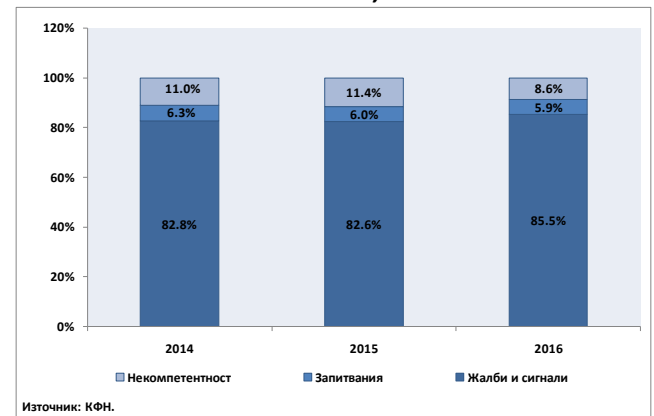
¹² Посочените 1 274 броя жалби се получават, като от 1 324 броя преписки са изключени свързаните жалби или многократно подавани жалби от един и същ жалбоподател, както и жалби, които не са срещу действия на поднадзорни на КФН лица.

През 2016 г. в КФН са постъпили 1 089 броя жалби, по които институцията е компетентна да се произнесе. За периода от 2012 г. до 2016 г. отново не се наблюдава ясно изразена тенденция към повишаване или намаляването им. През 2013 г. са отчетени 1 125 броя такива жалби спрямо 1 429 броя през 2012 г., а през 2014 г. се отчита слабо увеличение. Намаляване се наблюдава през 2015 г. спрямо 2014 г. със 107 броя, като за 2015 г. тези жалби достигат 1 026. Броят им се увеличава през 2016 г., достигайки 1 089 броя.

В КФН освен жалби, постъпват и запитвания, по които институцията е компетентна да се произнесе. От 2012 г. до 2015 г. се наблюдава постоянна тенденция на намаляване на запитванията, която е прекратена през 2016 г., като е отчетено минимално нарастване.

В КФН постъпват и жалби, по които институцията не е компетентна. Техният брой през 2016 г. е 110. От 2015 г. се наблюдава тенденция на намаляване на жалбите, които не са от компетентността на институцията, когато са постъпили 8 броя по-малко жалби по некомпетентност спрямо 2014 г. През 2016 г. намалението спрямо предходната година е с 32 броя. През 2013 г. и 2014 г. се наблюдава увеличение на тези жалби, съответно с 9 и с 20 броя.

Графика 1. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

Жалбите, по които институцията е компетентна да се произнесе, представляват 85.5% от общо постъпилите жалби и запитванията през 2016 г. За периода 2014 г. – 2016 г. този дял е относително постоянен, като през 2015 г. той е 82.6%, а през 2014 г. – 82.8%. Запитванията варират в диапазон между 5.9% и 6.3%, като техният дял през 2014 г. е 6.3%, през 2015 г. – 6.0%, а през 2016 г. – 5.9%. Делът на жалбите, по които институцията не е компетентна, също варира в тесни граници. През 2014 г. техният дял е 11.0%, през 2015 г. – 11.4%, а през 2016 г. – 8.6%.

През 2016 г. спрямо 2015 г. се установява тенденция на увеличаване на дела на жалбите, по които институцията е компетентна. При запитванията от компетентността на КФН, се отчита тенденция на лек спад спрямо предходната година - от 6% през 2015 г. до 5.9% през 2016 г. При жалбите по некомпетентност се наблюдава намаление от 11.4% през 2015 г. до 8.6% през 2016 г.

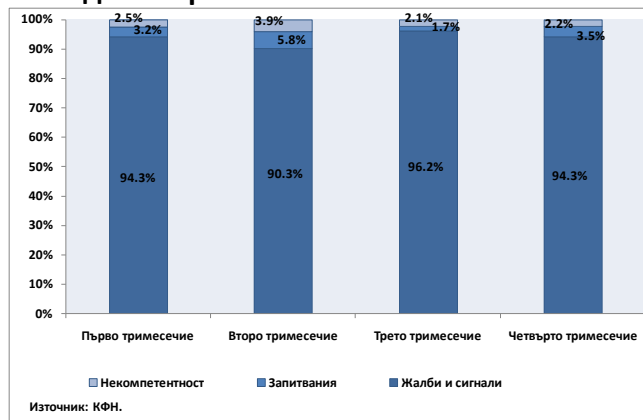
Общата картина на съотношението между жалби, запитвания и жалби, по които институцията не е компетентна, се запазва и по тримесечия през 2016 г. Жалбите от компетентността на КФН представляват 94.3% от всички постъпили жалби или запитвания през първото тримесечие на 2016 г. Делът им намалява до 90.3% през второто тримесечие и нараства до 96.2% през третото тримесечие

на годината. Тенденцията на спад се отчита и през четвърто тримесечие, когато делът на жалбите достига 94.3%.

При запитванията не се наблюдава ясно изразена тенденция на увеличаване или намаляване. През първото тримесечие на 2016 г. делът им е 3.2%, през второто тримесечие на годината се наблюдава увеличение до 5.8%, през трето тримесечие се отчита намаление, като делът им достига 1.7%, а през четвърто тримесечие на 2016 г. запитванията са с дял от 3.5%.

Жалбите по некомпетентност през първо тримесечие на 2016 г. са 2.5% от всички постъпили жалби и запитвания, през второ тримесечие се увеличават, достигайки 3.9%, а през трето тримесечие намаляват до 2.1%. Незначително увеличение се наблюдава през четвърто тримесечие на 2016 г., когато делът им нараства до 2.2%.

Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия

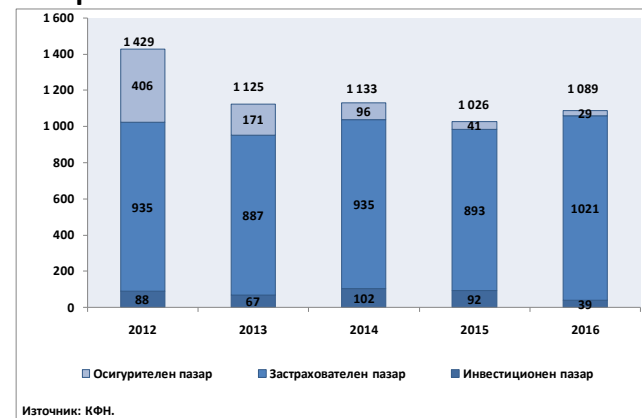
През 2016 г. са постъпили 1 089 броя жалби, по които институцията е компетентна, като най-много са жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар. Техният брой е 1 021 броя. Значително по-малко са жалбите, свързани с услугите, предлагани на осигурителния пазар – 29 броя. Жалбите срещу действия на лица, извършващите дейност на инвестиционния пазар, са 39 броя. През 2016 г. спрямо 2015 г. се наблюдава

увеличаване на жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, със 128 броя. Това увеличение е с 14.3% спрямо 2015 г. За сравнение, през 2014 г. спрямо 2013 г. се наблюдава увеличение на жалбите от застрахователния пазар с 5.4%, а през 2015 г. спрямо 2014 г. се отчита намаление с 4.5%.

Тенденция на намаляване на жалбите по линия на осигурителния пазар се наблюдава от 2012 г., когато техният брой е 406. През 2013 г. броят им намалява до 171, а през 2014 г. достига 96 броя. Почти двойно намаление е отчетено през 2015 г. спрямо 2014 г., когато жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, достигат 41 броя. През 2016 г. жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, намаляват с 29.3% спрямо предходната година. За сравнение, през 2014 г. спрямо 2013 г. се наблюдава спад на жалбите по отношение на осигурителния пазар с 43.9%, а през 2015 г. намалението е с 57.3% на годишна база.

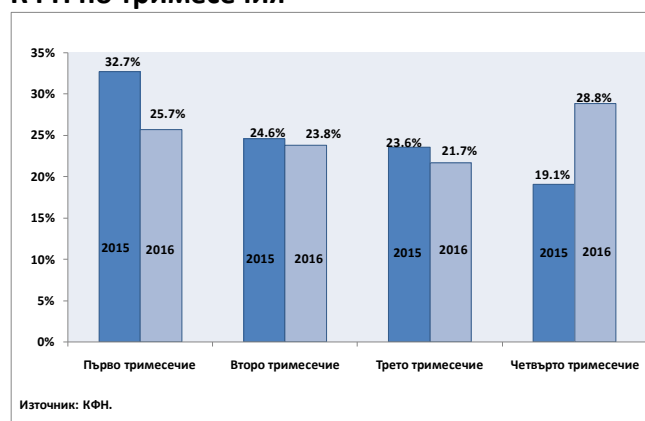
От 2014 г. се наблюдава постоянна тенденция на намаляване на жалбите, отнасящи се до инвестиционния пазар. Техният брой е 102 през 2014 г., а през 2015 г. – 92 броя. Значително намаляване с 53 броя на постъпилите жалби по отношение на инвестиционния пазар се наблюдава и през 2016 г. спрямо 2015 г., отчитайки спад от 57.6%. За сравнение през 2014 г. спрямо 2013 г. се наблюдава увеличение на жалбите от инвестиционния пазар с 52.2%, а през 2015 г. спрямо 2014 г. се отчита намаление с 9.8%.

Графика 3. Динамика на жалбите в КФН по пазари

Ясно изразена тенденция към увеличаване или намаляване на постъпилите жалби, по които институцията е компетентна, по тримесечия на 2016 г. не се наблюдава. През първото тримесечие на 2016 г. са постъпили 25.7% от жалбите по компетентност за годината. Спрямо 2015 г. този дял е по-нисък. През второто тримесечие на 2016 г. са постъпили 23.8% от жалбите по компетентност, като спрямо 2015 г. не се наблюдава съществена промяна. През второто тримесечие на 2015 г. са постъпили 24.6%, а през третото тримесечие на 2016 г. – 21.7%. Спрямо третото тримесечие на 2015 г. този дял е по-нисък. През четвъртото тримесечие на 2016 г. са постъпили 28.8% от жалбите. За сравнение, през четвъртото тримесечие на 2015 г., дялът е 19.1%. Нарастването на постъпилите жалби през четвъртото тримесечие на 2016 г. е резултат от постъпването на множество жалби, свързани с определянето и последващото изплащане на застрахователно обезщетение по предявена претенция.

Графика 4. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

Жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, представляват най-голямата част от постъпилите жалби по компетентност през 2016 г. (93.8%). За сравнение, през 2013 г. дялът им е 78.8%, през 2014 г. – 82.5%, а през 2015 г. – 87.0%. Дялът на жалбите по линия на осигурителния

пазар представлява 2.7% от всички постъпили жалби по компетентност. Техният дял постоянно намалява от 2013 г., като през същата година дялът е 15.2%, през 2014 г. е 8.5%, а през 2015 г. – 4.0%. Жалбите срещу лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, са 3.6% от всички постъпили жалби през 2016 г. Техният дял е 6.0% през 2013 г. и 9% през 2014 г. и 2015 г.

Общата картина се запазва и по тримесечия за 2016 г. През първото тримесечие на 2016 г. дялът на жалбите по отношение на застрахователния сектор е 94.3%, колкото е и техният дял през четвъртото тримесечие на 2016 г. През третото тримесечие на 2016 г. се отчита най-високият относителен дял (96.2%) на жалбите по отношение на застрахователния сектор. През второто тримесечие на 2016 г. дялът на жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, е 90.3%. Жалбите по адрес на дружествата в осигурителния пазар са с най-висок относителен дял през второто тримесечие на 2016 г. и с най-нисък - през трето тримесечие на годината. Жалбите от инвестиционния пазар са с най-висок относителен дял през второто тримесечие на 2016 г., а с най-нисък - през третото тримесечие на годината.

Таблица 24. Динамика на структурата на жалбите по пазарни сегменти

	2013	2014	2015	2016				2016
				Q1	Q2	Q3	Q4	
Застрахователен пазар	78.8%	82.5%	87.0%	94.3%	90.3%	96.2%	94.3%	93.8%
Инвестиционен пазар	6.0%	9.0%	9.0%	3.2%	5.8%	1.7%	3.5%	3.6%
Осигурителен пазар	15.2%	8.5%	4.0%	2.5%	3.9%	2.1%	2.2%	2.7%

Във връзка с постъпващите в КФН запитвания, които са от компетентността на институцията, през 2016 г. по-голямата част от тях касаят общи практики. Тези запитвания представляват 54.7%. На второ място са запитванията относно осигурителен статус (18.7%), следвани от запитванията относно финансови инструменти (14.7%). Запитванията за наличие на застрахователно покритие са с дял от 10.7%. На последна позиция са запитванията за инвестиционни бонове с 1.3%. Структурата на запитванията

по първите три позиции е същата и през 2015 г.

Таблица 25. Динамика на структурата на запитванията по предмет на запитването

	Q1	Q2	Q3	Q4	2016
Запитване за общи практики (начин на консултиране)	66.7%	62.5%	56.3%	0.0%	54.7%
Запитване за осигурителен статус	0.0%	6.3%	22.9%	40.0%	18.7%
Запитване за финансови инструменти	33.3%	6.3%	14.6%	20.0%	14.7%
Запитване за наличие на застрахователно покритие (склучена застраховка)	0.0%	18.8%	6.3%	40.0%	10.7%
Запитване за инвестиционни бонусе	0.0%	6.3%	0.0%	0.0%	1.3%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

В КФН през 2016 г. са постъпвали и жалби, по които институцията не е компетентен орган. С най-голям дял от жалбите по некомпетентност са жалбите, свързани с кредитни продукти (41.8%). На второ място са жалбите, свързани с парични преводи (13.6%). Жалбите, отнасящи се до спестовни продукти, заемат дял от 1.8%. През първото тримесечие на 2016 г. жалбите, отнасящи се до кредитни продукти, представляват 29.2%. Техният дял нараства до 40.6% през второто тримесечие на 2016 г. През третото тримесечие на годината този дял нараства, като достига 42.4%, а през четвъртото тримесечие неговата стойност е най-висока (57.1%). Жалбите, отнасящи се до парични преводи, през първото тримесечие на 2016 г. са 20.8%. Делът им намалява до 12.5% през второто тримесечие, като през третото тримесечие продължава да отчита намаление и делът им достига 6.1%. През четвъртото тримесечие на 2016 г. се наблюдава увеличение на дела на жалбите, отнасящи се до парични преводи, до 13.6%. Жалби, отнасящи се до спестовни продукти, са постъпвали единствено през третото тримесечие на 2016 г.

Таблица 26. Структура на жалбите по некомпетентност през 2016 г.

	Q1	Q2	Q3	Q4	2016
Кредитни продукти	29.2%	40.6%	42.4%	57.1%	41.8%
Паричен превод	20.8%	12.5%	6.1%	19.0%	13.6%
Спестовни продукти	0.0%	0.0%	6.1%	0.0%	1.8%
Мобилни услуги	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Данъчна сфера	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Други	50.0%	46.9%	45.5%	23.8%	42.7%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Запазва се въведената практика в КФН жалби, по които институцията не е

компетентна, да бъдат препращани към институциите, от чиято компетентност са.

През 2016 г. в КФН са постъпвали жалби по некомпетентност, които са основно от компетентността на три институции в страната. Най-много са жалбите от компетентността на Българска народна банка (БНБ), като техният дял е 95.2%. При 3.6% от жалбите по некомпетентност, компетентен орган е Националната агенция за приходите (НАП). На трето място е Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) с дял от 1.2%.

През първото тримесечие на 2016 г. при 90.9% от жалбите, компетентен орган е БНБ. През второто тримесечие всички препратени жалби са били от компетентността на БНБ. Този дял през третото тримесечие спада до 95.0%, а през четвъртото тримесечие – до 95.2%.

Жалбите от компетентността на НАП през първото тримесечие на 2016 г. са с дял от 4.5%, през трето тримесечие – 5.0% и през четвърто тримесечие – 4.8%, като през второто тримесечие на годината такива жалби не са постъпвали.

Жалби от компетентността на Комисията за регулиране на съобщенията са получени единствено през първото тримесечие на 2016 г., когато заемат дял от 4.5% от всички жалби по некомпетентност през тримесечието.

Таблица 27. Структура на жалбите по компетентни институции, различни от КФН през 2016 г.

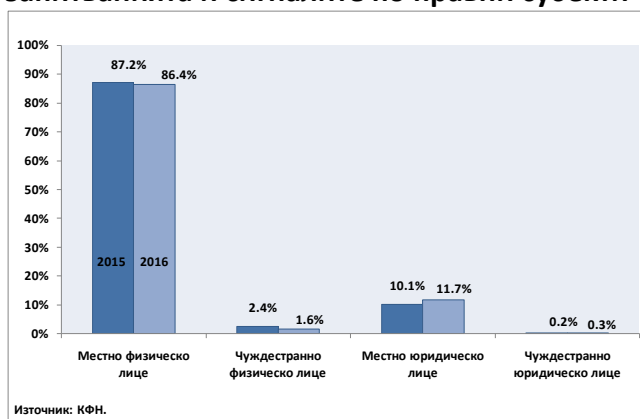
	Q1	Q2	Q3	Q4	2016
Българска народна банка	90.9%	100.0%	95.0%	95.2%	95.2%
Национална агенция за приходите	4.5%	0.0%	5.0%	4.8%	3.6%
Комисия за регулиране на съобщенията	4.5%	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Местните физически лица са с най-голям дял жалби и запитвания през 2016 г. от всички постъпили жалби и запитвания (86.4%). Местните юридически лица са с дял от 11.7% през 2016 г. Чуждестранните физически лица са с дял от 1.6%, а чуждестранните юридически лица - с 0.3% през 2016 г. Нарастване на дела през 2016 г.

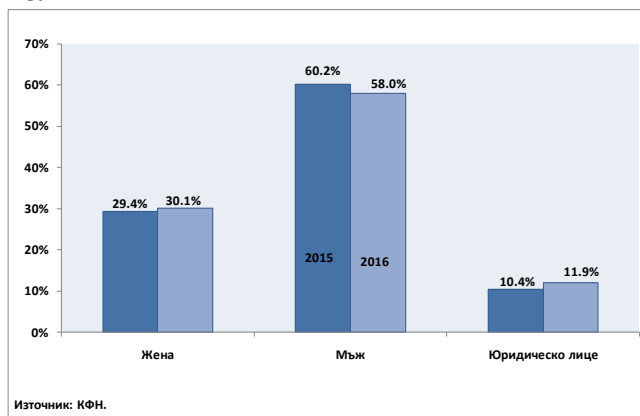
спрямо 2015 г. се отчита единствено при местните юридически лица, като той се увеличава от 10.1% до 11.7%. Намаление на дела се отчита при местните физически лица от 87.2% до 86.4%, както и при чуждестранните физически лица от 2.4% до 1.6%. Незначителен спад се наблюдава при чуждестранните юридически лица.

Графика 5. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

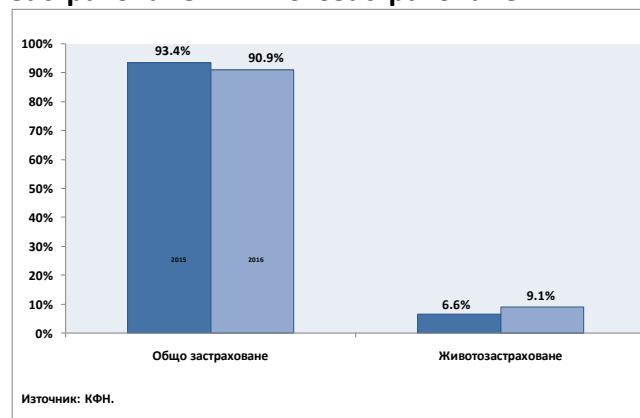
Анализът на жалбите показва, че мъжете са по-активни жалбоподатели от жените. Техният дял през 2016 г. е 60.2% спрямо 30.1% за жените. Жалбоподателите - юридически лица са с дял от 11.9% от всички жалби и запитвания. Общата картина спрямо 2015 г. не се изменя, когато мъжете са с дял от 60.2%, а жените са с дял от 29.4%.

Графика 6. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

Тенденцията жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, да са с най-висок относителен дял, се запазва и през 2016 г. Общото застраховане продължава да заема основна част от постъпилите жалби, отнасящи се до застрахователния сегмент, въпреки че делът им намалява от 93.4% през 2015 г. до 90.9% през 2016 г. Съответно делът на жалбите, отнасящи се до животозастраховането, нараства от 6.6% през 2015 г. до 9.1% през 2016 г.

Графика 7. Динамика на жалбите по общо застраховане и животозастраховане

Най-често жалбоподателите изразяват оплаквания срещу действия на застрахователи. При 98.6% от постъпилите жалби срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар, предметът на жалбата касае дейността на застраховател. Делът се увеличава незначително спрямо 2015 г. от 98.2% до 98.6%. През годината жалбоподателите изразяват оплаквания и срещу действия на застрахователни брокери и Гаранционния фонд, като техният дял е минимален. През 2016 г. са постъпили 8 жалби срещу действия на застрахователни брокери и 6 жалби срещу действия на Гаранционния фонд.

Графика 8. Динамика на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

Най-често предметът на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е свързан с неизяснение по застрахователни претенции в сроковете по Кодекса за застраховане по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (16%). На второ място жалбоподателите изразяват оплаквания срещу некоректни практики от страна на застрахователите (14.9%). На трето място при 13.2% от жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, жалбоподателите възразяват срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „КАСКО“. Жалбоподателите възразяват и срещу неизяснение по застрахователната претенция в сроковете по Кодекса за застраховането по застраховка „КАСКО“, несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховка „КАСКО“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, както и отказ за изплащане на обезщетение по „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, по застраховка „Имуществено“, по застраховка „Живот“, по застраховка „Злополука“ и по здравна застраховка.

За сравнение, през 2015 г. най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „КАСКО“. Същият предмет заема трето място през 2016 г. с дял от 13.2%. Неизяснението

в сроковете по Кодекса за застраховане по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите заема второ място през 2015 г. с дял от 14.9%, а некоректните практики от застраховател - трето място (13.2%).

Графика 9. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата през 2016 г.

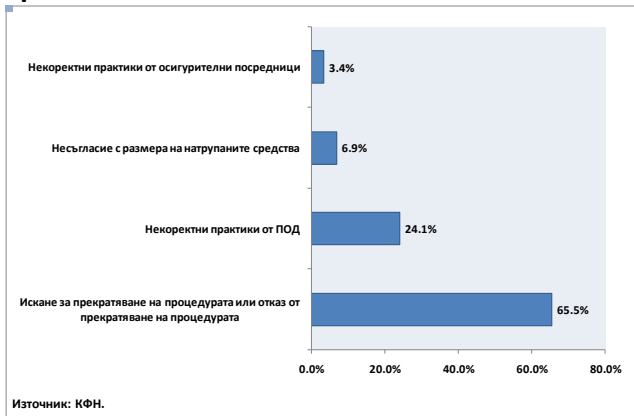
Осигурителен пазар

Искане за прекратяване на процедурата или отказ за прекратяване на процедурата по прехвърляне на участие е най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар през 2016 г. Техният дял е 65.5% от всички постъпили жалби във връзка с осигурителния пазар. На второ място (24.1%), жалбоподателите изразяват оплакване срещу некоректни практики на пенсионноосигурителните дружества. Несъгласието с размера на натрупаните средства (6.9%) и некоректните практики на осигурителни посредници (3.4%) заемат съответно трето и четвърто място по честота на изразените оплаквания срещу действия на лица, извършващи дейност на осигурителния пазар.

През 2015 г. искането за прекратяване на процедурата или отказ за прекратяване на процедурата по прехвърляне на участие е вторият най-чест предмет на жалба от осигурителния пазар с дял от 39%. Най-честият предмет през 2015 г. е некоректни

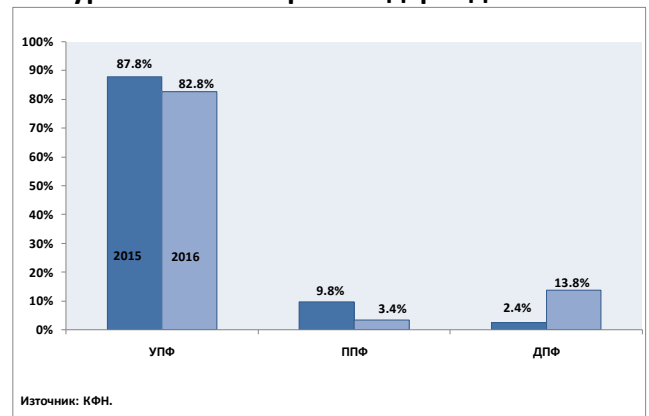
практики от страна на пенсионноосигурителните дружества (41.5%), като този предмет заема второ място през 2016 г.

Графика 10. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата през 2016 г.

Тенденцията жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, основно да са свързани с универсален пенсионен фонд (УПФ), се запазва и през 2016 г. Делът им е 82.8% от всички постъпили жалби по отношение на осигурителния пазар. Оплакванията на жалбоподателите са свързани с професионални пенсионни фондове (ППФ) при 3.4%, а с фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ДПФ) - при 13.8%. Делът на жалбите, свързани с УПФ, намалява през 2016 г. спрямо предходната година, като от 87.8% достига 82.8%. Същата промяна се наблюдава и при ППФ, като делът намалява от 9.8% през 2015 г. до 3.4% през 2016 г. Съответно при ДПФ се наблюдава увеличение на дела на жалбите от 2.4% през 2015 г. до 13.8 % през 2016 г.

Графика 11. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

Инвестиционен пазар

Значителна част от постъпващите жалби, отнасящи се до инвестиционния пазар, са с предмет извършване на инвестиционни услуги от дружества без съответния лиценз. В тази връзка КФН насочва своите усилия към предприемане на ефективни действия за ограничаване предлагането на инвестиционни услуги от дружества без лиценз и осигуряване на конкурентна среда за развитие на инвестиционния бизнес при адекватна защита на инвеститорите.

От анализа на постъпилите жалби се констатира тенденция на засилена активност при предлагането на инвестиционни продукти по телефона. В тази връзка, с изменения в нормативната уредба предстои регламентирането на фигурата на „обвързан агент“, като по този начин ще се регулират условията и редът за рекламиране и предлагане на инвестиционни услуги чрез агенти на инвестиционните посредници.

През 2016 г. най-много жалби от инвестиционния пазар са срещу действия на инвестиционни посредници. Техният дял през 2016 г. възлиза на 76.9%, като спрямо 2015 г. се наблюдава увеличение. На второ място през 2016 г. са жалбите срещу публични дружества с дял от 17.9%, а на трето място с 5.1% са жалбите срещу действия на управляващи дружества.

Спрямо 2015 г. се наблюдава намаляване на жалбите срещу публични дружества от 39.1% до 17.9%. Противоположна динамика се отчита при жалбите, свързани с дейността на управляващите дружества, като делът им нараства до 5.1% през 2016 г. спрямо 2.2% през 2015 г. През 2016 г. жалби срещу действия на колективни инвестиционни схеми и Централния депозитар не са постъпвали.

Графика 12. Разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

Комисията за финансов надзор регистрира и разглежда всяка жалба, сигнал или запитване, които постъпват в институцията. При разглеждането на всеки конкретен случай се извършва детайлна проверка на относимите документи, включително се изискват допълнителни документи и обяснения от поднадзорното лице, срещу което е насочена жалбата. След извършване на проверката се предприемат необходимите мерки в случаите на констатирано нарушение на законовите изисквания от страна на поднадзорното лице.

От анализа на отговорите до жалбоподателите се установява, че при 50.0% от случаите се предоставя съвет на потребителя на застрахователни услуги за

възможността за защита на техните права. При 32.3% от случаите се наблюдава изплащане на обезщетение след подаване на жалба до КФН, а при 10.8% на жалбоподателите се предоставя конкретна информация, която е относима към жалбата.

Предоставянето на информация на потребителя на застрахователни услуги за възможността за защита на неговите права е с дял 47.2% през 2015 г. спрямо 50.0% през 2016 г. На трето място през 2015 г. е предоставянето на конкретна информация, относима към жалбата, с дял от 15.0% спрямо 10.8% през 2016 г.

Много често жалбите на потребителите, подадени в КФН, са с предмет гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от компетентния съд, съгласно действащото законодателство.

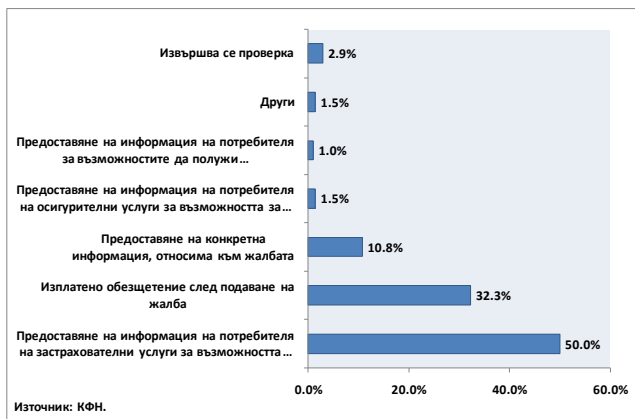
Комисията за финансов надзор в отговорите по жалбите регулярно информира лицата, подали жалби срещу поднадзорни на КФН лица, за възможността за извънсъдебно решаване на споровете.

Значително увеличаване от 18.5% до 32.3% се наблюдава на случаите, когато се стига до изплащане на обезщетение след подаване на жалба до КФН. Нарастващото изплащане на определено застрахователно обезщетение след предприемане на законови мерки от страна на КФН показва последователно нарастващата ефективност на институцията във връзка с функцията ѝ по защита потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги.

В случаите когато при извършване на проверка по жалба се констатират нарушения на нормативните разпоредби, КФН предприема действия по ангажиране на административнонаказателната отговорност на поднадзорните лица чрез съставяне на актове за установяване на административно нарушение и издаването на наказателни

постановления, както и чрез прилагане на принудителни административни мерки.

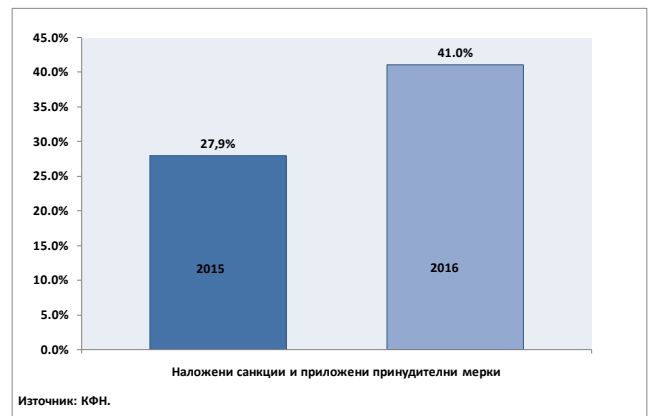
Графика 13. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН

През 2016 г. се наблюдава нарастване на случаите, в които се налагат санкции и прилагат принудителни административни мерки спрямо поднадзорни лица, като делът им нараства до 41% от всички постъпили жалби по компетентност спрямо 27.9% през 2015 г.¹³

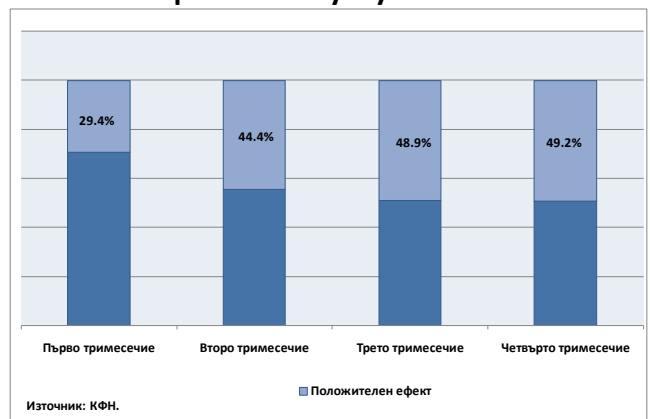
Анализът на изготвените отговори по жалбите и запитванията, както и на предприетите действия във връзка с тях, показва, че се наблюдава тенденция на удовлетворяване претенциите на жалбоподателите в резултат на предприетите от институцията действия и мерки.

Графика 14. Наложени санкции и принудителни мерки по повод постъпили жалби

При 43.1% от жалбите и запитванията през 2016 г. се наблюдава удовлетворяване искането на жалбоподателите. За сравнение този дял е 33.5% през 2015 г. През първо тримесечие на 2016 г. при 29.4% от жалбите и запитванията се отчита удовлетвореност на исканията на жалбоподателите. Този дял нараства през годината, като достига до 44.4% през второ тримесечие, 48.9% през трето и 49.2% през четвърто тримесечие на 2016 г.

Графика 15. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

¹³ Делът на наложените санкции и прилаганите принудителни административни мерки спрямо поднадзорни лица за 2015 г. е определен към 31.12.2015 г., а за 2016 г. към 15.03.2017 г.

4.3. Политика на финансова грамотност

Акцент в дейността на Комисия за финансов надзор е повишаването на финансовата грамотност на обществеността. Финансовата грамотност има превантивен характер по отношение защитата на интересите на потребителите на небанкови финансови услуги. В същността си необходимостта от защита на потребителите възниква от дисбаланса по отношение на ресурсите – информационни, властови и други - между финансовите институции и потребителите, като потребителите в случая са поставени в неблагоприятна позиция. Финансовите институции са наясно с присъщите характеристики на продуктите и услугите, които предлагат, докато най-често потребителите са затруднени при намирането и интерпретирането на необходимата им информация. С цел намаляване на този дисбаланс Комисията за финансов надзор провежда като приоритетна дейност политика на финансово ограмотяване.

Новият Председател на Комисия за финансов надзор – Карина Караиванова, избрана от Народното събрание през м. юли 2016 г., продължи и засили традицията по отношение на защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност. Продължи изпълнението на Програмата за защита на потребителите на небанкови услуги и повишаване на финансовата грамотност, в която специално внимание се отделя както на обществената информираност посредством предоставяне на ясна и достъпна информация за финансовите пазари и за дейността на Комисията, така и на образователните инициативи.

През отчетната година Комисията организира и взе дейно участие в различни форуми - конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност на различни обществени групи.

През месец февруари представители на Комисията взеха участие в работната среща по проект „БГ карта на финансовата грамотност“ на Фондация "Инициатива за финансова грамотност" с участието на държавни институции, НПО, бизнес организации, академични среди и медии. Участниците от страна на Комисията активно се включиха в „картографирането“ на полето на финансовата грамотност в България и в анализирането на резултатите, както и в набелязването на необходимите мерки, които трябва да се предприемат за повишаването на финансовата грамотност в страната.

През годината КФН организира и няколко обучения на поднадзорни лица. През април, съвместно с Държавна агенция „Национална сигурност“, се проведе двудневно обучение на тема „Финансиране на тероризъм. Санкции, допълнителни мерки, предприети от СС на ООН и ЕС. Индикатори за разпознаване“. Обучението бе насочено към служители на пенсионноосигурителни дружества и застрахователи и за служители на управляващи дружества и инвестиционни посредници, включително на „Българска фондова борса - София“ АД и „Централен депозитар“ АД.

През октомври КФН, съвместно с Националната агенция за приходите (НАП) и Асоциацията на трейдърите в България (АТБ), организира дискуссионен семинар за професионални, непрофесионални инвеститори и представители на инвестиционния бизнес за повишаване на финансовата грамотност на инвеститорите. Бяха представени основните насоки при инвестиране във финансови инструменти, включително предоставяната или получавана информация при сключване на договор с инвестиционен посредник, правата и задълженията на клиента, задълженията за отчетност от страна на посредника, а също и основните аспекти в областта на данъчното облагане при търгуването с финансови инструменти. Лектори от КФН и НАП запознаха аудиторията със задълженията на инвестиционните посредници в отношенията с клиентите през призмата на Европейските директиви за пазари на финансови инструменти MiFID I и MiFID II и акцентираха върху рисковете, които са свързани с търговията с финансови инструменти чрез

платформи, търговията с валутни двойки (FOREX) и с други спекулативни продукти. Специално внимание бе отделено и на данъчното законодателство.

Може би най-сложното предизвикателство в комуникационните отговорности на Комисията към обществото през 2016 г. беше представянето на процедурата по прегледа на балансите на застрахователите и на активите на пенсионните фондове пред обществеността и разясняване на необходимостта от този преглед.

На 1 юли 2016 г. КФН организира конференция за представянето на Методологията за прегледа на балансите на застрахователите и на активите на пенсионните фондове, организирана съвместно с Българската СФА асоциация и в. „Банкеръ“. Целта на двудневния форум бе да внесе яснота относно Методологията, по която ще извършат прегледите, тъй като методологии за подобен мащабен преглед на небанковия сектор в България досега не са били изготвени и прилагани. В рамките на конференцията бяха обсъдени всички въпроси, поставени от заинтересованите страни, и беше обяснена необходимостта от прегледа, чиято цел е да даде обективна представа за състоянието на пенсионноосигурителния и застрахователния сектори. В събитието взеха участие представители на Управляващия комитет (УК), който ръководи провеждането на прегледите, на независимия външен консултант - Обединение „Регионален Консорциум Ърнст & Янг“, избран за провеждането им, както и членовете на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО) и на Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ). Прегледът започна на 15 юли 2016 г., като в него взеха участие 81 поднадзорни на КФН лица.

В началото на юли се проведе XIV-то издание на традиционната образователна програма за ученици, съвместно с Фондация „Атанас Буров“ и Министерството на образованието и науката. Програмата, изключително практически ориентирана, запозна по интерактивен начин 20 ученици и техните преподаватели от средните професионални училища от цялата страна със структурата, участниците и процесите в небанковия финансов сектор, като им предостави отлична възможност за кариерно ориентиране и сверяване на придобитите теоретични знания с практиката. В допълнение към теоретичната част учениците имаха възможност да видят как функционира небанковият сектор, като посетиха на място Българската фондова борса, инвестиционен посредник, застрахователно дружество и пенсионно осигурително дружество.

Комисията за финансов надзор и през 2016 г. стана част от инициативата „Мениджър за един ден“ на Джуниър Ачийвмънт България и ученичката Симона Димитрова на 17 ноември 2016 г. беше председател на КФН, напътствана от Председателя Карина Караиванова.

През втората половина на 2016 г. се активизираха срещите на Комисията с бизнеса. Беше поставено началото на нова инициатива, която дава възможност за директен контакт между регулатор и бизнес. Всяка седмица КФН отваря врати, като всяка асоциация или отделна компания на пазара има възможност да сподели с ръководството на КФН своите мнения и възникнали проблеми. Проведоха се срещи с представители на Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ), Асоциацията на застрахователните брокери в България (АЗББ), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Асоциацията на управляващите дружества (БАУД) и с членовете на Управителния съвет на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), на които се обсъдиха актуални въпроси и бъдещи съвместни инициативи за повишаване доверието в българския небанков финансов сектор.

И през 2016 г. се проведе традиционната годишна среща на финансовите журналисти от водещи медии и ПР експерти от държавни институции, на която се сподели ценен опит и се начерта стратегия за бъдещи съвместни изяви.

Инициативите на Комисията за финансов надзор в областта на защитата на потребителите на финансови услуги и повишаването на финансовата грамотност на българските граждани от

всички възрасти са насочени главно към повишаване доверието на потребителите в пазара на ценни книжа, застраховането и допълнителното пенсионно осигуряване и утвърждават водещата роля на КФН в България.

5. Международна дейност и сътрудничество

5.1. Европейско измерение

Един от основните приоритети на Комисията за финансов надзор (КФН) по отношение на международното сътрудничество е свързан с асоцииране на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар. Като част от Европейската система за финансов надзор (ESFS), КФН участва в заседания на съветите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), като подпомага дейностите на европейските надзорни органи. Освен това КФН участва като член без право на глас в заседания на Европейския съвет за системен риск (ESRB), както и си сътрудничи с Европейския банков орган (EBA).

Основни акценти в работата на ESMA

През изминалата година ESMA продължи да работи за подобряване на защитата на инвеститорите и насърчаване стабилността на финансовите пазари. Най-значимият регулаторен акт, по който работи европейският орган, е Директивата за пазарите на финансови инструменти - MiFID II. Основните цели на директивата се свързват с повишаването на сигурността, прозрачността и ефикасността на пазарите на ЕС, както и осигуряването на равни условия за участниците на тези пазари.

ESMA е натоварен с разработването на технически стандарти за прилагане на MiFID II, като през 2016 г. е приключила работата си по тези за предоставянето на информация на ESMA във връзка със санкциите - чл. 71, ал. 7; за сътрудничеството между компетентните органи в областта на надзора относно проверки или разследвания на място - чл. 80, ал. 4; за представяне и централизирано публикуване от страна на ESMA на доклади за позициите - чл. 58; технически стандарти за обмен на информация - чл. 81, ал. 4; стандарти за определяне на дериватите, които се търгуват само на места за търговия по MiFID - чл. 32, както и редица други.

През 2016 г. ESMA работи и по технически стандарти, отнасящи се до Регламент (ЕС) 2016/1011 на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2016 година относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС и на Регламент (ЕС) No 596/2014. Сред разработените технически стандарти са такива, свързани с процедурите и формулярите за обмен на информация с националните компетентни органи - чл. 35, ал. 3; за формата и съдържанието на молбата за признаване от администратори от трети държави – чл. 21а, ал. 9; за определяне на качествените критерии за значителните бенчмаркове - чл. 14в, ал. 8; за минималното съдържание на споразумения за сътрудничество с национални надзорни органи от трети държави – чл. 20, ал. 4, както и много други.

Освен това от ESMA бяха изготвени технически стандарти и за Пакетите с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти (PRIIPs), както и технически стандарти, отнасящи се до Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба) и за отмяна на Директива 2003/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и директиви 2003/124/ЕО, 2003/125/ЕО и 2004/72/ЕО на Комисията.

През отчетната година ESMA продължи да е сериозно ангажиран по отношение на задължението му за изготвяне на насоки с цел подобряване защитата на инвеститорите в ЕС. Насоките на ESMA доразвиват основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира прилагането му във всички държави членки.

През 2016 г. **КФН декларира пред ESMA спазването на следните Насоки:**

Насоки за сложните дългови инструменти и структурираните депозити

Целта на насоките е да определят критериите за оценка на дългови инструменти със структура, свързания риск и структурирани депозити, за да може клиентът да разбере риска от връщането или разходите от предсрочното излизане от инвестицията в продукта. ESMA очаква тези насоки да засилят защитата на инвеститорите и да насърчат по-голямо сближаване в класификацията на "сложни" или "опростени" финансови инструменти или структурирани депозити.

Насоки във връзка с Регламента относно пазарната злоупотреба (MAR) – „Лица, получаващи пазарни проучвания” и Насоки във връзка с Регламента относно пазарната злоупотреба (MAR) – „Забавяне на оповестяване на вътрешна информация”

Насоките във връзка с Регламента относно пазарната злоупотреба (MAR) – „Лица, получаващи пазарни проучвания” имат за цел да гарантират общ, единен и постоянен подход по отношение на изискванията, на които подлежат лицата, получаващи проучвания. Спазването на насоките ще намали цялостния риск от разпространение на вътрешна информация, съобщена по време на пазарното проучване, както и ще предостави инструменти на компетентните органи за ефективно провеждане на разследвания относно предполагаеми случаи на пазарна злоупотреба.

Посочените Насоки във връзка с Регламента относно пазарната злоупотреба (MAR) – „Забавяне на оповестяване на вътрешна информация” имат за цел да предоставят напътствие, като дават примери за подпомагане на емитентите в решението си да забавят публичното оповестяване на вътрешна информация съгласно член 17, параграф 4 от MAR.

Регламентът въвежда изисквания към емитентите при първа възможност публично да разкриват вътрешната информация, която ги засяга пряко. В тази връзка насоките предоставят примерен списък от шест обстоятелства, при които емитентите имат законни интереси да забавят оповестяването на вътрешна информация, като са описани и три ситуации, в които забавянето на оповестяването на вътрешна информация може да заблуди обществеността.

Насоки относно практики на кръстосани продажби

Основната цел на Насоките относно практики на кръстосани продажби е създаването на последователен и ефективен подход за надзора на дружества, за които се прилагат директивите, изброени в точка 3 от същите насоки, което ще допринесе за засилването на защитата на инвеститорите в държавите членки. Следователно насоките ще спомогнат за изясняването на очаквания стандарт на поведение и организационните мерки за тези дружества, които участват в практики на кръстосани продажби с цел смекчаване на свързаните с това вреди за инвеститорите.

Насоки за разумни политики за възнаграждения съгласно Директивата за предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) и Насоки за разумни политики за възнаграждения съгласно Директивата относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ)

Основната цел на Насоките за разумни политики за възнаграждения съгласно Директивата за ПКИПЦК е да се гарантира общо, уеднаквено и последователно прилагане на разпоредбите относно възнагражденията в член 14а и 14б от Директивата за ПКИПЦК. Насоките се прилагат по отношение на политиките и практиките за възнагражденията за управляващите дружества и техния идентифициран персонал. В Насоките е определен обхватът на възнагражденията, за които те са приложими.

Всички възнаграждения са разделени на постоянни възнаграждения (плащания или доходи, които не зависят от каквито и да е критерии за изпълнение) и на променливи възнаграждения (допълнителни плащания или доходи, зависещи от критерии за изпълнение или, в определени случаи, от други договорни критерии). Дадени са указания относно прилагането на посоченото разделение, както и за третиране на някои плащания, доходи или непарични ползи.

Целта на Насоките за разумни политики за възнаграждения съгласно Директивата относно ЛУАИФ е да изменят вече приети за прилагане през 2013 г. от КФН насоки. Настоящите имат същия обхват на приложение като вече приетите и се прилагат от 1 януари 2017 г.

Насоки за оценяване на знанията и компетентността

Целта на Насоките е да се определят критериите за оценяване на знанията и компетентността, съгласно чл. 25, параграф 1 от Директива 2014/65/ЕС на ЕП и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (Директива 2014/65) в съответствие с чл. 25, параграф 9 от същата директива.

С прилагането на насоките ще се постигне относително сходство в рамките на единния пазар на знанията и компетентността на служителите на инвестиционните посредници, които предоставят инвестиционни съвети или информация относно финансови инструменти, структурирани депозити, инвестиционни услуги или допълнителни услуги на клиенти. Насоките определят стандарти, за да подпомогнат инвестиционните посредници при изпълнението на задълженията им да действат в най-добрия интерес на своите клиенти, както и за подпомагане на КФН да оценява начина, по който инвестиционните посредници изпълняват задълженията си.

Също така, насоките ще подпомогнат посредниците с идентифицирането на практически примери за това как изискванията в насоките могат да бъдат изпълнени, което от своя страна би следвало да доведе до засилване на защитата на инвеститорите.

Друга основна дейност на **ESMA се реализира чрез Постоянния комитет за конвергенция на надзорните практики** (Supervisory Convergence Standing Committee) който периодично организира и провежда **партньорски проверки (peer reviews)** на компетентните органи, за да се увеличи последователността на крайните резултати на надзорната им дейност.

През 2016 г. ESMA извърши **Партньорска проверка (peer review) относно Насоките на ESMA за прилагане на стандартите за финансова информация**. В срок до 28 октомври 2016 г. КФН трябваше да попълни въпросник на специално създадена секция на интернет страницата на ESMA. Въпросникът обхващаше работата на КФН по отчетите от 2014 г. (годишни) и 2015 г. (междинни и годишни).

В следствие на анализ от представителите на ESMA на отговорите на всички национални компетентни органи по въпросника беше преценено кои органи да бъдат проверени на място за спазване на насоките, като КФН не беше избрана за такава проверка.

През тази отчетна година беше стартирана и друга **Партньорска проверка (peer review) по прилагането на Насоките на ESMA относно определени аспекти на изискванията на MiFID за годност**. Във връзка с проверката, КФН имаше срок да попълни въпросник на специално създадена секция на интернет страницата на ESMA до 25 ноември 2016 г. Въпросите, включени във въпросника, обхващат периода от 1 юли 2014 г. до 30 юни 2016 г. След извършен анализ на отговорите от страна на ESMA, КФН не беше сред избраните национални компетентни органи, които следва да бъдат проверени на място за спазване на насоките.

Последното тримесечие на 2016 г. ESMA проведе **преглед на предприетите мерки** от националните компетентни органи вследствие на **партньорската си проверка относно изискванията за „най-добро изпълнение“** по Директивата за пазарите на финансови инструменти 2004/39/ЕО, която беше извършена през 2014 г. След обмен на информация и предоставени данни от КФН, ESMA отчете препоръките, които е дала, като изпълнени.

Основни акценти в работата на ЕИОРА

През 2016 г. сред основните стратегическите цели на ЕИОРА е осигуряването на прозрачност, простота, достъп и справедливи условия на вътрешния пазар за потребителите. Във връзка с приоритета на европейския надзорен орган за предоставяне на информация за съществуващите национални практики по отношение на възможността за прехвърляне на пенсионните права беше изготвен доклад по темата. Относно изготвянето на технически стандарти от страна на ЕИОРА, беше приключена и работа по PRIIPs. Освен това беше финализиран основният информационен документ (ОИД) за общо застраховане, като по този начин се работи за постигане на целта на надзорния орган за насърчаване на равнопоставеност в рамките на вътрешния пазар и защита на потребителите.

С цел осигуряване на защита на правата на потребителите от страна на ЕЮРА беше изготвен доклад, адресиран до застрахователния и пенсионния сектор, относно начините за осигуряване на опростени и достъпни продукти.

Във връзка с една от задачите на ЕЮРА за предоставяне на техническите стандарти и насоки, необходими за последователното прилагане на Платежоспособност II, през 2016 г. бяха създадени стандарти и насоки, включително такива, отнасящи се до преразглеждането на Сиенския протокол.

Освен това ЕЮРА цели да допринесе за засилване на сближаването и последователността на надзорните практики и инструменти в Европейския съюз, и в тази връзка през 2016 г. продължава да работи върху политиките за надзора, като създава насоки за Процеса на надзорен преглед (SRP), наръчник за SRP, както и преразглежда Общия протокол.

ЕЮРА разработва инструменти и процедури за докладване, които осигуряват ефективност в процеса и качеството на предоставените данни, като по този начин европейският надзорен орган подкрепя националните компетентни органи и предприятията в отговарянето на изискванията за отчитане по Платежоспособност II. В тази връзка през 2016 г. бяха създадени инструкции за националните надзорни органи и за застрахователните предприятия относно XBRL Таксономията.

Като надзорен орган на европейско ниво ЕЮРА и през тази отчетна година доразвива и подпомага прилагането на основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира регулаторната рамка във всички държави членки. През 2016 г. **КФН декларира пред ЕЮРА спазването на следните Насоки:**

Подготвителни насоки относно правилата за контрол и управление на продуктите от страна на застрахователните предприятия и разпространителите на застрахователни продукти

ЕЮРА издава Подготвителните насоки във връзка с действията по време на подготвителния период преди транспонирането на Директива (ЕС) 2016/97 на ЕП и на Съвета от 20 януари 2016 г. относно разпространението на застрахователни продукти и прилагането на предвидените в нея делегирани актове.

Насоките са 21 на брой, като основната им задача е да подпомагат и насочват компетентните органи, а и да служат за осъществяване на преход до момента, в който разпоредбите от Директивата (ЕС) 2016/97 станат напълно приложими.

Насоки на ЕЮРА за надзора на клоновете на застрахователните компании от трети страни

Чрез Насоките на ЕЮРА за надзора на клоновете на застрахователните компании от трети страни се въвеждат допълнителни изисквания относно клоновете на застрахователното предприятие от трета държава. Насоките са свързани с регламентиращите дейността на клонове членове 162 – 171 от Директива 2009/138/ЕО на ЕП и на Съвета. След анализ от страна на КФН се установи, че разглежданите Насоки не противоречат на описаната действаща нормативна уредба и не се налагат изменения в нормативните актове, които са свързани със съдържанието на Насоките.

Основни акценти в работата на ESRB

Основно място в работата на органите и структурите на ESRB през 2016 г. беше отделено на оценката на рисковете за финансовата стабилност в ЕС, свързани със слабостите в балансите на банки, застрахователи и пенсионни фондове, произтичащи от средата с ниски лихвени проценти, промяната на глобалната премия за риск, високата задлъжнялост на публичния и частния сектор, както и състоянието на сектора на недвижимите имоти.

В изпълнение на **Препоръката на ESRB от 18 юни 2014 г. относно насоки за определяне на нива на антицикличния буфер (ESRB/2014/1)**, на основание чл. 13, ал. 1, т. 25 от ЗКФН, във връзка с чл. 111 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им, Комисията за финансов надзор на свои заседания взе решения, с които да признае нивото на антицикличен буфер, определено от БНБ в размер на 0% през 2016 г., което се прилага към експозиции за кредитен риск в Република България. Беше извършен и анализ във връзка с **Препоръка ESRB/2015/1 относно признаването и определянето на нивата на антицикличния буфер за експозиции към трети държави**, чиято цел е да се уеднакви политиката на страните от ЕС по отношение на признаването и определянето на антицикличния буфер за експозициите към трети страни.

В резултат на съвместната работа на КФН и БНБ по изготвения от ESRB последващ доклад относно предприетите действия в отговор на **Препоръката на ESRB относно междинните цели и инструментите на макропруденциалната политика (ESBR/2013/1)**, общата оценка за изпълнение на препоръката е за **пълно съответствие**. Резюме от доклада е публикувано на интернет страницата на ESRB.

От голямо значение за макропруденциалните действия продължава да бъде секторът на недвижимите имоти, който беше оценен като един от източници на системен риск в средносрочен хоризонт в някои държави от ЕС. През септември 2016 г. ESRB прие осем предупреждения за риск, произтичащ от пазара на жилищни недвижими имоти, за следните държави: Австрия, Белгия, Дания, Финландия, Люксембург, Нидерландия, Швеция и Великобритания. Успоредно с това беше издадена **Препоръка относно запълване на празноти в данните за недвижимите имоти (ESBR/2016/1)**. Целта на препоръката е националните макропруденциални органи да прилагат рамка за наблюдение на значимите за финансовата стабилност промени в сектора на недвижимите имоти въз основа на препоръчаните общоприети целеви определения и показатели.

Българско председателство на Съвета на ЕС – януари-юни 2018 г.

Във връзка с ангажиментите на Комисията за финансов надзор по време на предстоящото Председателство от страна на България на Съвета на ЕС през първото полугодие на 2018 г. бяха определени представителите на КФН към функционални групи 5 и 6 по подготовката на Председателството. Определени бяха и координатори от страна на КФН по основните направления на подготовката и провеждането на Българското председателство. Разменена бе кореспонденция с представители от Националния център по подготовката и провеждането на Българското

председателство на Съвета на ЕС относно категоризацията на събитията, които се предвижда да се проведат в България по време на председателството. Представители на КФН взеха участие и в обучение на Института по публична администрация относно практическите аспекти на Председателството на Съвета на ЕС, което бе част от Националната обучителна програма за екипа на Председателството.

5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е важен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализираните финансови пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (**International Organisation of Securities Commissions – IOSCO**), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (**International Association of Insurance Supervisors – IAIS**) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (**International Organisation of Pension Supervisors – IOPS**), като КФН е сред учредителите на последната.

По отношение на дейността на КФН по обмен на информация с чуждестранни регулаторни и надзорни органи, свързана с провеждането на разследвания на физически лица и дружества, лицензионни и други процедури, през отчетната година КФН продължи активно да оказва съдействие. Изпълнени са общо 23 молби за сътрудничество в съответствие с меморандумите за разбирателство на IOSCO и ESMA, включващи предоставяне на информация за целите на надзора с чуждестранни органи за финансов надзор, като в това число влизат молби за съдействие от страна на КФН към Австрия, САЩ, Сейнт Винсент и Гренадин, Люксембург, Великобритания, Национална банка на Словакия, Полша, Чешка национална банка и Румъния. Следните страни са изпратили молби за съдействие към КФН: о. Мавриций, Канада, Танзания, Естония, Полша, Италия, Германия и САЩ.

КФН активно участва и в дейността на координационните комитети, ангажирани с надзора, взаимодействието и обмена на информация на трансграничните застрахователни групи. В дейността на координационните комитети участват представители на всички надзорни институции от държавите членки, в които застрахователни компании имат учредени дъщерни дружества. В рамките на надзорната колегия на „Евроинс Иншурънс Груп“ АД, на която КФН е водещ групов надзорен орган, се проведеха две срещи (18.04.2016 г. и 14-15.11.2016 г.) с представители на румънския финансов надзорен орган и на македонския застрахователен надзор, като в срещите взеха участие и представители на ЕИОРА.

И през 2016 г. КФН продължи политиката си на поддържане и задълбочаване на партньорските отношения с надзорните органи на Югоизточна Европа. На 6 и 7 октомври в гр. Охрид, Република Македония, се проведе регионален семинар на тема „Риск базиран надзор“, организиран от Агенцията за застрахователен надзор на Македония, съвместно с Групата на Световната Банка и ЕИОРА. Бяха обсъдени теми от взаимен интерес, сред които въпроси на процеса на надзорен преглед, собствената оценка на риска и платежоспособността и корпоративното управление, както и се проведе дискусия по въпроси на макропруденциалните перспективи.

Представителят на КФН изнесе презентация относно риск базиран надзор на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

В рамките на сътрудничеството между КФН и Световната банка (СБ) през септември 2016 г. се проведе среща между ръководството на КФН и Александър Панков, основен финансов специалист на СБ, с цел възобновяване на разговорите относно потенциалното реализиране на общ проект за подобряване на регулаторната и надзорна рамка на небанковите финансови институции и повишаване на институционалния капацитет на КФН. Представителят на СБ подчерта отново желанието на институцията да предостави техническа помощ по отношение на приоритетните области и обсъди възможните нови инструменти за финансиране на тази помощ.

През втората половина на месец октомври 2016 г. се проведе първата мисия на Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка (СБ) във връзка с поискания от българските институции преглед по Програмата за оценка на финансовия сектор (Financial Sector Assessment Program - FSAP). Бяха организирани срещи с БНБ, Министерство на финансите, Министерство на правосъдието, Фонд за гарантиране на депозитите, КФН и с Консултативния съвет по финансова стабилност. Предварителната подготовка на мисията, включително попълването на въпросниците на МВФ и СБ, се координираше съвместно от Министерство на финансите и Българска народна банка. В рамките на прегледа по FSAP бе извършена цялостна оценка на правомощията на КФН във връзка с действащото законодателство, както и стриктното и еднакво прилагане на европейското законодателство от националния регулатор. КФН предостави подробна информация по отношение на функционирането на нейната администрация, приложимата правна рамка, структурата за застрахователния сектор и пенсионната система, както и за състоянието на двата сектора. През декември 2016 г. бяха проведени допълнителни дискусии с представители на КФН в рамките на посещение на МВФ. През 2017 г. се очаква да бъде предоставен за обсъждане предварителен доклад с препоръките на МВФ и СБ.

През август 2016 г. КФН проведе среща с корейска делегация с оглед на разработена от тях програма „Споделяне на знание“ на Министерството на стратегията и финансите на Република Корея. Част от тази програма обхваща областите развитието на капиталовия пазар и промотиране на малки и средни предприятия в България. Срещата беше осъществена с посредничеството на Българската академия на науките. Целта на проекта е да се проучи корейският опит и политики за подобряване на интереса към капиталовия пазар от страна на инвеститорите и от страната на компаниите. Настоящата мисия цели да идентифицира основните проблеми на българския капиталов пазар и на тази основа да се видят възможностите за използване на корейския опит в насърчаването на участието на компаниите и инвеститорите на пазара. В тази връзка предстои да се организира конференция и пакет от мерки, които да бъдат предоставени на заинтересованите органи в България. В програмата на делегацията от Корея бяха включени и срещи с Българска фондова борса, БАЛИП и Министерство на финансите. Програмата ще продължи една година, като през април/май 2017 г. ще бъде изготвен финален доклад. В доклада ще бъдат разработени политики за стимулиране на капиталовия пазар в България, като се сподели корейският опит в тази област.

5.2.1. ФОКУС ТЕМА: КФН подписа Многостранния меморандум за сътрудничество с IAIS

През август 2016 г. КФН подписа Многостранния меморандум за сътрудничество с Международната асоциация на застрахователните надзори (IAIS) след успешно приключени преговори и обмен на експертен опит. IAIS е учредена през 1994 г. и в нея членуват повече от 200 юрисдикции в близо 140 държави, както и редица международни организации, което представлява 97% от световния застрахователен бизнес. По този начин КФН значително разширява възможностите си в областта на международното сътрудничество и обмена на информация за нуждите на пълноценния и ефективен финансов надзор, както и за по-пълноценна защита на правата на потребителите на застрахователни услуги. След присъединяването към меморандума, КФН ще има възможност да обменя надзорна информация с 61 надзорни органи - страни по меморандума, при възникване на трансгранични случаи относно извършването на застрахователна дейност. Меморандумът покрива всички аспекти на обмен на надзорна информация като лицензиране, текущ надзор и прекратяване на дейността. Като страна по меморандума, КФН се утвърждава като международно призната национална институция, чиито правила на работа отговарят не само на европейските норми, но и на най-високите международни стандарти.

5.3. Сътрудничество с институции в страната

Комисията осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации при разрешаването на проблеми, възникнали във връзка с дейността на поднадзорни на КФН лица, относно въпроси по конкретни производства, в рамките на съгласувателните процедури при приемане на промени в приложимата нормативна база, както и при подготовка на изпитите за придобиване на правоспособност, които КФН организира.

През 2016 г. по инициатива на КФН и Централния депозитар и в партньорство с Асоциацията на банките в България (АББ), Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ), Асоциацията на директорите за връзки с инвеститорите (АДВИБ), Асоциацията на дружествата със специална инвестиционна цел, Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската стопанска камара (БСК), Българската фондова борса-София, Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) и Националната комисия за корпоративно управление (НККУ) **се създаде Съветът за развитие на капиталовия пазар в България**. Съветът изработи Стратегия за развитие на българския капиталов пазар с конкретни мерки за съживяване на този сегмент, с определени срокове за реализирането на всяка една от посочените мерки, които трябва да доведат до положителен ефект върху капиталовия пазар у нас.

През отчетната година се подписа и Договор за сътрудничество между КФН и Института на сертифицираните финансови аналитици (CFA Institute).

През 2016 г. управление „Застрахователен надзор“ си сътрудничи тясно с Министерство на вътрешните работи. Основната работа беше съсредоточена в разработването на проекта на Наредба № 54 от 30.12.2016 г. **за регистрите на Гаранционния фонд за обмена и защитата на информацията и за издаването и отчитането на задължителните застраховки** по чл. 461, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането (Наредба № 54), както и на проекта на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Из-41 от 12.01.2009 г. **за документите и реда за съставянето им при**

пътнотранспортни произшествия и реда за информиране между Министерството на вътрешните работи, Комисията за финансов надзор и Информационния център към Гаранционния фонд. На базата на заповед на Председателя на КФН беше сформирана работна група с участие на представители на различни дирекции на МВР, а също така с представители на Министерството на транспорта информационните технологии и съобщенията, Гаранционния фонд, Асоциацията на българските застрахователи, и Националното бюро на българските автомобилни застрахователи. Работната група проведе поредица от срещи, на които бяха съгласувани текстовете на наредбите, които впоследствие бяха подложени на обществено обсъждане и приети от компетентните органи. В хода на работата по проекта на Наредба № 13-41 съвместно с представителите на Министерство на вътрешните работи бяха преработени Протоколът за пътнотранспортно произшествие с пострадали лица и Протоколът за пътнотранспортно произшествие материални щети.

Съвместно с представители на Министерство на вътрешните работи, на Асоциацията на българските застрахователи, Гаранционния фонд и Националното бюро на българските автомобилни застрахователи **бяха разработени подробни документи за формата и съдържанието на данните, които да бъдат подавани от застрахователите при генериране на полиците по задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз, както и при подаване на данни за предявените и изплатените претенции по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Каско“ на моторни превозни средства.** Впоследствие тези документи залегнаха в основата на Решение № 529 – РГФот 27.03.2017 г. Бяха съгласувани основните изисквания към съдържанието и формата на данните, които следва да се подават в регистрите на застрахователните полици и на предявените претенции по чл. 6 и чл. 12 от Наредба № 54, също така и източника на данните, като беше посочено в кои случаи те трябва да се попълват от застрахователя и в кои случаи ще генерират автоматично въз основа на данните, предоставени от информационната система на МВР.

Друга съвместна задача с участието на представители на КФН, МВР и Гаранционния фонд беше разработването на критерии за избор и самият **избор на консултант с международен опит в областта на оценката на риска и актюерството,** който да изготви единни изисквания за коригиране на застрахователната премия **с цел въвеждане на система „бонус-малус“.**

Представители на КФН участваха в работна група с представители на МВР и Гаранционния фонд за определяне на доставчици на техника и информационни и комуникационни технологии за подобряване на безопасността на движението по пътищата, които да бъдат финансирани със средства на Гаранционния фонд по реда на чл. 560 от Кодекса за застраховането.

През 2016 г. продължи участието на представители на КФН и в частност - представители от управление „Осигурителен надзор“, в постоянните работни групи към Съвета по европейските въпроси и по-конкретно в Работна група 26 „Финансови услуги“ с водеща институция Министерство на финансите и Работна група 13 „Социална политика и заетост“ към Министерство на труда и социалната политика.

Представител на управление „Осигурителен надзор“ редовно участва в процедурата за служебно разпределение на лицата, избрали фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, провеждана съгласно Инstrukция №1/21.02.2006 г. Служебното разпределение се извършва четири пъти годишно от комисия, създадена към Националната агенция за приходите, която включва по един упълномощен представител на НАП, КФН и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване.

Във връзка с алтернативното решаване на потребителски спорове, експерти от КФН участваха активно в три секторни помирителни комисии за решаване на национални и

трансгранични спорове като извънсъдебно помирително производство на доброволен принцип към Комисията за защита на потребителите:

- Секторна помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на застраховането и застрахователното посредничество, включително и при предоставянето на финансови услуги от разстояние в тези сектори;
- Секторна помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на допълнителното социално осигуряване, на дейностите по осигурително посредничество, включително и при предоставянето на финансови услуги от разстояние, в тези сектори;
- Секторна помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на дейностите и услугите по чл. 5, ал. 2 и 3 от Закона за пазарите на финансови инструменти и на дейностите и услугите по чл. 86, ал. 1 и 2 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, включително и при предоставянето на финансови услуги от разстояние, в тези сектори.

6. Институционално развитие на КФН

6.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН

Със Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Комисията за финансов надзор (КФН) е определена като орган по реструктуриране на инвестиционните посредници, като за тази си дейност Комисията следва да бъде подпомагана от самостоятелно структурно звено.

Съгласно промяна в Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА)¹⁴, през 2016 г. е създадена Дирекция „Реструктуриране на инвестиционните посредници“ (Дирекция „ПИП“), която е обособена като самостоятелно структурно звено в рамките на обща администрация, отделена от специализираната администрация на управление „Надзор на инвестиционната дейност“.

Дейността по реструктуриране е уредена от изцяло европейско законодателство. Директивата 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15.05.2014 г. за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници е транспонирана в Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. Законодателната рамка е допълнена с редица делегирани регламенти, регламенти по прилагането ѝ, които са с пряко действие във всяка държава членка, включително и България. Във връзка с прилагането на законодателните актове са издадени и редица Насоки по прилагането на директивата от Европейския банков орган (ЕВА).

В изпълнение на функциите си Дирекцията изготвя становища, доклади, предложения и други документи, включително становища и предложения от името на члена на КФН по чл. 3, т. 5 от ЗКФН до КФН за приемане на решения, свързани с упражняване на функциите ѝ на орган по реструктуриране на инвестиционни посредници.

Основните цели на Дирекцията са свързани с:

- осигуряване наличието (поддържането и актуализирането) на подходящи планове за реструктуриране на инвестиционните посредници на индивидуална и консолидирана основа и на значимите клонове, развиващи дейност в Република България;

---

¹⁴ Обн., ДВ, бр. 67 от 26.08.2016 г.

- осигуряване прилагането на мерки за реструктуриране на инвестиционните посредници, за които е преценено, че са налице едновременно всички условия за предприемане на действия по реструктуриране;
- осигуряване на преглед на плановете за възстановяване на инвестиционните посредници с оглед установяване на заложили в плановете действия, които могат да окажат неблагоприятно въздействие върху възможността за реструктуриране;
- осигуряване попълването на Фонда за реструктуриране на инвестиционните посредници (ФПИП) и на контрола върху плащането на дължимите от инвестиционните посредници вноски за попълване на ФПИП.

При осъществяване на функциите и изпълнение на задачите си Дирекцията взаимодейства с управление „Надзор на инвестиционната дейност“, дирекция „Правна“, дирекция „Международно сътрудничество“, както и с другите звена и служители на КФН при необходимост.

Дирекцията изготвя становища и подготвя цялостната документация във връзка с осъществяването на сътрудничеството на Комисията с ЕВА. Дирекцията отговаря за изготвяне на становища и предприемане на действия, свързани с участието на КФН в качеството ѝ на орган по реструктуриране в колегии по реструктуриране, които осигуряват сътрудничество и координация между органите по реструктуриране на държави членки или на трети държави, където развиват дейност инвестиционни посредници, техни дъщерни дружества или предприятия-майки.

6.2. Управление на човешките ресурси

Структурата и функциите на КФН са определени от Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН), Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА), специалните закони и подзаконовни нормативни актове, регулиращи инвестиционната, застрахователната и осигурителната дейност. Общата щатна численост на КФН в края на 2016 г. е 255 бройки (5 комисари и 250 души администрация). Администрацията се дели на обща (89 бройки), специализирана (154 бройки) и звена и длъжности на пряко подчинение на Председателя: звено за вътрешен одит (4 щатни бройки), главен секретар (1 бр.), държавен инспектор (1 брой) и 1 служител по сигурността на информацията.

Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на Председателя на Комисията като ръководител на администрацията, осигурява технически дейността на Комисията и на специализираната администрация и осъществява дейността по административно обслужване на гражданите и юридическите лица. В края на 2016 г. в състава на общата администрация се включват следните дирекции:

- дирекция „Правна“ – 20 щатни бройки;
- дирекция „Деловодство и административно обслужване“ - 9 щатни бройки;
- дирекция „Финансово-стопански дейности“ – 20 щатни бройки;
- дирекция „Международно сътрудничество“ – 10 щатни бройки;
- дирекция „Информационни технологии“ – 8 щатни бройки;
- дирекция „Връзки с обществеността и протокол“ – 6 щатни бройки;
- дирекция „Координация, анализ и политика на регулаторната и надзорната дейност“ – 6 щатни бройки;
- дирекция „Реструктуриране на инвестиционни посредници“ – 10 щатни бройки

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на Комисията и нейните органи, като в нейния състав са включени следните дирекции:

- дирекция „Регулаторни режими на инвестиционната дейност” – 22 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на застрахователния надзор – 17 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор” – 15 щатни бройки;
- дирекция „Надзор на инвестиционната дейност” – 51 щатни бройки;
- дирекция „Застрахователен надзор” – 30 щатни бройки;
- дирекция „Осигурителен надзор” – 19 щатни бройки.

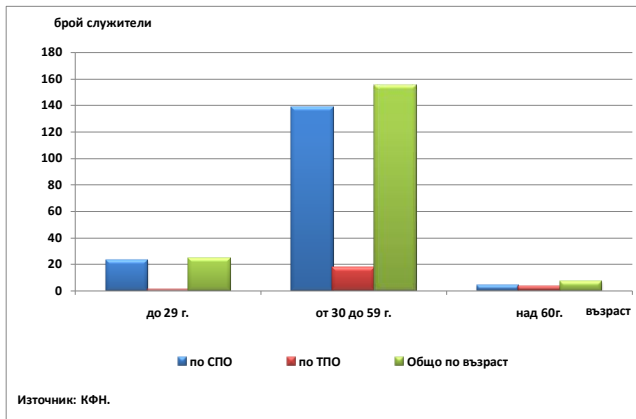
Решаващ фактор за постигане на стратегическите цели на Комисията за финансов надзор е създаването и задържането на мотивирани и ангажирани към администрацията служители по всички нива на организационния процес. За целта управлението на човешките ресурси беше насочено към обединяване на средствата за управление, които предоставя нормативната уредба в областта на държавна служба (подбор, обучение, оценяване и кариерно развитие) за запазване на високо ниво на удовлетвореност на служителите.

През 2016 г. продължиха усилията за привличане на висококвалифицирани хора за работа в КФН. В резултат на проведените по реда на Наредбата за провеждане на конкурсите за държавни служители 9 конкурсни процедури в Комисията бяха назначени 8 нови служители, като за двама от тях беше използвана възможността за назначаване на втори и трети класиран кандидат. Две от процедурите завършиха без назначения поради липса на достатъчно квалифицирани кандидати. Основен проблем при привличането на кадри чрез конкурс отново беше несъответствието между високите изисквания към кандидатите и предлаганото заплащане.

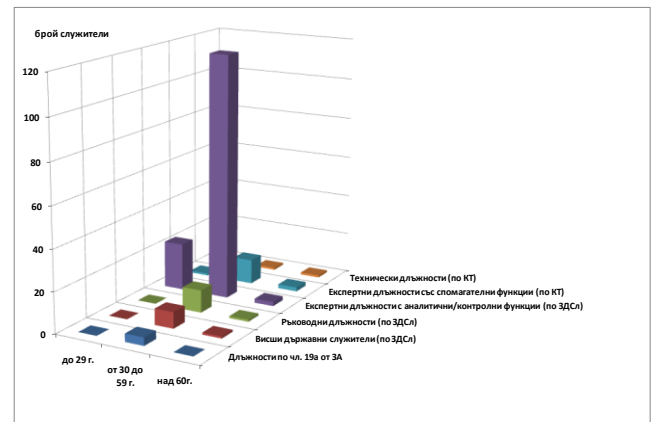
КФН е изправена пред сериозен проблем да осигури необходимите средства за привличането на висококвалифицирани експерти, които са необходими за прилагане на законодателната реформа в областта на небанковия финансов сектор във връзка с въведените от Европейската комисия нови изисквания. По отношение на пазарите на финансови инструменти, капиталовата адекватност на инвестиционните посредници, пазарните манипулации, платежоспособността на застрахователите и други, европейските правила и регламенти вменяват повече и по-широки отговорности на КФН, които изискват и по-квалифицирана експертиза. Поради финансовите ограничения обаче не сме в състояние да наемем необходимите експерти.

Тенденцията за привличане на млади хора за работа в КФН се запази и през отчетната година, като служителите на възраст под 29 години съставляват 16% от заетите служители. Най-голямата част от служителите попадат във възрастовата група от 30 до 59 години – 74.12%. Над 59 години работят 7 служители в Комисията.

Графика 16. Разпределение на служителите по възраст и вид правоотношение в края на 2016 г.

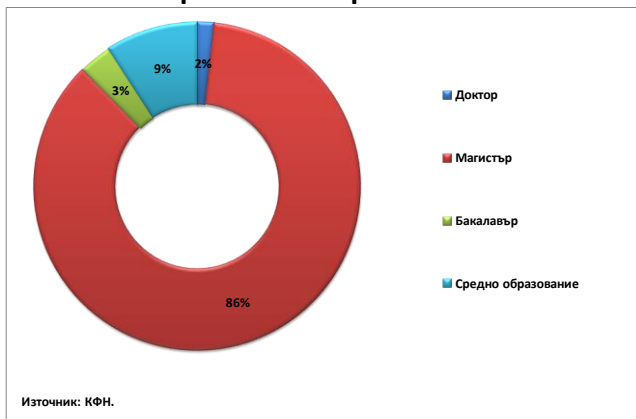

Графика 17. Разпределение на заетите служители по възраст и длъжност в края на 2016 г.

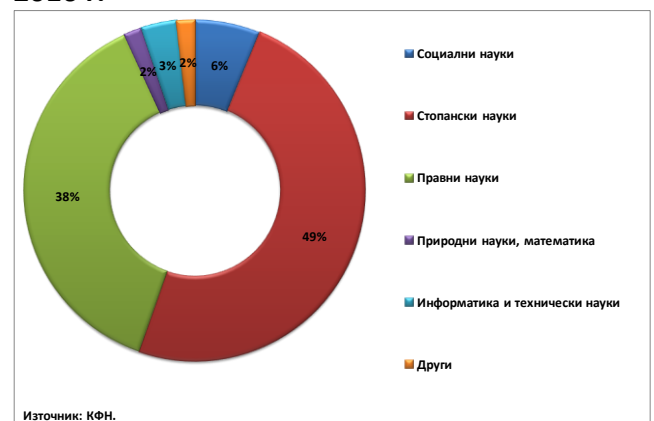

Образователната и професионално-квалификационната структура на заетите в КФН лица отговаря на реалните потребности, необходими за изпълнение на стоящите пред Комисията цели и задачи. Служителите с висше образование доминират, представлявайки 91% от заетите през 2016 г., в това число със степен доктор (2%), магистър (86%) и със степен бакалавър (3%). Делът на служителите със средно образование е най-малък (9%). Разпределението на служителите на КФН по области на висшето образование е следното: най-висок процент (49%) са служителите с висше образование в областта на стопанските науки, 38% - в областта на правните науки, 6% - в областта на социалните науки, 3% - технически науки и информатика, 2% - природни науки и математика и 2% притежават образование в други области.

Графика 18. Разпределение на персонала по степен на образование през 2016 г.

Графика 19. Разпределение на служителите по области на висшето образование през 2016 г.

Повишаването на квалификацията и придобиването на нови умения от служителите е предпоставка за ефективно осъществяване на регулаторната и надзорна дейност на КФН. Поддържането на базисната подготовка и повишаването на компетентностите на персонала се осигурява чрез участие в актуални и специализирани обучения. В изпълнение на тази цел бяха проведени обучения за служителите на КФН в Института по публична администрация (ИПА).

Таблица 28. Проведени обучения в Института по публична администрация (ИПА) на служители от КФН през 2016 г.

Тема на обучението	Брой проведени обучения	Брой обучени служители
Прилагане на АПК (за неюристи)	1	1
Ефективни методи за превенция и борба с измамите	1	1
Годишна среща на специалистите по човешки ресурси	1	2
Съдебна система на ЕС и ключови производства пред съда в Люксембург	1	2
Управление на риска в дейността на администрацията	1	1
Оценка и противодействие на корупционния риск	1	1
Годишна среща на инспекторатите по Закона за администрацията	1	1
Практически проблеми на административните нарушения и наказания /за юристи/	3	10
Практически проблеми на административните нарушения и наказания (за неюристи)	3	4
Организация на документооборота в държавната администрация	1	1
Прилагане на гражданския процесуален кодекс (за юристи)	1	1
Влияние на Европейското административно право върху развитието на българското административно право	1	3
Оценка на въздействието - модулен курс	1	1
Практически аспекти на председателството на Съвета на ЕС	1	2
Законодателен процес на ЕС след договора от Лисабон	1	1
Способи за предотвратяване на корупцията в публичната администрация - правна рамка и практики	1	1
Общо	20	33

През 2016 г. бяха проведени обучения в други обучаващи институции в страната, насочени към повишаване на професионалните знания на служителите от общата и специализирана администрация на КФН за успешно реализиране на стратегическите й функции, подобряване на ключовите умения на служителите с цел оптимизиране на работните процеси и повишаване на личната мотивация на служителите.

Таблица 29. Проведени обучения в други обучаващи институции в България на служители от КФН през 2016 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой обучени служители
Школа по публични финанси	"Финансово управление и контрол в публичния сектор - основни изисквания, управление на риска и годишно докладване"	2
Школа по публични финанси	"Изготвяне на одитен доклад - основни	2

	изисквания, практически насоки"	
„Атлас Консултинг Холдинг Груп“ ЕООД	"Отговорността на държавата и общините в светлината на задължителната съдебна практика по ЗОДОВ"	4
Школа по публични финанси	„Предварителен контрол за законосъобразност преди поемане на задължения и преди извършване на разходи и система за двоен подпис в организациите от публичния сектор”	5
НКЦ Решение	„Новата правна уредба на обществените поръчки. Новият закон за обществените поръчки.“	1
Школа по публични финанси	Управление на риска в публичния сектор	2
НКЦ Решение	Актуални въпроси на търговското право	6
НКЦ Решение	Граждански процес	4
НКЦ Решение	Актуални въпроси на облигационното право	1
"ТехноЛогика" ЕАД	Обучение на програмни администратори на програмата за управление на човешките ресурси HeRMeS	1
Школа по публични финанси	Закон за обществените поръчки - нови процедурни правила и изисквания, практика на прилагане	22
Съюза на юристите, "АПИС Европа" АД и Генерална дирекция „Писмени преводи“ на ЕК	Езиково-терминологични аспекти на правото на Европейския съюз	1
Школа по публични финанси	Изготвяне на работни документи и тяхното приложение при одитната дейност	1
Школа по публични финанси	ОП "Добро управление 2014-2020 г. - обхват и цели. Разработване на качествени предложения. Условия за кандидатстване чрез ИСУН 2020. Оценка и одобрение на проекти.	1
Юнитакс Обучение	Практика и актуални въпроси по новия ЗОП и Правилника за неговото прилагане"	2
Доби прес	Годишно счетоводно приключване в бюджетните организации за 2016 г.	2
Общо обучени служители		57

КФН продължи да поддържа ползотворни партньорски отношения с редица международни институции – JointVienna Institute, International Monetary Fund, ЕЮРА, ESMA, и др. През отчетния период 39 служители участваха в обученията, организирани от институции в чужбина.

Таблица 30. Проведени обучения на служители от КФН в други обучаващи институции в чужбина през 2016 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой обучени служители
ESMA	Проверки на място	1
	„Въведение в ISO 20022 и съобщения по Директивата за пазарите на финансови инструменти (MiFIR)” и „Достъп до регистрите на транзакции – осъществяване на проект за информационни технологии и съобщения по Регламента за европейската пазарна инфраструктура (EMIR)	3
	„Проверки на място” II част	2
	"Стокови деривати"	1
	„Въведение в MiFID и MiFIR”	1
	„MiFID II проект за обработване на данни”	1
	„Въведение в ISO 20022 и съобщения по Директивата за пазарите на финансови инструменти (MiFIR)” и „Достъп до регистрите на транзакции – осъществяване на проект за информационни технологии и съобщения по Регламента за европейската пазарна инфраструктура (EMIR)”	1
	„Въведение в MiFID и MiFIR”	1
	„MiFID II проект за обработване на данни”	1
	Семинар относно транспонирането и прилагането на новата правна рамка за пазарите на финансови инструменти MiFID 2/ MiFIR	2
	"Централни контрагенти"	1
	"Тестване приемането на референтни данни от страна на потребителите"	1
	EIOPA	Семинар във връзка с прилагането на Директивата „Платежоспособност II”
„Оценка на въздействието на практика”		2
„Надзорни аспекти в автомобилното застраховане”		1
Семинар за надзора на застрахователните групи		2
“Риск-базиран надзор”		2

IMF/JVI	„Юридически аспекти на международните финансови институции“	1
	„Макропруденциален надзор“	1
	„Писмена комуникация на английски език“	1
ЕК	Работен семинар за LEI	1
Банка за международни разплащания (BIS)	Платежоспособност и глобални капиталови стандарти	2
Международната организация на пенсионните надзори (OPS) и Комисията за надзор на пенсионните фондове на Италия (COVIP)	Международна конференция	1
Financial Conduct Authority	Надзорен подход	2
Financial Conduct Authority	Обучение относно Директивата за пазарите на финансови инструменти (MiFID II)	1
Полски надзорен орган	"Риск мениджмънт на застрахователните дружества"	2
Полския финансово-надзорен орган (KNF)	Образователната инициатива за финансов надзор (TIFS) „Он-сайт и оф-сайт надзор на инвестиционни компании и фондове“, организиран съвместно с	1
Организацията за икономическо развитие и сътрудничество (OECD), Международната организация на пенсионните надзори (IOPS) и Органа за задължителни пенсионни схеми на Китай (MPFA)	„Глобален форум за частно пенсионно осигуряване 2016“ и в „Семинар за надзорните практики и проблеми в частното пенсионно осигуряване“	1
Общо обучени служители		39

Професионалното развитие на държавните служители се състои в повишаване на квалификацията за осъществяване на служебните задължения и заемането на по-висока длъжност в администрацията. Израз на повишената квалификация, като съвкупност от придобити знания и умения, е повишаването в ранг на служителите. През 2016 г. служителите на КФН показаха мотивираност и ангажираност към постигане на целите, поставени пред Комисията, което беше отразено при годишното оценяване на изпълнението на длъжността. През 2016 г. 68 служители на Комисията са повишени в ранг.

Таблица 31. Окончателни годишни оценки на изпълнението на длъжностите в КФН през 2016 г.

Оценки	Служители по служебно правоотношение	Служители по трудово правоотношение	Общо по вид оценка
Изключително изпълнение	2	-	2

Изпълнението надвишава изискванията	48	2	50
Изпълнението напълно отговаря на изискванията	74	10	84
Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	3	-	3
Неприемливо изпълнение	5	-	5
Общо по правоотношение	132	12	144

Мотивацията за по-добро изпълнение на длъжността и постигане на високи резултати от дейността на служителите е обвързана с кариерно израстване, възможностите за обучение и финансово стимулиране, в съответствие с показаните високи резултати в рамките на нормативната база, уреждаща държавната служба. През 2016 г. бяха проведени 25 процедури за конкурентен подбор, които приключиха с повишаване в длъжност.

Комисията за финансов надзор продължи приемането на лица за провеждане на стаж - студенти по Програмата за студентски стажове в държавната администрация и лица, завършили висшето си образование, при спазване на изискванията на Наредбата за студентските стажове в държавната администрация. За осигуряване на практически опит, който да допълни теоретичното образование на студентите, Комисията предостави възможност на 22^{-ма} младежи да проведат стаж в КФН.

6.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

Поради сериозните финансови ограничения КФН не е в състояние да обновява материалната си база, което изправя експертите на Комисията пред реалността да работят с безнадеждно амортизирани компютри и архаичен софтуер. Неотложна е нуждата за обновяване и развитие на информационните системи на КФН предвид повишените изисквания и очаквания, но със средствата, с които Комисията разполага, трудно се поддържа дори сегашната ИТ инфраструктура.

Въпреки тези сериозни препятствия, КФН направи всичко възможно развитието на информационните системи да продължи под знака на устойчивост и в съответствие с актуалните тенденции за развитие на информационните технологии. Целта е да бъде осигурена максимална функционалност на ИТ услугите и системите, необходими за осъществяване на административните и законови дейности на Комисията.

През отчетния период беше разработен проект за надграждане на електронен регистър e-Register и картотека в частта „Застрахователен надзор за преминаване към автоматизирано подаване на обстоятелствата за вписване на застрахователните агенти“, както и публикуването им в съответствие с Наредба № 15.

Беше разработен и успешно внедрен проект за разширяване на Управленската информационна система „Застрахователен надзор в частта за автоматично подаване и приемане на отчети от застрахователните и презастрахователни дружества в XBRL формат за индивидуално и групово отчитане по Платежоспособност II“ към ЕЮРА.

Обновяването на вътрешната информационна инфраструктура беше съсредоточено върху оптимизирането на сървърното оборудване. Доразвито беше решението за „desktop“ виртуализация.

През отчетния период продължи поддържането на актуално състояние на информацията в регистрите на КФН. Информацията в e-Register се актуализира от поднадзорните лица – публични дружества и емитенти на ценни книжа (включително дружествата със специална инвестиционна цел) и от управляващите дружества. Порталът работи без прекъсване и в него се съдържа последната подадена от поднадзорните лица информация. Всички останали обстоятелства своевременно се осъвременяват в електронния регистър e-Register и картотеката на базата на подаваната в разпорежданията информация от управленията. През отчетния период започна подготовката и изграждането на интегрирана електронна система – Модул e-Register §1д, предназначена за обмен на информация между адресатите на § 1д от ДР на ЗППЦК и Комисията.

Електронната страница на КФН бележи голяма посещаемост от разнородни групи потребители - поднадзорни лица, представители на медиите и широката общественост. Продължи развитието и обогатяването ѝ с нови модули и допълнително съдържание, както и статистики за дейността на КФН и небанковия финансов сектор.

Продължи активното участие на Комисията в дейността на съответните Европейски надзорни органи. През 2016 г. се разшири обхватът на подаваните данни към страните - членки на ESMA през системата TREM. КФН се присъедини към проектите EMIRT и FIRDS. Активно участие бе взето в дейността на EIOPA както по отношение внедряването на единния регистър на застрахователите и презастрахователите за страните от европейския съюз, така и по отношение на новите версии на Таксономия 2.2.

6.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2016 г.

Комисията за финансов надзор (КФН) е юридическо лице на бюджетна издръжка съгласно чл. 2, ал. 3 от ЗКФН. Председателят на КФН е първостепенен разпоредител с бюджет. Бюджетът на Комисията се съставя, изпълнява и отчита по реда на Закона за публичните финанси.

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2016 г. са отчетени приходи в размер на 6 520 907 лв., в които са включени и приходи, събрани от Националната агенция за приходите (НАП) в размер на 90 265 лв. Приходите, събрани от НАП, са посочени в приходната част на отчета със знак минус, съгласно дадени указания от Министерство на финансите, в резултат на което крайната сума на приходите по отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2016 г. е в размер на 6 430 642 лв.

Структурата на приходите на КФН за 2016 г. е, както следва:

- приходи от държавни такси на основание чл. 27, ал.1 от ЗКФН и Тарифата за таксите, събирани от Комисията за финансов надзор по Закона за Комисията за финансов надзор, включително и събраните от НАП – 3 890 798 лв., което представлява 59.67% от общия размер на приходите;
- постъпления от глоби, имуществени санкции и лихви, включително и събраните от НАП – 2 621 721 лв., което представлява 40.20% от общия размер на приходите;
- други приходи – 8 388 лв., което представлява 0.13% от общия размер на приходите.

През 2016 г. извършените разходи за персонала на КФН (работна заплата, други възнаграждения, обезщетения по Кодекса на труда и Закона за държавния служител и задължителни осигурителни вноски от работодател), за текуща издръжка на ведомството и външни услуги, за заплащане на годишен членски внос в Европейски надзорни органи и международни организации и за капиталови разходи възлизат на 13 220 484 лв. Близо половината от субсидията, която се получава от републиканския бюджет, отива за изплащане на членски внос в европейските надзорни органи и международни организации. Тези разходи произтичат от ангажименти, които България като страна е приела при присъединяването си към Европейския

съюз. В отчета са включени и разходи за възнаграждения и задължителни осигурителни вноски по програмата „Старт на кариерата“ в размер на 3 927 лв. Общо разходите по отчета са в размер на 13 224 411 лв.

Финансирането на посочените разходи е при следното съотношение:

- касово постъпили приходи по бюджета – 6 430 642 лв. или относителен дял от 48.63%;
- трансфер от централния бюджет – 6 789 842 лв. или относителен дял 51.34%;
- трансфер от Министерство на труда и социалната политика във връзка с програмата „Старт на кариерата“ - 3 927 лв. или относителен дял 0.03%.

Има сериозен ръст в активите (12%), които управляват поднадзорните лица. Техният размер достигна близо 22.8 милиарда лева или 26% от БВП. Въпреки разрастването на бизнеса разходите за надзор, които може да си позволи Комисията, намаляват. Като най-рационален подход виждаме преминаване на Комисията от бюджетно финансиране към самоиздръжка от събираните от бизнеса такси. Това е характерната за повечето страни в Европейския съюз финансова схема за функциониране на националните регулатори, а и се подкрепя от бизнеса.

6.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2016 г.

През отчетния период Звеното за вътрешен одит (ЗВО) в КФН извърши своята дейност в съответствие със Стратегическия план за вътрешен одит за 2016-2018 г. и разработения въз основа на него Годишен план за одитните ангажименти за 2016 г.

При планиране и изпълнение на одитните ангажименти се прилага подход на одитиране на основни дейности на КФН. С одитните доклади се предоставя информация и сравнителни анализи за осъществяване на съответната дейност, нивото на контрол, доброто представяне и слабостите в различните звена. Дейността на вътрешния одит е насочена към насърчаване въвеждането на единни процедури и популяризиране на добрите практики, с което да се подобрят условията за функциониране на Комисията като ефективен единен надзорен орган на небанковия финансов сектор.

През 2016 г. ЗВО извърши следните одитни ангажименти и дейности:

- одит за предоставяне на увереност с цел оценка на действията на администрацията от трите управления на КФН за постигане на съответствие със законодателството и подпомагане на Комисията и нейните органи при упражняване на правомощията им по издаване (отказ за издаване) на лицензи, разрешения и одобрения, законосъобразност и адекватност на действащата Тарифа (в частта на таксите за административни производства), вътрешните правила и процедури, уреждащи регулаторните режими и свързаните с тях дейности, състоянието на вътрешния контрол;
- ангажимент за консултиране чрез подпомагане на ръководството при извършване на самооценка, попълване на въпросник и изготвяне на доклад за състоянието на системите за финансово управление и контрол (СФУК) в КФН за 2015 г.;
- консултиране чрез мониторинг и докладване на изпълнението на действията, заложиени в Риск-регистъра на КФН за 2015 г.;
- консултантски ангажимент по координиране на дейността и оказване на методическа помощ при изготвяне на Риск-регистър на КФН за 2016 г.;
- дейности, свързани с извършени през предходната година одити за установяване законосъобразността на действията по възлагане и изпълнение на обществени поръчки и за съответствие между планираните и действително предприетите действия по препоръки на ЗВО, дадени през 2012-2015 г.;

- одитни ангажименти, които са в процес на изпълнение през отчетната и са преходни за следващата година - оценка на действията на администрацията от управление „Надзор на инвестиционната дейност” по преглед и оценка на плановете за възстановяване на инвестиционните посредници, съгласно Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитните институции и инвестиционните посредници, както и установяване на съответствие на дейността на КФН със Закона за обществените поръчки.

В резултат от вътрешните одити са дадени общо 19 броя препоръки. ЗВО оказва съдействие при съставяне на плановете за действие и извърши мониторинг върху изпълнението, като поддържа единна база данни на препоръките и планираните във връзка с тях ответни действия и приложи процедури за наблюдение статуса на резултатите.

През последните години се установява трайна тенденция препоръките на вътрешния одит да бъдат приети от ръководството на КФН и служителите на ръководни длъжности от одитираните структури. Поддържа се висок процент на изпълнение на дейностите, планирани във връзка с дадените препоръки, като през 2016 г. се отчита изпълнение от 80 %. Това показва осъществяване на ефективна комуникация по време на одитните ангажименти, както и развитие на способностите на вътрешните одитори да формулират подходящи предложения за подобряване на контрола и дейността на КФН.

Измененията и подобренията, настъпили в Комисията в резултат на одитната дейност през отчетния период, са свързани преди всичко с индикирани възможности за нормативни промени.

В резултат на дейността по вътрешен одит могат да се обобщят следните основни констатации и изводи за функционирането на СФУК в КФН:

- Установен е стабилен процес по целеполагане, свързан с наличието на очертани средносрочни стратегически цели и приоритети, и определяне на ежегодни дейности за тяхното постигане. През последните години бюджетът на КФН покрива само неотложните разходи, което затруднява развитието на институцията и целеполагането;

- Управлението на риска е неразделна част от дейността и от общия процес на управление в Комисията. В областта на риска се прилага стандартизиран подход, насочен към планиране и предприемане на адекватни действия спрямо рисковете, които застрашават постигане целите на организацията. В тази връзка ежегодно се разработват риск-регистри на административните звена и на Комисията, и се осъществява мониторинг на изпълнението на планираните действия. През 2016 г. ЗВО отчита положителен напредък по отношение подобряване качеството на риск-регистъра на КФН. Сравнителният анализ показва, че през последните няколко години, трайно като неблагоприятно обстоятелство, което затруднява дейността на Комисията, се идентифицира недостига на финансови средства основно за развитие на информационните системи и инфраструктура;

- Правилата и процедурите, уреждащи дейностите в КФН, като цяло са съобразени с рисковете. При анализа на контролните механизми е важно да се задълбочи взаимовръзката с идентифицираните и оценени рисковете, с цел набяляване на ненужно усложнени вътрешни процедури, при които разходите на ресурси (времеви и човешки) не съответстват на ползите от прилагане, както и предприемане на адекватни мерки за тяхното опростяване;

- Контролните механизми са интегрирани в дейността на КФН и като цяло се осъществяват ефективно, с което осигуряват спазването на приложимото законодателство и вътрешните актове;

- В Комисията има изградени надеждни системи за комуникация и управление на информацията;

- Осъществява се ефективен мониторинг на дейността, в резултат на който се извършват промени или при нужда се предприемат коригиращи действия. Подобрения са важни с оглед осигуряване не само на адекватни, но и на навременни действия.

През 2016 г., с цел усъвършенстване на дейността на ЗВО, се извърши:

- непрекъснат текущ и периодичен преглед (годишна самооценка) на одитната дейност;
- преглед и актуализация на всички правила, уреждащи дейността по вътрешен одит (Статут, Вътрешни правила за организацията на работа в ЗВО, Програма за осигуряване на качеството и усъвършенстване на одитната дейност);

- обратна връзка с ръководителите на одитираните структури и анализ на получената информация за нивото им на удовлетвореност от одиторските услуги.

Укрепване на административния капацитет на звеното се постигна чрез:

- повишаване професионалните знания и умения на вътрешните одитори посредством разработване и изпълнение на план за обучение, съобразен с нуждите за развитие на ЗВО, индивидуалните потребности на служителите и бюджетните възможности на КФН. През отчетната година вътрешните одитори са участвали в повече организирани обучения в сравнение с отчетените през предходния период. Надграждането на компетентностите и квалификацията са постигнати чрез участие в обучения на Школата за публични финанси към МФ, самообучение, обсъждания в рамките на звеното и комуникация с други ЗВО;

- задълбочаване на познанията в областта на специализираната дейност на Комисията чрез профилиране на вътрешните одитори по пазари.

6.6. Отчет на Инспектората

Дейността на държавния инспектор през отчетния период беше насочена към осъществяване на административен контрол върху работата на структурните звена и служителите в администрацията на Комисията, извършване на проверки по утвърден от Председателя годишен план, както и извънпланови проверки по ред, определен във вътрешните правила за работа на държавния инспектор.

В изготвените документи всеобхватно, обективно, безпристрастно и точно се изясняват проверяваните случаи и се предлагат мерки за тяхното разрешаване с цел предотвратяване и отстраняване на нарушения, цялостно подобряване работата на администрацията, както и превенция и разкриване на евентуални случаи на корупция.

При изпълнение на контролните си функции държавният инспектор извърши следните целеви проверки:

- относно издаване на допълнителен лиценз по заявление, подадено от ЗК „Надежда“ АД, гр. София;

- относно представени становища по подадени до Комисията сигнали от „Интрансмаш Инженеринг“ АД, ЗАД „Булстрад ВИГ“ АД и „Евроинс Иншурънс Груп“ АД във връзка със започнати производства и начина на уведомяване на поднадзорни лица за резултатите от приключването им;

- относно издаването на допълнителен лиценз по заявление, подадено от "Европейска здравноосигурителна каса" ЗАД, гр. София;

- относно представени становища от служители на Комисията за финансов надзор във връзка с писма и заявления на поднадзорни лица относно издадени от Комисията решения;

- във връзка със сигнал, подаден в отдел „Приемна“ към Администрацията на Министерския съвет, срещу публикувани проекти на нормативни актове;

- тематични проверки - относно изпълнението на служебните задължения на служител от отдел „Дистанционен надзор“, дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“, за период от една година съгласно длъжностната характеристика, по повод констатирано нарушение на Кодекса за професионална етика, както и проверка за установяване конфликт на интереси по реда, определен в Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси.

В изпълнение на Заповед № Р-68/31.03.2014 г. на Министър-председателя на Република България, с която министрите, председателите на държавни агенции и други органи на власт се задължават да утвърдят методика за оценка на корупционния риск за съответната администрация, отчитайки спецификата на секторната политика, държавният инспектор изготви проект на Методика за оценка на корупционния риск в Комисията за финансов надзор и примерен образец на анонимна анкета.

Инспекторатът на КФН инициира приемането на Вътрешни правила за анализ и оценка на ефективността на дейността за администрацията на Комисията за финансов надзор, както и вземане на решение за откриване на проверка за анализ и оценка на ефективността на дейността на структурно звено от специализираната администрация на КФН за 2016 г.

При осъществяване на своите функции държавният инспектор изиска и предостави данни, сведения и справки, необходими за извършване на проверките, както следва:

- Изискана информация от БТК ЕАД по повод извършване на проверка във връзка с постъпил сигнал срещу служител на КФН от член на адвокатската колегия и шест физически лица - български граждани;

- Изпратена информация до:

- ✓ Агенцията за държавна финансова инспекция във връзка със сигнал относно получена оценка за класиране на участник при проведена обществена поръчка;

- ✓ Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“ на МРРБ за осъществен достъп от потребители на КФН при изпълнение правомощията на КФН, предоставени от Закона за Комисията за финансов надзор, във връзка с проверявани поднадзорни лица;

- ✓ Органите на МВР по извършена проверка по прокурорска преписка № 8190/2016 на СРП.

Беше препратен и един сигнал до Министъра на МТСП на Република България по компетентност.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

1. Външна среда и икономическа активност

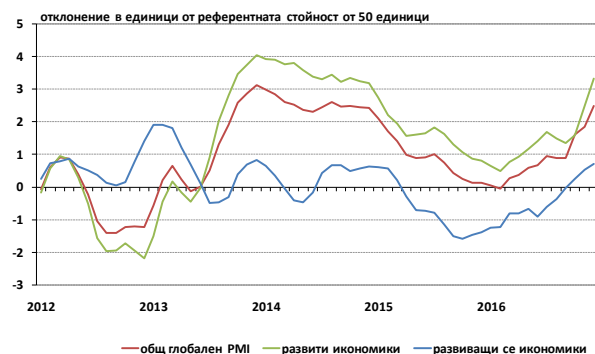
1.1. Външна среда

През 2016 г. световната икономика продължава да се възстановява, като отчита ръст от 3.1% при 3.2% през предходната година. Реалният растеж на БВП се забавя сред развитите икономики, отразявайки по-слабия растеж в САЩ и несигурността относно икономическото развитие след гласуването през юни във Великобритания в полза на напускане на ЕС. Докато тази динамика подкрепя политиката на ниски лихвени равнища, плавното повишаване на цените на международните пазари и инфлацията, както и възстановяване на доверието в световното търсене водят до преустановяване на тази тенденция, за което Федералният резерв предприе действия в края на 2016 г. Икономическото представяне на развиващите се страни е разнопосочно. Докато в Китай икономическият растеж остава стабилен, подкрепян от провежданата политика, икономическата активност в Индия се забавя в резултат на провежданата валутна политика, а Бразилия продължава да е в рецесия.

През 2016 г. общият глобален индекс PMI, който отчита нагласите на бизнеса, бележи възходяща динамика, приключвайки през декември най-доброто тримесечие за индустрията от началото на 2014 г. За повишението на общия индекс допринесоха както секторът на промишленото производство, така и секторът на услугите.

Индексът PMI за САЩ и еврозоната достигна съответно до 21-и и 68-и месечни върхове, а във Великобритания той регистрира най-доброто си ниво за последните две и половина години. Представянето на PMI индекса в Азия също се подобри, доминиран от положителната му динамика в Китай. Въпреки това движенията там бяха разнопосочни, като намаление отчете индексът за Индия и Южна Корея. В края на годината икономическата активност се подобри предимно в развитите страни, като изключение бе Япония, където съставният PMI в края на 2016 г. остана под неутралната граница от 50.

Графика 20. Индекс PMI за промишлеността

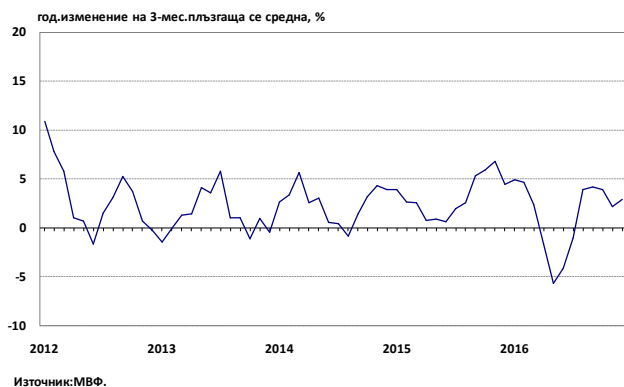

Източник: МВФ.

През 2016 г. обемът на световната търговия се повиши слабо спрямо предходната година. Растежът на търговията се дължеше на развитите страни, докато търговията в развиващите се страни остана почти без промяна. При развитите икономики се наблюдаваха различия по държави, като търговията в еврозоната и Япония през първите месеци на 2016 г. се увеличи на годишна база, докато в САЩ слабият растеж на БВП и спадът на индустриалното производство през първата половина на 2016 г. допринесоха за понижение на външната търговия спрямо същия период на предходната година.

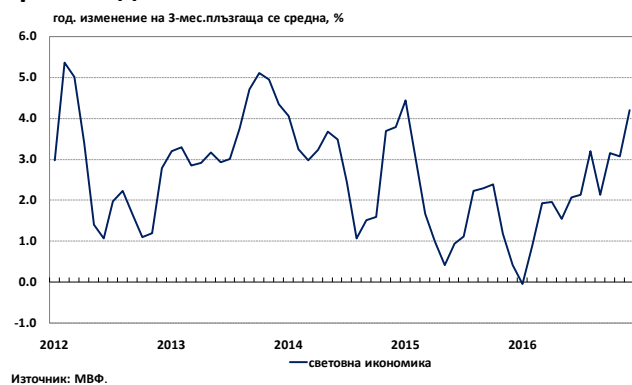

Графика 21. Световна търговия

Глобалното индустриално производство нарасна от началото на годината, отразявайки благоприятната конюнктура на цените и стабилизирането на търсенето в световен мащаб.

Графика 22. Индекс на индустриалното производство

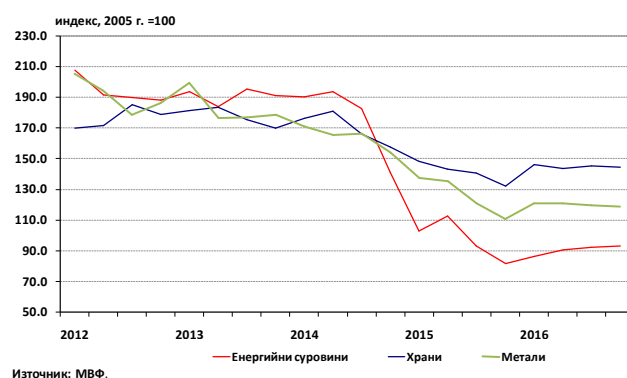
От началото на 2016 г. цената на суровия петрол започна плавно да нараства. Въпреки че средно за 2016 г. цените на енергийните и неенергийните продукти останаха под нивата си от 2015 г., през втората половина на годината на международните пазари се наблюдаваше намаляване на несъответствието между търсените и произведените количества, което доведе в края на 2016 г. до покачване на годишна база на цените на енергийните и на голяма част от неенергийните продукти. Основните фактори, които допринесоха за повишаване на цените на енергийните продукти през втората половина на 2016 г., бяха договорените през септември, ноември и декември 2016 г.

параметри по планираното за началото на 2017 г. ограничаване на добива на петрол в страните от ОПЕК и други големи производители като Русия, както и намаляващият добив в САЩ.

Цената на металите следваше тенденция към повишение на верижна база от началото на 2016 г. както в евро, така и в долари. Основните фактори, които допринесоха за поскъпването на металите, бяха засилване на търсенето от страна на Китай, свързано с увеличените държавни инвестиционни разходи, и нарастването на цените на енергийните продукти. Влияние оказаха и очакванията за по-голямо търсене от страна на САЩ, свързани със заявените от новия президент на страната намерения за инфраструктурни инвестиции.

Общият индекс на цените на храните се понижи през 2016 г. с около 2.7%.

Графика 23. Динамика на цените на храни, енергийни суровини и метали

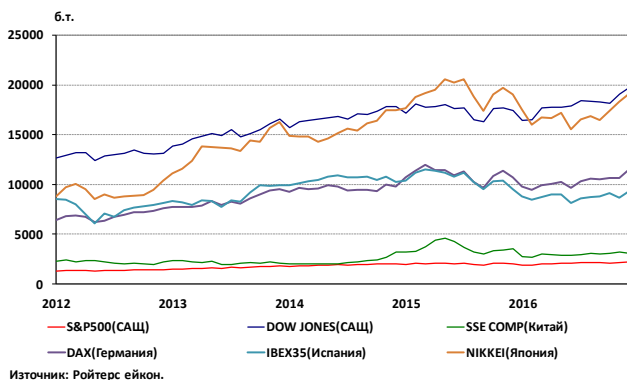

През 2016 г. световните финансови пазари бяха изненадани от развитието на основни политически събития. През първите месеци борсовите индекси продължиха движението си нагоре от предходната година, подкрепени от трайните облекчени условия за финансиране от основните централни банки в развитите икономики. През месец юни несигурността на капиталовите пазари в световен мащаб се увеличи след резултатите от референдума във Великобритания. След като централните банки реагираха своевременно, пазарите се успокоиха, като

нямаше извънредни пазарни събития освен разпродажби в някои фондове за недвижими имоти във Великобритания. В рамките на еврозоната германският DAX отбеляза покачване от 6.87%, докато испанският IBEX35 се понижи с 2.01%.

Въпреки изненадата, която предизвикаха и изборите в САЩ, ефектът беше краткотраен, и в края на годината американските индекси S&P500 и DOWJONES отбелязаха ръстове съответно от 9.53% и 13.42% на годишна база. Движението на борсите на азиатския континент бяха разнопосочни, като основният индекс на Китай приключи годината с понижение от -12.31%, а в Япония беше отчетен минимален ръст (0.42%).

Графика 24. Капиталови пазари

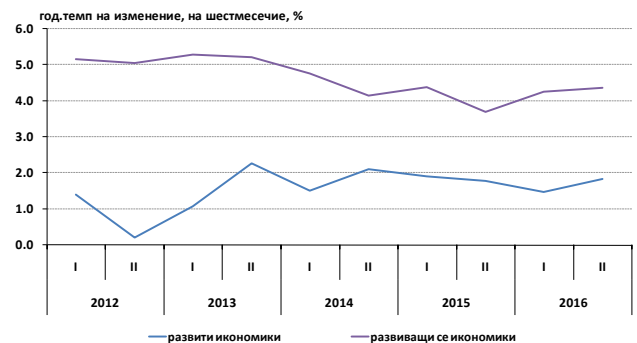

Отчитайки тенденциите на международната конюнктура, глобалният растеж през 2016 г. леко се забави до 3.1% (3.2% за 2015 г.) поради по-нисък годишен растеж в развитите държави и запазване на реалния темп на растеж в развиващите се страни на ниво близко до това от предходната година. Развитите икономики отбелязаха забавяне на растежа от 2.1% за 2015 г. до около 1.7% през 2016 г. спрямо отчетения ръст, което отразява по-слабата от очакваната активност в САЩ през първата половина на годината, както и ефекта от референдума за Брекзит. И през втората половина на годината икономическата активност в САЩ остана под очакваната, което се дължеше най-вече на

спад в нивото на потребителските разходи, публичните разходи и инвестициите.

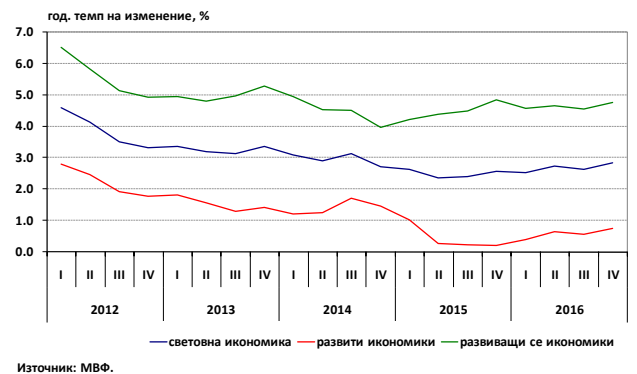
За 2016 г. реалният БВП на Китай нарасна с 6.7%, което беше в съответствие със заложените целеви интервал за икономически растеж между 6.5% и 7.0%. Силната фискална подкрепа, по-широката парична политика, както и възходът на пазара на имоти през годината бяха основните фактори за икономическия растеж в Китай.

Графика 25. Реален растеж на БВП

Глобалната инфлация продължи да се повишава през годината главно под влияние на увеличаващите се цени на основни суровини. Ускоряване на растежа на потребителските цени беше отчетено както в развиващите се държави, така и в развитите икономически региони. Темпът на инфлацията в развитите икономики достигна до 0.8% в края на 2016 г. в сравнение с 0.3% през 2015 г. най-вече поради нарастването на цените на енергийните суровини.

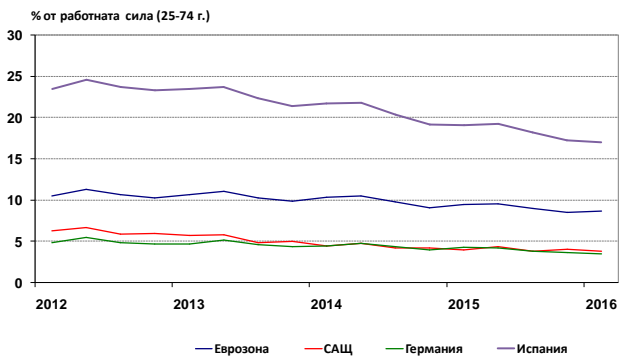
Графика 26. Инфлация

Състоянието на пазара на труда в еврозоната продължава да се подобрява, като през 2016 г. безработицата спадна до 8.9%. През последните месеци на годината равнището на безработица остана най-висока в Гърция (23.1%) и Испания (19.2%), като и в двете държави имаше умерено понижение на показателя. Най-ниско остава нивото на безработицата в Германия (4.1%).

Условията на пазара на труда в САЩ продължиха да се подобряват и през 2016 г., като към декември равнището на безработица в САЩ се понижи до 4.7%.

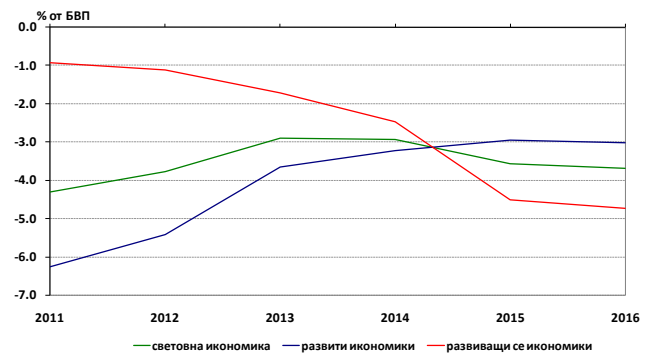
Графика 27. Динамика на безработицата в световен мащаб

Източник: Ройтерс.

През 2016 г. се наблюдаваше увеличение на бюджетните разходи в световен мащаб. Бюджетният дефицит нарасна до -3.68% от БВП в резултат на провежданите фискални политики за стимулиране на икономическия растеж особено сред развиващите се държави. Сред развитите икономики бюджетният дефицит достигна -3.02% от БВП, което е несъществено изменение спрямо отбелязаните -2.95% през предходната година. В икономиките с възникващи се пазари беше отбелязано по-съществено влошаване на публичните финанси, отчитайки отрицателен бюджетен баланс до -4.7% от БВП към края на 2016 г. спрямо -4.5% година по-рано.

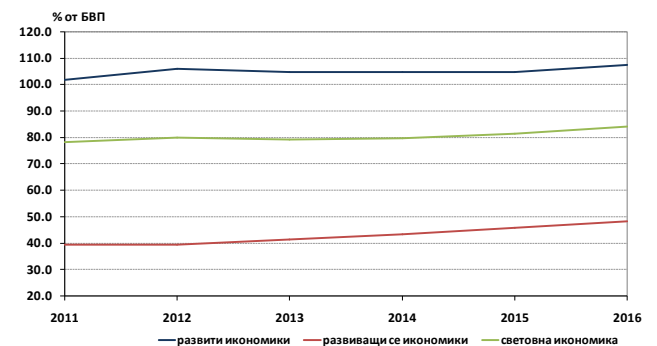
Графика 28. Баланс на публичните финанси

Източник: МВФ.

Размерът на публичния дълг в световен мащаб продължава да нараства, като през 2016 г. достигна ниво от 84.1% от БВП. В развитите страни стойностите на публичния дълг нараснаха до 107.5% от БВП. Публичният дълг в развиващите се икономики е на значително по-ниски нива като процент от БВП, като се увеличи до 48.3% през 2016 г.

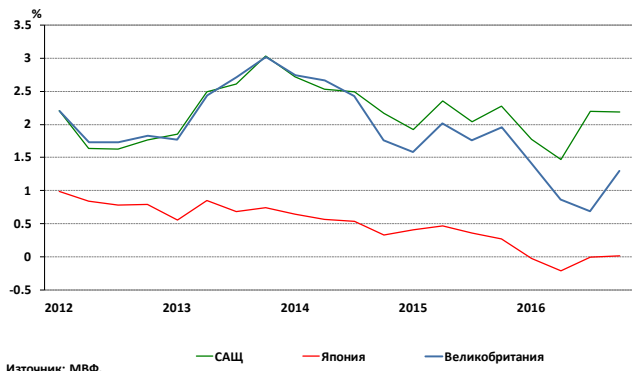
Графика 29. Публичен дълг в световен мащаб

Източник: МВФ.

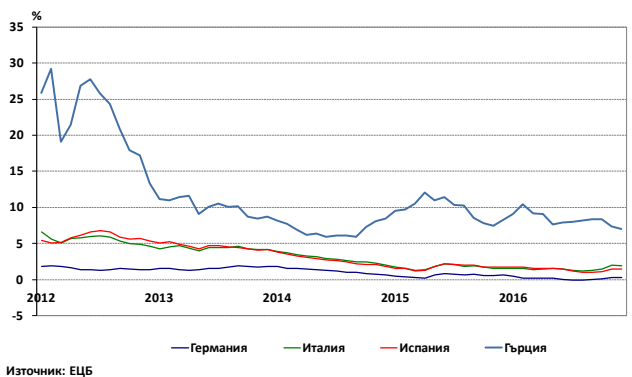
Доходността по 10-годишните държавни ценна книжа остана ниска и през 2016 г. В САЩ и Япония се наблюдаваше средна годишна доходност съответно от 2.1% и 0.4%. Във Великобритания се наблюдаваше нарастване на доходността по ДЦК след референдума през юни, което е свързано с нарасналата несигурност относно икономическото развитие в Обединеното кралство.

Графика 30. Доходност по 10-годишни ДЦК на САЩ, Япония и Великобритания

В резултат на мерките за вливане на ликвидност от страна на ЕЦБ доходността по 10-годишните ДЦК продължи да спада, като в Германия бяха отчетени и отрицателни нива на доходност. Като цяло средната доходност на 10-годишните ДЦК достигна 0.8% в еврозоната.

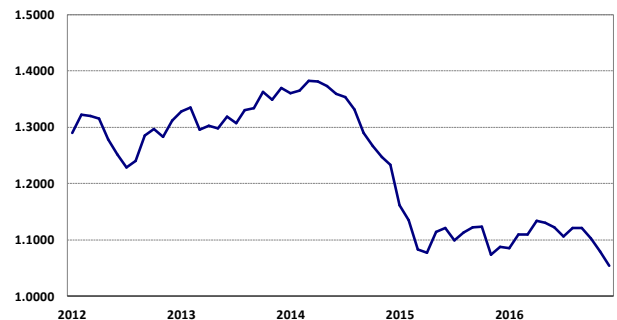
Графика 31. Доходност по 10-годишни ДЦК на Германия, Италия, Испания и Гърция

През 2016 г. единната европейска валута беше белязана от разнопосочна динамика. През първата половина на 2016 г. тя следваше възходяща тенденция, която беше прекъсната от резултатите на референдума във Великобритания. Въпреки изчерпването на този ефект през м. август и септември, повишаването на лихвените нива от страна на Федералния резерв на САЩ през декември и продължаващите мерки за вливане на ликвидност от страна на ЕЦБ обезцениха еврото с 3.1% на годишна база в края на

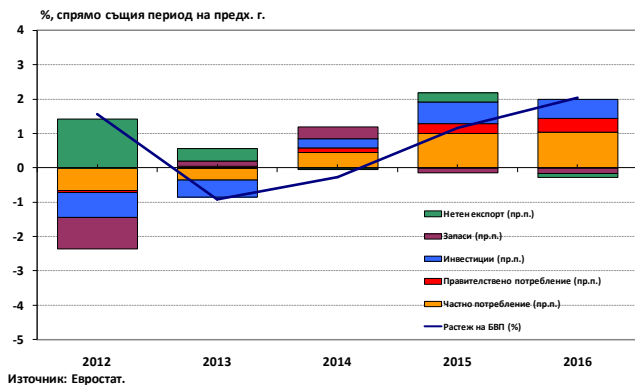
годината, като достигна минимална стойност от 1.05 долара за евро.

Графика 32. Валутен курс щ. долар/евро

И през 2016 г. БВП на еврозоната продължи да се възстановява, като реалният растеж се забави до 1.7% през 2016 г. спрямо отчетените 2% през 2015 г. Следвайки анализа по компоненти, основен принос за растежа в еврозоната имаше частното потребление (1 пр.п.), което беше подкрепено от благоприятните условия на паричната политика и ниската инфлация. През 2016 г. инвестициите също нараснаха, като допринесоха с 0.5 пр.п. към ръста на БВП. Имаше и незначително повишение на правителствените разходи в еврозоната с принос от 0.4 пр.п. към реалния растеж. Въпреки спада в стойността на европейската валута, нетният експорт имаше отрицателен (принос от -0.1 пр.п.) поради икономическото забавяне в глобален мащаб и продължаващите санкции към Русия. Запасите имаха отрицателен принос от -0.1 пр.п.

Графика 33. Растеж на БВП в еврозоната

През 2016 г. инфлацията в еврозоната, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), нарасна, като в първите месеци отчиташе негативни стойности, предимно поради спада в цените на храните и ниските цени на петрола. Инфлацията, измерена без цените на енергийните стоки, храните, алкохола и тютюневи изделия, остана сравнително стабилна през 2016 г. на нивото от 0.85%, но далеч под целевата стойност на ЕЦБ от 2%.

Графика 34. Инфлация в еврозоната

В Централна и Източна Европа (ЦИЕ) ключов фактор за забавянето в икономиката през 2016 г. беше спадът в усвояването на средствата от ЕС, което се дължи на преминаването към новия програмен период 2014-2020. Инвестициите намаляха, като спадът е най-голям в Полша и Унгария, страните в региона с най-високо ниво на усвояване на средствата от ЕС. При износа също имаше спад в сравнение с 2015 г., което отразява до известна степен по-слабото

търсене в ЕС. В същото време, частното потребление като цяло нарасна, подкрепено от подобряването на пазара на труда, повишият растеж на заплатите в някои страни и възстановяването на банковото кредитиране.

Ефектът от Брекзит върху реалния БВП на страните от ЦИЕ като цяло се оценява на -0.5 пр.п.¹⁵, като малките отворени икономики в Централна Европа са били засегнати най-много, докато въздействието е било по-ограничено върху страни с по-големи вътрешни пазари като Полша, Румъния и Турция.

Таблица 32. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2015	2016
Чехия	4.5	2.4
Унгария	3.1	2.0
Полша	3.9	2.8
Румъния	3.9	4.8
Турция	6.1	1.5

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%). Стойностите за 2016 г. са предварителни.
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

През 2016 г. инфлацията в страните от ЦИЕ остана ниска, като в някои страни като Полша и Румъния се наблюдаваха отрицателни стойности, измерени чрез средногодишен темп на инфлация. Ниската инфлация в ЦИЕ беше в резултат на ниските цени на суровините в глобален мащаб и най-вече на храните.

Таблица 33. Инфлация в ЦИЕ

	2015	2016
Чехия	0.3	0.6
Унгария	-0.1	0.4
Полша	-0.9	-0.6
Румъния	-0.6	-1.5
Турция	7.7	8.4

Бележка: Средногодишен темп на инфлация.
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

Нивата на безработица продължиха да се понижават и през 2016 г. в страните от ЦИЕ следствие на нарасналото търсене на работната сила в някои страни от региона. Единствено в Турция се наблюдаваше леко нарастване на безработицата (10.5%) до

¹⁵ Съгласно оценки на изследователското звено на UniCredit Group.

стойности близки до отчетените през предходната година (10.3%). В Полша и Унгария безработицата спадна до 6.3% и 5.2%. В Чехия безработицата се понижи до 4%, а в Румъния - до 6%.

Таблица 34. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2015	2016
Чехия	5.1	4.0
Унгария	6.8	5.2
Полша	7.5	6.3
Румъния	6.8	6.0
Турция	10.3	10.5

Бележка: Данните са средногодишни (% от раб.сила).
Източник: Ройтерс ейкон, Национални статистически институти.

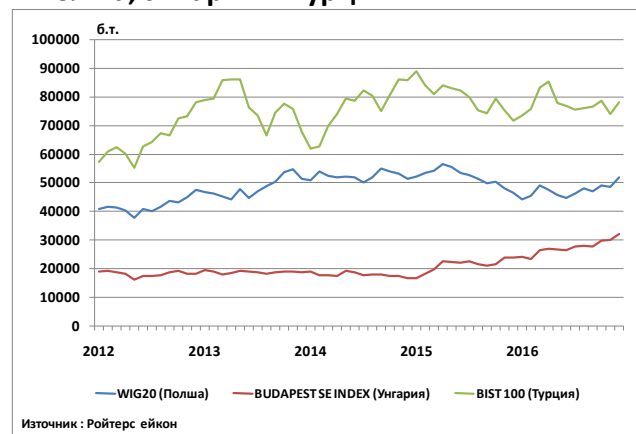
И през 2016 г. стойностите на основните борсови индекси в страните от ЦИЕ се движиха разнопосочно. Капиталовите пазари в ЦИЕ донякъде бяха повлияни и от референдума за излизане на Великобритания от ЕС, но без трайни последствия. Към края на годината чешкият PX-PRAGUE SE отбеляза спад от 3.63%, докато унгарският BUDAPEST SE INDEX, хърватският CROBEX и полският WIG20 се покачиха съответно от 33.79%, 18.06% и 11.38%. С минимални повишения бяха турският BIST 30 (8.94%) и румънският BUCHAREST BETI (1.15%).

1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2016 г.

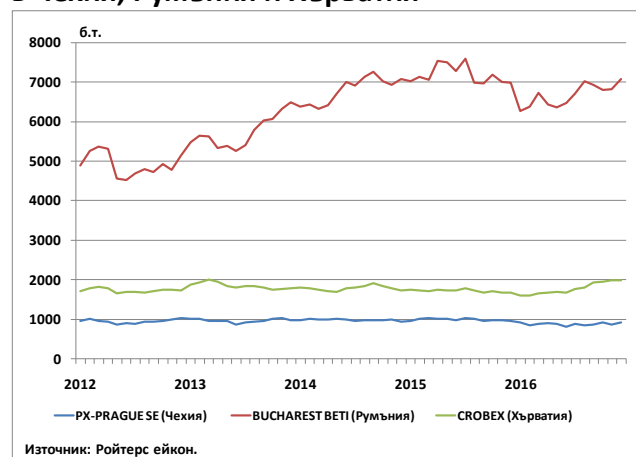
През 2016 г. реалният растеж на БВП у нас по предварителни данни възлиза на 3.4% на годишна база, за което най-голям принос има положителното външнотърговско салдо. Излишъкът по текущата сметка се разширява, като достига 1809.6 млн.евро през годината. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 701.7 млн.евро, като спада значително спрямо предходната година. Брутният външен дълг на страната нараства с 2.0% в резултат на активната емисионна политика на правителството, като в края на годината достига стойност от 34.6 млрд.евро. Кредитната активност през годината навлиза на положителна територия, като с по-бързи темпове се възстановява кредитирането на домакинствата. Бюджетният баланс на касова основа е на излишък в размер на 1465.5 млн.лв, което възлиза на 1.6% от БВП. Хармонизиращият индекс на потребителските цени продължава да отчита дефлация и през 2016 г., а цената на жилищата ускорява положителния си темп на изменение на годишна база до 8.1% през последното тримесечие на годината.

През 2016 г. положителното салдо общо по текущата и капиталовата сметка

Графика 35. Динамика на капиталови пазари в Полша, Унгария и Турция

Графика 36. Динамика на капиталови пазари в Чехия, Румъния и Хърватия

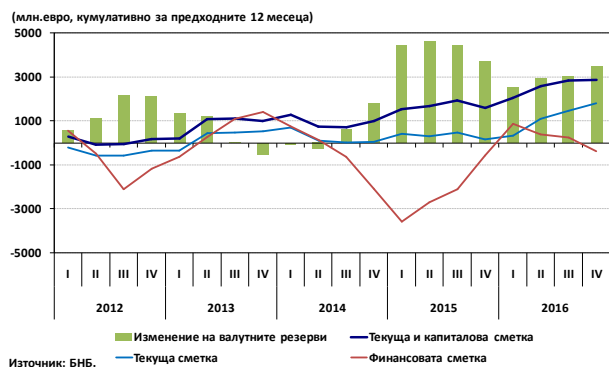
достигна значителните 2877.1 млн.евро. За периода януари-декември 2016 г. излишъкът

по текущата сметка на платежния баланс е в размер на 1809.6 млн.евро, което представлява 2.0% от БВП¹⁶. Тази динамика се дължи основно на свиване на търговския дефицит. Излишъкът по капиталовата сметка намалява с 354.1 млн.евро спрямо предходната година до 1067.5 млн.евро през 2016 г. в резултат на ограничени постъпления по новите оперативни програми на ЕС.

Балансът по финансовата сметка за годината е отрицателен (-368.7 млн.евро), който е със 214.6 млн.евро по-малък от отчетеното отрицателно салдо през 2015 г. По данни на платежния баланс международните валутни резерви на страната нарастват с 3467.3 млн.евро. След отчитане на валутнокурсните разлики и ценовата преоценка, валутните резерви в баланса на БНБ се повишават с 3613.2 млн.евро (7.1 млрд.лв.), като активите на Управление „Емисионно“ достигат 46.7 млрд.лв. в края на 2016 г.

Графика 37. Динамика на основните сметки на платежния баланс

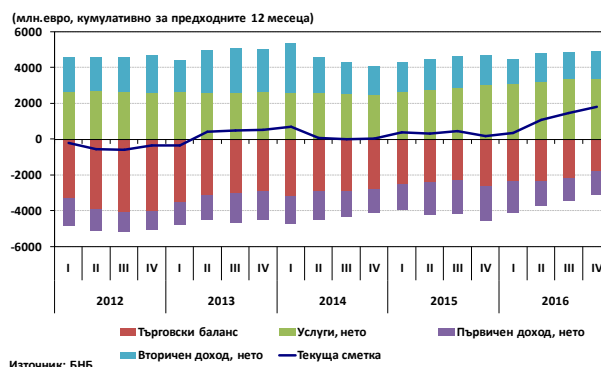

Същественото разширяване на излишъка по текущата сметка с 1637.2 млн.евро през 2016 г. спрямо предходната година се дължи предимно на благоприятните условия на търговия, като дефицитът по търговския баланс намалява с 832.5 млн.евро. В резултат на добрите приходи от туризъм положителното салдо по услугите нараства със 287.4 млн.евро. Положителен принос за

¹⁶ По предварителни данни на НСИ БВП за 2016 г. е 92643.6 млн.лв.

излишъка по текущата сметка има и свиването на отрицателното салдо с 608.0 млн.евро по статията „първичен доход, нето“ в резултат на по-малките изходящи потоци под формата на дивиденди и разпределена печалба. Поради все още ниското ниво на усвояване на средства по оперативните програми на ЕС за програмния период 2014-2020 г., излишъкът по статия „вторичен доход“ намалява с 90.7 млн.евро през годината.

Графика 38. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

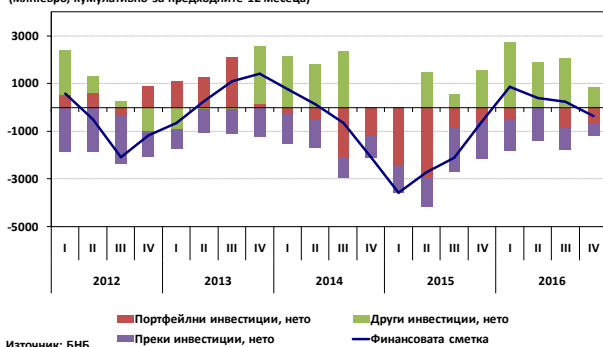

За периода януари-декември 2016 г. салдото по финансовата сметка възлиза на -368.7 млн.евро, което се дължи основно на по-голямото нарастване на чуждестранните пасиви отколкото е увеличението на чуждестранните активи. През март правителството емитира еврооблигации на чуждестранните международни пазари, което рефлектира върху нарастване задължения на страната под формата на портфейлни инвестиции. Отрицателен е и баланса от положителното изменение на чуждестранните активи и пасиви в категорията преки инвестиции. Положителното салдо под формата на други инвестиции (различни от преки и портфейлни инвестиции), акумулирано за предходните 12 месеца, значително се свива през четвъртото тримесечие на годината поради нарастване на чуждестранните пасиви, въпреки увеличаването и на активите в чужбина. Това нарастване отразява и усвояването през декември от Фонда за гарантиране на влоговете в България на 298.5 млн.евро от

държавногарантирания заем, отпуснат от Европейската банка за възстановяване и развитие, и на 250 млн.евро от държавногарантирания заем, отпуснат от Международната банка за възстановяване и развитие (Световната банка), с цел частично предсрочно погасяване на заема, отпуснат от държавния бюджет за безпроблемното протичане на процеса по изплащане на гарантираните влогове в КТБ АД.

Графика 39. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

(млн.евро, кумулативно за предходните 12 месеца)

Източник: БНБ.

За периода януари-декември 2016 г. потокът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в страната възлиза на 701.7 млн.евро, което е с 72.3% по-малко от предходната година. По-голяма част от ПЧИ у нас през годината са под формата на дялов капитал (634.9 млн.евро) и реинвестирана печалба (338.9 млн.евро). Потокът на ПЧИ под формата на дългови инструменти е отрицателен втора поредна година, като през 2016 г. той е в размер на -272 млн.евро.

Таблица 35. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2014	2015	2016
Общо	1161	2535	702
Дялов капитал	314	1668	635
Реинвестирана печалба	421	940	339
Дългови инструменти	427	-74	-272

Бележка: Данните са за обем на ПЧИ в страната (в млн. евро) и за 2016 г. са предварителни.
Източник: БНБ.

Разпределението на ПЧИ у нас по сектори бележи известна динамика през 2016 г. спрямо предходни години. Секторът „Търговия; ремонт на автомобили и

мотоциклети” е привлякъл най-голям обем ПЧИ в размер на 154.5 млн.евро, като се изкачва от трето място през 2015 г. на първо място през 2016 г. Следва го секторът „Строителство” със 115.9 млн.евро. Секторът „Финансови и застрахователни дейности” отстъпва от второ място през 2015 г. на трето място, като нетният поток на ПЧИ към него възлиза на 94.6 млн.евро през 2016 г.

Таблица 36. Отраслова структура на ПЧИ в България по икономически сектори

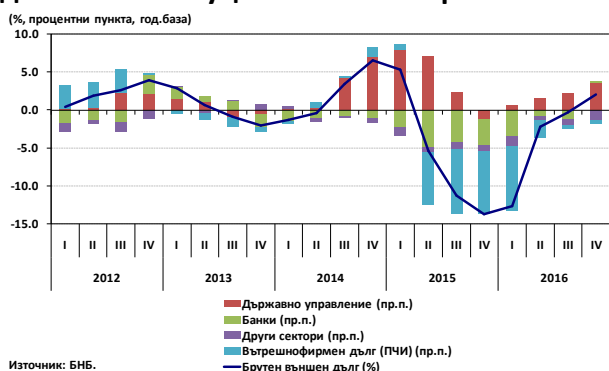
	2014	2015	2016
Добивна промишленост	21.9	72.5	14.1
Преработваща промишленост	-174.6	528.9	72.0
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	403.5	112.4	55.7
Строителство	306.6	182.5	115.9
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	229.9	354.0	154.4
Транспорт, складиране и пощи	43.1	41.5	-13.9
Хотелиерство и ресторантьорство	-25.4	3.4	23.0
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	120.6	74.1	40.6
Финансови и застрахователни дейности	319.9	516.7	94.6
Професионални дейности и научни изследвания	105.1	123.9	-8.5

Бележка: Данните са в млн.евро и за 2016 са предварителни.
Структурата обхваща водещи десет икономически сектора.
Източник: БНБ.

През 2016 г. брутният външен дълг нараства с 2.0% на годишна база, като в края на годината достига размер от 34.6 млрд.евро. (73.1% от БВП.), като публичният външен дълг възлиза на 15.3% от БВП. Най-голям принос за нарастването на дълга има секторът държавно управление (3.5 пр.п) в резултат на активната емисионна политика на правителството на международните финансови пазари. Банките също увеличават чуждестранните си задължения, като допринасят с 0.2 пр.п. към общия ръст на брутния външен дълг на годишна база. Намаление на външния дълг отчитат категорията „други сектори” (-1.4 пр.п.) и вътрешнофирменото кредитиране (-0.4 пр.п.), което по своята същност представлява преки чуждестранни инвестиции.

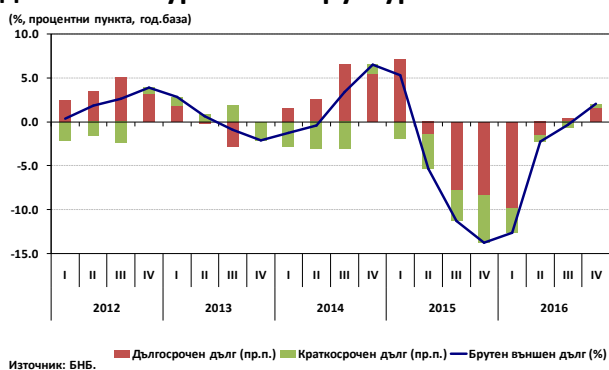

Графика 40. Динамика на brutния външен дълг по институционални сектори

Матуритетната структура на външния дълг се променя през 2016 г., като дългосрочният компонент нараства с 2.2% на годишна база и представлява 78% от общия външен дълг в края на годината. Краткосрочният дълг също нараства с 1.7% и представлява 22% от външния дълг на страната в края на 2016 г.

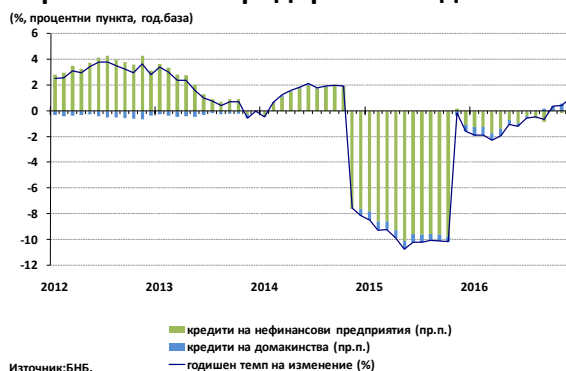
Графика 41. Динамика на brutния външен дълг по матуритетна структура

Кредитната активност на банките навлиза на положителна територия през 2016 г., като в края на годината кредитите за нефинансовите предприятия и домакинствата у нас отбелязват ръст от 1.0% на годишна база. Кредитът за домакинствата по-бързо се възстановява, отбелязвайки ръст от 2.0%, като допринася с 0.8 пр.п. към общия ръст на кредитирането към частния нефинансов сектор. Кредитът към нефинансовите предприятия отчита значително по-малък ръст (0.3%), като допринася с 0.2 пр.п. към общата динамика. Основният фактор, който ще продължи да определя динамиката на

кредитната дейност у нас е склонността на фирмите и домакинствата към натрупване на задължения, съобразени с перспективите им за формиране на печалби и получаване на доходи.

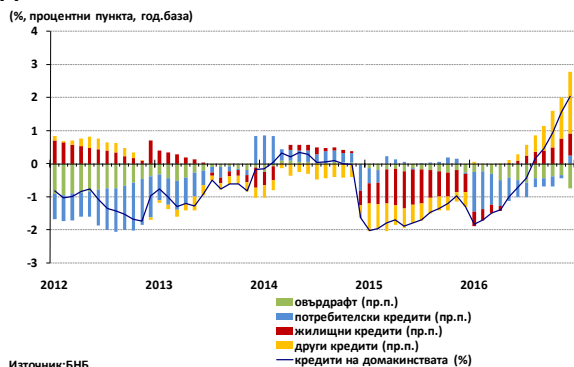
Графика 42. Динамика на кредитите към нефинансовите предприятия и домакинства

Годишният ръст на кредитите за домакинствата в края на годината се дължи предимно на значителното нарастване от 46.6% на годишна база на кредитите, различни от потребителски, жилищни и овърдрафт, които допринасят с 1.9 пр.п. към общия ръст на кредитите за домакинствата. Жилищните и потребителските кредити допринасят съответно с 0.7 пр.п. и 0.3 пр.п. Единствено овърдрафт кредитите за домакинствата ограничават общия ръст с отрицателния си принос от -0.7 пр.п.

Качеството на кредитния портфейл на банките се подобрява през 2016 г., като съгласно паричната статистика лошите и преструктурирани кредити намаляват с -11.3% на годишна база. Делът им от общия кредит към неправителствения нефинансов сектор намалява от 23% в края на 2015 г. до 20.1% в края на 2016 г. Този дял остава най-висок сред кредитите към предприятията, като намалява да 24.3%, а при кредитите за домакинствата той спада до 14.9%.

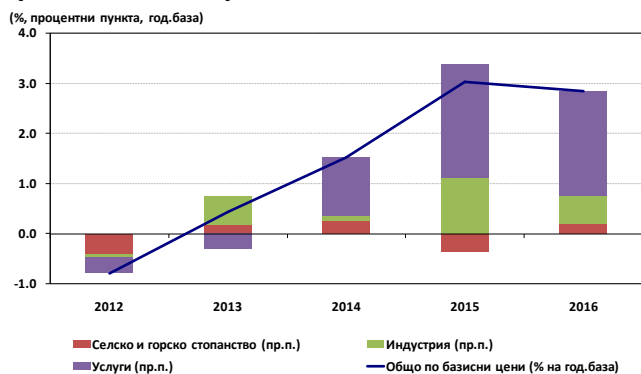
Графика 43. Динамика на кредитите за домакинствата

Източник: БНБ.

Общата добавена стойност в икономиката нараства в реално изражение с 2.9% през 2016 г. Всички сектори в икономиката имат положителен принос за ръста през годината, като най-голям е приносът на сектора на услугите (2.1 пр.п.), следван от индустрията (0.6 пр.п.) и селското стопанство (0.2 пр.п.).

Графика 44. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

Източник: НСИ.

Детайлна разбивка на добавената стойност в икономиката по сектори показва, че сред услугите най-голям принос за ръста на брутната добавена стойност през 2016 г. отчита секторът „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ (0.9 пр.п), следван от секторът „Операции с недвижими имоти,“ (0.6 пр.п.). Секторът „Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на

води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ допринася с 0.7 пр.п. към общия ръст на брутната добавена стойност през годината.

Таблица 37. Динамика на добавената стойност по сектори

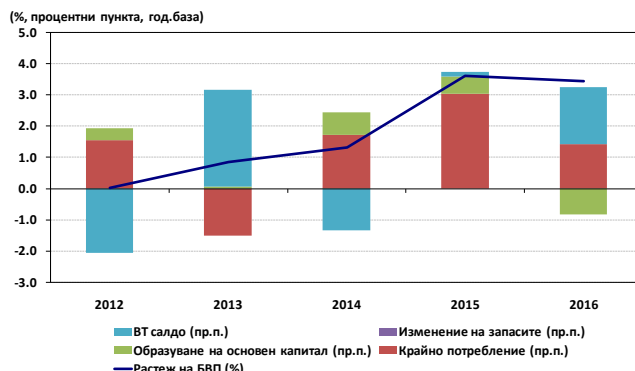
	2014	2015	2016
Общо за икономиката (%)	1.5	3.0	2.9
<i>Принос (пр.п.) в т.ч.:</i>			
Селско, горско и рибно стопанство	0.3	-0.4	0.2
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0.2	1.0	0.7
Строителство	-0.2	0.1	-0.1
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	0.2	1.3	0.9
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.0	0.1	0.2
Финансови и застрахователни дейности	0.0	-0.1	0.2
Операции с недвижими имоти	0.1	0.4	0.6
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	0.1	0.4	0.1
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	0.7	0.1	0.1
Култура, спорт и развлечения; други дейности	0.1	0.1	0.0

Бележка: Данните за 2016 г. са предварителни.

Източник: НСИ.

По предварителни данни реалният растеж на БВП през 2016 г. възлиза на 3.4% на годишна база. Основен двигател на икономическия растеж е положителното външнотърговско салдо, чийто принос възлиза на 1.8 пр.п., следвано от крайното потребление (1.4 пр.п.) и изменението на запасите (1.0 пр.п.). Спад отчитат инвестициите (брутообразуването на основен капитал), което ограничава растежа на БВП с отрицателния си принос от -0.8 пр.п.

Графика 45. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

Източник: НСИ.

Износът на български стоки и услуги през 2016 г. възлиза на 23.5 млн. евро, нараствайки с 2.6% спрямо предходната година. Най-голям принос за този ръст има износът на инвестиционни стоки (2.9 пр.п.), следван от износа на потребителски стоки (0.8 пр.п.). Ограничение върху номиналния ръст на износа оказва износът на суровини и материали (-0.7 пр.п.) и на енергийни ресурси (-0.4 пр.п.), отчитайки международната конюнктура.

Таблица 38. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2015	2016
Износ (% на годишна база)	4.0	2.6
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1.6	0.8
Суровини и материали	1.3	-0.7
Инвестиционни стоки	2.6	2.9
Енергийни ресурси	-1.6	-0.4

Източник: БНБ.

Номиналният ръст на вноса на стоки и услуги през 2016 г. на годишна база е отрицателен (-1.0%), като възлиза на 26.0 млн. евро. Основен принос за тази динамика има вносът на енергийни ресурси (-2.6 пр.п.) и на суровини и материали (-1.2 пр.п.) Положителен принос има вносът съответно на инвестиционни (1.4 пр.п.) и потребителски стоки (1.3 пр.п.).

Таблица 39. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2015	2016
Внос (% на годишна база)	0.9	-1.0
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1.9	1.3
Суровини и материали	2.3	-1.2
Инвестиционни стоки	0.7	1.4
Енергийни ресурси	-4.0	-2.6

Източник: БНБ.

През 2016 г. реалният растеж на крайното потребление се забавя до 1.8% от 3.8% през 2015 г. Основен принос за тази динамика има индивидуалното потребление на домакинствата (1.6 пр.п.), а индивидуалното потребление на правителството допринася с 0.2 пр.п. Колективното потребление се свива, като

ограничава реалният растеж на крайното потребление с -0.04 пр.п.

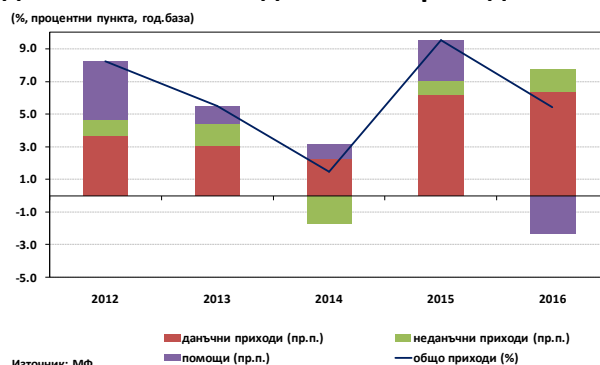
Таблица 40. Растеж на крайното потребление и принос на компонентите

	2013	2014	2015	2016
Крайно потребление (%)	-1.9	2.2	3.8	1.8
<i>индивидуално потребление (пр.п.)</i>	<i>-2.0</i>	<i>2.3</i>	<i>3.5</i>	<i>1.8</i>
<i>потребление на домакинствата (пр.п.)</i>	<i>-2.0</i>	<i>2.1</i>	<i>3.4</i>	<i>1.6</i>
<i>индивидуално потребление на правителството (пр.п.)</i>	<i>0.0</i>	<i>0.1</i>	<i>0.0</i>	<i>0.2</i>
колективно потребление (пр.п.)	0.1	-0.1	0.3	0.0

Бележка: Данните за 2016 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

Бюджетното салдо по консолидираната фискална програма (КФП) на касова основа през 2016 г. е положително в размер на 1465.5 млн. лв., което представлява излишък от 1.6% от БВП. Приходите отчитат ръст от 5.4%, за което най-голям принос имат данъчните приходи (6.4 пр.п.). Сред тях значителни са постъпленията от ДДС (2.5 пр.п.), от данък печалба и от данъка върху доходите на физическите лица (1.4 пр.п.) и от социални и здравно-осигурителни вноски (1.2 пр.п.). Неданъчните приходи също имат положителен принос (1.4 пр.п.), докато помощите ограничават ръста на приходите с -2.3 пр.п.

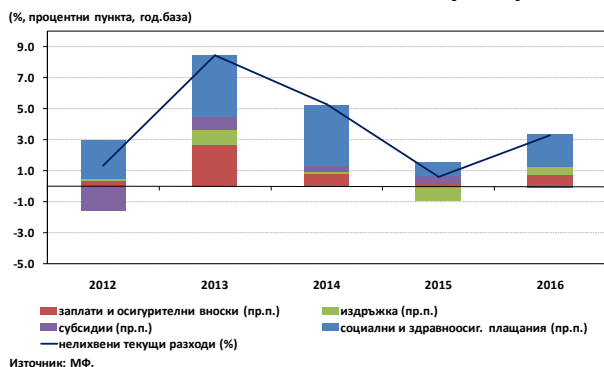
Графика 46. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

Общо бюджетните разходи намаляват с -6.4% през 2016 г. спрямо предходната година, за което най-голям принос има свиването на капиталовите разходи (-8.7 пр.п.) поради забавеното стартиране на проекти, финансирани от ЕС за програмния период 2014–2020 г. Текущите нелихвени разходи нарастват с 3.3% на годишна база, за което най-голям принос имат разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи (2.1 пр.п.),

заплатите и осигурителните вноски (0.8 пр.п.) и разходите за издръжка (0.5 пр.п.).

Графика 47. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

През 2016 г. заетостта у нас намалява с 0.5% на годишна база, като броят на заетите лица на 15 и повече години е 3 016 хил.души. Тази динамика се дължи изцяло на спад в заетостта при жените (-0.5 пр.п.), а по възрастови групи най-голям спад се отчита в заетите на възраст между 25 и 34 години. Броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение намалява с -1.0% на годишна база до 2 232 хил.души. Тази динамика е повлияна от спад на наетите лица както в частния сектор (-0.7 пр.п.), така и в обществения сектор (-0.3 пр.п.), макар и в по-малка степен. По икономически дейности намаляване на броя на наетите лица има предимно в строителството (-0.6 пр.п.), преработващата промишленост (-0.5 пр.п.) и в сектора „транспорт, складиране и пощи“ (-0.3 пр.п.). Броят на наетите нараства в селското, горското и рибното стопанство (0.2 пр.п.), както и в хотелиерството и ресторантьорство (0.2 пр.п.).

Доходът на работещите, измерен чрез компенсацията за наетите лица, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства с 5.0% през 2016 г. при 6.7% през предходната година. Равнището на безработица продължава да спада, достигайки 7.6% от работната сила през 2016 г. Значителното понижение на работната сила с 2.2% на годишна база поставя ограничения върху по-

съществено понижение на равнището на безработицата.

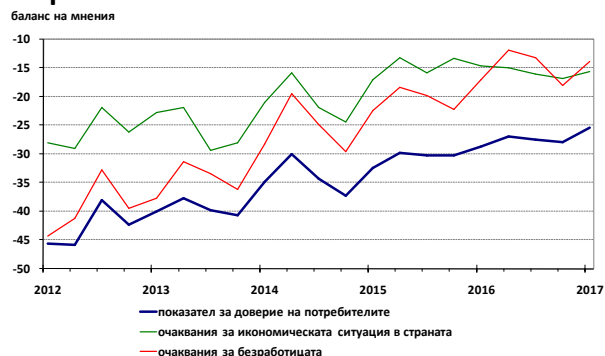
Таблица 41. Динамика на заетостта и доходите

	2013	2014	2015	2016
Заети лица	0.0	1.6	1.7	-0.5
Наети лица	0.3	0.6	0.6	-1.0
Компенсация на наетите лица	7.6	5.4	6.7	5.0
Безработица*	12.9	11.4	9.1	7.6

Бележка: Данните за динамиката показват изменение спрямо предх.г. (%), като данните за 2016 г. са предварителни; * коефициент на безработица средно за Източници: НСИ.

Показателят на доверие на потребителите продължава да се подобрява и през 2016 г. Очакванията им за финансовото им състояние, за инфлацията и безработицата са по-оптимистични отколкото година по-рано. Единствено очакванията за икономическото състояние на страната за следващите 12 месеца се влошават през втората половина на годината.

Графика 48. Показател на доверие на потребителите

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак. Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Доходите на домакинствата нарастват по-бързо през 2016 г., като отчитат ръст от 2.6% на годишна база, за което най-голям принос имат пенсиите (2.2 пр.п.), изтеглените спестявания (0.5 пр.п.) и други обезщетения и помощи (0.2 пр.п.). Ограничение върху ръста на доходите на домакинствата през годината оказват доходите от самостоятелна заетост (-0.9 пр.п.) и доходите извън работната заплата (-0.2 пр.п.). Търсенето на заеми и кредити от домакинствата навлиза на

положителна територия, като нараства с 19.5% през 2016 г.

Таблица 42. Динамика на доходите на домакинствата

	2013	2014	2015	2016
Общо	12.4	0.6	1.5	2.6
Работна заплата	12.4	4.3	3.4	0.6
Изтеглени спестявания	0.0	-4.1	0.9	18.7
Заеми и кредити	111.3	-51.0	-23.1	19.5

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Разходите на домакинствата през 2016 г. нарастват с по-бавни темпове (0.5%) спрямо доходите им. Потребителските разходи намаляват (-1.3%), за което най-голям принос има намалението на разходите за храна и транспорт. Данъците и другите разходи на домакинствата нарастват, като допринасят съответно с 0.2 пр.п. и 0.4 пр.п. към общите разходи. Домакинствата поддържат висока склонност към спестяване, като разходите им за влогове нарастват с 45.1%, а средствата за изплащане на дълг или даване на пари на заем се свиват с 9.2%.

Таблица 43. Динамика на разходите на домакинствата

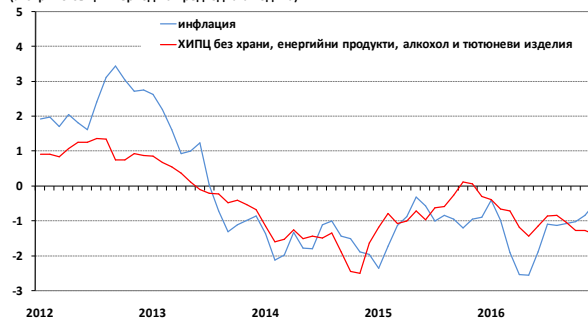
	2013	2014	2015	2016
Общо	10.8	3.4	2.3	0.5
Потребителски общ разход	10.0	3.2	2.3	-1.3
Данъци	9.5	2.3	4.5	4.3
Влог	14.9	54.8	15.0	45.1
Изплатен дълг и даден заем	20.3	-9.5	-8.6	-9.2

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Инфлацията продължава да е на отрицателна територия, като в края на 2016 г. отчита дефлация от -0.5% на годишна база. Като изключим волатилните цени на храните, енергийните продукти, алкохола и тютюневите изделия, дефлационното изменение се задълбочава до -1.4%.

Графика 49. Инфлация

(% спрямо същия период на предходната година)

Източник: НСИ.

Най-голям принос за акумулираната през годината дефлация имат промишлените стоки (-0.5 пр.п.). Цените на услугите също отчитат спад, като сред тях най-голям отрицателен принос за общата инфлация имат цените на транспортните (-0.3 пр.п.) и телекомуникационните услуги (-0.3 пр.п.). Цените на хранителните стоки и тютюневите изделия отчасти противодействат на дефлационната динамика на общата инфлация с положителния си принос съответно от по 0.2 пр.п.

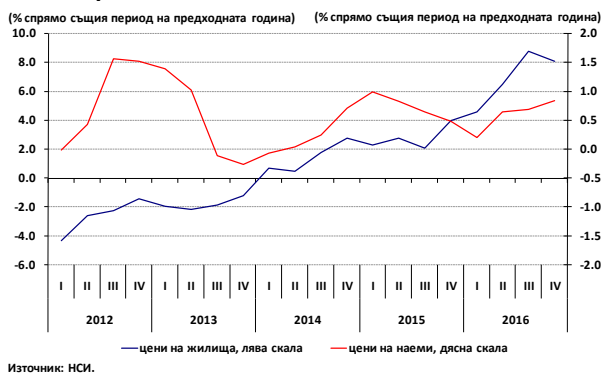
Таблица 44. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

	2014	2015	2016
Инфлация (% , спрямо дек. на предх.г.)	-2.0	-0.9	-0.5
	<i>приноси (пр.п.)</i>		
Хранителни продукти	-0.2	0.1	0.2
Непреработени храни	-0.1	0.0	0.1
Преработени храни	-0.2	0.1	0.1
Услуги (всичко без стоки)	-0.4	0.2	-0.4
Обществено хранене	0.1	0.1	0.1
Транспортни услуги	0.1	-0.1	-0.3
Телекомуникационни	-0.4	-0.1	-0.3
Енергия и отопление за дома	0.4	-0.1	-0.1
Течни и транспортни горива	-1.3	-0.8	0.0
Промислени стоки	-1.4	-1.3	-0.5
Тютюневи изделия	0.0	0.0	0.2

Източник: НСИ.

Цените на жилищата ускоряват положителния си растеж от началото на годината, като през четвъртото тримесечие на 2016 г. той възлиза на 8.1% на годишна база. Макар и с по-бавни темпове, цената на наемите също бележи положително изменение, което през последното тримесечие на годината достига 0.8% спрямо същия период на предходната година.

Графика 50. Динамика на цените на жилищата и наемите

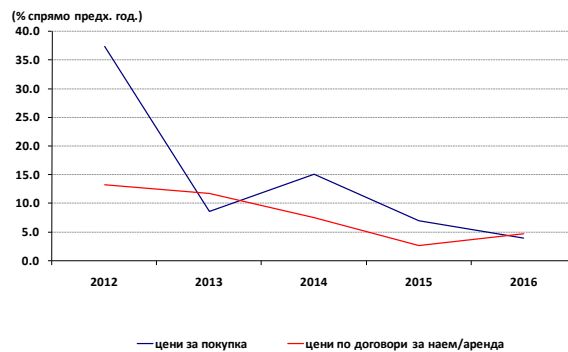

Източник: НСИ.

Продължава тенденцията на поскъпване на земеделската земя, макар и с по-умерени темпове. Средната цена за покупка на земеделската земя в страната през 2016 г. е 761 лв./дка, като нараства с около 4.0% спрямо предходната година. Средната

цената за отдаване на земеделска земя под наем или аренда, съгласно сключените договори, е 44 лв./дка, като се увеличава с 4.8%, ускорявайки ръста си от предходната година.

Графика 51. Динамика на цените на земеделска земя

Източник: НСИ.

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България

През 2016 г. активите на небанковия финансов сектор нарастват с 12.1% и в края на годината достигат 22.8 млрд.лв., като активите на всички дружества в небанковия финансов сектор отчитат положително изменение на годишна база. Най-голям принос от 7.0 пр.п. имат нетните активи на пенсионните фондове, следвани от ръста на активите на небанковите инвестиционни посредници (2.3 пр.п.), на застрахователните дружества (1.4 пр.п.), изменението на активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове (1.4 пр.п.) и ръста на активите на дружествата със специална инвестиционна цел (0.01 пр.п.). В резултат на тази положителна динамика ролята на небанковия финансов сектор в структурата на финансовото посредничество нараства, като активите на участниците в този сегмент достигат 19.8% от активите на целия финансов сектор у нас. Дълбочината на финансово посредничество общо за небанковия финансов сектор също нараства до 26.3% от БВП, като това е най-високата стойност от 2008 г. досега. Сред отделните сегменти, най-голям дял от БВП заемат нетните активи на пенсионните фондове (11.6%), следвани от пазарната капитализация на фондовия пазар (10.5%) и активите на застрахователите (4.3%).

Активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) нарастват с 9.7% през 2016 г. и в края на годината достигат 5.4 млрд.лв. – размер близък до стойността им в края на 2008 г. Динамиката на активите на сектора на небанковите инвестиционни посредници като цяло се предопределя от инвестиционните посредници с пълен лиценз поради техния голям относителен дял от 83% от общата

стойност на активите. Небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз имат положителен принос от 7.0 пр.п. в годишния темп на изменение на общите активи, а небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз имат положителен принос от 2.7 пр.п. Основна причина за повишаване стойността на активите е нарастване на клиентските активи и по-специално активите в ценни книжа.

Таблица 45. Структура на финансовото посредничество по институционални инвеститори (%)

Показатели	2012	2013	2014	2015	2016
Активи на ИП	4.6	4.6	4.9	4.5	4.7
Активи на КИС и ИД от затворен тип/НИФ*	0.5	0.8	0.8	0.8	1.0
Активи на АДСИЦ	1.7	1.5	1.4	1.4	1.3
Активи на застрахователни и здравноосигурителни дружества**	3.2	3.2	3.4	3.4	3.4
Активи на пенсионните фондове***	5.8	6.6	7.8	8.7	9.4
Небанков финансов сектор	16.0	16.6	18.4	18.8	19.8

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционалните инвеститори в небанковия финансов сектор. *През 2014 г. инвестиционните дружества от затворен тип са в процес на прелицензиране като национални инвестиционни фондове. **От края на 2013 г. здравноосигурителни дружества не съществуват. ***Нетни активи на пенсионните фондове.

Източник: БНБ, КФН.

Активите на колективните инвестиционни схеми (КИС) и националните инвестиционни фондове (НИФ) нарастват значително спрямо предходната година (32.3%), като размерът на акумулираните активи достига 1.142 млрд. лв. Наблюдаваната динамика се дължи основно на увеличение на броя и активите на договорните фондове, които в края на годината са 117 ДФ, а размерът на активите им достига 1.125 млн.лв. Поради относително малката абсолютна стойност на активите, колективните инвестиционни схеми заемат дял от 1.0% в структурата на финансовото посредничество.

През 2016 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) се увеличават незначително с 0.2% на годишна база и към края на годината размерът им е 1.5 млрд.лв. Активите на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, нарастват и допринасят с 3.0 пр.п. към общия ръст, докато динамиката на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя, е противоположна и ограничава общия ръст в отрицателния си принос от -2.9 пр.п. В относително изражение делът на дружествата със специална инвестиционна цел в структурата на

финансовото посредничество в края на 2016 г. възлиза на 1.3%.

Активите на застрахователите нарастват общо със 7.9% през 2016 г. спрямо 2015 г., като делът им в структурата на финансовото посредничество у нас се запазва на 3.4%. Най-голям принос от 4.2 пр.п. за ръста на активите на застрахователния пазар има нарастването на активите на животозастрахователите с 10.8%, докато ръстът на активите от 6.1% допринася с 3.7 пр.п. към общия ръст на активите в застрахователния сегмент.

Ръстът на нетните активи на пенсионните фондове се ускорява от 14.4% през 2015 г. на 15.2% през 2016 г. Увеличението на активите им се дължи както на постъпленията от осигурителни вноски, така и на положителния резултат от инвестирането на средствата, натрупани по индивидуалните партиди. В резултат от тази динамика пенсионните фондове продължават да са най-големият институционален инвеститор сред небанковия финансов сектор, като размерът на нетните им активи в края на годината възлиза на 10.7 млрд.лв. Относителният им дял в структурата на финансовото посредничество нараства с 0.7 пр.п и в края на годината възлиза на 9.4%.

Таблица 46. Дълбочина на финансовото посредничество (% от БВП)

	2012	2013	2014	2015	2016
Пазарна капитализация на фондовата борса	12.0	12.1	11.7	9.7	10.5
Активи на застрахователни и здравноосигурителни дружества*	3.9	4.0	4.2	4.1	4.3
Активи на пенсионните фондове**	6.9	8.3	9.8	10.5	11.6
Небанков финансов сектор	22.8	24.4	25.7	24.4	26.3

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционални инвеститори в небанковия финансов сектор и пазарната капитализация на фондовата борса. По предварителни данни на НСИ, БВП за 2016 г. е 92 635 млн.лв

*От края на 2013 г. здравноосигурителни дружества не съществуват. **Нетни активи на пенсионните фондове.

Източник: КФН, НСИ.

Дълбочината на небанковия финансов сектор във финансовото посредничество у нас нараства от 24.4% от БВП през 2015 г. на 26.3% в края на 2016 г. През отчетната година активите на пенсионните фондове, застрахователните дружества и пазарната капитализация на фондовата борса нараства с 13.0% на годишна база. Най-голям положителен принос за този ръст има растежът на нетните активи на пенсионните фондове (6.6 пр.п.), следван от приноса на нарасналата пазарна капитализация на фондовата борса (5.1 пр.п.), а изменението на активите на застрахователите допринася с 1.3 пр.п. към общия ръст на трите сегмента на небанковия финансов сектор.

През 2016 г. показателите за развитие на българската фондова борса регистрират възходяща динамика. Пазарната капитализация нараства с 12.8% на годишна база и в края на годината достига 9.7 млрд. лв. Значителен ръст от 38.7% се наблюдава при капитализацията на сегмент акции Premium. Ръстът при Сегмент акции Standard е 4.0%, а при сегмент акции на алтернативен пазар ръстът е с 35.2%. Налице е нарастване на борсово търгуваните продукти, като листването в края на трето тримесечие на първия борсово търгуван фонд формира оборот за четвърто тримесечие от над 2.5 млн.лв.

През 2016 г. в небанковия финансов сектор се наблюдава засилване на конкурентната пазарна среда. В края на годината сегментите, които се характеризират със силна конкурентна

Всички индекси на фондовия пазар се повишават през 2016 г. Основният индекс SOFIX нарасна с 27.2% спрямо равнището си в края на 2015 г. Широкият индекс BGBX40 отбеляза ръст с близо 20% на годишна база, а BGTR30 се увеличи с 19.6% за 2016 г. Секторният индекс BGREIT нараства монотонно през цялата година, като в края на 2016 г. се повишава с 11.4% на годишна база.

През 2016 г. секторът на застрахователни услуги отчита нарастване на дълбочината си на финансово посредничество, която се изчислява на 4.3% от БВП. Както и през предходната година, ръстът на активите на животозастрахователите има най-голям принос за наблюдаваната динамика през отчетната година.

Фондовете за допълнително пенсионно осигуряване се характеризират с нарастваща дълбочина във финансовото посредничество, като нетните им активи увеличават дела си от 10.5% от БВП през 2015 г. на 11.6% в края на 2016 г. Нарастването на активите на тези фондове се очаква да продължи в следствие както на акумулирането на вноски от осигурените лица, така и на реализирана положителна доходност от управляваните активи.

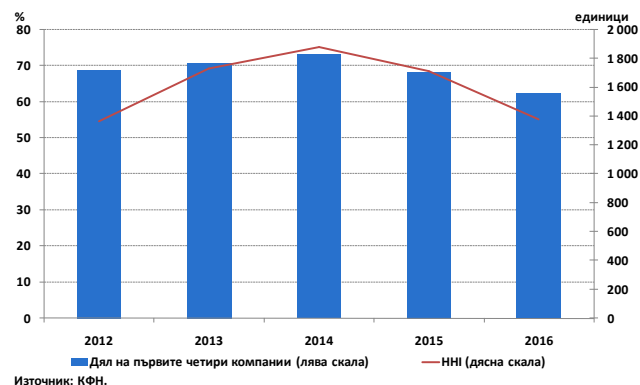

среда са: колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове (КИС и НИФ), дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ), управляващите дружества (УД) и пазарът на общозастрахователни услуги. Пазарната концентрация значително намалява сред небанковите инвестиционни посредници и почти достига нивата на пазарна концентрация при животозастрахователите, като и двата сегмента се характеризират с умерена конкуренция. Въпреки че пазарът на пенсионноосигурителни услуги навлезе в умерено конкурентна среда, той все още отчита най-високи нива на концентрация сред сегментите на небанковия финансов сектор.

При небанковите инвестиционни посредници концентрацията, измерена на база клиентски активи, продължава низходящата си тенденция от 2014 г. В края на 2016 г. най-големите четири инвестиционни посредника държат 62.5% от общата сума на всички клиентски активи.¹⁷ Въпреки че голяма част от общата сума на клиентските активи се държи от първите четири инвестиционни посредника, при останалите дружества не се наблюдава подобна концентрация, където средният дял от държаните клиентски активи е 1.0%.

Индексът на Херфиндал-Хиршман (ННІ)¹⁸ на пазара на небанковите инвестиционни посредници, изчислен по клиентски активи, също намалява през 2016 г. и в края на годината стойността му е 1 381 единици, което е с 333 единици по-малко от предходната година. Въпреки значителното намаление на концентрацията, пазарът на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, продължава да се характеризира като умерено конкурентен.

Графика 52. Концентрация на пазара на небанкови ИП

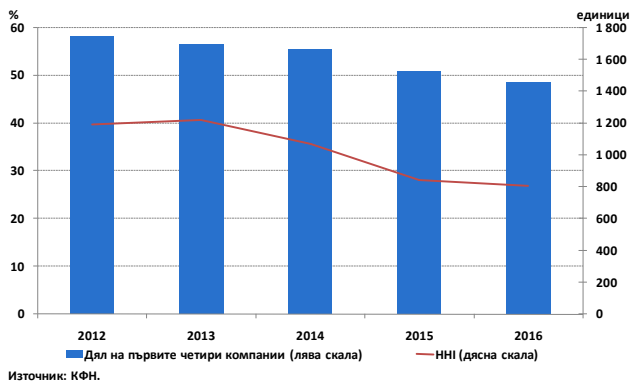
Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, през 2016 г. продължава да намалява за трета поредна година. Четирите управляващи дружества с най-голям дял в управляваните активи държат 48.6% от общата сума¹⁹. Стойността на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННІ) на пазара на управляващи дружества, изчислен по управлявани активи за 2016 г. намалява с 38 единици до нивото от 805 единици. Това намаление продължава тенденцията на подобряване конкурентната характеристика на пазара, който продължава да бъде силно конкурентен.

¹⁷Това са "Първа финансова брокерска къща" ООД, "Елана трейдинг" АД, "Евро финанс" АД и „Авал Ин“ АД.

¹⁸Индексът Херфиндал-Хиршман (ННІ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици, пазарът се определя като силно конкурентен, между 1000 и 1800 единици умерена конкурентна среда, а над 1800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

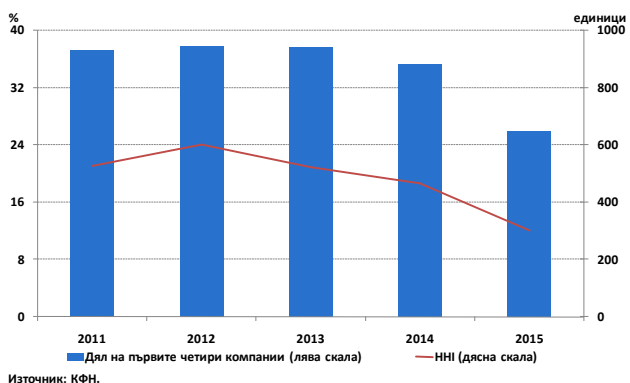
¹⁹Това са УД "ДСК Управление на активи" АД, УД "Ди Ви асет мениджмънт" ЕАД, УД "Райфайзен асет мениджмънт" ЕАД и УД "ОББ асет мениджмънт" АД.

Графика 53. Концентрация на пазара на УД

Пазарът на КИС и НИФ се определя като силно конкурентен. През 2016 г. продължава тенденцията на плавно намаляване на пазарната концентрация, която започна през 2012 г. Тази динамика се подкрепя както от изменението на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННІ), чиято стойност намалява от 302 единици през 2015 г. до 264 единици през 2016 г., така и по дела на първите четири фонда, който намалява съответно от 26.0% до 24.0%.²⁰

Графика 54. Концентрация на пазара на КИС и НИФ

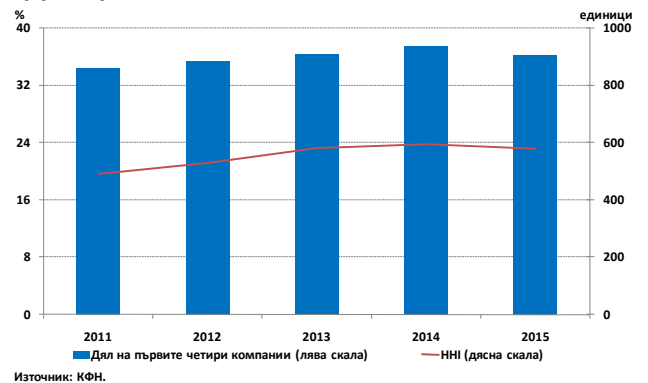

Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен. Намалението в стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННІ) продължава за втора поредна година и достига равнище от 553 единици, което е с 27 единици по-малко спрямо 2015 година.

²⁰ДФ "Райфайзен Консервативен фонд (България)", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар", ДФ "ДСК Стандарт" и ДФ "ОББ Платинум облигации".

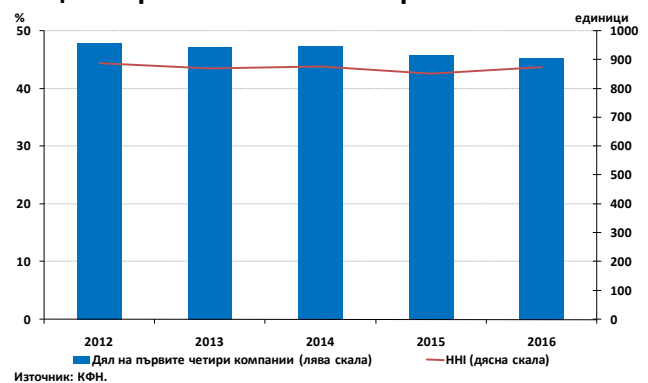
Същата динамика се наблюдава и в изменението на дела на първите четири компании, който намалява от 36.3% през предходната година до 32.8% през 2016 г.²¹

Графика 55. Концентрация на пазара на АДСИЦ

Пазарът на общозастрахователни услуги се определя като силно конкурентен, като през 2016 г. стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННІ) се покачва с 22 единици спрямо предходната година и в края на 2016 г. достига 874 единици. Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане с реализиран най-висок премиен приход²² продължава да спада, като достига 45.4% в края на 2016 г.

Графика 56. Концентрация на общозастрахователния пазар

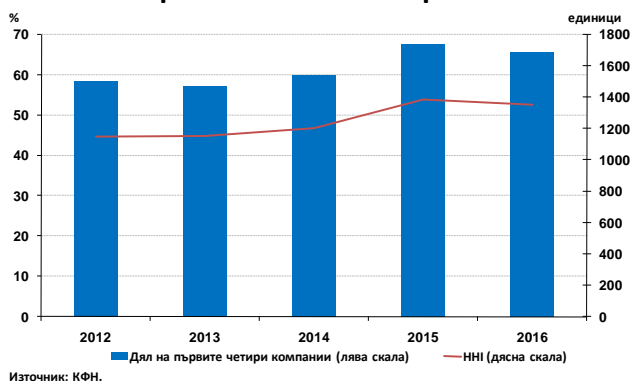

²¹Това са "Аванс терафонд" АДСИЦ, "Кепитъл мениджмънт" АДСИЦ, "Софарма имоти" АДСИЦ и "Фонд за недвижими имоти България" АДСИЦ.

²²Това са ЗК „Лев Инс“ АД, ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД, „ЗАД Армеец“ АД и „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД.

През 2016 г. пазарът на животозастрахователни услуги се характеризира с умеренена конкурентна среда. В края на 2016 г. кривата на индекса Херфиндал – Хиршман (ННІ), която през предходните четири години следваше възходящ тренд, намалява от 1386 единици през 2015 г. на 1355 единици в края на 2016 г. Делът на първите четири животозастрахователни дружества²³ в края на годината възлиза на 65.7% от брутния премиен приход в сегмента, отбелязвайки намаление от -2.8 пр.п. на годишна база.

Графика 57. Концентрация на животозастрахователния пазар

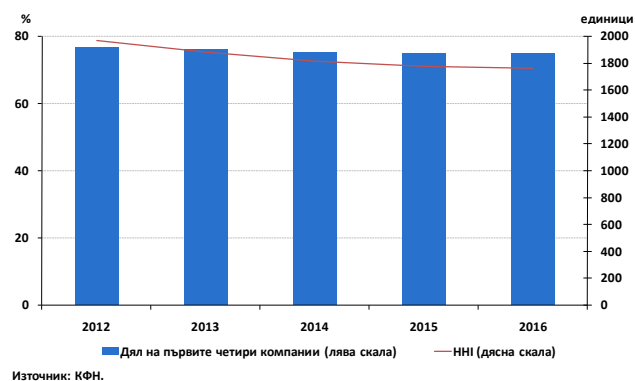

Към края на 2016 г. делът на първите четири компании²⁴ на пазара на пенсионноосигурителни услуги според балансовете им активи остава на ниво близко до отчетеното през предходната година. Другият показател за измерване на пазарната концентрация – индексът на Херфиндал – Хиршман (ННІ) – намалява до 1763, което е със 17 единици под стойността за предходната година. Въпреки че стойността на този индекс определя пенсионноосигурителния пазар като умерено конкурентен, делът на активите на първите четири компании е значително висок (75%).

²³ Това са ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗАД „Алианц България Живот“ АД, ЗК „Уника Живот“ АД и „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД.

²⁴ ПОК „Доверие“ АД, ПОД „Алианц България“ АД, ПОК „ДСК-Родина“ АД и ПОК „Съгласие“ АД.

Графика 58. Концентрация на пенсионноосигурителния пазар

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

През 2016 г. основните **макроикономическите рискове** в международен план бяха свързани с по-слабото от очакваното представяне на развитите икономики, отразявайки по-слабия растеж в САЩ и несигурността относно икономическото развитие след гласуването през юни във Великобритания в полза на напускане на ЕС. Докато тази динамика подкрепя политиката на ниски лихвени равнища, плавното повишаване на цените на международните пазари и инфлацията, както и възстановяване на доверието в световното търсене през втората половина на годината водят до преустановяване на тази тенденция, за което Федералният резерв предприе действия през 2016 г. Динамиката на международните финансови пазари през годината беше под влияние на задълбочаващото се разминаване в паричната политика на ЕЦБ и Федералния резерв на САЩ, повишената геополитическа несигурност в глобален мащаб, очакванията за забавяне на растежа и колебанията на финансовия и валутния пазар в Китай, като реагираха и на основни политически събития като Брекзит и президентските избори в САЩ.

Икономическата активност у нас се стабилизира, като отчете реален растеж на БВП от 3.4% през годината при 3.6% през 2015 г. За разлика от предходната година, когато растежът беше движен от вътрешното търсене, основна движеща сила за ръста през 2016 г. има положителното външнотърговско салдо. Потокът на преките чуждестранни инвестиции у нас през годината е значително по-малък от предходната година, като възлиза на 701.7 млн.евро. В резултат на високите данъчни постъпления и по-малките разходи, бюджетният баланс на касова основа е на излишък в размер на 1 465.5 млн.лв, което представлява 1.6% от БВП. Брутният външен дълг на страната нараства с 2.0% на годишна база в резултат на активната емисионна политика на правителството, като в края на годината достигна стойност от 34.6 млрд.лв. Кредитната активност навлезе на положителна територия, като с по-бързи темпове се възстановява кредитирането на домакинствата. Въпреки че равнището на безработица продължава да намалява, като достига 7.6% в края на 2016 г., значителното понижение на работната сила с 2.2% на годишна база поставя ограничение върху по-съществено понижение на равнището на безработица. Домакинствата поддържат висока склонност към спестяване, като разходите им за влогове нарастват, а средствата за изплащането на дълг или даване на пари на заем се свиват. Очакванията на потребителите за развитието на финансовото им състояние, за инфлацията и безработицата продължават да са оптимистични.

През 2016 г., в условията на продължителен период на ниски лихвени равнища, продължава тенденцията на засилен интерес от страна на институционалните инвеститори към частните ценни книжа (акции, облигации, дялове на колективни инвестиционни схеми) за сметка на намаляване размера на инвестициите им в срочни банкови депозити. Участниците на капиталовия пазар в България **търсят алтернативни инвестиции, предлагащи по-висока доходност**. В тази насока КФН предприе конкретни действия за развитието на капиталовия пазар, като създаде необходимите предпоставки за предлагането на нови и качествени финансови инструменти и у нас, в резултат на което беше листнат първият борсово търгуван фонд, инвестиращ в акции, включени в индекса SOFIX. Появата на този нов инструмент видимо промени ситуацията на капиталовия пазар, като повиши оборотите, всички пазарни индекси приключиха годината със стабилен положителен ръст и пазарната капитализация нарасна с 12.8% на годишна база. Въпреки че броят на сделките, сключени на капиталовия пазар през годината все още остава ограничен, налице са индикации за преустановяване на застоя на фондовата борса у нас, като перспективите за устойчиво развитие на капиталовия пазар в България се очаква да бъдат подкрепени и от благоприятната икономическа активност в европейски и национален план.

Животозастрахователният сегмент е уязвим в условията **на продължително ниски лихвени нива**, когато се предлагат застрахователни продукти с гарантирана доходност. С цел преодоляване на рисковете, произтичащи от ниските лихвени равнища в дългосрочен хоризонт, все по-активно се предлагат животозастрахователни продукти с променлива доходност съобразно пазарната конюнктура. През 2016 г. инвестициите на застрахователите по общо застраховане у нас нарастват с 10% на годишна база, което отразява нарастване на експозициите в дългови ценни книжа, и по-специално в дълговите ценни книжа, издадени и гарантирани от държавата, както и на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове. При животозастрахователите също се отчита увеличаване на общия размер на инвестициите с 13% на годишна база в резултат на нарастване на инвестициите в ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата с 22%, достигайки дял от 48%, в други заеми (12%) с дял от 10% от общата стойност на инвестициите в сектора, както и в акции и дялове в дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (15%), заемайки 8% от инвестиционния портфейла на компаниите. В резултат на прилаганата инвестиционна политика възвращаемостта на инвестициите общо за застрахователния сектор нараства.

През 2016 г. **пазарният риск** е от основно значение за фондовете за допълнително пенсионно, които са изправени пред предизвикателството за постигане на добра доходност чрез търсене на финансови инструменти с приемливи равнища на доходност и риск. Засиленият интерес на фондовете към държавни ценни книжа и тези с променлив доход през годината доведе до значително нарастване на относителните им дялове в агрегирания инвестиционен портфейл, съответно 50.4% и 31.4% от всички инвестиции. Тенденцията на нарастване на инвестициите на пенсионните фондове в чужбина е преустановена, като делът им продължава да намалява и в края на 2016 г. достига 46%. Поради по-високата отчетена доходност на вътрешния пазар се забелязва пренасочване на средства от чуждестранни към местни дялови ценни книжа.

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар

Пазарната капитализация на Българска фондова борса – София АД (БФБ) възлиза на 9.7 млрд.лв. към края на 2016 г. или 10.5% от БВП при 9.7% от БВП през предходната година. Отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" държи първото място по оборот през годината. Активите на небанковите инвестиционни посредници регистрират ръст от 9.7% на годишна база и в края на 2016 г. възлизат на 5.4 млрд.лв., което представлява 5.8% от БВП. През 2016 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел нарастват с 0.2% на годишна база и достигат 1.5 млрд.лв. (1.7% от БВП). Активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове отбелязват значителен ръст от 32.3% и достигат 1.1 млрд. лв. Активите на управляващите дружества нарастват с 29.8% и в края на 2016 г. възлизат на 1.5 млрд.лв.

2.2.1. Инвестиционни посредници

През 2016 г. броят на инвестиционните посредници (ИП) е 69, като 24 от тях са банки (включително 3 банкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон), а 41²⁵ са

небанкови финансови институции, което не включва 4 небанкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон.

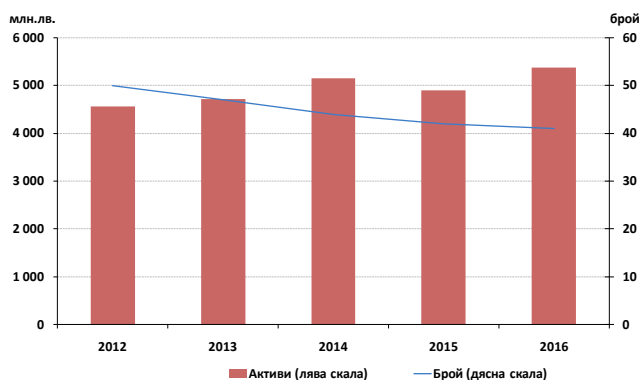
В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз²⁶, за които

²⁵В броя на небанковите инвестиционни посредници не са включени дружествата, които към 31.12.2016 г. са с отнет лиценз.

²⁶Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 5, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПИИ).

изискуемият капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз²⁷, за които изискуемият капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък лиценз²⁸, за които изискуемият капитал е 100 000 лв. В края на 2016 г. в регистъра на КФН са вписани 19 ИП с пълен лиценз, 20 дружества с частичен лиценз и 2 дружества с малък лиценз. През 2016 г. е отнет лиценз на един инвестиционен посредник по искане от страна на дружеството.

Графика 59. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

Източник: КФН.

Сумата на активите²⁹ на небанковите инвестиционни посредници в края на 2016 г. е 5.3 млрд.лв. (5.8% от БВП), като се отчита ръст от 9.7% спрямо края на 2015 г. От тях клиентските активи са в размер на 5.0 млрд.лв. Небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз имат положителен принос от 7.0 пр.п., а тези с частичен лиценз положителен принос от 2.7

²⁷Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

²⁸Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 5, ал. 2, т. 1 и/или 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

²⁹В сумата на общите активи е включен и размерът на условните активи.

пр.п. в годишния темп на изменение на общите активи.

През 2016 г. броят на небанковите инвестиционни посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС намалява с два дружества и към края на 2016 г. те стават 3 дружества. При непрякото чуждестранно участие от ЕС броят на инвестиционните посредници към края на 2016 година е само един спрямо двама към края на 2015 г. Чуждестранно участие по линия на прякото участие от трети страни към края на 2016 г. липсва, като през предходната година е имало един такъв инвестиционен посредник. По линия на непрякото участие от трети страни броят на ИП остава без изменение – едно дружество.

Таблица 47. Брой ИП с чуждестранно участие

	2015		2016	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	5	2	3	1
Чуждестранно участие от трети страни	1	1	0	1

Източник: КФН.

Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с малък лиценз намалява с 19.5% през 2016 г. и спадат от 0.3 млн.лв. в края на 2015 г. до 0.2 млн.лв. в края на 2016 г. Небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз увеличават сумата на активите си със 17.0% през 2016 г. от 782.3 млн.лв. до 915.0 млн.лв. Основна причина за увеличението е нарастването на клиентските им активи. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз се увеличава от 4.1 млрд.лв. до 4.4 млрд.лв. към края на 2016 г., регистрирайки ръст от 8.3% на годишна база. Основна причина е увеличението на стойността на клиентските портфейли и по-специално на инвестициите в акции, породени от подобряването на бизнес индикаторите в условията на ниски лихвени проценти.

Таблица 48. Активи, основен и собствен капитал на ИП

	2012	2013	2014	2015	2016
ИП с малък лиценз					
активи	1.1	0.4	0.4	0.3	0.2
основен капитал	0.8	0.5	0.5	0.5	0.5
собствен капитал	0.9	0.3	0.3	0.3	0.2
ИП с частичен лиценз					
активи	1 216.5	659.2	726.1	782.3	915.0
основен капитал	11.2	9.7	9.8	9.7	9.6
собствен капитал	76.6	20.8	15.2	14.7	16.5
ИП с пълен лиценз					
активи	3 338.6	4 057.6	4 413.7	4 111.1	4 452.7
основен капитал	64.5	62.8	56.3	55.0	59.2
собствен капитал	77.3	81.1	89.7	93.0	105.2
Общо ИП					
активи	4 556.2	4 717.2	5 140.3	4 893.8	5 367.9
основен капитал	76.4	73.0	66.5	65.2	69.3
собствен капитал	154.8	102.1	105.1	108.0	121.9

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници се увеличава с 6.2% на годишна база до 69.3 млн.лв. към края на 2016 г. Собственият капитал на инвестиционните посредници нараства с 12.9% на годишна база до 121.9 млн.лв. към края на 2016 г. Основен принос за годишния темп на изменение на собствения капитал има положителният финансов резултат, постигнат от инвестиционните посредници през годината.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2016 г. е 91.7 млн.лв. Търговски портфейл са формирали 13 небанкови инвестиционни посредници с пазарна стойност от 78.5 млн.лв. към края на годината. Небанковите инвестиционните посредници, формирали инвестиционен портфейл, са 28 към края на 2016 г. с пазарна стойност от 13.3 млн.лв.

Доверително управление към края на 2016 г. извършват 23 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 82.7 млн.лв., а паричните средства към края на периода са 10.5 млн.лв.

Броят на сключените сделки на регулиран пазар през 2016 г. намалява с 2.7% на годишна база до 58.4 хил. броя сделки, а изтъргуваните лотове намаляват с 14.6% на годишна база до 186.0 млн.лотове. Търговската активност на регулирания пазар на БФБ, измерена чрез оборота, се увеличава с 1.3% на годишна база до 416.0 млн.лв. през 2016 г. Намалението в

броя на сделките в комбинация с увеличението на оборота води до леко увеличение в средната стойност на една сделка.

Таблица 49. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на регулирания пазар на БФБ

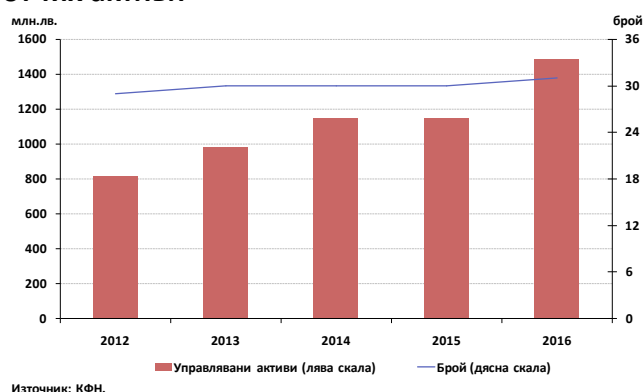
	2012	2013	2014	2015	2016
Брой сделки	68 855	87 069	118 074	60 047	58 442
Оборот (млн. лв.)	864	1 522	775	411	416
Обем (млн. лотове)	354	706	677	218	186

Източник: БФБ, КФН.

2.2.2. Колективни инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране

Към края на 2016 г. броят на управляващите дружества е 31, като те управляват дейността на 118 колективни инвестиционни схеми (КИС), в т.ч. договорни фондове и едно инвестиционно дружество от отворен тип. Броят на договорните фондове (ДФ) през 2016 г. нараства със 7 и достига 117 в края на годината.

Графика 60. Динамика в броя на управляващите дружества и управляваните от тях активи

Броят на управляващите дружества (УД) през 2016 г. нараства с едно дружество и в края на годината е 31 УД. Размерът на управляваните активи нараства в номинално изражение с 341.0 млн.лв. и към края на годината достига 1.4 млрд.лв., което е ръст с 29.8%

През 2016 г. няма изменения в броя на ИД от отворен тип (в края на годината има едно

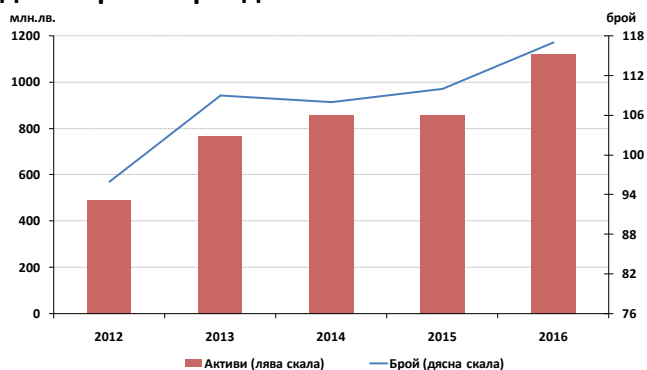
такова дружество), като активите му се запазват в размер на 3.4 млн.лв.

Към края на 2016 г. има три национални инвестиционни фонда (НИФ), чиито активи възлизат на 16.8 млн.лв., докато в края на 2015 г. броят на НИФ е 2 с обща стойност на активите от 5.8 млн.лв.

Броят на ДФ, както и акумулираните от тях активи, отбелязват стабилен ръст през 2016 г. Към декември 2016 г. има 117 ДФ, чиито общи балансови активи достигат до 1.1 млрд.лв. (от които нетни активи са 1.1 млрд.лв.), или увеличението в балансовите активи е 31.3% спрямо предходната година.

От общата сума на активите на ДФ 8.3% са събрани от фондове на паричния пазар или общо 92.8 млн.лв. Към края на 2016 г. тези фондове са седем – ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар в евро", ДФ „Конкорд фонд – 6 Паричен", ДФ "Тексим парични пазари", ДФ "Тренд фонд Паричен пазар", ДФ "Инвест Фонд Паричен пазар" и ДФ "Инвест Фонд Паричен пазар - долари".

Графика 61. Динамика в броя и активите на договорните фондове

Източник: КФН.

В края на 2016 г. броят на взаимните фондове на чуждестранни колективни инвестиционни схеми намалява с три и към края на годината те са 27.

Таблица 50. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2012	2013	2014	2015	2016
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	30	30	30	30	27

Източник: КФН.

Общо активите, акумулирани от КИС и НИФ през 2016 г., отбелязват ръст от 32.2% спрямо предходната година и достигат до 1.1 млрд.лв. в края на 2016 г. Продължава тенденцията на нарастване на перо "Финансови активи и инструменти" до 760.7 млн.лв. с темп от 38.0% на годишна база и положителен принос от 24.2 пр.п. в годишния темп на изменение на активите. Статиите с най-голям положителен принос в годишния темп на изменение са "Акции" (13.6 пр.п.), следвани от "Дългови ЦК" (5.2 пр.п.), "Дялове на КИС" (3.9 пр.п.) и "Права" (0.9 пр.п.). Балансовото перо "Парични средства" има положителен принос от 9.3 пр.п. върху годишния темп на изменение на активите. Перо "Нефинансови активи" и перо "Други", което в основната си част представлява направени разходи за бъдещи периоди, ограничават ръста на активите на КИС и НИФ с отрицателния си принос съответно от -0.3 пр.п. и -1.0.

Таблица 51. Динамика на активите на КИС и НИФ

	2012	2013	2014	2015	2016
Парични средства	280.5	438.2	383.6	286.1	366.7
Срочни депозити	240.1	390.6	280.6	172.3	159.7
Финансови активи и инструменти в т.ч.	236.3	319.1	446.8	551.3	760.7
Акции	150.9	193.4	215.8	257.3	375.2
Права	0.0	0.0	0.0	0.0	7.9
Дългови ЦК	59.2	96.2	191.4	207.0	251.9
Дялове на КИС	21.8	25.3	31.0	76.7	110.4
Инструменти на паричния пазар	0.2	0.4	0.4	1.1	0.9
Деривативи	0.0	0.5	0.0	0.0	0.9
Други финансови инструменти	4.3	3.3	8.2	9.3	13.5
Нефинансови активи (вземания)	8.0	15.1	20.6	16.7	13.8
Други	0.0	1.1	13.8	9.8	1.3
ОБЩО	524.9	773.5	864.7	863.9	1 142.5

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Относителната структура на активите на КИС и НИФ остава стабилна през 2016 г. С най-голяма тежест (66.6%) в общата структура на активите остава перото "Финансови активи и инструменти". Въпреки че през 2016 г. в абсолютно изражение перо "Парични средства" нараства с 80.6 млн.лв., относителният му дял в общата структура на активите се запазва до 32.1%. През последните две години се наблюдава тенденция на намаляване на относителния дял на паричните средства, нефинансовите и други активи в структурата на активите за сметка на увеличаване на финансовите активи и инструменти.

Таблица 52. Относителна структура на активите на КИС и ИД от затворен тип

	2012	2013	2014	2015	2016
Парични средства	53.4	56.6	44.4	33.1	32.1
Срочни депозити	45.8	50.5	32.5	19.9	14.0
Финансови активи и инструменти в т.ч.	45.0	41.3	51.7	63.8	66.6
Акции	28.7	25.0	25.0	29.8	32.8
Права	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7
Дългови ЦК	11.3	12.4	22.1	24.0	22.0
Дялове на КИС	4.2	3.3	3.6	8.9	9.7
Инструменти на паричния пазар	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1
Деривативи	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1
Други финансови инструменти	0.8	0.4	0.9	1.1	1.2
Нефинансови активи (вземания)	1.5	2.0	2.4	1.9	1.2
Други	0.0	0.1	1.6	1.1	0.1
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2016 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 60³⁰, от които 52 извършват секюритизация на недвижими имоти, в т.ч. и на земеделска земя, а останалите 8 секюритизират вземания. За сравнение, броят на АДСИЦ в края на 2015 г. е 62, от които 54 дружества извършват секюритизация на недвижими имоти, в т.ч. и на земеделска земя, и 8 АДСИЦ, които секюритизират вземания.

Общата стойност на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел нараства с 0.2% на годишна база, като в края на 2016 г. възлизат на 1.5 млрд. лв. или 1.7% от БВП³¹.

Сумата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти спада с -3.0% през 2016 г. и към края на годината достига 1.4 млрд. лв., което не се дължи на активите на двете дружества, на които през отчетната година е отнет лиценз.

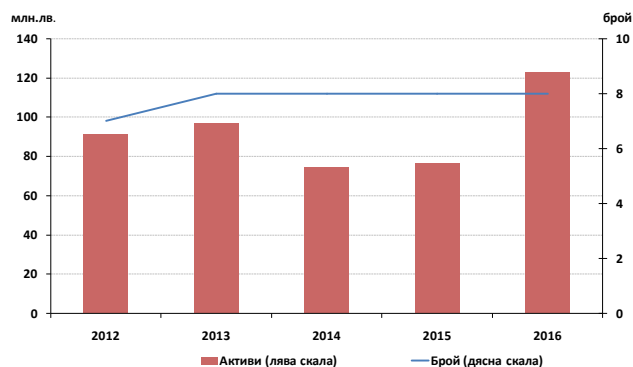
При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, сумата на акумулираните активи през 2016 г.

³⁰Броят на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти, в края на 2016 г. не включва дружества, които към 31.12.2016 г. са с отнет лиценз. Данните за 2015 г. са ревизирани, като не са включени дружества (секюритизиращи в недвижими имоти) с отнет лиценз към 31.12.2015 г. С цел съпоставимост, данните за АДСИЦ, секюритизиращи в недвижими имоти, са за последните две години.

³¹По предварителни данни на НСИ, БВП за 2016 г. е 92 635 млн. лв.

нараства с 59.9% спрямо 2015 г. и към края на 2016 г. активите са в размер на 122.6 млн. лв. Приносът на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, в общото нарастване на активите на АДСИЦ е положителен с 3.01 пр.п., което почти изцяло се компенсира от отрицателния принос от -2.86 пр.п. на АДСИЦ, секюритизиращи в недвижими имоти.

Графика 62. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

В структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, абсолютният размер на перо "Инвестиционни имоти" нараства и достига 1 021.1 млн. лв. към края на 2016 г. Темпът на нарастване на това основно за дейността им перо през годината е 9.1% спрямо края на 2015 г., докато общата стойност на активите им намалява 3.0% за същия период. Най-значим отрицателен принос за годишното изменение на активите на тези дружества има перо "Други" (-9.7 пр.п.), следвано от перо "Вземания" (-0.1 пр.п.). Положителният принос на пера "Инвестиционни имоти" и „Парични наличности“ е общо 6.7 пр.п., което не компенсира отрицателния принос на останалите пера.

Таблица 53. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

	2015	2016
Инвестиционни имоти	936.1	1 021.1
Финансови активи	0.1	0.2
Парични наличности	41.2	53.5
Вземания	183.4	182.6
Други	289.2	149.0
ОБЩО	1 450.0	1 406.4

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2016 г. структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, в относително изражение се запазва. В резултат на нарастване на стойността на основното за дейността им перо "Инвестиционни имоти", относителният му дял нараства до 72.6% към края на годината.

Таблица 54. Относителна структура на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя

	2015	2016
Инвестиционни имоти	64.5	72.6
Финансови активи	0.0	0.0
Парични наличности	2.8	3.8
Вземания	12.7	13.0
Други	19.9	10.6
ОБЩО	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

В структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания, се наблюдава намаление на дългосрочните за сметка на увеличение на краткосрочните вземания. Увеличението в абсолютно изражение на краткосрочните вземания и паричните средства предопределя и ръста на общите активи. Техният положителен принос за изменението на общата стойност на активите през 2016 г. е съответно 94.4 пр.п. и 3.3 пр.п.

През 2016 г. перо "Вземания (до 1 г.)" нараства значително със 72.3 млн.лв. и към края на 2016 г. достига 77.5 млн.лв. спрямо 5.1 млн.лв. към края на предходната година. Вземанията над 1 година намаляват с 12.2 млн.лв., като отчитат спад от 26.0% на годишна база. Перо „Други“ намалява с 16.6 млн.лв. и към края на годината достига 0.1 млн.лв.

Таблица 55. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2012	2013	2014	2015	2016
Финансови активи	2.0	2.2	3.9	6.3	6.2
Парични наличности	4.3	4.0	1.5	1.7	4.2
Вземания (до 1г.)	26.7	32.4	22.4	5.1	77.5
Вземания (над 1 г.)	58.5	58.1	46.2	46.8	34.6
Други	0.0	0.4	0.2	16.7	0.1
ОБЩО	91.5	97.1	74.3	76.7	122.6

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

В относително изражение в структурата на активите на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, е налице намаляване на относителния дял на перо "Вземания (над 1 г.)" до 28.3% спрямо 61.1% за 2015 г., на пера "Други" до 0.1% спрямо 21.8% за предходната година и на "Финансови активи" до 5.0% спрямо 8.2% към края на 2015 г. Общият относителен дял на тези три основни пера в активите на АДСИЦ за вземания спада с -57.7 пр.п. спрямо 2015 г. и към края на 2016 г. представлява 33.4%. от структурата на активите. Съответно вземанията до 1 година и паричните наличности увеличават дела си респективно с 56.5 пр.п. и 1.2 пр.п. в относителната структура на активите на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, в края на 2016 г.

Таблица 56. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2012	2013	2014	2015	2016
Финансови активи	2.2	2.3	5.3	8.2	5.0
Парични наличности	4.7	4.2	2.0	2.2	3.4
Вземания (до 1г.)	29.1	33.3	30.2	6.7	63.2
Вземания (над 1 г.)	64.0	59.9	62.2	61.1	28.3
Други	0.0	0.4	0.2	21.8	0.1
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Регистрираният капитал на АДСИЦ намалява с 9.0%, а сумата на собствения капитал намалява с 1.0% на годишна база към края на 2016 г. Определящи за тази динамика са АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, които доминират общата стойност на регистрирания и собствения капитал на АДСИЦ. При тях регистрираният капитал отбелязва намаление от 8.9% на годишна база, като в края на 2016 г.

възлиза на 472.5 млн.лв., а собственият им капитал намалява с 0.5% и в края на отчетната година достига 855.6 млн.лв. При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, регистрираният капитал се запазва и към края на годината е в размер на 10.0 млн. лв., а собственият капитал намалява с 1.9% и към края на годината е 33.7 млн. лв.

Таблица 57. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Регистриран капитал		Собствен капитал	
	2015	2016	2015	2016
АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти, вкл. земеделска земя	518.9	472.5	859.6	855.6
АДСИЦ, извършващи секюритизация на	10.0	10.0	34.3	33.7
ОБЩО за АДСИЦ	530.0	482.5	898.2	889.2
изменение (%)	-1.0	-9.0	9.0	-1.0

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2016 г. инвеститорският интерес от страна на резидентите от ЕС и трети страни намалява, а в същото време расте делът на инвеститорите български резиденти и резиденти на САЩ в акционерната структура на АДСИЦ.

Сред българските инвеститори в АДСИЦ най-съществена промяна в акционерната структура на АДСИЦ има при секторите "Домакинства" и "Застрахователни компании и пенсионни фондове", чиито дялове намаляват съответно с -2.2 пр.п. и -1.7 пр.п. и в края на годината възлизат на 17.4% и 16.7%. Сектор "Частни нефинансови предприятия" остава най-големият инвеститор в АДСИЦ с дял от 50.9% към края на 2016 г.

Номиналната стойност на акциите, притежавани от юридически лица от ЕС, намалява през 2016 г. и в края на годината те заемат дял от 2.66% от акционерната структура на АДСИЦ. Сред чуждестранните инвеститори единствено делът на юридически лица от САЩ нараства незначително с 0.5 пр.п. и достига до 3.15% от общата структура на акционерите.

Таблица 58. Акционерна структура на АДСИЦ

	2015	2016
Домакинства	19.66	17.41
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	1.65	1.81
Застрахователни компании и пенсионни фондове	18.31	16.65
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0.61	0.72
Финансови предприятия, ангажирани със спом. фин. дейности	3.36	3.94
Частни нефинансови предприятия	45.67	50.87
България	89.26	91.40
Домакинства от ЕС	0.54	0.43
Юридически лица от ЕС	4.57	2.24
ЕС	5.11	2.66
Домакинства от трети страни	0.24	0.04
Юридически лица от трети страни	2.75	2.74
Трети страни	3.00	2.79
Домакинства от САЩ	0.07	0.08
Юридически лица от САЩ	2.56	3.07
САЩ	2.63	3.15
ОБЩО	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на
Източник: ЦД, КФН.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитенти към края на 2016 г. е 335, като публичните дружества са намалели нетно с 13 дружества, а емитентите са намалели нетно с 5 броя през годината.

Разгледаните проспекти през 2016 г. са 17, от които 7 на АДСИЦ, 8 на публични дружества без АДСИЦ, 1 на емисия варанти и 1 на емисии облигации. Общата стойност на одобрените емисии е 190.6 млн.лв., от които реално събраната сума е 92.8 млн.лв. Потвърдените през 2016 г. проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са 10, от които две емисии акции на публични дружества и 8 емисии облигации, с емисионна стойност от 97.0 млн.лв. спрямо общо 8 емисии на стойност 117.7 млн.лв. през 2015 г.

Таблица 59. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2012	2013	2014	2015	2016
Прспекти за първично публично предлагане (бр.)	12	17***	18	12	17
Размер на емисията*	97.1	292.3	138.0	124.4	190.6
Брой на решенията за неиздаване на окончателна забрана за публикуване на търгови предложения (бр.)	14	11	11	10	6
Оборот**	33.3	95.0	117.1	28.8	25.4

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
* Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година.
** Оборотът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени.
*** В броя са включени емисии варанти.
Източник: КФН.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2016 г. намаляват

с 4 спрямо предходната година, като се наблюдава продължаващ спад в оборота им от 11.9%. През 2016 г. са разгледани общо 6 търгови предложения без окончателна забрана с обща стойност 25.4 млн.лв., от които придобитите акции в резултат на отправените търгови предложения са на стойност 14.1 млн.лв.

Пазарната капитализация на първите десет дружества се увеличава с 22.5% през 2016 г. и достига 34.6% от общата капитализация. На първите три позиции по пазарна капитализация са „Софарма“ АД - София, „Химимпрот“ АД София и „Чайкафарма Висококачествените лекарства АД“, които имат равни дялове от по 4.1% от общата пазарна капитализация. От челната десетка през 2016 г. отпада „Спиди“ АД и влиза „Алкомет“ АД – Шумен. Последното дружество, попаднало в първите 10 дружества, е с пазарна капитализация от 259.6 млн.лв. Наблюдава се свиване на диапазона между капитализацията на първото и последното дружество от 278.6 млн.лв. през 2015 г. до 142.1 млн.лв. през 2016 г.

Таблица 60. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация

	2015	2016
Булгартабак-холдинг АД-София	477.8	Софарма АД-София 401.7
Софарма АД-София	369.3	Химимпрот АД-София 400.2
Монбат АД-София	311.9	Чайкафарма Висококачествените лекарства АД 394.5
Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	270.3	Монбат АД-София 376.7
ЧЕЗ Разпределение България АД-София	242.9	ТБ Първа Инвестиционна Банка АД-София 368.5
ТБ Първа Инвестиционна Банка АД-София	237.7	ЧЕЗ Разпределение България АД-София 334.1
Албена АД-к.к. Албена	213.6	Булгартабак-холдинг АД-София 294.0
Спиди АД-София	208.1	Албена АД-к.к. Албена 262.6
Химимпрот АД-София	206.7	Алкомет АД-Шумен 261.1
М+С хидравлик АД-Казанлък	199.2	М+С хидравлик АД-Казанлък 259.6
ОБЩО	2737.5	ОБЩО 3353.0

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: БФБ.

В структурата на търговията на първите 10 водещи отрасли на Българска фондова борса – София АД за 2016 г. отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" отново заема първо място с оборот 183.5 млн.лв. и относителен дял в общия оборот от 53.3%, следван от отрасъл "Преработваща промишленост" с оборот 93.5 млн.лв. (дял от 27.2%) и "Операции с недвижими имоти" с оборот 30.5 млн.лв. (дял от 8.9%).

Таблица 61. Структура на търговията по 10те водещи отрасли на БФБ през 2016 г.

Отрасъл	Сделки (хил. бр.)	Обем (млн. лотове)	Оборот (млн. лв.)
Финансови и застрахователни дейности	31.8	88.3	183.5
Преработваща промишленост	12.9	20.9	93.5
Операции с недвижими имоти	1.0	10.5	30.5
Професионални дейности и научни изследвания	1.2	2.0	10.1
Строителство	1.8	2.2	8.4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.1	0.5	5.6
Хотелиерство и ресторантьорство	1.0	0.1	4.3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2.7	3.5	4.0
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	0.6	0.0	2.3
Транспорт, складиране и пощи	0.4	0.1	2.0

Източник: БФБ.

През 2016 г. няма значими промени в акционерната структура на българските публични дружества. Домакинствата и юридическите лица български резиденти, както и домакинствата от трети страни и САЩ намаляват несъществено своя дял в българските публични дружества за сметка на увеличение на дела на притежаваните акции от юридически лица от ЕС, чийто дял нараства до 18.5% към 31.12.2016 г. спрямо 17.2% в края на 2015 г.

В края на 2016 г. български резиденти притежават 80.3% от собствеността в публичните дружества, изчислена на база на емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Основен български акционер, въпреки намалението през последната година, остават компаниите от сектор "Частни нефинансови предприятия" с дял 43.7% и сектор "Домакинства" с дял 19.7%, следван от сектор "Застрахователни компании и пенсионни фондове" с дял 11.4%. Спадът в относителния дял на сектори "Застрахователни компании и пенсионни фондове" (-1.6 пр.п.) и "Частни нефинансови предприятия" (-1.1 пр.п.) се компенсира от ръст в дела на сектори "Домакинства" (1.2 пр.п.) и "Други парично-финансови предприятия /ТБ/" (1.1 пр.п.).

Основни чуждестранни инвеститори в българските публични дружества остават резидентите от ЕС (18.5%), следвани от резидентите от трети страни (0.9%) и резидентите от САЩ (0.6%), като общият дял на чуждестранните инвеститори намалява с -0.8 пр.п.

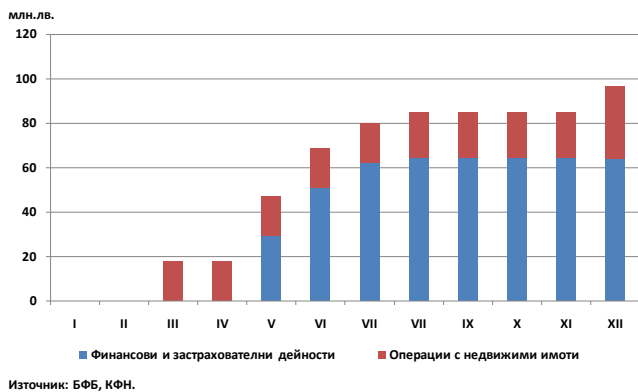
Таблица 62. Акционерна структура на ПД

	2012	2013	2014	2015	2016
Домакинства	13.50	15.56	19.96	18.47	19.70
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	0.99	2.43	1.49	2.72	3.83
Държавни нефинансови предприятия	0.15	0.14	0.05	0.13	0.14
Застрахователни компании и пенсионни фондове	4.95	11.36	6.98	13.00	11.41
Местно правителство	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0.38	0.39	0.47	0.36	0.35
Финансови предприятия, ангажирани със	0.76	1.43	0.71	1.38	0.91
Централно правителство	0.26	0.19	0.30	0.18	0.20
Частни нефинансови предприятия	50.89	45.72	51.06	44.79	43.70
България	71.88	77.24	81.02	81.02	80.24
Домакинства от ЕС	6.91	3.60	3.26	1.38	1.48
Юридически лица от ЕС	13.66	14.25	12.60	15.79	17.04
ЕС	20.57	17.86	15.86	17.17	18.52
Домакинства от трети страни	0.15	0.13	0.13	0.11	0.10
Юридически лица от трети страни	6.12	3.93	1.36	1.05	0.78
Трети страни	6.26	4.06	1.49	1.16	0.88
Домакинства от САЩ	0.04	0.05	0.05	0.04	0.03
Юридически лица от САЩ	1.25	0.79	1.58	0.61	0.33
САЩ	1.29	0.85	1.63	0.64	0.36
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите
Източник: ЦД, КФН.

Новоемитираният облигационен дълг на регулирания пазар намалява с 11.1% на годишна база и към края на 2016 г. достига 96.8 млн.лв. Емитентите от отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" имат дял от 66.3% от общата сума на емитираните дългови финансови инструменти през 2016 г., следвани от отрасъл "Операции с недвижими имоти" (33.7%).

Графика 63. Размер на емитирания облигационен дълг с натрупване на БФБ през 2016 г.

2.2.5. Места за търговия

Капитализацията на Българска фондова борса – София АД (БФБ) нараства с 12.8% на годишна база и в края на 2016 г. възлиза на 9.6 млрд.лв. Нарастването е във всички сегменти на пазара, като най-значителен ръст отбелязва капитализацията на сегмент Premium от над 480 млн.лв. или 38.7% спрямо предходната година. Сегмент Standard нараства с 223

млн.лв. или 4.0% на годишна база. Положителна е тенденцията при капитализацията на акции на Алтернативен пазар, която нараства с 327 млн.лв. или 35.2%. При останалите сегменти на основен и алтернативен пазар също се наблюдава нарастване на пазарната капитализация на годишна база, като при Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел нарастването е със 7.7% на основен пазар и със 7.1% на алтернативен пазар.

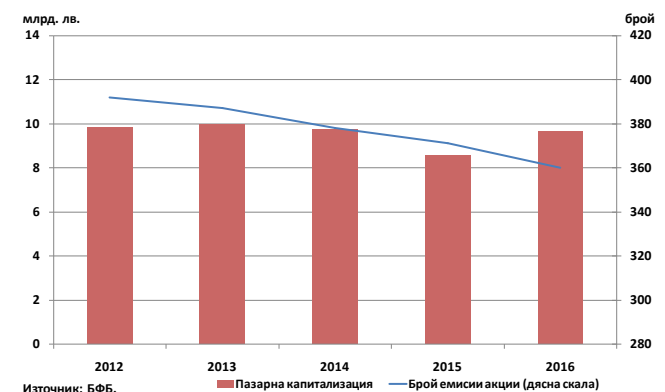
Таблица 63. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент	2012	2013	2014	2015	2016
Сегмент акции Premium (Основен пазар)	971.0	1 542.5	1 682.9	1 240.1	1 720.3
Сегмент акции Standard (Основен пазар)	6 068.4	5 698.9	5 405.7	5 543.6	5 766.6
инвестиционна цел (Основен пазар)	471.0	516.3	564.9	537.9	579.3
Сегмент акции (Алтернативен пазар)	1 074.0	1 059.5	1 085.7	929.0	1 255.7
инвестиционна цел (Алтернативен пазар)	1 243.6	1 143.5	1 017.1	336.7	360.7
ОБЩО	9 828.1	9 960.8	9 756.2	8 587.4	9 682.5

Бележка: Пазарната капитализация е към края на съответната година.
Източник: БФБ.

Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ през 2016 г. намалява нетно с 9 емисии и към края на годината техният брой е 425, от които 360 са емисиите акции. Намалението е основно в броя на спрените от търговия на БФБ акции.

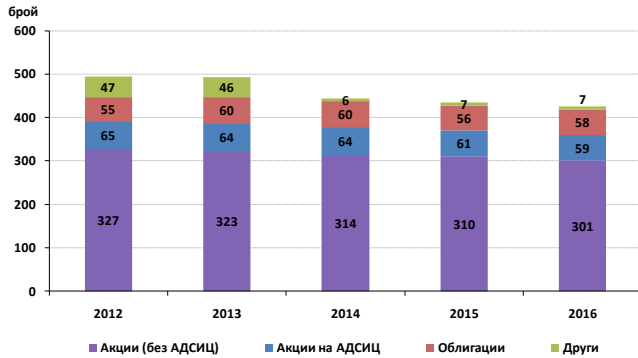
Графика 64. Пазарна капитализация и брой емисии

На пазара на акции без АДСИЦ емисиите намаляват от 310 през 2015 г. на 301 през 2016 г. На пазара на дружества със специална инвестиционна цел към края на 2016 г. броят на емисиите е 59 и намалява с 2 спрямо края на 2015 г. Емисиите облигации, регистрирани на борсата през 2016 г., се увеличават с 2 и

към края на годината броят им е 58. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на Сегмент за компенсаторни инструменти и Сегмент за борсово търгувани продукти, не се променя и остава 7 броя през 2016 г.

Графика 65. Структура на емисиите

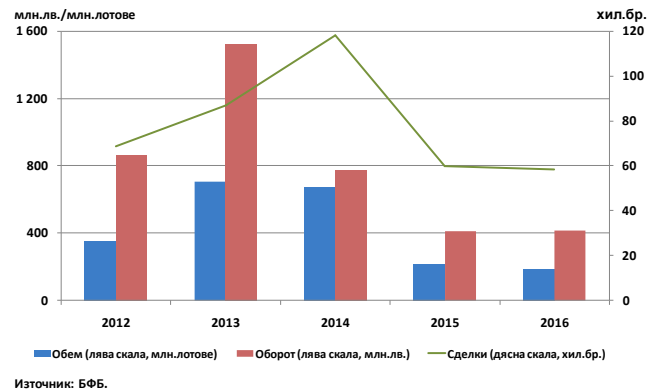

Източник: БФБ.

Броят на сделките намалява с 2.7% на годишна база от 60 047 сделки през 2015 г. до 58 442 сделки към края на 2016 г. Общият брой лотове, прехвърлени през 2016 г., е 185.9 млн. лота, което представлява намаление с -14.6% спрямо предходната година. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва с увеличение от 1.3% до 416.0 млн.лв. през 2016 г. Причина за това е нарастване с 21.0% в оборота на пазарните сегменти за акции (без АДСИЦ), като в пазарните сегменти за борсово търгуваните продукти също има нарастване. Оборътът при останалите сегменти намалява като намалението в оборота на Сегмент за облигации на основния пазар достига до -48.0%.

Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2016 г. се запазва и остава 1.7 млн.лв.

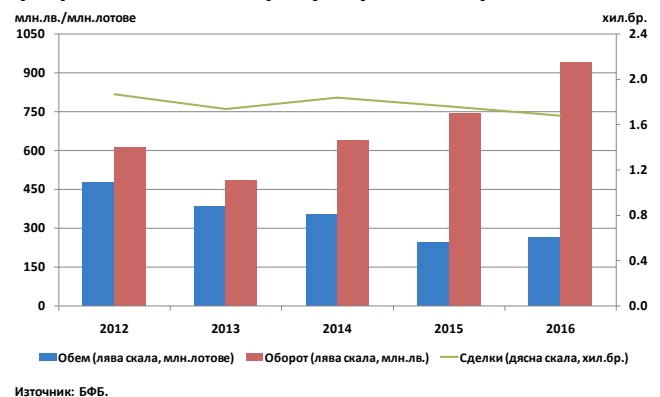
Графика 66. Регулиран пазар

Източник: БФБ.

Годишния темп на растеж на общия оборот на извънрегулиран пазар се ускорява през 2016 г., като към декември възлиза на 26.5%, а общият обем достига 941.1 млн.лв. при 743.9 млн.лв. за предходната година.

Графика 67. Извънрегулиран пазар

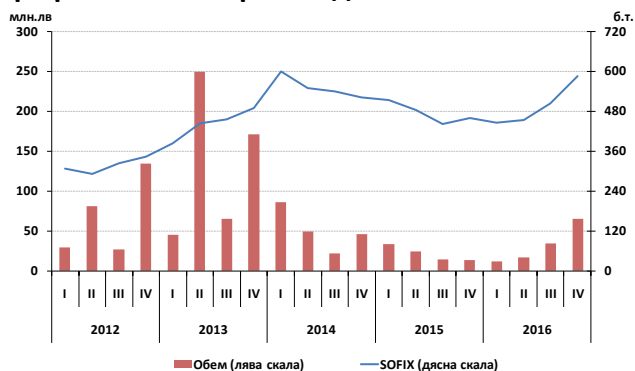
Източник: БФБ.

Всички индекси на БФБ без изключение отбелязват повишение през 2016 г. През първото тримесечие беше регистриран лек спад, след което индексите поеха във възходяща посока, която се засили през втората половина на годината. Индексите се движеха сходно през изминалата година. Единствено динамиката на индекса BGREIT прави изключение от общата тенденция, като нараства през цялата година. Оборътът на компаниите, включени в индексите през 2016 г., се увеличава значително при всички пазарни индикатори.

През 2016 г. основният борсов индекс SOFIX отчете повишение от 27.2% на годишна база, като в края на годината достигна 586.43 б.т. Това повишение бе особено чувствително

през втората половина на годината. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 39.8% от общата капитализация на БФБ към края на 2016 г.

Графика 68. Пазарен индекс SOFIX

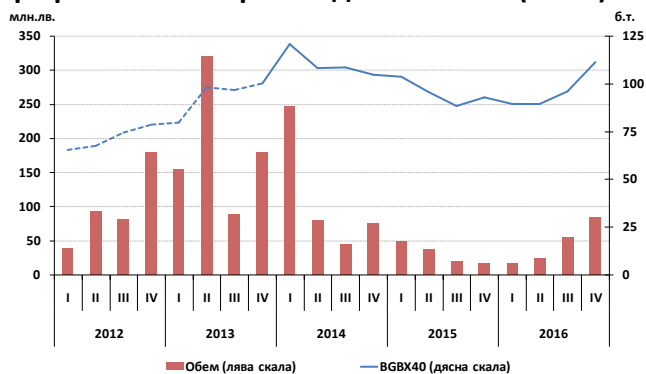

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2016 г. борсовият индекс BGVX40³² отчете ръст от 19.9%, като завърши годината при 111.3 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 74.0% от общата пазарна капитализация в края на 2016 г.

Графика 69. Пазарен индекс BGVX40 (BG40)

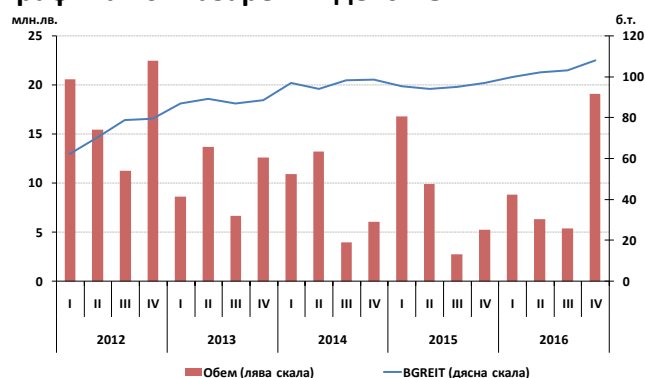
Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

³²BGVX40 стартира от 01 януари 2014 г. с базова стойност 100 и замени BG40. BGVX40 е индекс, който се състои от 40-те емисии обикновени акции на дружествата с най-голям брой сделки и най-висока медианна стойност на дневния оборот за последните 6 месеца. При разглеждане на различни аспекти на BGVX40 в динамика, за предходните периоди са използвани данни за предишния широк индекс BG40, чийто наследник се явява BGVX40.

След отчетения спад през 2015 г. секторният индекс BGREIT отново навлезе на положителна територия. През 2016 г. той отчете повишение от 11.4% на годишна база, като завърши годината при 108.11 б.т. Секторното му профилиране и мащабът на представявания сектор водят до ограничен дял от общата пазарна капитализация към края на 2016 г. Пазарната капитализация на включените в индекса 7 бр. емисии представлява 4.9% от общата капитализация към края на 2016 г.

Графика 70. Пазарен индекс BGREIT

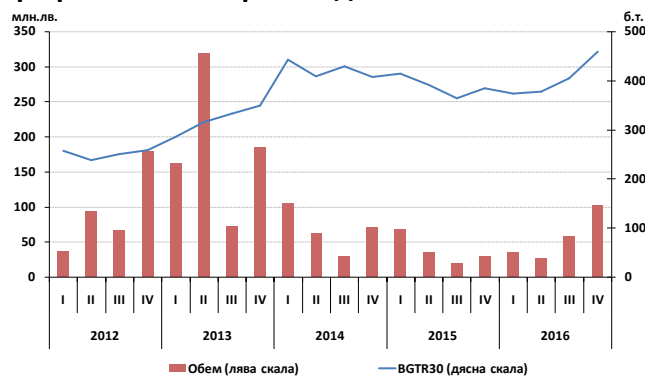

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Равнопретегленият индекс BGTR30 се повишава с 19.6% на годишна база и към края на 2016 г. стойността му достига 459.19 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, възлиза на 59.6% от общата капитализация към края на 2016 г.

Графика 71. Пазарен индекс BGTR30

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

2.2.6. Централен депозитар

Общата стойност на активите на „Централен депозитар“ АД намалява с 4.9% на годишна база и възлиза на 6.7 млн.лв. към края на 2016 г.

За 2016 г. общият брой реализирани сделки отчита спад от 3.4% (общо 61 466 прехвърляния за 2016 г., от които 95.3% са борсово извършени). Техният принос в намалението на борсово извършените сделки е -3.8 пр.п. към годишния темп на изменение. Прехвърлените финансови инструменти намаляват с 2.4% на годишна база до 182.4 млн.броя, а сделките с обект на търговия компенсаторни инструменти отбелязват спад от 17.6% на годишна база до 2 356 сделки. Регистрираните плащания с компенсаторни инструменти към държавни институции намаляват с 46.2% на годишна база до 239 сделки. Трансферите от наследства се повишават с 0.9% на годишна база до 1 098 трансфера през 2016 г. Издадените дубликати на депозитарни разписки се увеличават от 1 085 броя през 2015 г. на 1 338 броя през 2016 г. През годината броят сделки с права се увеличава с 62.3% на годишна база до 297 броя през 2016 г., а прехвърлените права намаляват с 33.4% до 35.4 млн.права.

Създалите се благоприятни условия за развитие на капиталовия пазар се отрази значително на активността на дружествата, вписвайки повече корпоративни дейности спрямо предходната година. През 2016 г. чрез системата на „Централен депозитар“ АД са изплатени дивиденди на 40 дружества и са извършени 198 плащания на лихви и главници по облигационни емисии с общ размер 167 млн.лв. През отчетния период 63 дружества са регистрирали нови емисии безналични финансови инструменти (39 дружества за 2015 г.), от които 24 емисии акции, 17 емисии облигации, 12 емисии права и 10 емисии дялове на договорни фондове. Подадени заявления за промяна в регистъра са направили 197 дружества. Заявления за промяна в капитала с издаването на нови акции са подали 92 дружества, голяма част от които са застрахователни дружества. Промяна в капитала с промяна на номинала са регистрирали 14 дружества и 12 дружества са издали емисии права. Важен показател за раздвижването на капиталовия пазар е успешното приключване на IPO-то на две дружества и увеличение на капитала чрез регистрации на временни емисии на едно дружество³³. Броят на заявленията за получаване на извлечения от акционерните книги се е увеличил до 3 769 през 2016 г., за разлика от техния брой през 2015 г. (2 642).

През 2016 г. в регистъра на особените залози са регистрирани 907 вписвания (616 за 2015 г.). От тях 54 броя вписвания на особен залог, 294 броя запори и 207 броя вписвания на други обстоятелства.

2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите

Основна дейност на Фонда за компенсиране на инвеститорите (Фонда) е защита на клиентите на инвестиционен посредник, в случай че посредникът изпадне в несъстоятелност и не може да възстанови активите им. През 2016 г. дейността на Фонда беше насочена главно към събиране на дължимите от участниците вноски в установения от закона срок, управление на средствата на Фонда, събиране и анализ на информацията за клиентските активи, управлявани от участниците в схемата, оценка на експозицията на Фонда, както и към други въпроси, касаещи Фонда. През годината не възникнаха обстоятелства по изплащане на компенсации.

През 2016 г. от схемата за компенсиране на инвеститори отпадна един участник, който доброволно върна лиценза си за извършване на дейност като инвестиционен посредник. Така към

³³IPO на „Нео Лондон“ АД и „АдвансТерафонд“ АДСИЦ, „Кепиталконсептлимитед“ АД –увеличение на капитала чрез регистрация на временни емисии.

31.12.2016 г. общият брой на участниците във Фонда е 90, от които 39 (небанкови) инвестиционни посредника (ИП), 21 банки-инвестиционни посредника (Б-ИП) и 30 управляващи дружества (само 3 от УД държат клиентски активи, защитени от Фонда).

Сумата на клиентските активи, подлежащи на компенсация към 31.12.2016 г., е 1.68 млрд.лв., като от тях паричните средства (ПС) са 86.4 млн.лв., а финансовите инструменти (ФИ) – 1.59 млрд.лв. В сравнение с 31.12.2015 г. защитените клиентски активи са с 241 млн.лв. повече. Сумата на незащитените клиентски активи, декларирани от участниците във Фонда към 31.12.2016 г., е 24.4 млрд.лв. Тя е значително по-голяма, в сравнение със същия период на предходната година, когато бе 20.2 млрд.лв. Увеличението се дължи основно на държаните от ИП незащитени ФИ. Делът на защитените клиентски активи в общата сума на всички активи (26 млрд.лв.), управлявани от участниците, е 6.4%. Към 31.12.2016 г. Б-ИП управляват най-много защитени клиентски активи – 1.15 млрд.лв., или около 68% от всички защитени клиентски активи. Инвестиционните посредници държат 31% от защитените клиентски активи, а УД - под 1%.

Средномесечната стойност на защитените ФИ през 2016 г. е 1.42 млрд.лв., колкото е била и през 2015 г. Средномесечната стойност на защитените ПС бележи ръст и достига 70.7 млн.лв. през 2016 г. срещу 66 млн.лв. през 2015 г. или това е увеличение от 7% на годишна база.

Общият брой на защитените клиенти към 31.12.2016 г. е 68 994 срещу 66 611 към края на 2015 г. Изчислената експозиция на Фонда общо към клиентите на всички групи посредници е в размер на 225.99 млн.лв. срещу 220.74 млн.лв. към 31.12.2015 г.

Към 31.12.2016 г. средствата на Фонда възлизат на 14.181³⁴ млн.лв. и са инвестирани основно в ДЦК (98%). Средствата на Фонда се формират от встъпителни и годишни вноски на ИП, Б-ИП и УД, както и от приходи от инвестиции. Годишните вноски на участниците във Фонда през 2016 г. са на сума 1.024 млн.лв. Нетните приходи от инвестиции са 474 хил.лв. срещу 570 хил.лв. през 2015 г. и те включват лихви по депозити, купони от ДЦК, печалба/загуба от преоценка на ДЦК, разходи за амортизация на ДЦК и други финансови приходи/разходи.

През 2016 г. Управителният съвет на Фонда взе решение да намали вноската по паричните средства за 2017 г. наполовина от максималния ѝ размер (на 0.25%). Размерът на вноската по финансовите инструменти също е наполовина от максимума – 0.05%. Основните мотиви за това решение на УС са: значителното увеличение на средномесечната стойност на ПС през последните години, предприетите законодателни мерки за намаляване на риска по ПС и високата степен на покритие на средствата на Фонда в случай на изплащане на компенсации.

През 2016 г. КФН извърши проверка на дейността на Фонда. Проверката не констатира нарушения в управлението и дейността на Фонда, като бяха направени някои препоръки.

През 2016 г. Фондът внесе Предложение за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Фонда за компенсиране на инвеститорите, което бе публикувано за обществено обсъждане. Предложените промени произтичат от влизането в сила на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитните институции и инвестиционните посредници и предвиденото в него създаване на Фонд за реструктуриране на инвестиционни посредници (ФПИП), който ще бъде част от администрацията и управлението на ФКИ. Дейността на ФПИП следва да започне през 2017 г.

2.3. Застрахователен пазар

Към края на 2016 г. общият брой на лицензираните (пре) застрахователи със седалище в Република България е 43. От тях 29 са общозастрахователни дружества, 12 -

³⁴Сумата включва ДЦК по амортизирана и по преоценена стойност, депозити, наличност в каса и по разплащателни сметки на Фонда. Преоценената и амортизираната стойност на ДЦК е към 31.12.2016 г.

животозастрахователни дружества, 1 - животозастрахователна кооперация и 1 презастраховател, чийто лиценз дава право на дружеството да извършва дейност по презастраховане по общо застраховане. Дейност по застрахователно посредничество към края на 2016 г. имат право да извършват 394 застрахователни брокера и 19 249 застрахователни агента.

В края на 2016 г. brutният премиен приход, реализиран у нас от всички застрахователи със седалище в Република България, възлиза на 2 002³⁵ млн.лв., като отчита ръст от 3.0% на годишна база.

В края на 2016 г. българският застрахователен пазар (общо застраховане и животозастраховане) е разпределен в съотношение 81% към 19% в полза на записаните премии от общозастрахователите.

Застрахователното проникване, изчислено на база брутен премиен приход като процент от БВП, през 2016 г. се изчислява на 2.2% и запазва нивото си от 2015 г. Застрахователната плътност, изчислена като брутен премиен приход на глава от населението³⁶, се увеличава до 282 лв. в края на 2016 г. при 272 лв. в края на 2015 г.

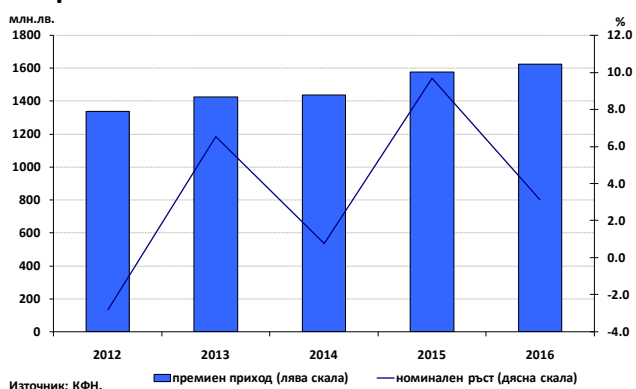
³⁵ Анализът е направен на база предварителни годишни данни, съгласно получените справки към края на четвърто тримесечие на 2016 г. по Наредба № 30 от 19.07.2006 г. за изискванията към счетоводството, формата и съдържанието на финансовите отчети, справките, докладите и приложенията на застрахователите и презастрахователите.

³⁶ По данни на НСИ населението през 2016 г. възлиза на 7 102 млн. души.

2.3.1. Общо застраховане

Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите по общо застраховане със седалище в Р. България към края на 2016 г., възлиза на 1 625 млн.лв., в т.ч. 1 593 млн.лв. по директно застраховане и 32 млн.лв. по активно презастраховане. Тринадесет от дружествата по общо застраховане отчитат спад на годишна база по отношение на реализирания от тях премиен приход.

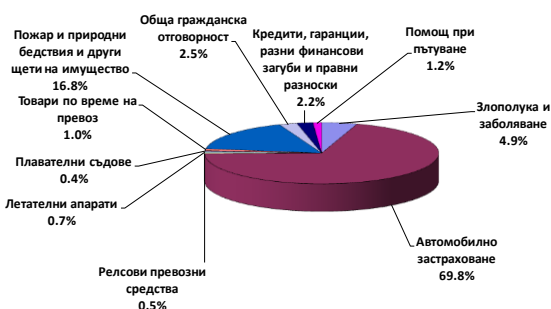
Графика 72. Брутен премиен приход по общо застраховане

Показателят за застрахователно проникване при общото застраховане се изчислява на 1.8% в края на отчетния период при същия показател година по-рано. Застрахователната плътност възлиза на 229 лв. на човек от населението при стойност от 220 лв., изчислена за 2015 г.

През 2016 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 70% заемат автомобилните застраховки, като застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ заема дял от 38%, а застраховката „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (или т.нар. застраховка „Каско“), съответно 32%.

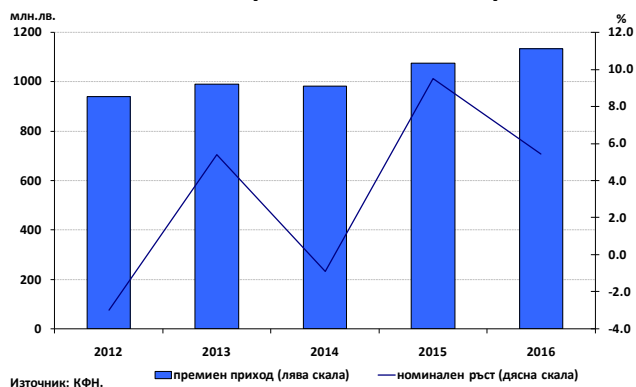
Графика 73. Структура на брутния премиен приход по класове застраховки за 2016 г.

Източник: КФН.

Реализираният премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през изминалата година отчита ръст от 5.2% на годишна база и възлиза на 621 млн.лв. Премийният приход по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите възлиза на 609 млн.лв. спрямо 581 млн.лв. през 2015 г., по застраховка „Гражданска отговорност“ за трети държави („Зелена карта“) – на 1.1 млн.лв. при 1.3 млн.лв. година по-рано, по Гранична застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите – 6.7 млн.лв. при 5.4 млн.лв. година по-рано, и по застраховка „Гражданска отговорност“ на превозвача – 3.8 млн.лв. спрямо 2.5 млн.лв. в края на 2015 г. Делът на първите четири компании по тази застраховка е 60%.

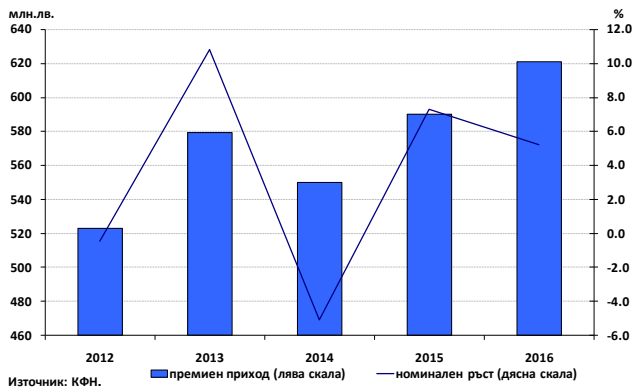
Графика 74. Премиен приход по автомобилно застраховане в България

Бележка: Данните включват застраховки „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ и „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“.

За по-високия премиен приход по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите допринася увеличението на броя на моторните превозни средства, за които има сключен застрахователен договор.

Графика 75. Премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ в България

За периода януари - декември 2016 г. реализираният премиен приход по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ възлиза на 512 млн.лв., като се отчита ръст от 5.7% на годишна база.

В края на 2016 г. имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“) у нас заемат дял от 17% от брутния премиен приход при дял от 19% в края на 2015 г. Реализираният премиен приход по застраховки „Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“ възлиза на 273 млн.лв., като се отчита спад от 7.6% на годишна база при отчетен ръст от 10.7% в края на 2015 г.

Застраховките „Злополука“ и „Заболяване“ заемат дял от 5% в структурата на брутния премиен приход в края на 2016 г., реализиран от застрахователите по общо застраховане. Премийният приход по двата класа застраховки през 2016 г. възлиза на 79 млн.лв. при 77 млн.лв., реализирани през 2015 г.

Отстъпените премии на презастрахователи за 2016 г. са в размер на 428 млн.лв. и

представляват 26% от брутния премиен приход, реализиран в сектора. Коефициентът на самозадържане намалява, като се изчислява на 0.74 при 0.76 година по-рано. В структурата на отстъпените премии на презастрахователи по класове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (43%), „Пожар и природни бедствия“ (28%) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (15%).

Предявените претенции по общо застраховане към края на 2016 г. са в размер на 891 млн.лв., като се отчита ръст от 4.5% на годишна база. Размерът на изплатените обезщетения в общозастрахователния сектор през 2016 г. намалява с 4.2% и възлиза на 830 млн.лв. Възстановените суми по презастрахователни договори възлизат на 234 млн.лв., което е 28% от изплатените през 2016 г. обезщетения по общо застраховане.

Графика 76. Структура на изплатените обезщетения по класове застраховки за 2016 г.

Източник: КФН.

Подобно на структурата на брутния премиен приход, в структурата на изплатените обезщетения по класове застраховки най-голям относителен дял от 82% заемат автомобилните застраховки („ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“), следвани от имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на

имущество”), заемащи дял от 9% и застраховки „Злополука” и „Заболяване” - с дял от 5%.

Най-голямо увеличение в размера на изплатените обезщетения на годишна база през 2016 г. се отчита по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС ” (с 28 млн.лв.). Най-голямо намаление в размера на изплатените обезщетения на годишна база се отчита по застраховка, „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства” (с 29 млн.лв.)

Общо за пазара брутния коефициент на щетимост в края на 2016 г. намалява до размер от 0.50 при 0.67 година по-рано.

Таблица 64. Брутен коефициент на щетимост

	2015	2016*
Злополука	0.33	0.30
Заболяване	0.69	0.65
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	0.68	0.60
Релсови превозни средства	0.38	0.27
Летателни апарати	0.06	0.34
Плавателни съдове	1.27	0.79
Товари по време на превоз	0.18	0.25
Пожар и природни бедствия	0.33	0.29
Други щети на имущество	0.28	0.02
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	0.92	0.59
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	-0.06	0.07
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	-0.03	0.10
Обща гражданска отговорност	0.42	0.17
Кредити	0.38	-0.04
Гаранции	0.40	-0.15
Разни финансови загуби	0.08	0.21
Правни разноски	-0.05	0.00
Помощ при пътуване	0.43	0.40
ОБЩО	0.67	0.50
Бележка: * Данните са 2016 г. са предварителни		
Източник: КФН.		

Фактически извършените разходи от общозастрахователните дружества, свързани с тяхната оперативна дейност, нарастват с 5.2% на годишна база и в края на 2016 г. възлизат на 631 млн.лв. Те представляват 39% от брутния премиен приход, реализиран в сектора.

Аквизиционните разходи възлизат на 385 млн.лв. и представляват 61% от общо извършените фактически разходи и 24% от

реализирания брутен премиен приход за 2016 г.

Извършените административни разходи са в размер на 164 млн.лв. или 26% от общо извършените разходи и 10% от записания брутен премиен приход.

През 2016 г. по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС” са извършени разходи в размер на 216 млн.лв. при 190 млн.лв. година по-рано. Делът им в премиения приход възлиза на 35%.

През отчетната година по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства” са извършени общо фактически разходи в размер на 215 млн.лв. и представляват 42% от брутния премиен приход по застраховката. На годишна база фактическите разходи по този клас застраховка нарастват с 2%.

Брутния коефициент на разходите в края на отчетния период се изчислява на 0.36 при същия в края на 2015 г.

Таблица 65. Брутен коефициент на разходи

	2015	2016*
Злополука	0.49	0.48
Заболяване	0.26	0.34
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	0.40	0.39
Релсови превозни средства	0.44	0.27
Летателни апарати	0.20	0.28
Плавателни съдове	0.35	0.29
Товари по време на превоз	0.48	0.46
Пожар и природни бедствия	0.36	0.38
Други щети на имущество	0.49	0.48
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	0.29	0.32
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	0.25	0.18
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	0.20	0.21
Обща гражданска отговорност	0.38	0.38
Кредити	0.22	0.33
Гаранции	0.50	0.33
Разни финансови загуби	0.49	0.72
Правни разноски	1.27	0.88
Помощ при пътуване	0.65	0.57
ОБЩО	0.36	0.36
Бележка: * Данните за 2016 г са предварителни.		
Източник: КФН.		

През 2016 г. най-висок брутен технически резултат на база фактически извършени разходи се изчислява по застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на

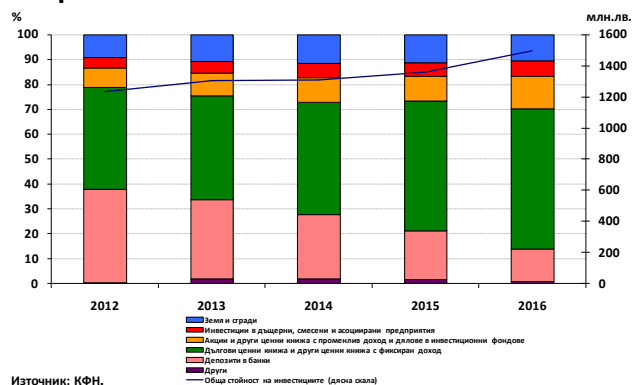
МПС” (76 млн.лв.) и „Пожар и природни бедствия” (73 млн.лв.). По застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС” брутният технически резултат се подобрява в сравнение с отчетения отрицателен такъв в размер на -120 млн.лв. през 2015 г. Необходимо е да се отбележи, че данните за 2016 г. са предварителни. Също така, Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд (Наредба № 53), която се прилага от застрахователите от 01 януари 2017 г., не предвижда образуването на допълнителен резерв за предявени, неизплатени претенции и допълнителен резерв към пренос-премийния резерв, каквото е било изискването съответно на чл. 8а и чл. 11а от отменената Наредба № 27 от 29.03.2006 г. за реда и методиката за образуване на техническите резерви от застрахователите и от презастрахователите. С Наредба № 53, §10 от Преходните и заключителни разпоредби на същата, се дава право на застрахователите по свой избор да приложат разпоредбите на Раздел IV „Правила за оценяване за целите на задължителното счетоводно отчитане“ на Наредба № 53 за отчетите към 31.12.2016 г. и съответно застрахователите са се възползвали от правото да не заделят посочените допълнителни резерви.

Таблица 66. Брутен технически резултат

	2015	2016*
Злополука	3.1	7.1
Заболяване	1.9	1.0
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	-43.8	4.4
Релсови превозни средства	1.0	2.3
Летателни апарати	7.2	3.3
Плавателни съдове	-4.5	-0.2
Товари по време на превоз	5.6	5.0
Пожар и природни бедствия	68.8	72.5
Други щети на имущество	6.8	26.1
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	-120.1	76.1
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	5.8	5.8
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	1.1	0.7
Обща гражданска отговорност	7.2	16.9
Кредити	2.9	4.9
Гаранции	-0.9	7.4
Разни финансови загуби	4.1	1.0
Правни разноси	0.0	0.0
Помощ при пътуване	-1.3	0.2
ОБЩО	-55.3	234.4
Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.		
Стойностите за "Брутен технически резултат" са получени на база, отчитане на непосредствено присъщите приходи и разходи по видовете застраховки, без да се вземат предвид други технически разходи и разпределен приход от инвестиции, отчетени в Отчета за доходите. * Данните за 2016 г. са предварителни.		
Източник: КФН.		

В края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 2 358 млн.лв., като нараства с 6.1% на годишна база. Стойността на инвестициите на дружествата, извършващи дейност по общо застраховане, нараства с 10% през 2016 г., като в края на годината възлиза на 1 494 млн. лв. и заема дял от 63% от общата сума на активите. В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане основен дял заемат държавните ценни книжа (51%), следвани от депозитите в банки (13%) и инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове (13%).

Графика 77. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

Източник: КФН.

Делът на инвестициите в земя и сради в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане през последните пет години остава почти постоянен от около 11%. През последните три години делът на инвестициите в дъщерни, смесени и асоциирани предприятия, в които дружествата имат дялово участие, остава без промяна и възлиза на 6%. В края на 2016 г. делът на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове на дружествата по общо застраховане, както и делът на инвестициите в дългови ценни книжа и други ценни книжа с фиксиран доход нарастват. Делът на инвестициите в депозити в банки намалява през последните пет години, като в края на 2016 г. достига 13%.

Собственият капитал на застрахователите по общо застраховане нараства с 15% на годишна база, като в края на 2016 г. възлиза на 743 млн.лв. През 2016 г. записаният акционерен капитал нараства с 39 млн.лв.

В края на 2016 г. размерът на brutните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества за изплащане на бъдещи обезщетения, намалява с 2% и достига 1 934 хил.лв., а нетните технически резерви нарастват незначително.

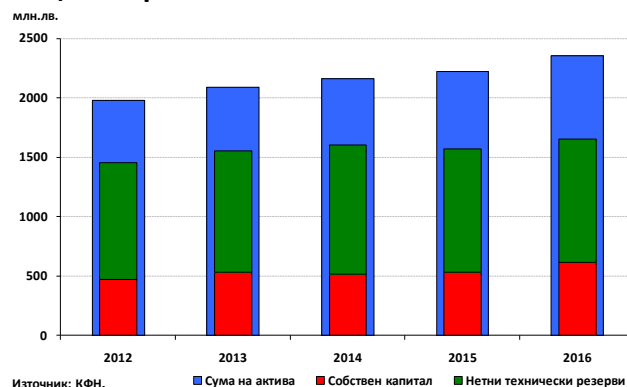
Най-голям дял от 64% в brutните технически резерви заема резервът за предстоящи плащания, който през изминалата година се увеличава с 2% и възлиза на 1 247 млн.лв.

По застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“, заделеният в края на 2016 г. резерв за предстоящи плащания нараства с 4% и достига 907 млн.лв.

Пренос-премийният резерв заема дял от 32% в brutните технически резерви. Размерът на този резерв в края на 2016 г. възлиза на 618 млн.лв., като отбелязва спад от 1% на годишна база.

През изминалата година, в сектора по общо застраховане, продължава тенденцията на нарастване на активите и собствения капитал, а нетните техническите резерви остават почти без промяна в сравнение с края на 2015 г.

Графика 78. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на дружествата по общо застраховане

Източник: КФН.

В края на 2016 г. дружествата в сектора по общо застраховане отчитат по-висок нетен технически резултат (80 млн.лв.) в сравнение с предходната година (42 млн.лв.), като единадесет дружества приключват периода с отрицателен нетен технически резултат.

Отчетеният положителен технически резултат и по-високите приходи от инвестиции през 2016 г. в сравнение с предходната година на застрахователите по общо застраховане, допринасят за отчетения

положителен нетен финансов резултат в размер на 89 млн.лв. при стойност от 31 млн.лв. година по-рано. Шест от дружествата по общо застраховане приключват 2016 г. със загуба, като отрицателният финансов резултат на тези дружества е следствие от отрицателния технически резултат.

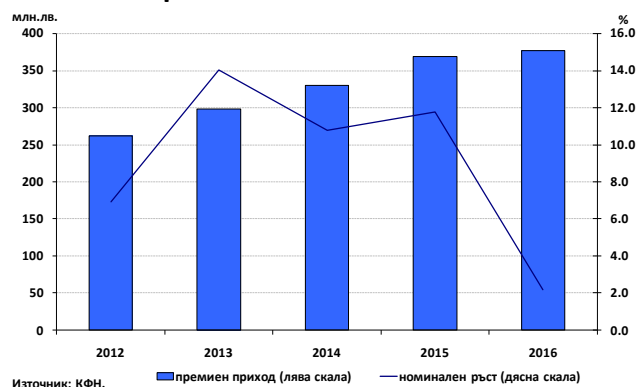
В резултат на отчетения положителен финансов резултат възвръщаемостта на активите, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за финансовия период и общата сума на активите, нараства от 1.4% през 2015 г. на 3.8% през отчетната година. Възвръщаемостта на собствения капитал, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за периода и собствения капитал, нараства от 4.7% през 2015 г. на 12.0% за 2016 г.

Реализираните за периода януари - декември 2016 г. приходи от инвестиции от общозастрахователните дружества нарастват с 19 млн.лв. и възлизат на 95 млн.лв. в края на годината. Разходите по инвестиции намаляват в сравнение с отчетените през същия период на миналата година и възлизат на 45 млн.лв. Изчисленият нетен доход от инвестиции към 31.12.2016 г. възлиза на 50 млн.лв. при 26 млн.лв. година по-рано.

2.3.2. Животозастраховане

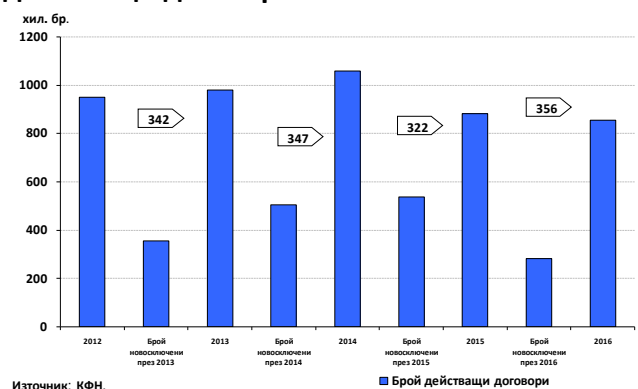
Брутният премиен приход, записан от животозастрахователите, отчита ръст от 2% на годишна база и в края на 2016 г. възлиза на 377 млн. лв., в т.ч. 367 млн.лв. по директно застраховане и 10 млн.лв. по активно презастраховане. Застрахователната плътност при животозастраховането през 2016 г. възлиза на 53 лв. на човек от населението при 52 лв. през предходната година, докато застрахователното проникване през отчетната година се равнява на 0.41% при отчетен размер от 0.42% през 2015 г.

Графика 79. Брутен премиен приход по животозастраховане

Към края на 2016 г. броят на действащите договори възлиза на 856 хил., като намалява с 3% на годишна база. Новосключените договори също намаляват с 47% и в края на годината достигат 283 хил.бр. Въпреки намаления брой на новосключените договори се отчита увеличение на премиите, записани по тях, като те възлизат на 215 млн.лв. в края на 2016 г. при 193 млн.лв. по новосключени договори през 2015 г.

Графика 80. Брой новосключени и действащи договори

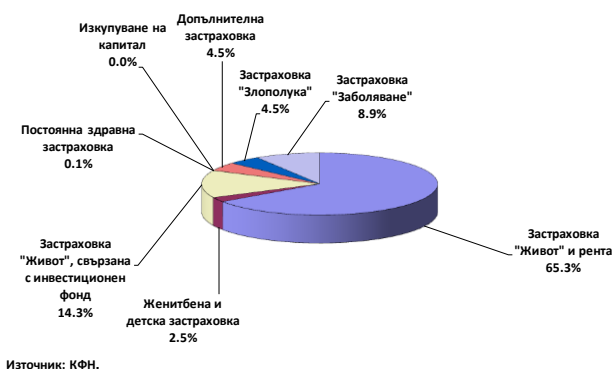
По отношение на структурата на портфейла на животозастрахователите по класове застраховки към края на 2016 г. не се наблюдава съществена промяна в сравнение с предходни години и основен дял в нея заема традиционната застраховка „Живот“ и рента (65%), застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ (14%) и „Заболяване“ (9%).

Основна част от brutните премии по застраховка „Живот“ и рента са формирани от продажбата на смесена застраховка „Живот“ (58%) и на рискова застраховка „Живот“ (само с покрит риск „смърт“) (28%).

Наблюдава се значително увеличение на дела на застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ от 7% в края на 2015 г. на 14% в края на 2016 г.

Графика 81. Структура на портфейла на животозастрахователите за 2016 г.

Ръст на годишна база в размера на премиите се отчита единствено по застраховки „Живот“, „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ и „Заболяване“. По всички останали класове животозастраховки се наблюдава спад на премиите на годишна база, като най-съществен е той по застраховка за пенсия или рента (от 16% или 11 млн.лв.) в резултат на намаление на броя на новосключени договори през 2016 г.

Отстъпените на презастрахователи премии от животозастрахователните компании у нас възлизат на 21 млн.лв. в края на 2016 г., което представлява 5.6% от brutния премиен приход в сектора. Делът на презастраховането при животозастрахователните компании остава относително нисък, като коефициентът на самоадържане се запазва на ниво от края на 2015 г. в размер на 0.94.

В структурата на отстъпените премии на презастрахователи по класове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките

„Заболяване“ (52%), „Живот“ и рента (29%) и „Допълнителна застраховка“ (16%).

Изплатените през 2016 г. суми и обезщетения от животозастрахователите възлизат на 161 млн.лв. по общо 186 хил. броя искове. На годишна база се отчита ръст както в размера на изплатените през годината суми и обезщетения (12%), така и в броя на исковете (13%).

От общо изплатените претенции 53% са по договори с изтекъл срок или настъпил падеж, 24% са по откупени (изцяло или частично) застрахователни договори, 8% са изплатените суми и обезщетения при смърт и 14% са по други претенции, различни от горепосочените.

В общата структура на изплатените претенции най-голям е делът на застраховка „Живот“ и рента (74%), в рамките на която 59% от плащанията са по смесена застраховка „Живот“, следвана от застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (12%) и „Заболяване“ (7%).

Графика 82. Структура на изплатените претенции по класове застраховки за 2016 г.

В края на 2016 г. се отчита намаление в броя на откупите по всички класове застраховки, като общият им брой намалява със 7%. Откупните стойности възлизат общо на 42 млн.лв. в края на 2016 г. при 35 млн.лв. в края на 2015 г.

Възстановените суми и обезщетения по презастрахователни договори възлизат на 3 млн.лв., което е 2% от изплатените през периода претенции по животозастраховане.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, нарастват с 5% на годишна база и в края на 2016 г. възлизат общо на 107 млн.лв., което представлява 26% от brutния премиен приход, реализиран за периода.

Извършените през 2016 г. аквизиционни разходи нарастват на годишна база с 1% и са на обща стойност от 63 млн.лв. Аквизиционните разходи представляват 59% от общо извършените разходи за периода и 16% съответно от премиения приход, реализиран в сектора.

Административните разходи нарастват с 8% на годишна база и в края на годината възлизат на 40 млн.лв. Те представляват 37% от общо извършените разходи от животозастрахователите и 10% от премиения приход в сектора.

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор нараства с 11% през 2016 г., като стойността ѝ в края на годината възлиза на 1 604 млн.лв.

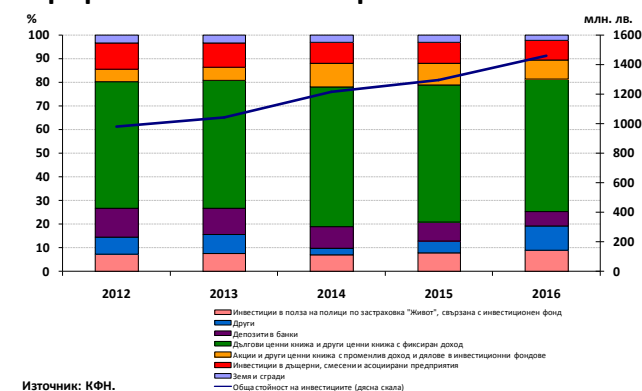
Стойността на инвестициите на животозастрахователите е 1 460 млн.лв. в края на 2016 г., като те представляват 91% от общата сума на активите в сектора. Изменението в стойността на инвестициите се изчислява на 13% на годишна база. Основен дял в общия инвестиционен портфейл на животозастрахователите към края на 2016 г. заемат ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (48%), инвестициите в акции и дялове на дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (8%) и инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове (8%). Инвестициите в други заеми съставляват 10% от общата сума на инвестициите на животозастрахователите.

Най-голямо увеличение на годишна база се наблюдава в стойността на инвестициите в ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (22%), в други заеми (12%) и в акции и дялове в дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (15%). Банковите

депозити на животозастрахователите намаляват с 8% през изминалата година и към края на 2016 г. достигат 89 млн.лв. Стойността на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дяловете в инвестиционни фондове също намалява с 5% на годишна база и в края на отчетния период възлиза на 116 млн.лв.

Стойността на инвестициите по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, се увеличава с 35% на годишна база и достига 131 млн.лв. в края на 2016 г., като тези инвестиции съставляват 9% от общия размер на инвестициите в животозастрахователния сектор.

Графика 83. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

Ангажираният в животозастрахователния сектор собствен капитал нараства с 13% на годишна база и в края на 2016 г. възлиза на 421 млн.лв. През отчетната година шест животозастрахователи увеличават акционерния си капитал.

Заделените от животозастрахователите brutни технически резерви (без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“) през 2016 г. нарастват с 11% и в края на годината възлизат на 964 млн.лв.

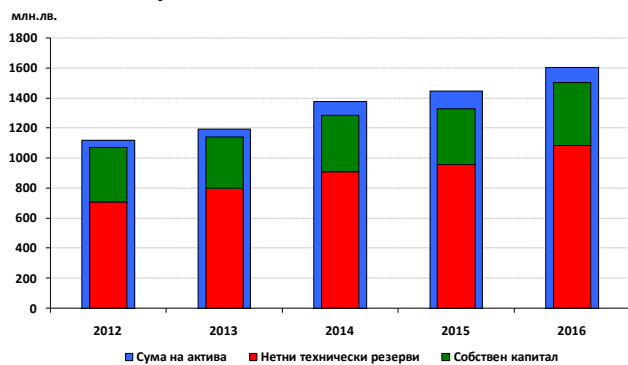
Основен дял в brutния размер на техническите резерви на животозастрахователите (без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“) заемат математическият резерв (66%) и резервът

„Капитализирана стойност на пенсиите“ (22%). На годишна база размерът на тези резерви нараства съответно с 68 млн.лв. и 18 млн.лв.

Резервът по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, заделен към края на 2016 г. нараства с 35% на годишна база (34 млн.лв.). Този резерв заема дял от 12% в общата сума на резервите.

През изминалата година техническите резерви, нетни от презастраховане, нарастват с 13 % на годишна база, като в края на 2016 г. възлизат на 1 084 млн.лв.

Графика 84. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на животозастрахователите

Източник: КФН.

2.3.3. Презастраховане

През 2016 г. дейност по активно презастраховане извършват шест застрахователи по общо застраховане, три животозастрахователи и един презастраховател.

Реализираният от тях премиен приход през годината възлиза на 1 459 млн.лв. (при 1 455 млн.лв. през предходната година), от които 32 млн.лв. по общо застраховане, 10 млн.лв. по животозастраховане и 1 417 млн.лв. от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД. Основен дял в дейността по активно презастраховане през отчетната година заема застраховка „Пожар и природни бедствия“ (32%), следвана от застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (27%).

Изплатените обезщетения на цеденти възлизат на 654 млн.лв., от които 14 млн.лв. по общо застраховане, 1 млн.лв. по животозастраховане и 639 млн.лв. от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД. В структурата на изплатените обезщетения най-голям дял заемат застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (35%) и „Пожар и природни бедствия“ (24%) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (24%).

В края на 2016 г. сумата на актива на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД възлиза на 2 265 млн.лв. и отчита увеличение на годишна база от 10%. Собственият капитал на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД в края на годината възлиза на 886 млн.лв., а заделените брутни технически резерви са 1 384 млн.лв.

В края на 2016 г. животозастрахователите отчитат технически резултат от 19 млн.лв. при 20 млн.лв. година по-рано. Пет животозастрахователи приключват периода с отрицателен технически резултат.

Отчетеният положителен технически резултат и по-високите приходи от инвестиции през 2016 г. в сравнение с предходната година на животозастрахователите, допринасят за отчетения положителен нетен финансов резултат в размер на 32 млн.лв. при стойност от 29 млн.лв. година по-рано.

Възвръщаемостта на активите, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за съответния период и общата сума на активите, запазва стойността си от 2015 г. и възлиза на 2%.

Възвръщаемостта на собствения капитал, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за отчетния период и собствения капитал, също запазва стойността си от 2015 г. и възлиза на 8%.

Към края на годината нетният технически резултат на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД е 216 млн.лв., а финансовият резултат е 237 млн.лв.

2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд

Гаранционният фонд (ГФ/Фонда) е юридическо лице със седалище в гр. София, което извършва плащания на обезщетения към увредени лица във връзка със задължителните застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз, възстановява суми, изплатени от компенсационен орган на държава – членка на ЕС, гарантира застрахователни вземания при несъстоятелност на застрахователя.

Таблица 67. Приходи и разходи на Гаранционен фонд (ГФ)

Основни финансови показатели	2015			2016		
	Фонд за незастраховани МПС	ОФ	Общо	Фонд за незастраховани МПС	ОФ	Общо
Вноски от застрахователи	27 348	5 771	33 119	28 445	5 943	34 388
Отстъпени вноски на презастрахователи	-978	-	-978	-2 607	-137	-2 744
Доходи от инвестиции	5 347	1 426	6 773	2 822	1 865	4 687
Други приходи	3 921	-	3 921	4 155	-	4 155
Общо приходи	35 638	7 197	42 835	32 815	7 671	40 486
Изплатени обезщетения, нетни от презастраховане	22 755	-	22 755	30 830	-	30 830
Изменение на резервите, нетни от презастраховане	22 131	-	22 131	578	-	578
Административни разходи	3 409	-	3 409	3 569	-	3 569
Разходи за превантивни мероприятия	1 345	-	1 345	1 262	-	1 262
Други разходи	471	-	471	161	23	184
Общо разходи	50 111	-	50 111	36 400	23	36 423

Бележка: Данните са в хил.лв.

ГФ създава и управлява като обособени сметки:

- Фонд за гарантиране на вземанията на увредените лица от незастраховани и неидентифицирани моторни превозни средства – Фонда за незастраховани МПС;
- Фонд за гарантиране на вземанията при несъстоятелност на застраховател по чл. 519, т. 2 и 3 от КЗ – Обезпечителен фонд.

През 2016 г. приходите на Фонда за незастраховани МПС, формирани от вноски по задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен транспорт, от глоби и имуществени санкции, от приходи от

инвестиране средствата на фонда и др., възлизат на 33 млн.лв. при 36 млн.лв. към края на същия период на предходната година.

Разходите за обезщетения бележат ръст от 45% спрямо предходната година и възлизат на 31 млн.лв.

Към 31.12.2016 г. финансовият резултат на ГФ е в размер на 4 063 хил.лв. в сравнение с 31.12.2015 г., когато финансовият резултат е отрицателен в размер на -7 276 хил.лв.

Приходите на Обезпечителния фонд за 2016 г. възлизат на 7.7 млн.лв. и на годишна база нарастват със 7%.

2.4. Осигурителен пазар

Нетните активи на управляваните от пенсионноосигурителните дружества (ПОД) фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) нарастват през 2016 г., като към края на годината те достигат 10.7 млрд.лв. Увеличението на нетните активи на пенсионните фондове през годината е в резултат на постъпленията на вноски за осигуряващите се лица, които към края на 2016 г. са 4 472 676 души., и на положителния резултат от инвестирането на средствата по индивидуалните партиди. Възходящата тенденция при нетните активи се запазва въпреки предоставеното право за промяна на осигуряването от фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) в Държавното обществено осигуряване (ДОО).

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

Към 31.12.2016 г. дейност осъществяват 9 лицензирани ПОД, като общият брой на управляваните от тях пенсионни фондове е 29, в т.ч. 9 универсални (УПФ), 9 професионални (ППФ), 9 доброволни (ДПФ) и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)³⁷.

Четири от действащите на осигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – „Ен Ен ПОД“ ЕАД - NN Group N.V., ПОД „Алианц България“ АД - ALLIANZ SE, ПОК „Доверие“ АД - Vienna Insurance Group AG WienerVersicherung Gruppe и ПОК „ДСК - Родина“ АД - OTP BANK NYRT.

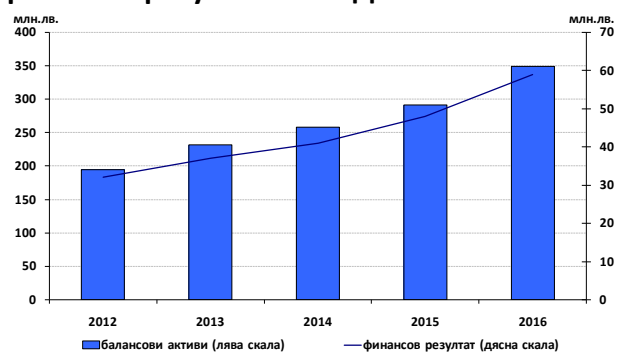
При четири от лицензираните дружества има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала³⁸.

³⁷В единия ДПФПС все още няма осигуряващи се лица.

³⁸ TWIN Financial Services Group N.V. притежава пряко 92.58% от акциите на ПОК „Доверие“ АД, БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.75% от ПОК „ДСК – Родина“ АД, NN ContinentalEurope Holdings B.V. притежава пряко 100% от „Ен Ен ПОД“ ЕАД и „МЕДИАНЕТ ИНДЪСТРИС“ С.А притежава пряко 90.20% от акциите на ПОД "Бъдеще" АД.

При балансовите активи на ПОД продължава тенденцията на нарастване, като в края на годината те достигат 349.2 млн.лв. (увеличение с 21.7% спрямо 2015 г.). Подобна динамика се наблюдава и при общия нетен финансов резултат на ПОД, който за 2016 г. възлиза на 58.6 млн.лв. - с 10.1 млн.лв. или с 20.9% повече в сравнение с общия нетен финансов резултат за 2015 г.

Графика 85. Балансови активи и нетен финансов резултат на ПОД³⁹

Източник: КФН.

Средната стойност на показателя капиталова адекватност за 2016 г. на всичките

³⁹ Включително дружеството в ликвидация.

девет лицензирани пенсионноосигурителни дружества е 427.1%, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 50% от минималния капитал.

През 2016 г. по-голямата част от ПОД, поддържат високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на показателя през 2016 г. се увеличава с 58.1 пр.п. в резултат на нарастване на капиталовата адекватност при шест дружества, а при останалите три капиталовата адекватност намалява. Основната причина за повишението на капиталовата адекватност през 2016 г. е отчетеният по-висок положителен финансов резултат от сектора като цяло. Поради доближаването до критичния минимум на капиталовата адекватност на едно дружество, върху дейността му се осъществява интензивен мониторинг. Показателят по отделни дружества варира между 50.5% и 649.3%. Изключение правят две дружества, чиято капиталова адекватност достига 799.0% и 808.1%.

Ликвидните средства на ПОД и на ФДПО надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения.

Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и ППФ, заделени със средства на ПОД, към 31 декември 2016 г. възлизат на 119.6 млн.лв., като размерът им съответства на законовите изисквания. Същите са инвестирани в активи, които са оценени при спазване на регулаторната рамка.

Таблица 68. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2015	2016
Капиталова адекватност на ПОД (%)	369.0	427.1
Ликвидност на ПОД (коэф.)	11.8	7.1
Ликвидност на УПФ (коэф.)	44.7	41.3
Ликвидност на ППФ (коэф.)	99.3	46.5
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	92.8	48.0
Ликвидност на ДПФПС (коэф.)	49.4	12.5
Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.		
Източник: КФН.		

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници, между 58.7% и 311.0%, като изключение правят две дружества, чиято стойност на показателя достига 544.2% и 747.0%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2016 г. е 273.2% спрямо 239.1% за 2015 г. Регистрираното увеличение от 34.1 пр.п. на показателя е в резултат на увеличение на отчетените печалби от повечето (шест) дружества през 2016 г. спрямо предходната година. При седем пенсионноосигурителни дружества се наблюдава увеличение на стойността на показателя спрямо предходната 2015 г., а при останалите две степената на покритие на регистрирания капитал намалява.

През 2016 г. отчетената рентабилност на собствения капитал е 23.9% средно за сектора спрямо 24.2% за 2015 г. Отчетеното намаление от -0.3 пр.п. се дължи на намаляването на рентабилността на пет ПОД, а на останалите четири рентабилността се увеличава. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-17.6%), а най-високата е 63.8%.

Таблица 69. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2015	2016
Степен на покритие на регистрирания капитал	239.1	273.2
Рентабилност на собствения капитал	24.2	23.9
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.		
Източник: КФН.		

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО е в границите между 2.0% и 5.5%. Средната непретеглена стойност

на показателя за 2016 г. се увеличава до 3.5% спрямо 3.4% за 2015 г. Изменението на стойността на показателя е разнопосочно при дружествата, като при три от тях стойността на показателя се увеличава, при пет намалява, а при едно се запазва спрямо предходната година. Общо за сектора е отчетено увеличение с 0.1 пр.п.

Поради отчетения положителен текущ финансов резултат от дейността през 2016 г., всички дружества имат положителна рентабилност на активите с изключение на едно ПОД. Средната непретеглена стойност на показателя към края на 2016 г. е 13.6% спрямо 14.4% за 2015 г. Отчетено е намаление с -0.8 пр.п., като при седем ПОД се наблюдава намаление на показателя и само при две - нарастване. За отделните дружества показателят рентабилност на активите на ПОД е в широки граници между(-10.8%) и 34.2%.

Таблица 70. Анализ на активите на ПОД

	2015	2016
Степен на покритие на активите на ФДПО	3.4	3.5
Рентабилност на активите на ПОД	14.4	13.6
Ръст на активите на ПОД	15.5	18.9
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.		
Източник: КФН.		

За годината всички дружества имат положителен ръст на активите с изключение на едно ПОД. Средната непретеглена стойност на показателя се увеличава от 15.5% за 2015 г. до 18.9% за 2016 г., което се дължи на значителното повишаване на показателя през отчетната година за две дружества. За отделните дружества ръстът на активите е в границите между (-5.8%) и 63.9%.

Таблица 71. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2015	2016
Ефективност на дейността на ПОД	139.9	143.0
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.		
Източник: КФН.		

Средната непретеглена стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД през 2016 г. е 143.0%, като спрямо 2015 г.

се наблюдава нарастване от 3.1 пр.п. При четири от дружествата стойността на показателя нараства, като при две от тях това се дължи на нарастване на приходите с по-бързи темпове от нарастването на разходите, при едно ПОД разходите намаляват с по-бързи темпове от намалението на приходите, а при четвъртото дружество приходите се увеличават, а разходите намаляват. При пет ПОД стойността на показателя намалява, като при две дружества това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на приходите, а при три дружества разходите се увеличават, а приходите намаляват. Стойността на показателя варира в границите между 82.0% и 206.6%.

В сравнение с 2015 г. приходите на ПОД от такси и удържки на един участник в пенсионните фондове като цяло намаляват, като влияние върху това оказва намалението на размера на инвестиционната такса и на удържката от всяка вноски за ДЗПО, произтичащи от влезлите в сила от 01.01.2016 г. промени в КСО. Средната непретеглена стойност за 2016 г. възлиза на 29.61 лв. спрямо 30.62 лв. за предходната година. Намаляването на стойността на показателя с 1.01 лв. се дължи на това, че при осем дружества показателя намалява и само при едно се повишава. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 19.18 лв. и 39.09 лева.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните пенсионни фондове намаляват с 0.04 лв. през 2016 г., като към края на годината те възлизат на 28.23 лв. спрямо 28.27 лв. през 2015 г. Стойността на показателя намалява при четири от дружествата, като при две от тях това се дължи на нарастване на разходите с по-бавни темпове от нарастването на участниците, при едно ПОД разходите намаляват с по-бързи темпове от намалението на участниците, а при четвъртото дружество разходите намаляват, а участниците се увеличават. При пет ПОД

стойността на показателя се увеличава, като при четири дружества това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на участниците, а при едно дружество разходите се увеличават, а участниците намаляват. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 16.26 лв. и 58.40 лв.

Таблица 72. Такси, удържки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2015	2016
Такси и удържки на един участник във ФДПО	30.6	29.6
Разходи за дейността на един участник във ФДПО	28.3	28.2
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.		
Източник: КФН.		

Приходите от такси и удържки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2016 г. са между 1.25 лв. и 1.72 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.38 лв. спрямо 1.62 лв. през 2015 г. Стойността на показателя общо за всички дружества намалява с 0.24 лв., като всички дружества отчитат намаление на стойността на показателя. Най-малкото намаление е в размер на 0.10 лв., а най-голямото е в размер на 0.31 лв. Стойността на показателя при всички ПОД намалява в резултат на по-бързия темп на нарастване на балансовите активи в сравнение с нарастването на приходите от такси и удържки.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на ФДПО за 2016 г. варират между 0.65 лв. и 1.85 лв., с изключение на едно дружество, което отчита 2.32 лв. Средната непретеглена стойност на показателя бележи намаление с 0.16 лв., като в края на 2016 г. възлиза на 1.32 лв. спрямо 1.48 лв. в края на 2015 г. Стойността на показателя за осем дружества намалява в сравнение с предходната 2015 г., което се дължи на по-бързия темп на нарастване на активите на ФДПО спрямо темпа на нарастване на разходите. Само при едно ПОД показателят нараства, тъй като темпът на нарастване на разходите изпреварва нарастването на балансовите активи на ФДПО.

Таблица 73. Такси, удържки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2015	2016
Такси и удържки на 100 лв. активи на ФДПО	1.6	1.4
Разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО	1.5	1.3
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.		
Източник: КФН.		

При осъществения надзор върху дейността на ПОД във връзка с управлението на пенсионните фондове през 2016 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на преведените в полза на ПОД задължителни такси и удържки.

През 2016 г. почти всички ПОД поддържат максимално допустимите съгласно КСО размери на таксите и удържките: 4.5% от всяка осигурителна вноска и инвестиционна такса в размер 0.9% годишно, изчислена върху стойността на нетните активи на фонда в зависимост от периода, през който те са били управлявани.

Две ПОД са определили удържка от всяка осигурителна вноска за управляваните от тях ФДЗПО под максимално определения в КСО размер, като при едното ПОД е само за управлявания от него универсален пенсионен фонд.

Таксите и удържките за управление на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), събирани от ПОД, са в размери, по-ниски от нормативно определените. Средният размер на удържката от всяка осигурителна вноска в ДПФ се увеличава от 2.8% през 2015 г. на 2.9% през 2016 г., а при ДПФПС от 3.8% през 2015 г. на 3.9% през 2016 г. Законоустановеният максимален размер на удържката от всяка осигурителна вноска във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 74. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2015	2016
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	8.7	8.6
Отчислена инвестиционна такса на ДПФПС	9.2	10.0
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФ	2.8	2.9
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФПС	3.8	3.9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ДПФ и ДПФПС.
Източник: КФН.

Инвестиционната такса в ДПФ през 2016 г. възлиза на 8.6% спрямо 8.7% за 2015 г. при законоустановена такса до 10%, като по-ниската стойност на таксата е в резултат на намаления ѝ размер при четири от фондовете, видно от правилниците за организацията и дейността им. Начислената инвестиционна такса в ДПФПС е в съответствие със законовите разпоредби. Нарастването на средната стойност на начислената инвестиционна такса при ДПФПС се дължи на закръгления на изходните стойности за изчисляването ѝ.

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната година размерът на балансовите активи на ФДПО нараства с по-бързи темпове спрямо предходната година. През 2016 г. балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 15.2% на годишна база, докато през 2015 г. балансовите активи на ФДПО нарастват с 14.8%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като най-голямо увеличение (17.6%) се наблюдава при единствения осъществяващ дейност ДПФПС, следван от УПФ с ръст от 16.2%. Нарастване на активите се отчита и при ППФ и ДПФ, съответно с ръст от 12.4% и 8.7%. Спрямо ръста на балансовите активи през 2015 г. единствено в ДПФ ръстът на активите се забавя (-1.8 пр.п.), докато ръстът на активите на ДПФПС се ускорява най-бързо (4.0 пр.п.), следван от ППФ (2.7 пр.п.) и УПФ (0.4 пр.п.).

Общият размер на балансовите активи на УПФ през годината нараства, като се отчитат влезлите в сила през 2015 г.

изменения в нормативната уредба, а именно правото за промяна на осигуряването от УПФ в ДОО.

Същото важи и за размера на балансовите активи на ППФ, предвид влезлите в сила от 01.01.2016 г. изменения в КСО с оглед въвеждане правото за еднократна промяна на осигуряването от ППФ във фонд „Пенсии“ на ДОО.

Таблица 75. Ръст на активите на ФДПО

	2015	2016
УПФ	15.8	16.2
ППФ	9.7	12.4
ДПФ	10.5	8.7
ДПФ-ПС	13.6	17.6

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните балансови активи на пенсионните фондове не се променят съществено през отчетната година. Пенсионноосигурителното дружество с най-голям пазарен дял заема 25.9% от управляваните балансови активи, а това с най-малък пазарен дял заема 1.1%.

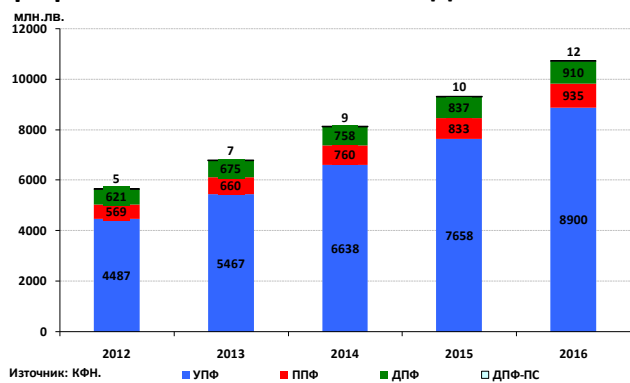
Структурата на балансовите активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2016 г. относителният дял на този вид фондове е 82.8%. В резултат на по-високите темпове на нарастване на балансовите активи на УПФ, относителният им дял в общите балансови активи на ФДПО се разширява с 0.7 пр.п. в сравнение с 2015 г. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ. Към края на 2016 г. балансовите активи на ППФ, ДПФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 8.7%, 8.4% и 0.1%.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През 2016 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили с 15.2% на годишна база, което е с 0.8 пр.п. повече в сравнение с ръста им през 2015 г.

Към края на 2016 г. нетните активи на ФДПО са в размер 10.8 млрд.лв. Те показват общата стойност на задълженията към

осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2016 г. нетни активи се равняват на 11.6% от обема на БВП на страната⁴⁰.

Графика 86. Нетни активи на ФДПО

Темпът на увеличение на нетните активи се различава по видове фондове, като най-значителен е при ДПФПС (17.4%), следвани от УПФ (16.2%), ППФ (12.3%) и ДПФ (8.8%). Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2016 г. не се различава съществено от тази на балансовите активи.

Средният непретеглен размер на управляваните активи на един участник за 2016 г. в УПФ е 2 239.27 лв. спрямо 1 961.90 лв. през 2015 г., в ППФ – 2 918.20 лв. за 2016 г. спрямо 2 682.26 лв. през 2015 г., в ДПФ - 1 480.88 лв. за 2016 г. спрямо 1 409.78 лв. през 2015 г. и в ДПФПС - 1 631.85 лв. за 2016 г. спрямо 1 481.18 лв. през предходната година. При всеки един от типовете фондове се наблюдава нарастване на управляваните активи на един участник.

По дружества се наблюдават различни колебания от средните равнища - в УПФ управляваните активи на един участник са между 1 164.97 лв. и 2 996.47 лв., в ППФ – между 1 131.17 лв. и 3 948.91 лв. и в ДПФ – между 634.19 лв. и 3 097.68 лв. Средните

⁴⁰По предварителни данни на НСИ БВП за 2016 г. е 92 635 млн.лв.

стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 976.78 лв. и 2 973.34 лева.

Таблица 76. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2012	2013	2014	2015	2016
УПФ	1201.1	1440.6	1726.1	1961.9	2239.3
ППФ	1890.5	2183.6	2496.5	2682.3	2918.2
ДПФ	1053.9	1121.9	1280.1	1409.8	1480.9
ДПФПС	935.9	1153.5	1385.2	1481.2	1631.9

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2016 г. се увеличават с 3.9% спрямо постъпленията през 2015 г., като в абсолютен размер увеличението е най-осезаемо при УПФ – 64.7 млн.лв. или с 6.3%. Този ръст се дължи основно на включването на новоосигурени лица в пазара на труда. Приходите от осигурителни вноски през 2016 г. отчитат най-високата си стойност за последните пет години.

Прираст на брутните постъпления от осигурителни вноски през 2016 г. е отчетен и при ППФ и ДПФПС, като нарастването е съответно с 6.9% и 0.9% спрямо 2015 г.

За първи път през последните пет години е отчетено намаление (-19.1%) на осигурителните вноски при ДПФ на годишна база.

Таблица 77. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2012	2013	2014	2015	2016
УПФ	702.9	794.2	871.3	1019.2	1083.9
ППФ	75.4	78.2	86.0	93.9	100.4
ДПФ	56.7	59.1	87.4	122.6	99.2
ДПФПС	1.4	1.5	1.4	1.5	1.5
Общо	836.4	933	1046.1	1237.2	1285

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми през 2016 г. се увеличават спрямо предходната година с 23.3% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от ДПФ, чийто дял в общата стойност е 79.7% средно за последните пет години. В условията на развиващ се пазар на допълнителното задължително пенсионно

осигуряване в България, който е във фазата на натрупване, съотношението "изплатени суми / постъпили средства" възлиза на 0.01 средно за периода 2012 г. – 2016 г., докато при ДПФ това съотношение е 0.60.

Таблица 78. Начислени и изплатени суми

	2012	2013	2014	2015	2016
УПФ	4.0	5.6	7.8	10.7	13.8
ППФ	3.2	3.1	4.5	5.2	5.9
ДПФ	44.8	42.3	46.1	54.1	66.8
ДПФПС	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2
Общо	52.1	51.1	58.6	70.3	86.7

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Средната стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2016 г. за всички фондове е 0.05 с изключение на единственият осъществяващ дейност ДПФПС, за който показателят е 0.06 спрямо 0.01 през 2015 г.. В сравнение с предходната година показателят нараства с едни и същи темпове при ППФ, УПФ и ДПФ- от 0.03 за 2015 г. на 0.05 за 2016 г. Стойностите на показателя за отделните ПОД за 2016 г. са в границите между 0.01 и 0.09, което е обусловено от постигнатите резултати за дохода от инвестиране на средствата във всички ФДПО.

Таблица 79. Възвръщаемост на управляваните активи

	2012	2013	2014	2015	2016
УПФ	0.08	0.05	0.06	0.03	0.05
ППФ	0.08	0.06	0.06	0.03	0.05
ДПФ	0.08	0.07	0.06	0.03	0.05
ДПФПС	0.06	0.07	0.07	0.01	0.06

Бележка: Данните са коефицинти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

През 2016 г. участниците във ФДПО продължават да нарастват, макар с по-бавни темпове в сравнение с предходната година. През 2015 г. нарастването е било с 2.2%, а през 2016 г. е с 2.0%. Прирастът на участниците през отчетната година по фондове е както следва: при универсалните фондове ръст с 2.1%, а през 2015 г. е бил 2.4%, при професионалните фондове от 3.2% през 2015 г. се променя на 3.5% през 2016 г., при ДПФПС от 6.3% през 2015 г. се променя на 6.7% през 2016г., а при ДПФ е отчетено

намаление с -0.1 пр.п., като от 0.7% през 2015 г. достига 0.6% през 2016 г. Дружеството с най-голям пазарен дял по отношение на броя участници в управляваните от него ФДПО запазва своята позиция с 26.8%, а ПОД с най-малък пазарен дял заема 1.8% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-големите дружества.

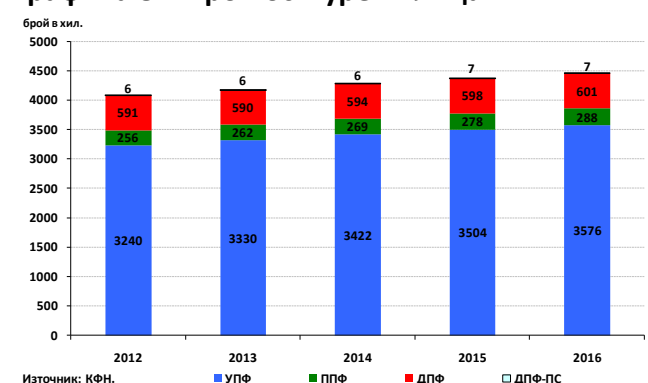
Таблица 80. Прираст на брой участници

	2015	2016
УПФ	2.4	2.1
ППФ	3.2	3.5
ДПФ	0.7	0.6
ДПФПС	6.3	6.7

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между ФДПО не се наблюдават съществени промени спрямо предходната година. В края на 2016 г. най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (80.0%). Лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 13.4% и 6.4% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава делът на осигурените в ДПФПС – едва 0.2%.

Графика 87. Брой осигурени лица

Прехвърлените средства от индивидуалните партии на лицата, променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване през

2016 г., се увеличават общо с 15.7% спрямо 2015 г. и са на стойност 458.6 млн.лв.

Динамиката на прехвърлените средства зависи както от броя на лицата, предприели действия по промяна на участието си във ФДПО в рамките на годината, така и от размера на средствата по техните индивидуални партиди.

Увеличението основно се дължи на прехвърлените средства в УПФ, чийто размер е с 56.0 млн. лв. или с 16.0% по-голям от предходната година. При останалите фондове също е отчетено увеличение на прехвърлените средства, като при ППФ то е с 13.5%, а при ДПФ е с 11.1%.

Таблица 81. Прехвърлени средства от индивидуални партиди

	2012	2013	2014	2015	2016
УПФ	4.0	5.6	7.8	10.7	13.8
ППФ	3.2	3.1	4.5	5.2	5.9
ДПФ	44.8	42.3	46.1	54.1	66.8
ДПФПС	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2
Общо	52.1	51.1	58.6	70.3	86.7

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2016 г. е 9.4 млрд.лв., което представлява 87.3% от балансовите им активи. Инвестираните средства на ФДПО през 2016 г. запазват тенденцията си на нарастване, като ръстът им спрямо предходната година е 10.7%. Запазва се и структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове, като с най-висок относителен дял са УПФ (82.2%), следвани от ППФ (8.9%), ДПФ (8.8%) и ДПФПС (0.1%).

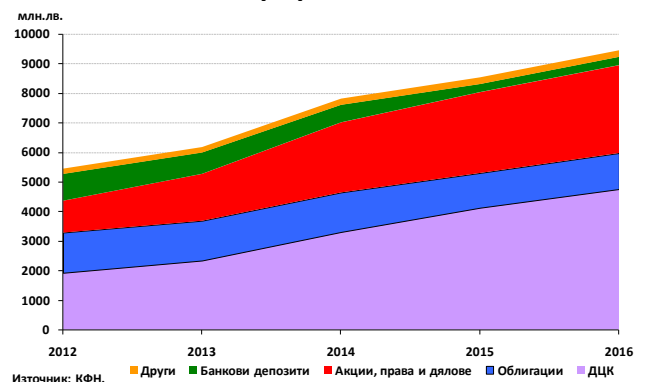
В периода 2012 г. – 2016 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят своето развитие, следвайки динамиката на акумулиране на активи в сектора, натрупания инвестиционен опит и развитието на капиталовите пазари.

За петгодишен период се наблюдава значително увеличение в относителните дялове на средствата, инвестирани в държавни ценни книжа (ДЦК) и тези с променлив доход, като техният ръст в края на

2016 г. се е увеличил съответно с 15.1 пр.п. и с 11.6 пр.п., а относителните им дялове в портфейлите на ФДПО достигат до нива от 50.4% и 31.4%.

При останалите категории инвестиционни инструменти – облигациите (корпоративни и общински) и банковите депозити се отчита спад в относителните им дялове в портфейлите на ФДПО. Инвестираните в облигации средства се свиват от 25.0% за 2012 г. до 12.9% за 2016 г., а банковите депозити, които през 2012 г. формират 16.6% от инвестициите на ФДПО, към края на периода представляват едва 3.0% от инвестиционния портфейл на пенсионните фондове. Намалението на дела на банковите депозити може да се обясни със значителното редуциране на лихвените нива по депозитите през последните години.

Графика 88. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

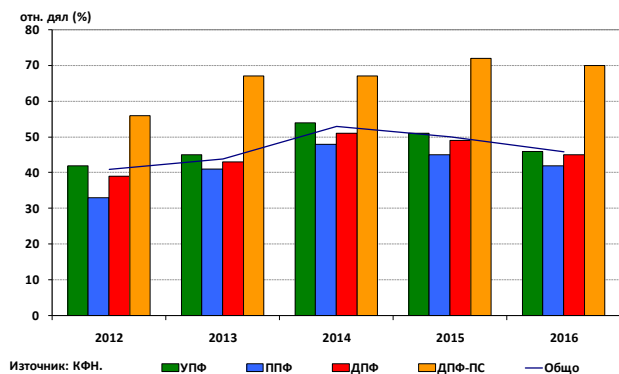

Относителният дял на инвестициите в чужбина на ФДПО в периода 2012 г. – 2014 г. нараства от 41% до 53% от балансовите им активи. През последните две години (2015 г. и 2016 г.) техният относителен дял намалява, като през 2016 г. той съставлява 46% от балансовите активи на пенсионните фондове. Поради по-високата отчетена доходност на вътрешния пазар се забелязва пренасочване на средства от чуждестранни към местни дялови ценни книжа.

Средствата на ФДПО в чужбина са инвестирани в ценни книжа, регистрирани за търговия на регулирани пазари. Към края на

2016 г. в структурата на инвестициите в чужбина преобладават държавните ценни книжа с дял от 51.9%. Ценните книжа с променлив доход формират 30.6% от инвестициите в чужбина, а останалите 17.5% са вложени в корпоративни дългови ценни книжа.

Графика 89. Инвестиции в чужбина като процент от балансовите активи на ФДПО

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. След отчетената през 2015 г. значително по-ниска среднопретеглена доходност в сравнение с предходните три години, през 2016 г. се постига доходност, чиито стойности се доближават до реализираните през 2013 г.

Таблица 82. Среднопретеглена доходност*

	2012	2013	2014	2015	2016
УПФ	7.5	4.7	6.1	1.5	4.1
ППФ	7.1	5.3	5.9	1.8	4.5
ДФФ	8	6.4	6.6	1.7	5.2
ДФФПС	5.2	6.5	7.3	0.8	4.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
* Претеглена със стойността на нетните активи на отделните фондове.
Източник: КФН.

III. Организационна структура на КФН

